

โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
จังหวัดชัยภูมิ

โดย

คณะกรรมการภาคีความร่วมมือจังหวัดชัยภูมิ
ศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ(ชั้น 1)

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

2557

บทคัดย่อ

โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้เกิดระบบการผลิตทางการเกษตรแบบผสมผสานที่เหมาะสมและยั่งยืน โดยอาศัยการเชื่อมโยงเครือข่ายมาใช้ในการบริหารจัดการ การลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ของเกษตรกร 2) เพื่อให้เกิดการพัฒนารูปแบบหรือแนวทางการเชื่อมโยงประเด็นการพัฒนาพื้นที่กับยุทธศาสตร์การพัฒนาของท้องถิ่นและจังหวัด โดยได้เลือก “พริก” และ “ข้าว” ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดมาเป็นกรณีศึกษา มีกลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกรอาสา จำนวน 207 ครัวเรือน จาก 22 ตำบล 16 อำเภอ

เครื่องมือสำคัญในการวิจัยนี้ได้แก่ บัญชีฟาร์ม แบบบันทึกข้อมูลการรับรองคุณภาพข้าวและพริก การศึกษาดูงาน เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการติดตามประเมินผล โดยแบ่งพื้นที่ศึกษาเป็น 4 โซน แต่ละโซนมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน โดยมีคณะทำงานกลางเป็นแกนหลักทำหน้าที่เชื่อมโยงการทำงานทั้งในระดับพื้นที่ ระหว่างพื้นที่ และประสานกับคณะทำงานจังหวัดซึ่งมาจากภาคส่วนต่าง ๆ รวมจำนวน 46 คน

ข้อค้นพบที่สำคัญจากการวิจัย มี 2 ประการ

1) ด้านระบบการผลิต พบว่าแม้จะมีกระบวนการและขั้นตอนการผลิต “ข้าว” กับ “พริก” ของเกษตรกรอาสาที่เข้าร่วมโครงการจะมีความคล้ายคลึงกัน แต่มีวิธีการผลิตที่ความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยเสริมอื่นๆ โดยเฉพาะด้านข้อมูลและการเรียนรู้ ซึ่งมีทั้งความรู้ภายนอกที่รับเข้าไป และความรู้ใหม่ที่เกิดจากแลกเปลี่ยนภายใน โดยพบว่าการผลิตที่ยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ช่วยลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ที่ชัดเจน อีกทั้งการศึกษาข้อมูลเพื่อรู้จักพื้นที่ รู้จักตนเอง และรู้จักตลาด ได้ทำให้การพึ่งตนเองเพิ่มขึ้นด้วย เช่น การลดการใช้ปุ๋ยเคมี เพิ่มการใช้สารชีวภาพ การผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้เอง การปรับปรุงดินและวิธีการผลิต การหาความรู้จากกลุ่ม รวมไปถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตเพื่อยกระดับราคา เช่น การผลิตเมล็ดพันธุ์ การผลิตข้าวปลอดสารพิษ เป็นต้น

2) ด้านรูปแบบการเชื่อมโยงประเด็นการพัฒนาพื้นที่กับยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นและจังหวัด พบว่า “ข้อมูลที่ต้องการ” “ความตั้งใจจริง” และ “การมีส่วนร่วม” มีความสำคัญมาก ในการสร้างการยอมรับของหน่วยงานราชการในพื้นที่ต่อบทบาทและปัญหาที่เกษตรกรนำเสนอ นอกจากนี้ การจัดเวทีคืนข้อมูลได้มีส่วนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ของเกษตรกร และยังเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าใจตนเอง เห็นทางออกของปัญหา รู้จักและเข้าใจภาคีความร่วมมือ ตลอดจนมีกลไกที่จะช่วยผลักดันหรือจัดการปัญหา

ผลสำเร็จที่สำคัญอันเกิดจากการวิจัย คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนและขับเคลื่อนงานของภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นภาคีความร่วมมือหลักของโครงการวิจัยฯ และแสดงความประสงค์ที่จะขับเคลื่อนงานให้เกิดความต่อเนื่อง

ในการพัฒนาและขยายผลรูปแบบการเกษตรผสมผสาน คณะนักวิจัยมีข้อเสนอที่สำคัญ ดังนี้ 1) ควรสนับสนุนการผลิตข้าวอินทรีย์และขยายพื้นที่ส่งเสริมการทำการเกษตรปลอดภัย 2) ควรเสริมสร้างองค์ความรู้และการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพันธุ์ข้าว การคัดเมล็ดพันธุ์ และการใช้สารชีวภาพทดแทนสารเคมี 3) ควรศึกษากระบวนการบริหารจัดการน้ำเพื่อสนับสนุนการผลิตในพื้นที่ และ 4) ควรมีการศึกษาระบบการเกษตรครบวงจรในจังหวัดชัยภูมิ

Abstract

Chaiyaphum Province's Food Safety Project following to the H.M. the King's Sufficient Economy is a research on area development with purposes of (1) initiating an integrated agricultural system for sustainability using the networking collaboration on farmers' cost-saving and more income-generating management, (2) launching for suitable development on format and approach of area development with both local and provincial strategic plans by selecting "chili pepper" and "rice" that are two major cash crops as a case study with sample groups of voluntary farmers from 207 households of 22 sub-districts in 16 districts.

Key tools in this research are farming account form, a collective form to qualify the qualities of rice and chili pepper, site visits, knowledge-exchange forums and monitoring program. The study site is divided into four zones as there is distinctive responsible person of each zone, having a central working group as a core unit to integrate all actions in different levels and collaborating with the provincial working group of 46 representatives from various agencies.

There are two key findings in this research as follows

1) Production system: Even though the process and procedures of rice and chili pepper cultivation of those participated voluntary farmers are similar, but the different production system is depended on land form, socio-economic and local intellectual of each location. Moreover, other additional factors are involved in the production particularly on information and learning system both external know-how (technique) and newly-initiated know-how from local exchange. It revealed that the production following to the sufficient economy could reduce some expenses and create more income. Also those who knew basic information of their land property, market(s) and themselves changed to become self-independent ones by reducing chemical fertilizer use - but increasing more biological substances, producing their own seeds, learning on soil improvement for higher production, group learning, also including the value-added initiation for higher-priced productions such as high-quality seeds, organic rice grains and etc.

2) Integration of area development and both local and provincial strategic plans as it unveiled that "accurate data", "strong willingness" and "participation" are very important for creating good credibility among local government units on those local farmers' roles and their presented obstacles. Also, the forums initiated the collaboration on sharing ideas and self-learning experiences

of each farmer as this became a starting point of self-understanding, finding their solutions, getting to know some collaborative partnerships, including some mechanisms to help and solve their problems.

Major achievements are each sector's participation and mobilization, particular the Provincial Administrative Organization that is one of key partners who remarks for the continuity of this project.

For scaling up of the integrated agricultural development and expansion, researchers had some recommendations as follows; (1) supporting of organic rice production and expanding the safety-promoted agricultural areas, (2) initiating knowledge bodies and learning about rice species development, rice species selection and replacing of biological-controlled substances, (3) study on local water management for agricultural production supports and (4) study of comprehensive agricultural system all over Chaiyaphum province.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการดำเนินงานโครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ เป็นโครงการที่เชื่อมโยงมาจากโครงเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่สมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้กระบวนการทำงานของภาคีความร่วมมือค้ำเสาหลักสุขภาพปัจจุบันปัญหาของวิถีการดำรงชีวิตชุมชน ใช้บัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูล แล้ววิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นของปัญหาชุมชน ปรับแนวทางการแก้ปัญหาออกมาเป็นแผนงานและโครงการในแต่ละด้านที่ชุมชนสามารถวิเคราะห์ได้

จากกระบวนการดังกล่าวโครงการอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ จึงได้ถูกนำประเด็นของการวิเคราะห์ข้อมูลของโครงการเดิมคือโครงเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่สมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ มาจัดโครงการใหม่ภายใต้ชื่อ “โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ” ต่อมา

การดำเนินงานจะสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของโครงการไปได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับกระบวนการความร่วมมือของภาคีภาครัฐ ภาคีภาคการเมือง ภาคีภาคประชาสังคม และภาคีภาคประชาชน ร่วมกันผลักดันให้เกิดกลไกระดับจังหวัด ระดับตำบลที่เข้มแข็ง จับมือกันเดินหน้าในการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง จึงจะเกิดผลงานตามวัตถุประสงค์ได้ ขอขอบพระคุณทุกๆท่าน ที่ให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนไว้ ณ ที่นี้ด้วย

คณะทำงานโครงการผลิตอาหารปลอดภัยจังหวัดชัยภูมิ

สารบัญ

บทคัดย่อ	ก-ข
Abstracts	ค-ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ-ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
พื้นที่เป้าหมาย	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัย	5
วิธีการศึกษา	5
ผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญสำหรับการศึกษา	5
เครื่องมือในการศึกษาวิจัย	5
ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล	6
การตรวจสอบข้อมูล	7
การวิเคราะห์ข้อมูล	7
ระยะเวลาดำเนินงาน	7
การออกแบบการทำงาน	8
ขั้นตอนการทำงาน	9
บทที่ 3 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
แนวคิดที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	11
องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง	12
เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ	13

สารบัญ (ต่อ)

การดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	14
ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	15
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11	19
ยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย	30
ยุทธศาสตร์จังหวัดชัยภูมิ	33
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน	38
กลไกการทำงานและการเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย	38
ข้อมูลการปลูกข้าวและปลูกพริก	40
ข้อมูลบัญชีต้นทุนในการผลิตข้าวแสดงค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าวรายตำบล	66
ข้อมูลบัญชีต้นทุนในการผลิตพริกแสดงค่าใช้จ่ายในการปลูกพริกรายตำบล	89
ข้อมูลแปลงทดลองที่ผ่านการรับรอง	93
บทที่ 5 ข้อค้นพบ	96
รูปแบบการผลิตทางการเกษตรแบบผสมผสานที่เหมาะสมและยั่งยืน	96
การเพิ่มรายได้และการลดต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกร	107
การลดผลกระทบของการผลิตที่มีต่อระบบนิเวศ	109
ผลการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยทั้งผู้ผลิตและบริโภค	110
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย	112
รูปแบบการผลิตทางการเกษตรแบบผสมผสานและยั่งยืนของจังหวัดชัยภูมิ	112
ข้อค้นพบระหว่างการศึกษาวิจัย	114
กระบวนการเก็บข้อมูลและเรียนรู้จากข้อมูล	118
กระบวนการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย	120
การประเมินผลการติดตามโครงการ	123
ภาคผนวก	146

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาคและเป็นอันดับที่ 7 ของประเทศ มีพื้นที่ปกครอง 16 อำเภอ 1,617 หมู่บ้าน 123 ตำบล 339,696 ครัวเรือน มีประชากรรวม 1,127,423 (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2553) โดยประชากรกว่าร้อยละ 50 ประกอบอาชีพทางการเกษตร ซึ่งในปี 2550 สามารถสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเป็นสัดส่วนมากถึงร้อยละ 22.95 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด สอดคล้องกับข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรมากถึง 3,332,282 ไร่ หรือร้อยละ 41.72 ของพื้นที่จังหวัด โดยพืชเศรษฐกิจหลักที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกร คือ ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปอแก้ว พริก และการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม (ข้อมูลจากแผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ 2553-2556)

แม้ว่าเกษตรกรร้อยละ 60.30 จะประกอบอาชีพทางการเกษตร และผลจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรจะสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ แต่จากการดำเนินโครงการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่สมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ ระยะที่ 2 (1 เมษายน 2552 - 30 กันยายน 2553) กลับพบว่าการผลิตพืชและสัตว์ของเกษตรกรมีต้นทุนการผลิตสูงเป็นสาเหตุทำให้เกษตรกรมีกำไรต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยการผลิตได้แก่ ปุ๋ยเคมีและอาหารสัตว์ที่เกษตรกรซื้อจากท้องตลาดมีราคาสูงประกอบกับเกษตรกรใช้สารเคมีฉีดฆ่าหนอน แมลง หนอนและวัชพืชอื่นๆ ทำให้เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศ กล่าวคือ ความหลากหลายทางชีวภาพในดิน น้ำ ป่า อากาศ เกิดมลพิษและมลภาวะต้องสูญเสียความสมดุล อาทิ น้ำในหนอง คลอง บึง น้ำในนาไร้เต็มไปด้วยสารเคมีที่เป็นพิษต่อพืชและสัตว์น้ำอื่นๆ ที่เป็นอาหารของคน และสัตว์เลี้ยง รวมทั้งเป็นอันตรายต่อสุขภาพของคนที่เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภค เกษตรกรบางรายต้องเสียชีวิต บางรายต้องเจ็บป่วย แนวทางการแก้ปัญหาที่คือให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์และผลิตอาหารสัตว์ใช้เอง ซึ่งนอกจากจะราคาถูกกว่าแล้วยังไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภคและระบบนิเวศ แทนการซื้อปุ๋ยเคมีและซื้ออาหารสัตว์จากท้องตลาด อีกทั้งแผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิด้านเกษตรกรรมได้กำหนดแผนให้ผลิตพืชปลอดภัย ประกอบกับสถานการณ์ของโลกที่ให้ความสำคัญในเรื่องอาหารปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น

และจากงานศึกษาวิจัยในเรื่องอาหารปลอดภัย โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องพริกปลอดภัยในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สกว. ชี้ให้เห็นว่าการผลิตภายใต้รูปแบบเกษตรปลอดภัยมีผลต่อการลดต้นทุนในการผลิตและทำให้ระบบนิเวศมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ขณะเดียวกันหากพิจารณาเฉพาะในประเด็นการผลิตพริกปลอดภัย จะพบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีกำไรเฉลี่ยสูงกว่าการผลิตในระบบทั่วไป รวมถึงเกิดการจ้างงานในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหลายอย่าง โดยมีข้อเสนอแนะว่าการสนับสนุนการผลิตพืชปลอดภัยนั้นผู้ส่งเสริมจะต้องพัฒนาทั้งระบบห่วงโซ่อุปทาน และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตในระบบดังกล่าว รวมถึงการมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่ครบถ้วน ซึ่งภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้การสนับสนุน ประกอบ

กับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asian Economic Community : AEC) ในปี พ.ศ.2558 ซึ่งต้องมีการแข่งขันในเชิงคุณภาพของผลิตภัณฑ์และการแข่งขันทางการตลาดที่ต้องมีการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรในเรื่องดังกล่าวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

ดังนั้นคณะทำงานจังหวัด จึงเสนอโครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ โดยเน้นการค้นหาและพัฒนารูปแบบการผลิตแบบผสมผสานระหว่างพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของพื้นที่ คือ “ข้าว” และ “พริก” เพื่อหาคำตอบว่า “ข้าว” กับ “พริก” จะมีรูปแบบการผลิตและการบริหารจัดการผลผลิตร่วมกันอย่างไร ที่จะก่อให้เกิดการเกื้อกูลกัน และทำให้เกษตรกรสามารถลดรายจ่าย/เพิ่มรายได้ ลดผลกระทบของการผลิตทางการเกษตรที่มีต่อระบบนิเวศ และสร้างเสริมสุขภาพอนามัยทั้งของผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยรูปแบบการผลิตนั้นจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตและศักยภาพของพื้นที่ โดยใช้ประสบการณ์ของความสำเร็จ องค์ความรู้ที่ค้นพบ การประสานภาคีเครือข่าย และการประยุกต์ผลงานศึกษาวิจัยในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องให้เกิดประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนงานอาหารปลอดภัย รวมถึงการสร้างการเชื่อมโยงความต้องการของพื้นที่กับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อให้เกิดระบบการผลิตทางการเกษตรแบบผสมผสานที่เหมาะสมและยั่งยืน โดยอาศัยการเชื่อมโยงเครือข่ายมาใช้ในการบริหารจัดการ การลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ของเกษตรกร

1.2.2 พัฒนารูปแบบหรือแนวทางการเชื่อมโยงประเด็นการพัฒนาพื้นที่กับยุทธศาสตร์การพัฒนาของท้องถิ่นและจังหวัด

1.3 พื้นที่เป้าหมาย

พื้นที่ซึ่งใช้ในการดำเนินการศึกษาครั้งนี้ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 16 อำเภอ 22 ตำบล แบ่งเป็นพื้นที่ที่ใช้ในการปลูกข้าว จำนวน 1,139 ไร่ พื้นที่ทำการปลูกพริก จำนวน 40 ไร่

พื้นที่ปลูกข้าว 15 อำเภอ 21 ตำบล ได้แก่

อำเภอเมืองชัยภูมิ	อบต.โพหนอง	อบต.นาเลี้ยว
อำเภอกอนสวรรค์	อบต.บ้านโสก	อบต.โนนสะอาด
อำเภอแก้งคร้อ	อบต.บ้านแก้ง	อบต.หนองสังข์
อำเภอเนินสง่า	อบต.กะฮาด	
อำเภอบำเหน็จณรงค์	อบต.หัวทะเล	
อำเภอซับใหญ่	อบต.ซับใหญ่	
อำเภอเกษตรสมบูรณ์	อบต.บ้านบัว	อบต.กุดเลาะ
อำเภอหนองบัวแดง	อบต.หนองแวง	อบต.นางแดด
อำเภอกักตี่ชุมพล	อบต.บ้านเจียง	

อำเภอบ้านแท่น	อบต.บ้านแท่น
อำเภอภูเขียว	อบต.ธาตุทอง
อำเภอบ้านแซ้ว	อบต.โนนแดง อบต.ตลาดแร้ง
อำเภอหนองบัวระเหว	อบต.โคกสะอาด
อำเภอกอนสาร	อบต.ห้วยยาง
อำเภอเทพสถิต	อบต.นายางหลัก

พื้นที่ทำการปลูกพริก จำนวน 2 อำเภอ 3 อบต. จำนวน 40 ไร่ ได้แก่

อำเภอจตุรัส	อบต.หนองบัวใหญ่	ปลูกพริกฝน
อำเภอเกษตรสมบูรณ์	อบต.กุดเลาะ	ปลูกพริกแล้ง
	อบต.บ้านบัว	ปลูกพริกแล้ง

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

การผลิต หมายถึง การใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตใดๆ ในทางที่จะก่อให้เกิดสินค้าหรือบริการขึ้น การผลิตตามความหมายนี้เป็นกระบวนการในการแปลงทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตด้วย วิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่จะใช้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์

อาหาร หมายถึง อาหารตามกฎหมายว่าด้วยอาหาร¹

ปลอดภัย หมายถึง พันภัย² รับประทานเข้าไปแล้วมีประโยชน์ต่อร่างกาย

ความมั่นคงด้านอาหาร หมายความว่า การเข้าถึงอาหารที่มีอย่างเพียงพอสำหรับการบริโภคของประชาชนในประเทศ อาหารมีความปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมตามความต้องการ ตามวัยเพื่อการมีสุขภาพที่ดี รวมทั้งการมีระบบการผลิตที่เกื้อหนุนรักษาความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาและความคงอยู่ของฐานทรัพยากรอาหารทางธรรมชาติของประเทศ ทั้งในภาวะปกติหรือเกิดภัยพิบัติ สาธารณภัยหรือการก่อการร้ายอันเกี่ยวเนื่องจากอาหาร³

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ⁴

¹ พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ.2551. หน้า 2.

² พจนานุกรม ไทย-ไทย ราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร : ธนาเพรส จำกัด .2553).

³ คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ. กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย.

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.7.1 ทำให้ทราบถึงระบบการผลิตทางการเกษตรแบบผสมผสาน ที่เหมาะสมและยั่งยืน โดยอาศัยการเชื่อมโยงเครือข่ายมาใช้ในการบริหารจัดการ การลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ของเกษตรกร
- 1.7.2 ทำให้ทราบถึงการพัฒนา รูปแบบหรือแนวทางการเชื่อมโยงประเด็นการพัฒนาพื้นที่กับยุทธศาสตร์การพัฒนาของท้องถิ่นและจังหวัด

⁴ คณะกรรมการอำนวยการเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อสาธิตราชดิณแดน กรมการปกครอง. 2549.

บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ คณะผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ซึ่งจะมีรูปแบบของการวิจัยที่ไม่มีแบบแผนตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรูปแบบของการวิจัยนั้นๆ โดยจะได้นำเสนอรายละเอียดของการดำเนินการตามรายการ ดังนี้

- 2.1 วิธีการศึกษา
- 2.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญสำหรับการศึกษา
- 2.3 เครื่องมือในการศึกษา
- 2.4 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.5 การตรวจสอบข้อมูล
- 2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 2.7 ระยะเวลาดำเนินงาน
- 2.8 การออกแบบการทำงาน
- 2.9 ขั้นตอนการทำงาน

2.1 วิธีการศึกษา

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็น ซึ่งพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดชัยภูมิ 2 ชนิด คือ ข้าว และพริก โดยในกรณีของ “ข้าว” ใช้พื้นที่ศึกษา 21 ตำบล และ “พริก” มีพื้นที่ศึกษา 3 ตำบล (แยกเป็นพริกฤดูฝน 1 ตำบล พริกฤดูแล้ง 2 ตำบล) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปเป็นผลการศึกษา

2.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญสำหรับการศึกษา (Key-informant)

คณะผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการศึกษา โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากตำบลที่เคยเข้าร่วมโครงการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่สมดุลตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ (A B C) Area-Based Collaborative Research For Development มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการที่ไม่ซับซ้อนเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม สัมภาษณ์เข้าร่วมกับแนวคิด จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ในการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างนั้นอย่างลึก

2.3 เครื่องมือในการศึกษาวิจัย

- 2.3.1. บัญชีฟาร์ม เป็นบัญชีที่บันทึกค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ
- 2.3.2. บันทึกข้อมูลการรับรองคุณภาพข้าวและพริก Good Agricultural Practice

2.3.3.เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้ร่วมศึกษาวิจัยโดยใช้บัญชีฟาร์มและบันทึกข้อมูลการรับรองคุณภาพข้าวและพริก Good Agricultural Practice เป็นข้อมูลในการสร้างกระบวนการเรียนรู้

2.3.4. การศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบ

2.4 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในภาคสนาม โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.4.1 คณะผู้วิจัย ได้แบ่งความรับผิดชอบร่วมกัน ออกเป็น 4 โซน

โซนที่ 1 อำเภอเมือง อำเภอบ้านเขว้า หนองบัวระเหวและเนินสง่า มอบหมายให้ นายวิฑูรย์ สมัตะ นายอดิศักดิ์ ประสานเชื้อ และนายณัฐวุฒิ นະพุททะ เป็นผู้รับผิดชอบ

โซนที่ 2 อำเภอภูเขียว อำเภอบ้านแท่น อำเภอคอนสวรรค์และอำเภอแก้งคร้อ มอบหมายให้ นายปราโมทย์ ขวัญชัยรัตนภูมิ นางบำรุงศิลป์ เกื้อกุลไพบุลย์ และนายขุนแผน ยूरสูงเนิน เป็นผู้รับผิดชอบ

โซนที่ 3 อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอคอนสาร อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอกำแพงแสน มอบหมายให้ นายเสนอ นราพล นางจรัสศรี มาดีสุขสถิต และนายฉนวน ส่วนสุชา เป็นผู้รับผิดชอบ

โซนที่ 4 อำเภอจัตุรัส อำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอเทพสถิต และอำเภอชัยใหญ่ มอบหมายให้ นายสมศักดิ์ อาจประจันต์ นายสุรศักดิ์ อยู่วิเชียร และนายวิทยา กาลเขว้า เป็นผู้รับผิดชอบ

โดยคณะกรรมการ มีหน้าที่ออกติดตามในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การเตรียมดิน พื้นที่เพาะปลูก
- 2) การเตรียมพันธุ์ข้าว พันธุ์พริกและการเพาะปลูก
- 3) การเตรียมปุ๋ย อาหารเสริม และสารป้องกันโรคและแมลง
- 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคณะผู้วิจัยกับเกษตรกรผู้ร่วมศึกษาวิจัย
- 5) การติดตามและประเมินผลผลิตของข้าวและพริกปลอดภัย

2.4.2 การหาข้อมูลเพิ่มเติม เมื่อคณะผู้วิจัยได้รวบรวมวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของข้อมูลและสรุปผลแล้ว หากพบว่าขาดรายละเอียดหรือข้อมูลบางส่วน ให้ดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมตลอดช่วงของการเขียนรายงานการศึกษาค้นคว้า

2.5 การตรวจสอบข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบคลุม และเพียงพอที่จะตอบวัตถุประสงค์แต่ละข้อโดยใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งมีวิธีการตรวจสอบ ดังนี้

2.5.1 การตรวจสอบข้อมูลจากบุคคลที่ต่างกัน คือ การเปลี่ยนแปลงบุคคลผู้ให้ข้อมูลที่หลากหลายออกไป โดยใช้คำถามเดียวกันกับคนหลายๆ คน เพื่อตรวจสอบดูว่าข้อมูลที่ได้จากแต่ละคนเป็นอย่างไรบ้าง สอดคล้องหรือขัดแย้งกันหรือไม่อย่างไร พยายามหาข้อมูลให้สอดคล้องหรือกระจ่างให้มากที่สุด

2.5.2 การตรวจสอบข้อมูลในสถานที่ที่ต่างกัน ด้วยการเปลี่ยนสถานที่ให้ข้อมูลโดยเก็บข้อมูล ในเรื่องเดียวกันจากหลายๆ สถานที่ แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบดูความคล้ายคลึงกันและความกระจ่างของข้อมูล

2.5.3. การตรวจสอบข้อมูลในเวลาที่แตกต่างกัน คือ การเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล โดยเก็บข้อมูลในเรื่องเดียวกัน ในเวลาต่างกัน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบดูว่า ณ เวลาที่ต่างกัน ข้อมูลเหมือนหรือขัดแย้งกันหรือไม่อย่างไร

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากพื้นที่มาทำการวิเคราะห์ หาข้อสรุป ด้วยการนำข้อมูลมาจัดให้เป็นหมวดหมู่ แยกแยะตามองค์ประกอบต่างๆ หาความหมายและหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงในแต่ละประเด็นและความสัมพันธ์กับบริบทที่ศึกษา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำเสนอในรูปแบบของความเรียงเชิงบรรยาย ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

2.6.1 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษาวิจัยเป็นรายตำบล

2.6.2 ทำการวิเคราะห์ตามที่ได้ จัดหมวดหมู่ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ดีความ และสรุปปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตอาหารปลอดภัย

2.6.3 ทำการวิเคราะห์ถึงปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข ข้อค้นพบต่างๆ ที่ส่งผลต่อการผลิตข้าวและพริกเพื่อนำไปสู่การแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาและให้ข้อเสนอแนะในปัจจัยอื่นๆ ต่อไป

2.7 ระยะเวลาดำเนินการ

ในการดำเนินงานโครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิแบ่งออกเป็น 3 ระยะ รวม 18 เดือน ดังนี้

ระยะที่ 1 ระหว่างเดือนมีนาคม 2555 - สิงหาคม 2555

ระยะที่ 2 ระหว่างเดือนกันยายน 2555 - มีนาคม 2556

ระยะที่ 3 ระหว่างเดือนเมษายน 2556 - กันยายน 2556

2.8 การออกแบบการทำงาน

2.8.1 กลไกในการทำงาน

คณะผู้วิจัยได้จัดทำแผนการทำงานแบบบูรณาการร่วมกับภาคีความร่วมมือ ประสานภาคีเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม โดยมีคณะทำงานให้ความสนใจเข้าร่วมทั้งสิ้น 46 คน ประกอบด้วย ภาคีภาครัฐ 14 คน ภาคีการเมืองท้องถิ่น จำนวน 15 คน ภาคีภาคประชาชน 17 คน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้การสนับสนุนโดยเฉพาะภาคีการเมืองท้องถิ่น ส่วนการดำเนินการรวบรวมข้อมูลและการสร้างการเรียนรู้ของเกษตรกรในพื้นที่นั้น คณะผู้วิจัยได้แบ่งพื้นที่ปฏิบัติการออกเป็น 4 โซน โดยในแต่ละโซนมีการกำหนดผู้รับผิดชอบพร้อมหน้าที่ที่ชัดเจน (รายละเอียดตามข้อ 2.4)

2.8.2 การทำงานร่วมกับเกษตรกรผู้ร่วมศึกษาวิจัย

1) การคัดเลือกเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ในการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการใน 3 ลักษณะ คือ

ก. คัดเลือกจากพื้นที่ดำเนินการจากตำบลที่ผ่านการเข้าร่วมโครงการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่สมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ ที่ใช้บันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือเป็นพื้นที่ดำเนินการ ได้แก่

อำเภอเมืองชัยภูมิ ตำบลโพหนอง
อำเภอคอนสวรรค์ ตำบลบ้านโสก
อำเภอแก้งคร้อ ตำบลบ้านแก้ง
อำเภอบ้านแท่น ตำบลบ้านแท่น
อำเภอเกษตรสมบูรณ์ ตำบลบ้านบัว
อำเภอหนองบัวแดง ตำบลหนองวาง
อำเภอกักตี่ชุมพล ตำบลบ้านเลียง
อำเภอซับใหญ่ อำเภอซับใหญ่
อำเภอบำเหน็จณรงค์ ตำบลหัวทะเล
อำเภอเนินสง่า ตำบลกะหาด

หมายเหตุ ได้มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ดำเนินการในกรณี ตำบลบ้านขาม อำเภอจัตุรัส เนื่องจากขาดความพร้อมด้านครัวเรือนอาสา คณะผู้วิจัยได้พิจารณาพื้นที่ตำบลตลาดแร้ง อำเภอบ้านเขว้า เป็นพื้นที่ดำเนินการแทน

ข. คัดเลือกจากอำเภอที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่สมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่

อำเภอบ้านเขว้า ตำบลโนนแดง
อำเภอหนองบัวระเหว ตำบลโคกสะอาด
อำเภอคอนสาร ตำบลห้วยยาง

อำเภอภูเขียว ตำบลธาตุทอง

อำเภอเทพสถิต ตำบลนายางลัก

อำเภอจัตุรัส ตำบลหนองบัวใหญ่

หมายเหตุ โดยการพิจารณาคัดเลือกจากองค์การบริหารปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่เกษตรเป็นผู้
พิจารณาคัดเลือก

ค. คัดเลือกจากตำบลที่เข้าร่วมโครงการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่สมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด
ชัยภูมิ ที่มีคุณภาพจากการประเมินเป็นตำบลเกรด A พิจารณายกพื้นที่ตำบลดำเนินการได้แก่

อำเภอเมือง ตำบลนาเลี้ยว

อำเภอคอนสวรรค์ ตำบลห้วยไร่

อำเภอแก้งคร้อ ตำบลหนองสังข์

อำเภอเกษตรสมบูรณ์ ตำบลกุดเลาะ

อำเภอหนองบัวแดง ตำบลนางแดด

รวมพื้นที่ดำเนินโครงการ จำนวน 16 อำเภอ 21 ตำบล มีพื้นที่ปลูกข้าว 16 อำเภอ 21 ตำบล พื้นที่ปลูกพริก
2 อำเภอ 3 ตำบล

2) ขั้นตอนการทำงาน

-**การเตรียมความเข้าใจ** คณะผู้วิจัยจัดประชุมเกษตรกรที่ปลูกข้าวทั้ง 21 ตำบล และเกษตรกรที่
ปลูกพริก 3 ตำบล เพื่อชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของโครงการให้เป็นแนวทางเดียวกัน และการจัดทำเวทีสร้างความรู้ความ
เข้าใจและทักษะเรื่องการผลิตอาหารปลอดภัย โดยแบ่งขั้นตอนของการสร้างความเข้าใจออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นการเตรียมการพัฒนาโครงการ

- การเตรียมกลไก
- การเตรียมพันธุ์ข้าวที่จะปลูก
- การพัฒนาเครื่องมือ

2) ขั้นการดำเนินงาน

- การอบรมให้ความรู้ความเข้าใจ
- การคัดเลือกเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่

การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการนั้น คณะผู้วิจัยได้เชิญ
วิทยากร จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่เป็นนักวิจัยเกี่ยวกับประเด็นพริกปลอดภัย มาให้ความรู้ เชิญนักวิชาการจาก
สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ นำเสนอเกี่ยวกับการผลิตอาหารปลอดภัย เชิญนักวิชาการสำนักพัฒนาที่ดินมาให้ความรู้
ความ

เข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพของดิน

-**การเตรียมพื้นที่** นอกจากการคัดเลือกผู้ร่วมศึกษาวิจัยแล้วยังต้องคำนึงถึงสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เพื่อการศึกษาและวิจัย และการปรับปรุงบำรุงดิน

-**การประเมินศักยภาพพื้นที่** เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้งการปลูกข้าวและพริก คณะผู้วิจัยจะเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร ทุกขั้นตอนของการดำเนินการศึกษาวิจัย ความพร้อมของพื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกต้องผ่านการคัดเลือกของคณะผู้วิจัยโครงการ และการพิจารณาคัดเลือกความพร้อมด้านปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์ข้าว พันธุ์พริก ปุ๋ยอินทรีย์ซึ่งเกษตรกรผลิตใช้เอง

- **การปฏิบัติการ** มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1) **กระบวนการผลิตข้าว** จะเริ่มตั้งแต่การเตรียมพื้นที่ในการไถ 2 ครั้ง คือ ไถครั้งที่ 1 เรียกว่าไถจะเป็นการไถเพื่อกำจัดวัชพืช ปรับหน้าดิน ไถครั้งที่ 2 คือ ไถแปรเป็นการไถเพื่อพรวนดิน การเตรียมพื้นที่ในการตกกล้าข้าว การคัดเลือกพันธุ์ให้เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น โซนหน้าอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพระยาแลเน้นปลูกข้าวพันธุ์มะลิ 105 เนื่องจากเกษตรกรบริโภคข้าวเจ้าเป็นหลัก ส่วนโซนหลังอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพระยาแลเน้นปลูกข้าวพันธุ์ กข.6 ซึ่งเป็นข้าวเหนียวไวบริโภค การเพาะปลูก มี 2 ระบบ คือ ระบบนาปักดำ และระบบนาหว่าน โดยนาปักดำนิยมใช้กับพื้นที่ลุ่ม และพื้นที่เขตชลประทานสามารถบริหารจัดการน้ำได้ดี ส่วนระบบนาหว่านเหมาะกับพื้นที่นาดอนนอกเขตชลประทาน

2) **กระบวนการผลิตพริก** พริกที่ปลูกในพื้นที่ตำบลหนองบัวใหญ่ อำเภอจตุรัส เป็นพริกฤดูฝน (ปลูกระหว่างเดือนกรกฎาคม - เดือนพฤศจิกายน) ส่วนพริกที่ปลูกในพื้นที่ตำบลกุดเลาะและตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์เป็นพริกฤดูแล้ง (ปลูกระหว่างเดือนมกราคม - เดือนมิถุนายน) เป็นการปลูกในพื้นที่นาหลังการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว

- **การติดตามกิจกรรมการดำเนินกิจกรรม** คณะผู้วิจัยและเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายที่ปลูกข้าวและพริก ได้กำหนดให้มีการออกติดตามผลการดำเนินงาน โดยแบ่งการติดตามออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะ 6 เดือนแรก ระยะ 12 เดือน และการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมระยะ 18 เดือน

- **การสรุปความรู้** ในการดำเนินงาน คณะผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ในการดำเนินงาน ทั้งเพื่อการทบทวน ตรวจสอบวิธีปฏิบัติของเกษตรกร และการสร้างความรู้ใหม่ ๆ ที่จะนำไปปรับปรุงวิธีการผลิตของตัวเอง โดยใช้กิจกรรมการสร้างความรู้เข้าใจทั้งระดับจังหวัดเพื่อทำความเข้าใจในภาพกว้าง เวทีเรียนรู้ระดับตำบล (เวทีคืนข้อมูล) เพื่อเติมข้อมูล ความรู้ในระดับปฏิบัติ รวมถึงการจัดการศึกษาดูงานนอกพื้นที่ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้คณะผู้วิจัยมีบทบาทในการเป็นตัวกลางเชื่อมโยงข้อมูล ความรู้ เพื่อให้เกษตรกรสามารถประมวลและสรุปเป็นชุดข้อมูลความรู้ของตนเอง เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการผลิตของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

บทที่ 3

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมินี้ได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร รายงานต่างๆ หนังสือ อินเทอร์เน็ต และ ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบและแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ผลการศึกษา ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับ หัวข้อ ดังนี้

- 3.1 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.2 หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 3.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11
- 3.4 ยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย
- 3.5 ยุทธศาสตร์จังหวัดชัยภูมิ
- 3.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

3.1.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ผู้ให้มีความหมายของคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ไว้หลายท่านด้วยกัน ดังนี้

สุเมธ ตันติเวชกุล ได้กล่าวสรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไว้ว่า หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (self-sufficiency) อยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งต้องสร้าง พื้นฐานทางเศรษฐกิจของตัวเองให้ดีเสียก่อน คือให้ตนเองสามารถอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ มิได้มุ่งหวังที่จะสร้างความ เจริญ ยกเศรษฐกิจให้เจริญอย่างรวดเร็วเพียงอย่างเดียว⁵

ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า พอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน คือ 1) พอเพียง สำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน 2) จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่ พอจะรักคนอื่นไม่เป็น และทำลายมาก 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพ และทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน 4) ชุมชน เข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนเข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความ ยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม 5) ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในทางปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง 6) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย

⁵ สุเมธ ตันติเวชกุล. สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย. 2550. หน้า 45.

ดังนั้น เศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากพื้นฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง และ 7) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่บูบวบ เดี่ยวจนเดี่ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวตกงานไม่มีกินไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนี้ประสาหมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน สุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง ฆ่าตัวตาย ตีดยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี⁶

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)⁷ ได้กล่าวความรู้จักพอประมาณไว้ในหนังสือทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก ว่า พฤติกรรมของเศรษฐกิจ เมื่อหลักพุทธศาสนาเข้ามาสัมพันธ์แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการผลิตการบริโภคหรือการวิภาคแบ่งปันกระจายรายได้อะไรก็ตาม ก็จะเริ่มต้นจากจุดยืนที่ตัวมนุษย์ว่าจะต้องมีความรู้จักประมาณก่อน ความรู้จักประมาณหรือความรู้จักพอที่ดีนี้ ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า มัตตัญญูตา เช่น รู้จักพอดีในการบริโภคอาหารก็เป็นโภชนาเน มัตตัญญูตา

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถทำให้เกิดความพอเพียงหรือพอประมาณกับตนเองอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ไม่เดือดร้อน เป็นการยึดทางสายกลาง เมื่อทำอะไรก็ตามให้พอเหมาะพอควร มีเหตุมีผล และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง โดยอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

3.1.2 องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง

รงค์ ประพันธ์วงศ์ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นทางสายกลาง หรือแบบมัชฌิมาปฏิปทาตามหลักพุทธศาสนา คำนิยามเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะที่เป็นห่วงสอดร้อยประสานกันเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้แก่

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

นอกจากคุณลักษณะ 3 ห่วงดังกล่าวแล้ว สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การกำหนดเงื่อนไขไว้ 2 ประการ เพื่อการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน นั่นคือเงื่อนไขต่อไปนี้

⁶ ประเวศ วะสี. เศรษฐกิจพอเพียง และประชาสังคม. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน. 2550. หน้า 5.

⁷ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดพุทธศาสตร์.

(กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2542). หน้า 134.

ก. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

ข. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต⁸

3.1.3 เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

เศรษฐกิจพอเพียงและแนวปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาตนเองในระดับต่างๆ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ อาศัยความพอประมาณ และความมีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียรและความอดทน สติและปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี โดยที่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดที่ชี้บอกหลักการ และแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ ในขณะที่แนวพระราชดำริเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เป็นตัวอย่างการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ในการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสมเศรษฐกิจพอเพียงมี 2 รูปแบบ คือ

1. เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน สามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่โลภมากและไม่เบียดเบียนคนอื่น
2. เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า คือ การแลกเปลี่ยนร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อทำให้ส่วนรวมได้รับประโยชน์ และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคมให้เจริญอย่างยั่งยืน

เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจด้านการเกษตร แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 เป็นการทำการเกษตรที่มีระบบการผลิตที่สามารถเลี้ยงตนเองในระดับที่ประหยัด และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยเริ่มจากการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นพื้นที่สระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำฝนไว้ใช้ในไร่นาเพื่อปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ส่วนที่ 2 เป็นพื้นที่ปลูกข้าว เพื่อใช้สำหรับการบริโภคในครัวเรือนให้เพียงพอตลอดปี ส่วนที่ 3 เป็นพื้นที่ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชไร่ และอื่นๆ เพื่อเป็นอาหารและยาสำหรับบริโภคในครัวเรือน เหลือจึงจำหน่ายเป็นรายได้ ส่วนที่ 4 เป็นพื้นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนนหนทางและโรงเรียน
2. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เป็นการรวมพลังของเกษตรกรในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ร่วมกันดำเนินการในการผลิต การตลาด การเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคม และศาสนา โดยได้รับความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน
3. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 เป็นการประสานเพื่อจัดหาทุนและแหล่งเงินมาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยได้รับประโยชน์ร่วมกัน

⁸ รงค์ ประพันธ์พงศ์. เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่. กรุงเทพมหานคร : เอลส์การพิมพ์. 2550.

ดังนั้น การที่จะเลือกใช้ทฤษฎีใหม่ทั้งทฤษฎีใหม่ขั้นต้น และทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้าในการส่งเสริมเกษตรกรให้เป็นรูปธรรม ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับเกษตรกรแต่ละกลุ่มหรือแต่ละชุมชนจะต้องมีความเข้าใจและยึดหลักการในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.1.4 การดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงภาคเกษตร

วิถีชีวิตของเกษตรกรไทยในปัจจุบัน ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง มีรายได้ไม่เพียงพอและเป็นหนี้สิน จึงจำเป็นต้องปรับระบบการเกษตรของครัวเรือนให้สอดคล้องกับสภาวะการผลิตและการตลาดในปัจจุบัน ตามความเหมาะสมของระบบนิเวศเกษตร โดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะทำให้ครัวเรือน เกษตรกรมีความมั่นคงในอาชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไป

1. ลดรายจ่าย เพื่อเป็นการประหยัด ลดรายจ่ายในครอบครัว และเป็นผลดีต่อสุขภาพการทำพืชผักสวนครัวรั้วกินได้เป็นอาหารสำหรับการบริโภคในครัวเรือน นับเป็นงานอดิเรกที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว พ่อแม่ ลูก มีเวลาพูดคุยกันและช่วยกันทำงาน แม้ไม่มีพื้นที่ก็สามารถทำสวนครัวในบ้านได้ เช่นการปลูกพริกในกระถางหรือปลูกในภาชนะแขวน ฯลฯ พืชที่ปลูกก็เป็นพืชที่ใช้เป็นประจำในครัว เช่น พริก มะเขือ กะเพรา สะเพรา หอม ผักชี ชะอม ตำลึง ผักหวาน เป็นต้น

2. เพิ่มรายได้ การเพิ่มรายได้โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสร้างรายได้ เช่น การถนอมอาหารและแปรรูปงานฝีมือในหัตถกรรมสิ่งประดิษฐ์ การผลิตกล้าไม้ดอก-ไม้ประดับ เลี้ยงสัตว์ ประมง เพาะถั่วงอก เพาะเห็ด เป็นต้น ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำกิจกรรมการเกษตร

3. ขยายโอกาส เกิดจากการพัฒนาศักยภาพตนเอง ครอบครัวชุมชน โดยการร่วมมือการสร้างอาชีพได้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า บุตรหลานได้รับการศึกษาสูงขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถรวมกันจัดหาตลาด แหล่งเงินทุนและเครือข่าย มาใช้ในการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืน ทำให้ครอบครัวมีความมั่นคงและอบอุ่นต่อไป

4. เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตร เกษตรกรสามารถดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ด้วยการทำการเกษตรที่ผลิตเพื่อการบริโภคในครอบครัวก่อน ถ้ามีเหลือจึงจำหน่ายเป็นรายได้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่แบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนๆ มีพื้นที่นาข้าว พืชไร่ ไม้ผล สระน้ำและบริเวณบ้าน เพื่อให้มีกิจกรรมการผลิตที่หลากหลาย มีผลผลิตออกทุกฤดูกาล มีรายได้ประจำวัน สัปดาห์ เดือนและปี การทำการเกษตรแบบนี้สามารถทำให้ในทุกระดับพื้นที่ ตั้งแต่ขนาดเล็ก 1-2 ไร่ จนถึงฟาร์มขนาดใหญ่

3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความ ต้องการและทิศทางของ การเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีความจนเกิด ความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้น ของการที่มีคนมาร่วมกันใดควร จะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือใน นามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์การ (organization) ดังนั้น องค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้⁹

⁹ ยุพาพร รูปงาม. การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณ ในการปฏิรูป ระบบราชการ. ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2545. หน้า 5.

ก. แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และ ทบวงมหาวิทยาลัย¹⁰ ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนใน การควบคุม ประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่นนอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการ พัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของ พลเมืองโดยประชาชน หรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุม การใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และ โครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถ แสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับ ผลประโยชน์จากการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มา เป็นการพัฒนาที่ประชาชน มีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคต ของตนเอง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้อง ทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการ ให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดการ มีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย¹¹

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้กล่าวถึง ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่าย ใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมี อิสรภาพ เสมอภาค มีใช้มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและ การเข้าร่วมนั้นต้อง เริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ¹²

ชิต นิลพานิช และ กุลธนา ธนาพงศธร ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การที่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้เข้ามีส่วนร่วมหรือเข้ามีส่วนเกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานพัฒนาชนบท

¹⁰ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และ ทบวงมหาวิทยาลัย. 2546. หน้า 114.

¹¹ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหิดล. 2527. หน้า 183.

¹² นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี ตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร: 598 Print. 2546. หน้า 4.

ขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนแล้วแต่เหตุการณ์จะเอื้ออำนวย¹³

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุก ขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มาก ขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน¹⁴

ข. กระบวนการหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา¹⁵

ในกระบวนการพัฒนาจำเป็นต้องรวมพลังในการลักษณะภาคีความร่วมมือ ได้แก่ ภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นคือประชาชน หากประชาชนไม่ให้ความสนใจ รับรู้หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ก็ถือว่า การพัฒนานั้นไม่ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งได้เป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม โดยเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน การคิด ริเริ่มตัดสินใจดำเนินการ และตัดสินใจปฏิบัติ
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรบริหารและการประสานขอความร่วมมือ
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลเพื่อสะท้อนให้เป็นผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือกันดำเนินการ
5. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ คือ การเข้าใช้การจากโครงการและการมีส่วนร่วมในการรับผลของการทำงานร่วมกัน

นอกจากการมีส่วนร่วมจะเป็นกระบวนการระดมสรรพกำลังจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ยังเป็นการเปิดโอกาสในการพัฒนาด้วย โดยเป็นการสร้างช่องทางและแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนเพื่อการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งผล

¹³ ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ชนบท. ใน เอกสาร การสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน (พิมพ์ครั้งที่ 3, หน่วยที่ 8) .นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2532. หน้า 350.

¹⁴ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน.การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2531. หน้า 10.

¹⁵ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาในการบริหารงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์. 2553. หน้า 25.

ของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อาจจะส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และตัดสินใจรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เขาเห็นว่าประโยชน์ต่อชุมชนที่ตามมาก็คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน เกิดความรู้สึกนึกคิดในการเป็นเจ้าของ ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนสามัคคีและร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆ ในชุมชน

ค. หลักการและแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม¹⁶

หลักการและแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งการมีส่วนร่วมต้องอาศัยทุกคนภายในองค์กร ชุมชน หมู่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน งานจึงจะสำเร็จได้ ซึ่งการมีส่วนร่วมมีหลักดังนี้

1. ต้องยึดหลักความต้องการและปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรม หากกิจกรรมที่จะนำไปให้ประชาชนยอมรับเป็นเรื่องใหม่ ก็ต้องใช้เวลาในการกระตุ้นความสนใจ สร้างความเข้าใจให้ประชาชนยอมรับในความจำเป็น เป็นเรื่องใหม่ก็ต้องใช้เวลาในการกระตุ้นความสนใจสร้างความเข้าใจให้ประชาชนยอมรับในความจำเป็นและประโยชน์จากการทำกิจกรรมเหล่านั้น

2. กิจกรรมต้องดำเนินการในลักษณะกลุ่ม เพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกัน

3. แนวทางการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ในชุมชนต้องคำนึงขีดความสามารถของประชาชนที่จะดำเนินการต่อไปโดยไม่ต้องพึ่งพาทายนอก ต้องทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกเป็นเจ้าของกิจกรรมและต้องสามารถทำต่อไปเองได้ เมื่อการช่วยเหลือจากภายนอกสิ้นสุด

4. กิจกรรมการพัฒนาที่นำเข้าไปชุมชนต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ความพร้อมของชุมชน ความสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน

5. การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชน โดยผู้นำชุมชนจะต้องสามารถพรรณนาและยอมรับสิ่งใหม่ ๆ เร็ว และเป็นผู้ที่ชาวบ้านมีความศรัทธาอยู่ในตัวอยู่แล้ว การเริ่มต้นจากผู้นำจึงเป็นไปได้เร็วกว่าประชาชนทั่วไป

6. ขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้น กล่าวคือ ร่วมหาข้อมูล หาสาเหตุของปัญหา ร่วมปรึกษาหารือทางแก้ไข ร่วมตัดสินใจ ร่วมการวางแผน ร่วมการปฏิบัติงาน ร่วมการติดตามผลงานจนถึงขั้นการร่วมบำรุงรักษาในระยะยาว

หลักการดังกล่าวข้างต้น ถือเป็นแนวทางการทำงานที่สำคัญในกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

¹⁶ สมนึก ปัญญาสิงห์. แนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์. 2536.

3.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ¹⁷

ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ผันผวน ซับซ้อนและคาดการณ์ผลกระทบได้ยาก แม้ว่าในภาพรวมสังคมไทยมีภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้น และมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งแตกต่างกันไปทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน และสังคม แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประเทศต้องเผชิญกับความเสี่ยงในหลายมิติ โดยเฉพาะความเสี่ยงจากการบริหารภาครัฐที่อ่อนแอ โครงสร้างเศรษฐกิจที่ไม่สามารถรองรับการเติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งความเสี่ยงจากความเสื่อมถอยของค่านิยมที่ดีงามในสังคมไทย ความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความเสี่ยงด้านความมั่นคงของประเทศ จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเสริมสร้างทุนที่มีอยู่ของประเทศให้เข้มแข็ง ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เพื่อเตรียมพร้อมให้ประเทศสามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงมีแนวคิดที่มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-10 โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” รวมทั้ง “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปบนทางสายกลาง เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยมีการวิเคราะห์อย่าง มีเหตุผล และใช้หลัก ความพอประมาณ ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับเมืองเตรียม ระบบภูมิคุ้มกัน ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ความรู้ ในการพัฒนาด้านต่างๆ ด้วยความรอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน คุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย ความเพียร จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัวชุมชน สังคม และประเทศชาติ

การกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงต้องเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้นในมิติการพัฒนาด้านต่างๆ เพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยงที่สังคมไทยต้องเผชิญ และเสริมรากฐานของประเทศด้านต่างๆ ให้เข้มแข็ง ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้ง

¹⁷ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ.2555-2559. หน้า 1 – 16.

สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน โดยมีแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศต่างๆ ที่สำคัญในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ดังนี้

1) การพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัวและชุมชนสู่สังคมที่มีคุณภาพ สามารถจัดการความเสี่ยงและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1.1 การสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานในการสร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคง สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่าง เสมอภาคและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส ยึดประโยชน์ส่วนรวมและเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในกระบวนการพัฒนาประเทศ

1.2 การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญาที่รอบรู้ และมีจิตใจที่สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต ควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคมและสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็งและเอื้อต่อการพัฒนาคน

2) การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ทิศทางการเติบโตในรูปแบบใหม่ ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง เพื่อลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการในภาคการผลิตและบริการ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้ประกอบการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และผู้ประกอบการในภาคเกษตร ให้ใช้ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับสู่การผลิตและการให้บริการบนฐานความรู้ และที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนให้มีการเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ บนพื้นฐานการพึ่งพาซึ่งกันและกัน รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ประกอบด้วย

2.1 การสร้างความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน ให้มีความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน เพื่อให้ภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตอาหารและพลังงานที่มีความมั่นคง โดยการเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคเกษตร การสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขณะเดียวกัน ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานชีวภาพทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ภาคเกษตรสามารถพึ่งตนเองและเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ได้อย่างมั่นคง

2.2 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา ภายใต้ปัจจัยสนับสนุนที่เอื้ออำนวยและระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม มุ่งปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งภายในและ

ต่างประเทศ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสาขาบริการที่มีศักยภาพ พัฒนาภาคอุตสาหกรรมสู่อุตสาหกรรมฐานความรู้เชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ ควบคู่ไปกับการปฏิรูปกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ และบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นฐานเศรษฐกิจของประเทศที่เข้มแข็งและขยายตัวอย่างมีคุณภาพ

2.3 การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาค เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้มีความสำคัญกับการเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศกับความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคต่างๆ บนพื้นฐานของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีภูมิคุ้มกันต่อการกระแสนการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกให้ความสำคัญกับการพัฒนาความร่วมมือแบบหุ้นส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืนและยึดผลประโยชน์ร่วมกันทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาค สร้างปฏิสัมพันธ์ในความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างสร้างสรรค์ เตรียมความพร้อมของประเทศไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีการพัฒนาภายในประเทศตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่นให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

3) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแล รักษาและใช้ประโยชน์ การปรับกระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ สร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและเพิ่มบทบาทของไทยในเวทีประชาคมโลกเพื่อให้สังคมมีภูมิคุ้มกัน สามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตให้คนในสังคมไทย

สรุปได้ว่า การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ ให้แก่ปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศ โดยใช้แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 พร้อมทั้งขยายการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพจาก 3 ทุน ทั้งทุนสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็น 6 ทุน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะการสร้างฐานทางปัญญาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับคนและสังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ก้าวสู่สังคมและเศรษฐกิจสีเขียวที่มีแบบแผนการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยนำความรู้และจุดแข็งของอัตลักษณ์ไทยมาปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานนวัตกรรมที่เข้มแข็ง เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจในภูมิภาคอย่างรู้เท่าทัน สร้างความยั่งยืนของภาคเกษตรและความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างระบบธรรมาภิบาลและความสมานฉันท์ในทุกภาคส่วนและทุกระดับ เป็นฐานการพัฒนาประเทศที่มั่นคงและสมดุล มุ่งสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นธรรม

3.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11

การพัฒนาประเทศให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็ว คาดการณ์ได้ยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ได้กำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม โดยเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยง และเสริมรากฐานของประเทศด้านต่างๆ ให้เข้มแข็งควบคู่ไปกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 6 ยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาประเทศระหว่าง พ.ศ. 2555 - 2559 ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความเป็นธรรมในสังคม
2. ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน
3. ยุทธศาสตร์ที่ 3 ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน
4. ยุทธศาสตร์ที่ 4 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน
5. ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม
6. ยุทธศาสตร์ที่ 6 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

1. ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้มีความสำคัญเกี่ยวกับ

1.1 การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยควบคู่กับการเสริมสร้างขีดความสามารถในการจัดการความเสี่ยงและสร้างโอกาสในชีวิตให้แก่ตนเอง มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีฐานการพัฒนาที่ทั่วถึงและยั่งยืน พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่มีความหลากหลายและแข็งแกร่งมากขึ้น ส่งเสริมการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดความเป็นธรรม ปรับโครงสร้างภาษีทั้งระบบให้สนับสนุนการกระจายรายได้และเป็นเครื่องมือสร้างความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรและการถือครองทรัพย์สิน พัฒนาการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาอาชีพ ส่งเสริมบทบาทของภาคธุรกิจเอกชนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมแก่คนในสังคมไทย รวมทั้งยกระดับคุณภาพระบบการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมทุกคนอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น

1.2 การจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิขั้นพื้นฐาน เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับปัจเจก และสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศ มุ่งพัฒนาระบบบริการสาธารณะให้มีคุณภาพและมีช่องทางการเข้าถึงอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง การจัดหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย การเข้าถึงระบบสาธารณสุขโรค พัฒนาระบบสวัสดิการทางสังคมให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ พัฒนาระบบการเงินฐานรากและระบบการออมที่

หลากหลาย เสริมสร้างเจตคติด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย และพัฒนาระบบฐานข้อมูลในการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมประชาชนทุกคนตามสิทธิ และสามารถเข้าถึงบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การเสริมสร้างพลังให้ทุกภาคส่วนสามารถเพิ่มทางเลือกการใช้ชีวิตในสังคมและมีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ให้ทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างสร้างสรรค์ เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ส่งเสริมให้ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคม พัฒนามาตรฐานระบบการคุ้มครองผู้บริโภคเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภค ส่งเสริมบทบาทสตรีในระดับการบริหารและการตัดสินใจทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ

1.4 การสร้างเสริมความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้มีคุณค่า มีส่วนร่วมและตระหนักถึงผลประโยชน์ของสังคม และเสริมสร้างการบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส มีระบบตรวจสอบและการรับผิดชอบที่รัดกุม โดยสร้างค่านิยมใหม่ที่ยอมรับร่วมกันบนฐานของความไว้วางใจและเกื้อกูลกันในสังคม ส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองที่มีธรรมาภิบาลนำไปสู่การเป็นประชาธิปไตยที่ถูกต้องและเหมาะสม เสริมสร้างระบบบริหารราชการให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ มีระบบถ่วงดุลอำนาจการตรวจสอบที่เข้มงวดและรอบด้าน พัฒนาข้าราชการให้มีคุณภาพสูง มีคุณธรรม จริยธรรมทางอาชีพ และมีความรับผิดชอบ ปฏิรูปการเมืองไทยทั้งระบบให้เป็นประชาธิปไตยของมวลชน สร้างความเท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรมและเพิ่มช่องทางการรับข้อร้องเรียนและให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายและผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสนับสนุนการใช้สื่อเพื่อสังคมทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น และสังคมออนไลน์ให้เป็นพลังหนุนเสริมการพัฒนา

2. ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ

2.1 การปรับโครงสร้างและการกระจายตัวประชากรให้เหมาะสม เป็นการส่งเสริมคู่สมรสที่มีความพร้อมให้มีบุตรเพิ่มขึ้นและรักษาระดับอัตราเจริญพันธุ์ไม่ให้ต่ำกว่าระดับที่เป็นอยู่ปัจจุบันสนับสนุนการกระจายตัวและส่งเสริมการตั้งถิ่นฐานของประชากรให้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพ โอกาสและทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่

2.2 การพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย สอดแทรกการพัฒนาคนด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างวัฒนธรรมการเกื้อกูล พัฒนาทักษะให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ต่อยอดสู่การสร้างนวัตกรรมที่เกิดจากการฝึกฝนเป็นความคิดสร้างสรรค์ปลูกฝังการพร้อมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น และจิตใจที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย พัฒนาคนด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงานและเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สร้างจิตสำนึกให้คนไทยมีความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพกฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน สร้างค่านิยม

การผลิตและบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เรียนรู้การรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ

2.3 การส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม โดยสร้างเสริมสุขภาพของคนไทยให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ พัฒนาความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเองครอบครัว ชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพ ควบคู่กับการพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมการแพทย์ทางเลือก การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสุขภาพของประเทศ การพัฒนาบุคลากรด้านสาธารณสุขให้เหมาะสมทั้งการผลิตและการกระจายบุคลากรตลอดจนการใช้มาตรการการเงินการคลังเพื่อสุขภาพที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2.4 การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.5 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาบทบาทของสถาบันหลักทางสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน สร้างค่านิยมให้คนไทยภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ลดปัญหาความขัดแย้งทางความคิด และสร้างความเป็นเอกภาพในสังคม สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลกโดยเฉพาะประชาคมอาเซียนให้เกิดการไหลเวียนทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร

3. ยุทธศาสตร์ที่ 3 ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน ให้มีความสำคัญเกี่ยวกับ

3.1 การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืนมุ่งรักษา ปูองกัน และคุ้มครองพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการเกษตร สนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อยมีที่ดินเป็นของตนเองหรือมีสิทธิากินในที่ดิน ใช้มาตรการทางภาษีเพื่อบังคับหรือจูงใจให้บุคคลผู้ถือครองที่ดินทำประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าวมากขึ้น สนับสนุนการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมเร่งรัดการจัดให้มีองค์กรและระบบบริหารจัดการที่ดินให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคการเกษตร พื้นฟูและส่งเสริมค่านิยม วัฒนธรรมที่ดี และวิถีชีวิตทางการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

3.2 การเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคเกษตร ภาครัฐให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชน สนับสนุนการผลิตทางการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ควบคุมและกำกับดูแลให้มีการนำเข้าและใช้สารเคมีทางการเกษตรที่ได้มาตรฐาน ปรับปรุงบริการขั้นพื้นฐานเพื่อการผลิตให้ทั่วถึง ส่งเสริมการผลิตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ

และสิ่งแวดล้อมของประเทศ พัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่เหมาะสมทางการเกษตร รวมทั้งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

3.3 การสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่การผลิต สนับสนุนการผลิตและบริการของชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร อาหาร และพลังงาน ส่งเสริมสถาบันการศึกษาในพื้นที่ให้ร่วมทำการศึกษาร่วมกับภาคเอกชน สนับสนุนเกษตรกรและผู้ประกอบการนำองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมบนฐานความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มาใช้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า ผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหาร ยกย่องคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร มาตรฐานระบบการผลิตสินค้าเกษตรให้เทียบเท่าระดับสากล ส่งเสริมระบบตลาดกลางสินค้าเกษตรและตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ส่งเสริมภาคเอกชนและองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระบบสินค้าเกษตรและอาหารร่วมกับสถาบันเกษตรกร เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการโลจิสติกส์ของภาคเกษตร

3.4 การสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกร มุ่งพัฒนาระบบการสร้างหลักประกันรายได้ของเกษตรกรให้มีความมั่นคงและครอบคลุมเกษตรกรทั้งหมด พัฒนาระบบประกันภัยพืชผลการเกษตร ส่งเสริมระบบการทำเกษตรแบบมีพันธสัญญาที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ยกย่องคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกร สร้างแรงจูงใจให้เยาวชน เกษตรกรรุ่นใหม่ และแรงงานที่มีคุณภาพเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม พัฒนาสถาบันเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนให้เป็นกลไกสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับผลกระทบจากการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารที่มีต้นทุนต่ำที่เป็นผลมาจากข้อตกลงการค้าเสรี

3.5 การสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพัฒนาพลังงานชีวภาพในระดับครัวเรือนและชุมชน โดยส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกต้นไม้และปลูกป่าโดยชุมชนและเพื่อชุมชนเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรด้วยระบบเกษตรยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนให้มีการจัดการและเผยแพร่องค์ความรู้และการพัฒนาด้านอาหารศึกษาทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง รวมทั้งส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคที่เหมาะสมของบุคคลและชุมชน สนับสนุนการสร้างเครือข่ายการผลิตและการบริโภคที่เกื้อกูลกันในระดับชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน ส่งเสริมการนำวัตถุดิบทางการเกษตรที่ผลิตได้ในชุมชนและที่เหลือใช้จากการเกษตรมาผลิตเป็นพลังงานทดแทนในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ให้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งด้านอาหารให้กับเกษตรกรและชุมชนอย่างเป็นระบบ

3.6 การสร้างความมั่นคงด้านพลังงานชีวภาพเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศและความเข้มแข็งภาคเกษตร ด้วยการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพลังงานจากพืชพลังงาน จัดให้มีระบบการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่ใช้เป็นทั้งอาหารและพลังงาน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการใช้พลังงานชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับภาคการผลิตและบริการ จัดให้มีกลไกกำกับดูแลโครงสร้างราคาของพลังงานชีวภาพ และปลูกจิตสำนึกในการใช้พลังงานชีวภาพอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

3.7 การปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน โดยสนับสนุนบทบาทของเกษตรกร เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ภาคเอกชน และชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด

ทิศทางและวางแผนการผลิตทางการเกษตร ปรับกระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้มีการร่วมมือและบูรณาการการทำงานอย่างจริงจัง ทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านอาหารและพลังงานตั้งแต่การผลิต การตลาดไปจนถึงการบริโภค พัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการเกษตร ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคีโดยเฉพาะประชาคมอาเซียนที่ก่อให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน

4. ยุทธศาสตร์ที่ 4 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนให้ความสำคัญเกี่ยวกับ

4.1 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และผลักดันให้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและแข่งขันได้ ด้วยการปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเอเชีย แอฟริกา และเศรษฐกิจภายในประเทศ ปรับโครงสร้างภาคบริการให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มกับสาขาบริการที่มีศักยภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนฐานความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ซึ่งครอบคลุมถึงการพัฒนารัฐกิจสร้างสรรค์การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ และการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ พัฒนาภาคเกษตรบนฐานการเพิ่มผลิตภาพในการผลิตและยกระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่มุ่งการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมให้มีคุณภาพและยั่งยืน ด้วยการใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ สู่อุตสาหกรรมฐานความรู้เชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

4.2 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ให้เป็นพลังขับเคลื่อนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน เน้นการนำความคิดสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นทรัพยากรปัญญา วิจัยและพัฒนาไปต่อยอด ถ่ายทอด และประยุกต์ใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์ สังคม และชุมชน โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมที่ส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคการผลิต ตลอดจนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมให้ทั่วถึงและเพียงพอทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพในลักษณะของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

4.3 การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ เท่าเทียมและเป็นธรรม มุ่งพัฒนาตลาดเงิน และตลาดทุน รวมทั้งกำลังแรงงานให้เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ พัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรปัญญา พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของประเทศให้เชื่อมโยงการขนส่งทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและมาตรฐานสู่สากล สร้างความมั่นคงด้านพลังงานด้วยการส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด พัฒนาพลังงานทางเลือก และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในทุกกระดับ ปฏิรูปกฎหมาย และกฎ ระเบียบต่างๆ ทางเศรษฐกิจให้เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการแข่งขันและสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก

4.4 การบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีเสถียรภาพ ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านการเงิน โดยดำเนินนโยบายการเงินที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์แวดล้อมและทันต่อเหตุการณ์ เพิ่มบทบาทตลาด

ทุนในระบบเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาภาคการเงินโลก ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน พัฒนา กลไกการเฝ้าระวังความผันผวนทางเศรษฐกิจและพัฒนาระบบเตือนภัยแบบองค์รวม เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร จัดการเงินทุนระหว่างประเทศ และการบริหารจัดการด้านการคลังที่ปรับปรุงระบบการจัดเก็บรายได้ของประเทศ เพิ่ม ประสิทธิภาพของการจัดสรรและการบริหารงบประมาณ ป้องกันความเสี่ยงทางการคลัง พัฒนาประสิทธิภาพการ ดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการ ขันพื้นฐานของภาครัฐเพิ่มขึ้น และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ให้ ความสำคัญเกี่ยวกับ

5.1 การพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุ ภูมิภาคต่างๆ มุ่งพัฒนาบริการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากลปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่ง คนและสินค้าที่เกี่ยวข้อง พัฒนาบุคลากรในธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์เชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ ชายแดน/เขตเศรษฐกิจชายแดน ตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ

5.2 การพัฒนาฐานลงทุนโดยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับอนุภูมิภาคมุ่งพัฒนาพื้นที่ใน ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นฐานการพัฒนา ด้านอุตสาหกรรม การเกษตร และการท่องเที่ยว พัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดน รวมทั้งบูรณาการ แผนพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านให้บรรลุประโยชน์ร่วมกันทั้งด้านความมั่นคงและเสถียรภาพของพื้นที่

5.3 การสร้างความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เป็นการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาบุคลากรในทุกภาคส่วนเศรษฐกิจ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนให้มีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ยกย่องทักษะฝีมือแรงงาน กำหนด มาตรฐานขั้นพื้นฐานของคุณภาพสินค้าและบริการ ที่เป็นการป้องกันสินค้าและบริการนำเข้าที่ไม่ได้คุณภาพทั้งในประเทศ ไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

5.4 การเข้าร่วมเป็นภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศและภูมิภาคภายใต้บทบาทที่สร้างสรรค์ เป็น ทางเลือกในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศในเวทีโลก มุ่งรักษาบทบาทของไทยในการมีส่วนร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ ของกรอบความร่วมมือที่ดำเนินอยู่ รวมทั้งรักษาคุณภาพของปฏิสัมพันธ์กับมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเดิมและมหาอำนาจ ใหม่

5.5 การสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในภูมิภาคด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์การ เคลื่อนย้ายแรงงาน และการส่งเสริมแรงงานไทยในต่างประเทศ โดยเร่งดำเนินการด้านความร่วมมือในการกำหนด มาตรฐานฝีมือระหว่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงานในภูมิภาค ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยใน การขยายการลงทุนไปสู่ต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน คัดกรองและส่งเสริมสิทธิและผลประโยชน์ของคน ไทยและแรงงานไทยในต่างประเทศ

5.6 การมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการสร้างสังคมนานาชาติที่มีคุณภาพชีวิต ป้องกันภัยจากการก่อการร้ายและอาชญากรรม ยาเสพติด ภัยพิบัติ และการแพร่ระบาดของโรคภัย มุ่งพัฒนาศักยภาพและความพร้อมในการป้องกันและแก้ปัญหาข้ามชาติด้านการก่อการร้าย ยาเสพติด และการหลบหนีเข้าเมืองทั้งระบบ พัฒนาศักยภาพและความร่วมมือภายในภูมิภาคเพื่อเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติและเหตุฉุกเฉิน และร่วมมือในการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่และโรคระบาดซ้ำ

5.7 การเสริมสร้างความร่วมมือที่ีระหว่างประเทศในการสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีจริยธรรมและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งเปิดรับความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศที่ไม่แสวงหากำไร เป็นการดำเนินการภายใต้กรอบความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมในระดับอนุภูมิภาค เสริมสร้างการผลิตและบริการที่นำสู่การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกการระหว่างประเทศที่ไม่แสวงหากำไรให้มีบทบาทเพิ่มขึ้นในการให้ไทยเป็นฐานการดำเนินความร่วมมือเพื่อการพัฒนาประเทศในภูมิภาค

5.8 การเร่งรัดการใช้ประโยชน์จากข้อตกลงการค้าเสรีที่มีผลบังคับใช้แล้วเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้กับภาคธุรกิจโดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบให้สามารถพัฒนาศักยภาพและโอกาสของตนเองในการใช้ประโยชน์จากการเปิดการค้าเสรี โดยเฉพาะภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ได้รับการสนับสนุน เยียวยาและดูแลจากรัฐในกรณีที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทัน

5.9 การส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นฐานการลงทุน และการประกอบธุรกิจในเอเชียรวมทั้งเป็นฐานความร่วมมือในการพัฒนาภูมิภาค โดยจัดให้มีสิทธิประโยชน์และการอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เพื่อให้มีการจัดตั้งสำนักงานปฏิบัติการภูมิภาค และสนับสนุนบทบาทขององค์กรระหว่างประเทศที่ไม่แสวงหากำไร

5.10 การปรับปรุงและเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีการพัฒนาภายในประเทศตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น มุ่งเสริมสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นให้รับรู้และเตรียมพร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ สนับสนุนกลไกการพัฒนาในระดับพื้นที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดชายแดน ให้สามารถพัฒนาเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งเสริมศักยภาพด้านวิชาการและเครือข่ายของสถาบันการศึกษาของไทยที่สร้างความใกล้ชิด และปฏิสัมพันธ์กับประเทศในอนุภูมิภาค

6. ยุทธศาสตร์ที่ 6 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ให้มีความสำคัญเกี่ยวกับ

6.1 การอนุรักษ์ ป่าไม้ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมุ่งรักษาและฟื้นฟูพื้นที่ป่าและเขตอนุรักษ์ พัฒนาระบบฐานข้อมูลและการจัดการองค์ความรู้ให้เป็นเครื่องมือในการวางแผนและบริหารจัดการ ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการที่ดินและการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เร่งรัดการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ ปรับปรุงและฟื้นฟูแหล่งน้ำ เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ จัดทำแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรน้ำ เพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างเป็นระบบ รวมทั้งส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ

6.2 การปรับกระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศเพื่อเตรียมพร้อมไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยปรับโครงสร้างการผลิตของประเทศและพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อเตรียมพร้อมไปสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคคมนาคมและขนส่ง เพื่อลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก พัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเน้นการวางผังเมืองที่ผสมผสานวัฒนธรรม สังคม ระบบนิเวศเข้าด้วยกัน

6.3 การยกระดับขีดความสามารถในการรองรับและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อให้สังคมมีภูมิคุ้มกัน มุ่งพัฒนาองค์ความรู้และเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อรองรับกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงพัฒนาศักยภาพชุมชนให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

6.4 การเตรียมความพร้อมรองรับกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ด้วยการจัดทำแผนที่และจัดลำดับพื้นที่เสี่ยงภัยทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาคและจังหวัด ยกระดับการจัดการภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพพัฒนาระบบฐานข้อมูลการสื่อสารโทรคมนาคม ส่งเสริมการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านการจัดการภัยพิบัติ พัฒนาระบบงานอาสาสมัครของประเทศอย่างจริงจัง และให้มีมาตรฐานตามหลักสากล สนับสนุนภาคเอกชน สถานประกอบการ โรงเรียน และท้องถิ่นให้มีการเตรียมความพร้อม และจัดทำแผนปฏิบัติการรองรับภัยพิบัติ

6.5 การสร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและวิกฤติจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มุ่งติดตามและเฝ้าระวังมาตรการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าและการลงทุน เตรียมมาตรการรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากมาตรการทางการค้าและข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ศึกษาผลกระทบและกำหนดแผนกลยุทธ์รายสินค้า รวมทั้งมาตรการเยียวยาในสินค้าและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้ผู้ส่งออกทาคาร์บอนฟุตพริ้นต์ และสร้างแรงจูงใจให้เกิดอุตสาหกรรมใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

6.6 การเพิ่มบทบาทประเทศไทยในเวทีประชาคมโลกที่เกี่ยวข้องกับกรอบความตกลงและพันธกรณีด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ เป็นการศึกษารายละเอียดและสร้างความเข้าใจในพันธกรณีติดตามสถานการณ์การเจรจาและทำที่ของประเทศต่างๆ พัฒนาศักยภาพภาครัฐเพื่อเสริมสร้างทักษะการเจรจาพัฒนาความร่วมมือในกลุ่มอาเซียนและประเทศคู่ค้าสำคัญ สนับสนุนการดำเนินงานตามพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6.7 การควบคุมและลดมลพิษ มุ่งลดปริมาณมลพิษทางอากาศ เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะและน้ำเสียชุมชน พัฒนาระบบการจัดการของเสียอันตราย ขยะอิเล็กทรอนิกส์ และขยะติดเชื้อลดความเสี่ยงอันตราย การรั่วไหล การเกิดอุบัติเหตุจากสารเคมี และพัฒนาระบบเตือนภัย แจ้งเหตุฉุกเฉิน และระบบการจัดการเมื่อเกิดอุบัติเหตุด้านมลพิษ

6.8 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรมอย่างบูรณาการ มุ่งส่งเสริมสิทธิและพัฒนาศักยภาพชุมชนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ ปรับปรุงกฎหมายเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ

ของชุมชน ปรับนโยบายการลงทุนภาครัฐให้เอื้อต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟู ผลักดันให้มีการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างแรงจูงใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและลดการก่อมลพิษ สร้างรายได้จากความหลากหลายทางชีวภาพ พัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบติดตามประเมินผลรวมทั้งส่งเสริมการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ

3.4 ยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย¹⁸

ตามที่ได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551 เพื่อให้มีคณะกรรมการอาหารแห่งชาติเป็นองค์กรหลักในการดำเนินการหรือจัดการด้านอาหารในทุกมิติให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยให้อำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะนโยบายและยุทธศาสตร์ ด้านคุณภาพอาหาร ความปลอดภัยด้านอาหาร ความมั่นคงด้านอาหาร และอาหารศึกษา รวมถึงกรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบและมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 และให้หน่วยงานต่าง ๆ ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงาน คณะกรรมการอาหารแห่งชาติจึงได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทยออกเป็น 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคงอาหาร เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน บริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตอาหารอย่างมีประสิทธิภาพโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร ดูแลคุณภาพและความปลอดภัยอาหารในห่วงโซ่อาหาร เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคและการค้าทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านอาหารศึกษา เน้นกระบวนการส่งเสริมพัฒนาและวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ ความตระหนักในการใช้ทรัพยากรเพื่อผลิต และกระจายอาหารในห่วงโซ่อาหาร ตลอดจนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการบริโภคอาหาร

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ พัฒนาการจัดการด้านอาหารของประเทศตลอดทั้งห่วงโซ่อาหารอย่างเป็นระบบให้มีความเหมาะสม สร้างความเข้มแข็งของการดำเนินงานทุกภาคส่วน ให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ รองรับภัยคุกคามต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล และสอดคล้องกับกติกาการค้าสากล

สรุป จากกรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทยทั้ง 4 ยุทธศาสตร์ มุ่งรักษาความสมดุล ในด้านความมั่นคงของอาหาร คุณภาพและความปลอดภัยอาหาร การศึกษา และการบริหารจัดการ โดยให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การเพิ่มประสิทธิภาพทั้งทางด้านการผลิต และการตลาด การพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน และการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร และอาหารการสร้าง ความมั่นคงด้านอาชีพ และรายได้ ตลอดจนถึงความมั่นคงอาหารให้กับครัวเรือนเกษตรกรไทยไปพร้อม ๆ กัน

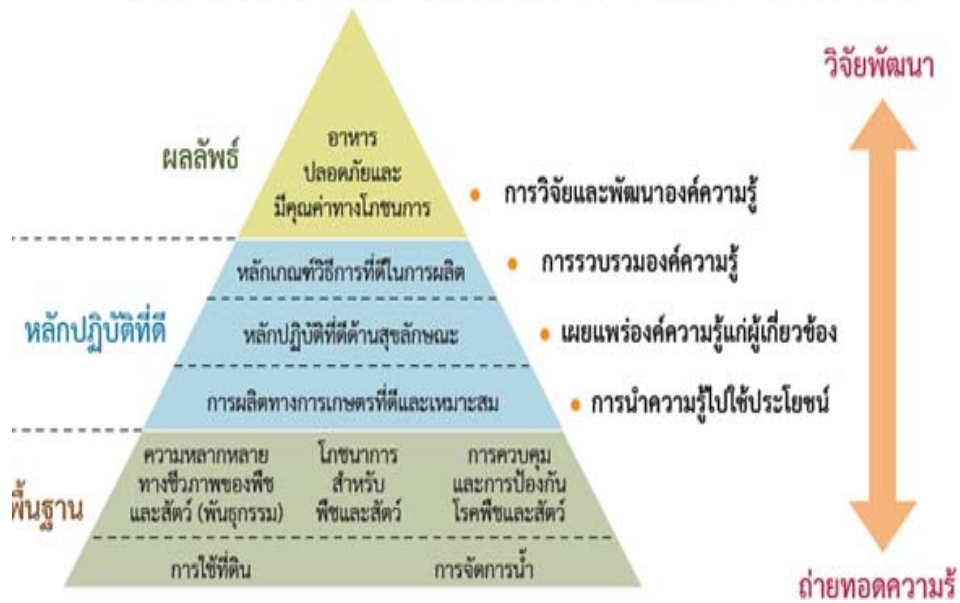
¹⁸ คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ. กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย. หน้า 9– 11.

รูปกรรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านอาหารศึกษา

หลักการ : เน้นกระบวนการส่งเสริมพัฒนา และวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ ความตระหนัก ในการใช้ทรัพยากรเพื่อผลิตและกระจายอาหารในห่วงโซ่อาหาร ตลอดจนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการบริโภคอาหาร

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ

หลักการ : พัฒนาการจัดการด้านอาหารของประเทศตลอดทั้งห่วงโซ่อาหารอย่างเป็นระบบให้มีความเหมาะสม สร้างความเข้มแข็งของการดำเนินงานทุกภาคส่วน ให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ รองรับภัยคุกคามต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และสอดคล้องกับกติกการค้าสากล

ที่มา : กรอบยุทธศาสตร์การจัดการอาหารของประเทศไทย

3.5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ¹⁹

จากแผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ.2558-2561 จังหวัดชัยภูมิได้กำหนดวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์หลัก ตัวชี้วัด/เป้าหมาย และกลยุทธ์แนวทางการพัฒนาจังหวัดชัยภูมิขึ้น เพื่อสามารถที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาจังหวัดในปีงบประมาณ พ.ศ.2557-2560 ดังนี้

วิสัยทัศน์จังหวัดชัยภูมิ

“เมืองคุณภาพด้านสินค้าเกษตร อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”

ตำแหน่งการพัฒนา (Positioning) ของจังหวัดชัยภูมิ

1. เป็นเมืองเกษตรกรรมก้าวหน้าและยั่งยืน
2. เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพ
3. เป็นแหล่งผลิต ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นคุณภาพ

วัตถุประสงค์

1. สร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในภาคเกษตรภาคอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท่องเที่ยว
2. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและสร้างความมั่นคงของสังคมให้ทั่วถึง
3. เพื่ออนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน

พันธกิจจังหวัดชัยภูมิ

1. พัฒนาศักยภาพการผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรมให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน
2. พัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและมาตรฐานเพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว
3. บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์และยั่งยืน
4. สร้างสังคมอยู่ดีมีสุข เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าประสงค์รวม

1. ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น
2. จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

¹⁹ สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด. เอกสารประกอบการประชาคมรับฟังความคิดเห็นแผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ.2557-2560. ณ โรงแรมชัยภูมิปาร์ค อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ วันพุธที่ 29 สิงหาคม 2555. หน้า 33 – 42.

3. คนมีคุณภาพ ครอบครัวยุบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง
4. สภาพพื้นที่ป่าคงความอุดมสมบูรณ์และมีพื้นที่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 พื้นที่จังหวัด

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายการพัฒนา (KPI)

1. ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดภาคการเกษตรและอุตสาหกรรม
2. ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดภาคอุตสาหกรรม
3. ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว
4. อัตราส่วนของพื้นที่ป่าสมบูรณ์ต่อพื้นที่จังหวัดเพิ่มขึ้น
5. จำนวนชุมชนที่ดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ

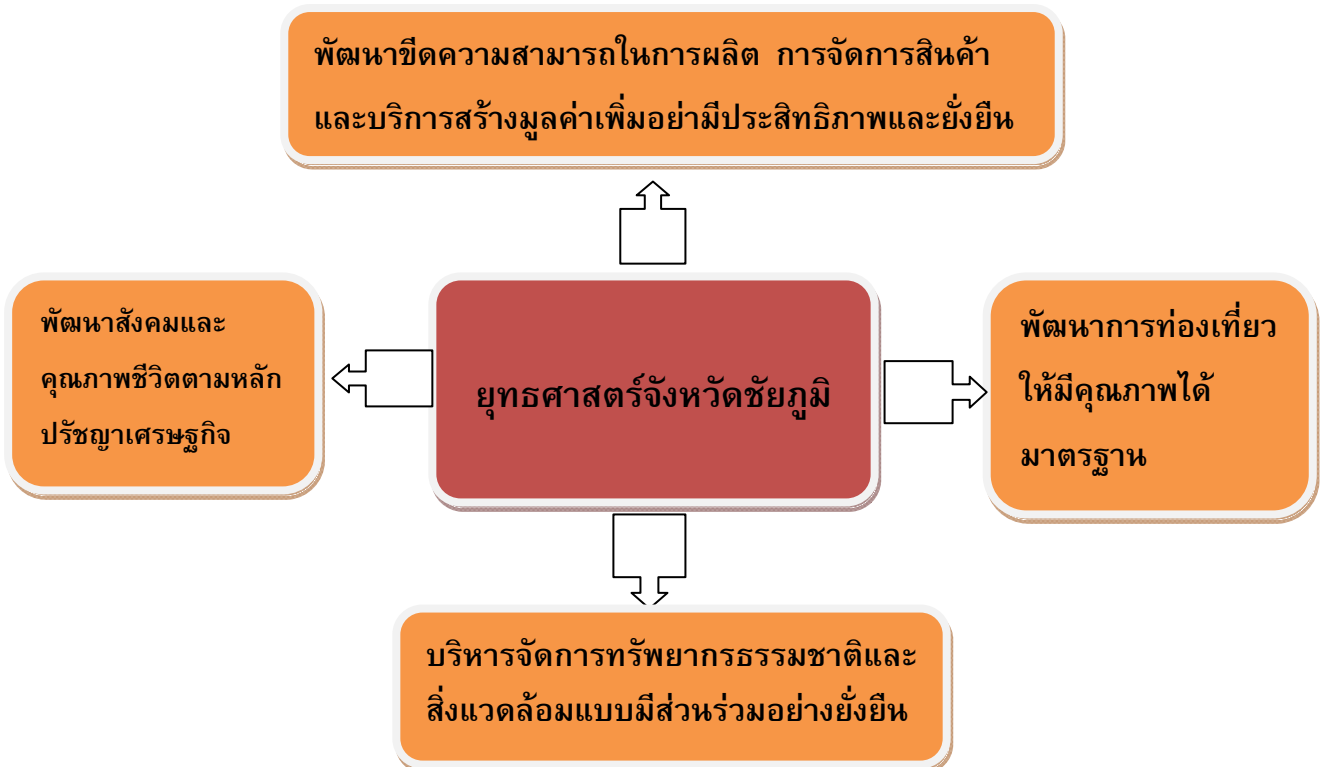
จังหวัดชัยภูมิได้มีการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อใช้ในการพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ ที่สำคัญอยู่ 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาขีดความสามารถในการผลิต การจัดการสินค้าและบริการสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : ยุทธศาสตร์จังหวัดชัยภูมิ

3.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.6.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)²⁰ ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนคือการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนปัจจุบันโดยไม่ขัดขวางหรือทำลายความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตนเองสำหรับคนรุ่นต่อ ๆ ไป มีแนวคิดประกอบด้วย 5 มิติ คือ สังคม เศรษฐกิจ นิเวศวิทยา ภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมยึดความคิดของการมีชีวิตที่ดีเป็นพื้นฐานผ่านมิติต่าง ๆ เชื่อมโยงกัน คำนี้ถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนใหญ่หรือมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีการพัฒนาครอบครัวและชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญ สร้างพลังให้ชุมชนท้องถิ่น โดยพื้นฐานอยู่บนภูมิปัญญาและธรรมเนียมการปฏิบัติดั้งเดิม และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชนอย่างสมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ประเวศ วะสี²¹ ได้กล่าวถึง การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเป็นการพัฒนาที่บูรณาการหรือการพัฒนาที่เป็นองค์รวม ยุทธศาสตร์ที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนก็คือ ยุทธศาสตร์ทางปัญญา มี 8 ประการด้วยกัน คือ 1) ญาณวิทยา เป็นการที่เราเรียนรู้พื้นฐานของความจริงและประสบการณ์จริง 2) ครอบครัวยุคใหม่เป็นกลไกของสังคมที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่สุด 3) ชุมชนประกอบด้วยเราทุกคนเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน 4) ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง การศึกษาไม่หยุดนิ่ง การศึกษาเป็น พลวัต มีการปฏิรูปอย่างต่อเนื่อง 5) การเรียนรู้ในรูปแบบขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของเอกชน รัฐบาลจะต้องเป็นองค์กรที่สำคัญมีการเชื่อมโยง และเกี่ยวข้องกันอย่างยิ่ง 6) สื่อสารมวลชน เป็นสังคมยุคสื่อข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นอำนาจเป็นฐานพลัง 7) เพื่อพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อปรับปรุงงานซึ่งก็แล้วแต่การทำงานวิจัย และ 8) การจัดการเป็นตัวเชื่อมโยงทั้งหมด เป็นอิทธิปัญญา คือ มีพลังอำนาจในตัวเอง ฉะนั้น การจัดการเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่ง ดังนั้น ยุทธศาสตร์ทางปัญญาเท่านั้น ที่จะเป็ยุทธศาสตร์ที่เป็นกลางเป็นบูรณาการจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่ง

พิศิษฐ์ ใจหยก²² ได้กล่าวไว้ในหนังสือ 209 คำสอนพ่อเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นหนังสือเฉลิมพระเกียรติเฉลิมฉลองพระชนมายุ 81 พรรษา ได้จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ได้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้

²⁰ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). เศรษฐกิจแนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม. 2539). หน้า 12.

²¹ ประเวศ วะสี. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคมแนวทางพลิกพื้นเศรษฐกิจสังคม. (กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน. 2542) หน้า 9.

²² พิศิษฐ์ ใจหยก, ดร. ๒๐๙ คำสอนพ่อเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔๓.

จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานทางจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ มีปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

3.6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สหทัย พลปัตย์²³ ได้กล่าวถึง การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า 1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 3 ประการ คือ 1) พอประมาณ ได้แก่ พอประมาณกับศักยภาพของตนพอประมาณกับสภาพแวดล้อม และไม่โลภเกินไปจนเบียดเบียนผู้อื่น 2) มีเหตุผล ได้แก่ ไม่ประมาท รู้ถึงสาเหตุ พิจารณาค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ 3) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ได้แก่ พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ พึ่งตนเองได้ทางสังคมคำนึงถึงผลระยะยาวมากกว่าระยะสั้นรู้เท่าทันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งคุณลักษณะทั้ง 3 ประการจะเกิดขึ้น ได้จากการพัฒนาความรู้และคุณธรรม ซึ่งเป็นเงื่อนไขหลักของการพัฒนาคน 2. กิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่ดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแบ่งได้ 4 ด้าน คือ กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านเศรษฐกิจ กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านสังคม กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านจิตใจ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องดำเนินไปพร้อมกันอย่างสมดุล จึงจะสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้น ในชุมชนได้ 3. การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาคนไปสู่คุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนโดยตรง และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบที่ช่วยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง 4. แนวทางการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ การพัฒนาความรู้และคุณธรรมในตัวบุคคลผ่านการศึกษทั้ง ในระบบและนอกระบบ และการพัฒนาชุมชนให้มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 ด้าน อย่างสมดุลเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

พระมหามิตร วุฒิปญโญ (วันยาว)²⁴ ได้กล่าวถึง ความรู้จักพอประมาณในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริ พบว่าความรู้จักพอประมาณมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตวิญญาณของคนให้มีความสำนึก (โยนิโสมนสิการ) ก่อนแล้วจึงอุปโลกน์คือ การยกระดับชีวิตที่สามารถแก้ปัญหาความทุกข์ของบุคคลได้อย่างไรก็ตามความรู้จักพอประมาณจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยหลักธรรม เช่น หลักสัปปุริสธรรมธรรมที่ทำให้คนเป็นคน

²³ สหทัย พลปัตย์. การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ดุสิตวิทยบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2548.

²⁴ พระมหามิตร วุฒิปญโญ (วันยาว), “ความรู้จักพอประมาณในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริ”, พุทธศาสนธรรมฉบับพิเศษ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๓๖.

ดีมีเหตุผล หลักอภิปณกฏีปทา ธรรมที่เป็นแก่นสารที่แท้จริง เป็นต้น เป็นเครื่องเกื้อหนุน ผู้ปฏิบัติได้ย่อมนำความสุขให้แก่ตนเองและความสันติสุขแก่สังคม ส่วนเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเริ่มจากการแก้ปัญหาโครงสร้างการดำเนินชีวิตของเกษตรกรให้สามารถยังชีพได้อย่างพอเพียง ด้วยการบริหารจัดการระบบโครงสร้างการผลิตที่สนองตอบการบริโภค เน้นคุณภาพที่ความพอเพียงของการผลิตและการบริโภคมีใช้ตลอดปี ด้วยการเกษตรกรรมบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง โดยการผลิตไว้บริโภคในครัวเรือนอย่างพอเพียง ที่เหลือก็แบ่งปันและขาย ส่วนความเหมือนกัน คือ ทั้งสองแนวคิดจะเน้นการพึ่งตนเอง การเอื้ออาทรกัน ความเป็นอิสระจากปัจจัยภายนอก มุ่งพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

บทที่ 4

ผลการดำเนินงาน

คณะผู้วิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่จังหวัดชัยภูมิได้ดำเนินการศึกษาใน “โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ” เป็นระยะเวลา 18 เดือน โดยวัตถุประสงค์สำคัญของโครงการ คือ การเกิดระบบการผลิตแบบผสมผสานระหว่างพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของพื้นที่ คือ “ข้าว” และ“พริก” ซึ่งจะนำไปสู่การลดรายจ่าย/เพิ่มรายได้ของเกษตรกร การลดผลกระทบของการผลิตทางการเกษตรต่อระบบนิเวศ และสร้างเสริมสุขภาพอนามัยทั้งของผู้ผลิตและผู้บริโภค รวมถึงการหาแนวทางการเชื่อมโยงความต้องการของพื้นที่กับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด ดังนั้น ในบทนี้จึงจะได้นำเสนอผลการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย กลไกการทำงานร่วมกับภาคีและการเชื่อมร้อยการทำงาน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เช่น พื้นที่เป้าหมาย ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ ข้อมูลครัวเรือนตำบล และบัญชีฟาร์มที่จัดเก็บ ต้นทุนการผลิต การปรับเปลี่ยนการลดค่าใช้จ่ายลง ผลผลิตที่ได้เพิ่มขึ้น ข้อมูลแปลงทดลองที่ผ่านการรับรอง เครือข่ายเกษตรกรปลอดภัย แผนการผลิต/แผนการตลาด โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 กลไกการทำงานและการเชื่อมร้อยภาคีเครือข่าย

4.1.1 กลไกการทำงานและภาคีความร่วมมือ

คณะผู้วิจัยได้บูรณาการความร่วมมือโดยประสานภาคีเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งมีผู้ให้ความสนใจเข้าร่วมเป็นคณะทำงานทั้งสิ้น 46 คน ประกอบด้วย ภาคีภาครัฐ 14 คน ภาคีการเมืองท้องถิ่น จำนวน 15 คน ภาคีภาคประชาชน 17 คน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้การสนับสนุน โดยเฉพาะภาคีการเมืองท้องถิ่น ส่วนการดำเนินการรวบรวมข้อมูลและการสร้างการเรียนรู้ของเกษตรกรในพื้นที่นั้น คณะผู้วิจัยได้แบ่งพื้นที่ปฏิบัติการออกเป็น 4 โซน โดยในแต่ละโซนมีการกำหนดผู้รับผิดชอบพร้อมหน้าที่ที่ชัดเจน

ในการดำเนินการมีขั้นตอนและกระบวนการศึกษาอยู่หลายขั้นตอน โดยแต่ละภาคส่วนมีบทบาทสำคัญ ดังนี้

ภาคราชการ

1) สำนักงานจังหวัด ปกครองจังหวัดเป็นหน่วยประสานความร่วมมือในการเชิญภาคีภาครัฐภายใต้การบังคับบัญชาให้เข้าร่วมรับทราบและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานในพื้นที่ความรับผิดชอบ โดยเฉพาะสายงานการปกครอง เช่น อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เป็นต้น

2) สำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นหน่วยงานสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการให้ความรู้การเพิ่มศักยภาพด้านการผลิตและแปรรูป การเพิ่มมูลค่าผลผลิต การถ่ายทอดเทคโนโลยี การสร้างรายได้และความมั่นคงในอาชีพ

3) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ช่วยถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตร การแปรรูป การบันทึกข้อมูล การผลิตและจำหน่ายตลอดจนการสนับสนุนแหล่งความรู้อื่นๆ

4) ชลประทานจังหวัด แจกจ่ายน้ำและน้ำใช้ตลอดปีให้ความรู้และสนับสนุนการชลประทานการกักเก็บน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร

- 5) สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดชัยภูมิ สนับสนุนอุปกรณ์การเกษตร การตรวจสอบความสมบูรณ์และแร่ธาตุในดิน การส่งเสริมและพัฒนาความรู้ด้านปุ๋ยและศัตรูพืช สนับสนุนหมอดินอาสาเป็นที่ปรึกษาใกล้ชิดเกษตรกร
- 6) สถาบันการศึกษา ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิและวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยภูมิ สนับสนุนด้านวิทยาการการเกษตร การจัดการฝึกอบรมเป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการและงานวิจัย
- 7) พาณิชย์จังหวัด ให้ความรู้และวิทยาการด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ การตลาด การบัญชี

ภาคการเมือง

ภาคการเมืองมีบทบาทใกล้ชิดกับเกษตรกร และบางส่วนสามารถสนับสนุนงบประมาณสำหรับพื้นที่ โดยบรรจุเป็นนโยบายและแผนพัฒนาในท้องถิ่นความรับผิดชอบของตน เช่น

- 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นท้องถิ่นที่มีขอบเขตการทำงานครอบคลุมทั้งจังหวัดมีงบประมาณสนับสนุนทั้งด้านวิชาการ การสนับสนุนงานวิจัย สนับสนุนบุคลากรร่วมงานการศึกษาดูงานตลอดจนพัฒนาด้านการเกษตรความสอดคล้องกับแผนขององค์กรด้วย
- 2) เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดและมีบทบาทในการสนับสนุนจัดกิจกรรมร่วมกับเกษตรกร การอำนวยความสะดวกด้านสถานที่และอุปกรณ์การเข้าร่วมประชุมเพื่อพัฒนางานวิจัยและพัฒนาทั้งระดับตำบลและจังหวัดด้วย

ภาคเอกชน

- 1) ประชาสังคม สนับสนุนวิทยาการให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์
- 2) องค์กรอิสระ เป็นผู้ทรงความรู้หลายๆ ด้าน สนับสนุนการลงพื้นที่ วิทยาการกระบวนการ แลกเปลี่ยนประสบการณ์
- 3) หอการค้า เป็นองค์กรที่มีประสบการณ์ด้านการตลาดเป็นวิทยาการให้รู้แนะช่องทางการค้าขาย การแปรรูปตลอดจนเป็นผู้ประสานช่องทางการตลาดต่อเนื่องและยั่งยืน
- 4) เครือข่ายการเกษตรระดับจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ระดับจังหวัดเป็นกลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้ช่องทางการผลิต การแปรรูปและจำหน่าย เช่น กลุ่มเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ , สุรินทร์ เครือข่ายการพาณิชย์
- 5) ภาคประชาชน ได้แก่ครัวเรือนอาสาเป็นผู้ร่วมกิจกรรมการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบโครงการ 208 ครัวเรือน

4.1.2 การเชื่อมร้อยเครือข่าย/กลไกการดำเนินงาน

ในการการพัฒนาเครือข่ายนั้น คณะผู้วิจัยได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน วิเคราะห์ศักยภาพเครือข่ายโดยการพาไปศึกษาดูงานที่จังหวัดอื่น และวางแผนสนับสนุนเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการในการดำเนินการตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา และการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย จัดปัญหาอุปสรรคให้กับเครือข่ายเท่าที่จำเป็น สิ่งที่เครือข่ายส่วนใหญ่ต้องการได้รับการ

พัฒนา ได้แก่ การสนับสนุนและแก้ปัญหากิจกรรมให้สมาชิก การแสวงหาแหล่งสนับสนุนด้านวิชาการโดยการอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร

นอกจากนี้แล้ว ระหว่างการดำเนินงานยังได้พบว่ามี “เครือข่ายใหม่” เกิดขึ้น เช่น เครือข่ายสำนักงานปฎิรูปที่ดินจังหวัดชัยภูมิ เป็นหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลพื้นที่ป่าสงวน ดูแลราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของ สปก.และพัฒนาเครือข่ายด้านการพัฒนาพื้นที่ในเขตป่าสงวน สร้างโรงเรียนชานาต้นแบบในพื้นที่อำเภอหนองบัวแดง ตำบลนางแดดซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ สปก. และพบว่าในพื้นที่ตำบลนางแดดได้มีการจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้โรงเรียนชานาเพื่อให้ผู้ที่สนใจเข้าไปศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของการทำนา จึงถือได้ว่าสำนักงานปฎิรูปที่ดินจังหวัดชัยภูมิ เป็นเครือข่ายใหม่ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

4.2 ข้อมูลการปลูกข้าวและปลูกพริก

ในการบันทึกข้อมูลของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ ได้รวบรวมข้อมูลของเกษตรกรที่ปลูกข้าว 21 ตำบล ปลูกพริก 3 ตำบล โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน คือ ข้อมูลผลการวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทั้ง “พริก” และ “ข้าว” ได้แก่ พื้นที่ที่ใช้ในการผลิต ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อพันธุ์ กรณีตำบลที่ไม่มีเมล็ดพันธุ์ ค่าใช้จ่ายในการเตรียมดินจะเป็นค่าจ้างในการไถ ค่าใช้จ่ายในการปลูกจะเป็นค่าจ้างแรงงาน ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาจะเป็นค่าจัดซื้อวัสดุในการจัดทำปุ๋ยอินทรีย์ ค่าจัดซื้อปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยวจะเป็นค่าจ้างแรงงานคนและการจ้างรถในการเก็บเกี่ยว ผลผลิตที่ได้ราคาจากการขาย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่

ในระหว่างการเตรียมพื้นที่ คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงความเหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เพื่อการศึกษาและวิจัย และการปรับปรุงบำรุงดิน โดยผลการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถนำเสนอแยกเป็นรายตำบลได้ ดังนี้

1) ตำบลโพนทอง

- (1) คุณสมบัติสภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน
- (2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	3.0	4.0	27.6	5.0-6.5
ดินล่าง	2.0	3.4	21.6	5.0-6.5

หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05

- (3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ ใช้ปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง งาม ปอแก้ว
- (4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ เป็นดินทราย ดินมีการอุ้มน้ำไม่ดี พืชที่ปลูกมีโอกาสขาดน้ำ

ได้ง่าย ในบริเวณที่มีความลาดชันสูง จะเกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้ง่ายและดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ

2) ดาบลนาเสียว

(1) คุณสมบัติสภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	0.7	1.8	51.4	5.0-6.5
ดินล่าง	0.4	1.6	47.9	5.5-7.0
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ ใช้ทำนาในฤดูฝน ส่วนฤดูแล้งหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ใช้ปลูกพืชไร่ต่างๆได้ ถ้ามีความชื้นเพียงพอ

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และเนื้อดินบนค่อนข้างเป็นทราย

3) ดาบลบ้านโสก

(1) คุณสมบัติสภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	0.4	2.2	25.0	5.0-6.0
ดินล่าง	0.3	2.1	24.1	6.0-7.0
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ ใช้ปลูกข้าว ภายหลังเก็บเกี่ยวแล้วใช้ปลูกพืชไร่ และพืชผักต่างๆ

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ มีเนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายมีความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ และดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

4) ดาบลห้วยไร่

(1) คุณสมบัติสภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	0.4	2.2	25.0	5.0-6.0
ดินล่าง	0.3	2.1	24.1	6.0-7.0
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ ใช้ปลูกข้าวหลังเก็บเกี่ยวใช้ปลูกพืชไร่ และผักต่างๆ

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ มีเนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย มีความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ และมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ

5) ดาบละหาด

(1) คุณสมบัติสภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	3.0	4.0	27.6	5.0-6.5
ดินล่าง	2.0	3.4	21.6	5.0-6.5
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ พืชไร่ ไม้ผล

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ เป็นดินที่พบบนที่มีความลาดชัน อาจมีปัญหาเรื่องการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้ ดินมีโอกาสขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งเพาะปลูก และมีเนื้อดินประกอบด้วยกรวดและเศษหินมาก

6) ดาบลอนแดง

(1) คุณสมบัติสภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	3.0	4.0	27.6	5.0-6.5
ดินล่าง	2.0	3.4	21.6	5.0-6.5
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ พืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง งาม ปอแก้ว

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ เป็นทราย ดินมีการอุ้มน้ำไม่ดี พืชที่ปลูกมีโอกาสขาดแคลนน้ำได้ง่าย ในบริเวณที่มีความลาดชันสูง จะเกิดการพังทลายของหน้าดินได้ง่าย และมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ

7) ดาบลดลาดแรง

(1) คุณสมบัติสภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	1.0	2.0	59.8	5.5-7.0
ดินล่าง	1.0	2.0	5212	6.0-8.0
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ พืชไร่ ไม้ผล และผักต่างๆ

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ เป็นดินที่พบบนที่มีความลาดชัน อาจมีปัญหาเรื่องการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้ ดินมีโอกาสขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูการเพาะปลูก

8) ดาบลดโคกสะอาด

(1) คุณสมบัติสภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	1.3	1.5	141.0	5.5-7.0
ดินล่าง	1.1	1.2	161.4	6.0-8.0
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ พืชไร่ ไม้ผลและพืชผักต่างๆ

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ เป็นดินที่พบบนที่มีความลาดชัน อาจมีปัญหาเรื่องการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้ ดินมีโอกาสขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูการเพาะปลูก

9) ดาบลดนากล็ก

(1) คุณสมบัติสภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	1.3	1.5	141.0	4.5-5.5
ดินล่าง	1.1	1.2	161.4	4.5-5.5
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ พืชไร่ ไม้ผล

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ เป็นดินที่พบบนที่มีความลาดชัน อาจมีปัญหาเรื่องการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้ ดินมีโอกาสขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูการเพาะปลูก และมีเนื้อดินประกอบด้วยกรวดและเศษหินมาก

10) ตำบลชัยใหญ่

(1) คุณสมบัติสภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	0.2	10.5	14.3	5.0-6.5
ดินล่าง	0.1	5.8	12.2	6.5-8.0
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ ปลูกมันสำปะหลัง อ้อย

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ มีเนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายจัด พืชที่ปลูกเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำได้ง่าย ถ้ามีฝนมากดินชั้นบนจะแฉะ นอกจากนั้นดินยังมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ

11) ตำบลหนองบัวใหญ่

(1) คุณสมบัติสภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	1.0	2.0	59.8	5.5-7.0
ดินล่าง	1.0	2.0	52.2	6.0-8.0
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ พืชไร่ ไม้ผลและพืชผักต่างๆ

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ เป็นดินที่พบบนที่มีความลาดชัน อาจมีปัญหาเรื่องการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้ ดินมีโอกาสดูดซับน้ำในช่วงฤดูการเพาะปลูก

12) ตำบลหนองแวง

(1) คุณสมบัตินิเวศพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	0.8	5.4	42.0	5.0-6.5
ดินล่าง	0.6	7.3	38.4	4.5-5.5
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ พืชไร่ ไม้ผลและพืชผักต่างๆ

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ เป็นดินที่พบบนที่มีความลาดชัน อาจมีปัญหาเรื่องการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้ ดินมีโอกาสดูดซับน้ำในช่วงฤดูการเพาะปลูก

13) ตำบลนางแดด

(1) คุณสมบัตินิเวศพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	0.8	5.4	42.0	5.0-6.5
ดินล่าง	0.6	7.3	38.4	4.5-5.5
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ ใช้ปลูกพืชไร่ต่างๆ และไม้ผลบางชนิด

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ ในบริเวณที่มีความลาดชันสูง จะมีปัญหาเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

14) ตำบลบ้านเจียง

(1) คุณสมบัตินิเวศพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	1.3	1.5	141.0	4.5-5.5
ดินล่าง	1.1	1.2	161.4	4.5-5.5
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ พืชไร่ ไม้ผล

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ เป็นดินที่พบบนที่มีความลาดชัน อาจมีปัญหาเรื่องการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้ ดินมีโอกาสขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูการเพาะปลูก และมีเนื้อดินประกอบด้วยกรวดและเศษหินมาก

15) ตำบลกุดเลาะ

(1) คุณสมบัติสภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	1.4	4.7	62.7	6.0-7.0
ดินล่าง	1.0	61.2	61.2	6.0-8.5
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ พืชไร่ ไม้ผลและพืชผักต่างๆ

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ ไม่ค่อยมีปัญหาหรือข้อจำกัดในการปลูกพืช นอกจากการใช้ประโยชน์ที่ดินไปนานๆ ก็ควรมีการปรับปรุงบำรุงดินเพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน

16) ตำบลบ้านบัว

(1) คุณสมบัติสภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	1.4	2.9	208.8	5.5-6.5
ดินล่าง	1.0	2.8	188.2	5.5-6.5
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ พืชไร่ ไม้ผลและพืชผักต่างๆ

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ เป็นดินที่พบบนที่มีความลาดชัน อาจมีปัญหาเรื่องการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

17) ดินร่วนปนทราย

(1) คุณสมบัติน้ำที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	1.4	2.9	208.6	5.5-6.5
ดินล่าง	1.0	2.8	188.5	5.5-6.5

หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ ในการปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด มัน

ลำปะหลัง ถั่ว และอื่นๆ

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ ในช่วงฤดูการเพาะปลูก อาจขาดแคลนน้ำ ถ้าฝนทิ้งช่วงเป็นระยะเวลานาน บริเวณที่มีความลาดชันสูง จะมีปัญหาเรื่องการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

18) ดินร่วนปนทราย

(1) คุณสมบัติน้ำที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	0.5	2.0	62.4	5.0-6.5
ดินล่าง	0.3	7.2	55.3	4.5-6.0

หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ ใช้ทำนาในฤดูฝน ภายหลังเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ถ้าดินมีความชื้นเพียงพอใช้ปลูกพืชไร่ต่างๆ เช่น แตงโม

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ มีเนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำ

19) ดินร่วนปนทราย

(1) คุณสมบัติน้ำที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	1.4	2.9	208.8	5.5-6.5
ดินล่าง	1.0	2.8	188.5	5.5-6.5
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ ใช้ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง ถั่ว และอื่นๆ

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ ในช่วงฤดูฝนอาจมีการขาดแคลนน้ำได้ ถ้าฝนทิ้งช่วงเป็นระยะนานๆ บริเวณที่มีความลาดชันสูง จะมีปัญหาเรื่องการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

20) ตำบลบ้านแก้ง

(1) คุณสมบัติสภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	1.1	7.8	170.4	6.5-7.5
ดินล่าง	0.8	13.1	178.0	6.0-8.0
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ ใช้ปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง หรือทำเป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ ดินมีโครงสร้างแน่นทึบ ยากต่อการซึมน้ำของรากพืช มักเกิดชั้นดานไถพรวนได้ง่าย ถ้าไถพรวนในระยะเวลาไม่เหมาะสม

21) ตำบลหนองสังข์

(1) คุณสมบัติสภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	3.0	4.0	27.6	5.0-6.5
ดินล่าง	2.0	3.4	21.6	5.0-6.5
หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05				

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ ใช้ปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง งาม และปอแก้ว

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ เป็นดินทราย ดินอุ้มน้ำไม่ดี พืชที่ปลูกมีโอกาสขาดแคลน

น้ำได้ ในบริเวณที่มีความลาดชันสูง จะเกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้ง่ายและดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ

22) ตำบลห้วยทะเล

(1) คุณสมบัตินิภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วน

(2) คุณสมบัติทางเคมี

ชั้นดิน	อินทรีย์วัตถุ (เปอร์เซ็นต์)	ฟอสฟอรัส (P2O5) (ส่วนต่อล้านส่วน)	โพแทสเซียม (K2O) (ส่วนต่อล้านส่วน)	ความเป็นกรดเป็นด่าง (PH)
ดินบน	1.1	1.7	33.6	6.0-7.0
ดินล่าง	0.7	1.4	36.3	7.5-8.5

หมายเหตุ : เปอร์เซ็นต์ไนโตรเจน มีค่าเท่า เปอร์เซ็นต์อินทรีย์วัตถุ x 0.05

(3) พืชพันธุ์และการใช้ประโยชน์ ทำนาดำ บริเวณที่เดิมจะปรากฏคราบเกลือให้เห็นบนผิวดินในหน้าแล้ง ซึ่งใช้ทำเกษตรไม่ได้ มีแต่ป่าละเมาะและไม้พุ่มหนามขึ้นกระจุกกระจายเป็นหย่อมๆ บางแห่งเป็นแหล่งทำเกลือสินเธาว์

(4) ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ ได้แก่ ความเค็มของดิน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีปริมาณธาตุโซเดียมสูง เป็นพิษต่อพืช นอกจากนั้น ดินยังมีเนื้อดินบนค่อนข้างเป็นทราย และมีโครงสร้างไม่ดี

4.2.2 ข้อมูลการทำนาของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย

เกษตรกรที่เข้าร่วมในการศึกษาวิจัยการปลูกข้าว มีจำนวน 15 อำเภอ 21 ตำบล รวมพื้นที่ที่ดำเนินการในครั้งนี้ 1,143 ไร่

1) จำนวนพื้นที่ดำเนินการ 15 อำเภอ 21 ตำบล

อำเภอ	ตำบล	จำนวน (ไร่)
เนินสง่า	กะหาด	30
หนองบัวระเหว	โคกสะอาด	35
เมือง	นาเลี้ยว	75
เมือง	โพนทอง	35
บ้านเขว้า	โนนแดง	50
บำเหน็จณรงค์	ห้วยทะเล	35
ชัยใหญ่	ชัยใหญ่	41
เทพสถิต	นายางหลัก	35
บ้านเขว้า	ตลาดแร้ง	90

อำเภอ	ตำบล	จำนวน (ไร่)
คอนสวรรค์	บ้านโสก	44
ภูเขียว	ธาตุทอง	62
บ้านเขว้า	ตลาดแร้ง	84
แก้งคร้อ	หนองสังข์	36
คอนสวรรค์	ห้วยไร่	71
บ้านแท่น	บ้านแท่น	66
ภูเขียว	บ้านแก้ง	61
หนองบัวแดง	นางแดด	58
คอนสาร	ห้วยยาง	60
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	35
เกษตรสมบูรณ์	กุดเลาะ	54
ภักดีชุมพล	บ้านเจียง	35
หนองบัวแดง	หนองวาง	86
รวม		1,143

2) ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อพันธุ์ข้าว/ไร่

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554 เป็นเงิน	ปี 2555 เป็นเงิน
เนินสง่า	กะฮาด	700	700
หนองบัวระเหว	โคกสะอาด	600	425
เมือง	นาเสียว	700	700
เมือง	โพนทอง	700	700
บ้านเขว้า	โนนแดง	700	700
บำเหน็จณรงค์	หัวทะเล	675	425
ซับใหญ่	ซับใหญ่	250	150
เทพสถิต	นายางลัก	600	425
บ้านเขว้า	ตลาดแร้ง	500	425
คอนสวรรค์	บ้านโสก	700	700
ภูเขียว	ธาตุทอง	150	150
แก้งคร้อ	หนองสังข์	675	425
คอนสวรรค์	ห้วยไร่	700	700

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554 เป็นเงิน	ปี 2555 เป็นเงิน
บ้านแท่น	บ้านแท่น	425	425
ภูเขียว	บ้านแก้ง	500	425
หนองบัวแดง	นางแดด	425	425
คอนสาร	ห้วยยาง	200	150
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	425	425
เกษตรสมบูรณ์	กุดเลาะ	425	425
ภักดีชุมพล	บ้านเจียง	600	425
หนองบัวแดง	หนองวาง	500	425

ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อพันธุ์ข้าว พบว่า มีตำบลที่ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อพันธุ์ข้าวในปี 2554 และ 2555 ค่าใช้จ่ายเท่ากันทั้งสองปี ได้แก่ ตำบลกะหาด นาเลี้ยว โพนทอง ชาติทอง นางแดด กุดเลาะ บ้านบัว ห้วยไร่ บ้านโสก โนนแดง

ส่วนตำบลที่มีค่าแตกต่างกันในการจัดซื้อพันธุ์ข้าว ระหว่างปี 2554 และ 2555 ได้แก่ ตำบลโคกสะอาด ปี 2555 ลดลง 175 บาท หัวทะเล ลดลง 250 บาท ซับใหญ่ลดลง 100 บาท นายางกลัก ลดลง 175 บาท ตลาดแร้ง ลดลง 75 บาท หนองสังข์ ลดลง 250 บาท บ้านแก้ง ลดลง 75 บาท ห้วยยาง ลดลง 50 บาท บ้านเจียงลดลง 175 บาท และตำบลหนองวาง ลดลง 75 บาท

ค่าใช้จ่ายด้านเมล็ดพันธุ์พบว่าพื้นที่ที่มีค่าใช้จ่าย 700 บาท ทั้งปี 2554 และ 2555 อันเนื่องมาจากเป็นพื้นที่มีการเพาะปลูกแบบนาหว่านใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 25 กก.ต่อไร่ กิโลกรัมละ 28 บาท ในการลดค่าใช้จ่ายค่าเมล็ดพันธุ์เกษตรกรเลือกเก็บเมล็ดพันธุ์ใช้เองหากมีการเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ใหม่ เกษตรกรก็เลือกที่จะแลกเปลี่ยนจากเพื่อนบ้าน และซื้อบางส่วนมาเพาะปลูกขยายเพื่อใช้ในปีถัดไป จากวิธีการจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรเป็นการลดปัจจัยการผลิตเป็นการจัดการของเกษตรกรเองโดยการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในส่วนตำบลที่มีค่าใช้จ่ายค่าเมล็ดพันธุ์ 400 – 600 บาทต่อไร่จะเป็นพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกแบบปักดำและแบบหว่าน กล่าวคือ พื้นที่ที่ไม่สามารถจัดการน้ำได้และเป็นที่ดินเกษตรกรเลือกวิธีหว่านหากพื้นที่ในแปลงเดียวกันเป็นที่ลุ่มเกษตรกรเลือกวิธีปักดำซึ่งจะใช้เมล็ดพันธุ์ 5 กิโลกรัมต่อไร่ น้อยกว่าวิธีหว่าน 5 เท่า หรือลดลงกว่าแบบหว่าน 98.75%

ในส่วนพื้นที่ค่าเมล็ดพันธุ์ไม่เกิน 400 บาท เป็นพื้นที่เลือกปลูกแบบปักดำอย่างเดียวซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการบริหารจัดการน้ำได้เหลือเป็นพื้นที่อยู่ในเขตชลประทาน

สรุปได้ว่า ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากเมล็ดพันธุ์เกษตรกรจัดการเองด้วยการผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้เองเพื่อไม่ให้ เป็นค่าใช้จ่ายเงินสดและบางตำบล เช่น ตำบลชาติทองมีการยกระดับผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อจำหน่ายโดยได้รับการสนับสนุน กระบวนการผลิตจากคณะผู้วิจัยโครงการฯ และศูนย์วิจัยข้าวชุมแพ อ.ชุมแพ ข.ขอนแก่น ในส่วนเครือข่ายตำบลอื่น

ได้รับโอกาสจากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีแนวโน้มที่จะสร้างกระบวนการผลิตพันธุ์ข้าวและพริกใช้เองและจำหน่ายเพื่อยกระดับการสร้างรายได้ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

3) ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการเตรียมดิน/ไร่

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554 เป็นเงิน	ปี 2555 เป็นเงิน
เนินสง่า	กะหาด	800	800
หนองบัวระเหว	โคกสะอาด	700	600
เมือง	นาเลี้ยว	700	800
เมือง	โพนทอง	700	800
บ้านเขว้า	โนนแดง	800	800
บำเหน็จณรงค์	ห้วยทะเล	800	800
ซับใหญ่	ซับใหญ่	700	500
เทพสถิต	นายางลักษ์	700	600
บ้านเขว้า	ตลาดแร้ง	800	600
คอนสวรรค์	บ้านโลก	800	800
ภูเขียว	ธาตุทอง	800	500
แก้งคร้อ	หนองสังข์	800	800
คอนสวรรค์	ห้วยไร่	800	800
บ้านแท่น	บ้านแท่น	700	500
ภูเขียว	บ้านแก้ง	800	800
หนองบัวแดง	นางแดด	800	800
คอนสาร	ห้วยยาง	600	500
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	800	800
เกษตรสมบูรณ์	กุดเลาะ	800	800
ภักดีชุมพล	บ้านเจียง	700	500
หนองบัวแดง	หนองแวง	800	800

ในปี 2554 และ 2555 มีพื้นที่ที่มีค่าใช้จ่ายในการเตรียมเท่ากัน คือ ตำบลกะหาด โนนแดง ห้วยทะเล บ้านโลก หนองสังข์ ห้วยไร่ บ้านแก้ง นางแดด บ้านบัว กุดเลาะ และตำบลหนองแวง

ตำบลที่ค่าใช้จ่ายในปี 2554 จะมากกว่าปี 2555 ถือเป็นตัวบ่งชี้ที่ค่าใช้จ่ายลดลงได้แก่ ตำบล โคกสะอาด ลดลง 100 บาท ซับใหญ่ ลดลง 200 บาท นา漾กลัก ลดลง 100 บาท ตลาดแร้ง ลดลง 200 บาท ชาติทอง ลดลง 300 บาท บ้านแท่น ลดลง 200 บาท ห้วยยาง ลดลง 100 บาท และตำบลบ้านเจียงลดลง 200 บาท **สาเหตุที่ลดลงเนื่องจากผู้ร่วมวิจัยมีความประสงค์ในการลดต้นทุนการผลิตหันมาใช้รถไถเดินตามส่วนตัว และตำบลที่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากปี 2554 มีอยู่ 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลนาเลี้ยวและตำบลโพหนองเพิ่มขึ้นตำบลละ 100 บาท สาเหตุจากผู้ร่วมวิจัยได้เปลี่ยนแนวคิดเพื่อเพิ่มคุณค่าของดินด้วยการใช้เครื่องพรวนดินซึ่งจ้างรถพรวนดินและคราดของรถไถเดินตามซึ่งค่าใช้จ่ายด้านการเตรียมดินพบว่าพื้นที่ที่มีค่าใช้จ่าย 700 – 800 บาท/ไร่ทั้งปี 2554 และ 2555 จะเป็นพื้นที่ที่มีการจ้างเหมารถไถใหญ่ดำเนินการไถทั้ง 2 ครั้ง (ไถตะ , ไถแปร) และเป็นพื้นที่ที่ใช้วิธีปลูกแบบนาหว่าน กล่าวคือ**

- ไถครั้งที่ 1 (ไถตะ) ค่าไถ 250 บาท / ไร่
- ไถครั้งที่ 2 (ไถแปร) ค่าไถ 250 บาท / ไร่
- บ่มดินหลังหว่านเมล็ดพันธุ์ ค่าบ่ม 200 – 300 บาท / ไร่ ได้แก่ตำบลกะฮาด ,

นาเลี้ยว , โพหนอง , โนนแดง , ห้วยทะเล , บ้านโสก , หนองสังข์ , ห้วยไร่ , บ้านแก้ง , นางแดด , บ้านบัว , กุดเลาะ และตำบลหนองแวง ซึ่งค่าใช้จ่ายในการเตรียมดินมีแนวโน้มที่คงที่และเพิ่มขึ้นตามสถานการณ์ เนื่องจากสะดวกรวดเร็วทันต่อระยะเวลาอันสั้นในการปลูกแบบนาหว่าน

ในส่วนพื้นที่ตำบลที่มีค่าใช้จ่าย 500 – 600 บาท / ไร่ จะเป็นพื้นที่ที่มีการจ้างเหมารถไถใหญ่ดำเนินการไถเพียงครั้งเดียวคือ ไถครั้งที่ 1 (ไถตะ) ซึ่งเป็นการไถเปิดหน้าดิน ส่วนการไถครั้งที่ 2 นั้นเกษตรกรเลือกใช้รถไถเดินตามและเป็นการไถเองที่เกษตรกรมีรถไถเดินตามอยู่แล้วจึงลดค่าใช้จ่ายลงอย่างเห็นได้ชัดพื้นที่ดังกล่าวจะเลือกวิธีปลูกทั้งแบบหว่านและปักดำตามความเหมาะสมของพื้นที่ดังกล่าวจะเลือกวิธีปลูกแบบนาหว่านที่ลุ่มปลูกแบบปักดำ

สรุปได้ว่า ค่าใช้จ่ายการเตรียมดินจะขึ้นกับวิธีการปลูก คือ นาหว่านจะต้องดำเนินการที่รวดเร็วใช้เวลาในการปลูกที่สั้นจึงต้องเลือกใช้รถไถใหญ่ในส่วนวิธีปลูกแบบนาปักดำจะเป็นขั้นเป็นตอนใช้เวลาดำเนินการปลูกหลายวันจึงเหมาะที่จะใช้รถไถเดินตามและดำเนินการเองในครอบครัวในการไถเตรียมดินของเกษตรกรมีแนวโน้มในการใช้รถไถใหญ่มากขึ้นเนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาในการจ้างแรงงานที่แพงและหายาก ส่วนในเรื่องผลผลิตมาน้อยนั้น จะเห็นได้ว่าการใช้รถไถใหญ่ทำให้ดินไถลึกและดินร่วนมากขึ้นแต่ก็เพิ่มต้นทุนการผลิต ส่วนการใช้รถไถเดินตามจะสามารถลดต้นทุนการผลิตได้มากกว่า

4) ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการปลูก/ไร่

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554 เป็นเงิน (บาท)	2555 เป็นเงิน (บาท)
เนินสง่า	กะฮาด	675	525
หนองบัวระเหว	โคกสะอาด	700	700
เมือง	นาเลี้ยว	150	50
เมือง	โพนทอง	200	50
บ้านเขว้า	โนนแดง	200	50
บำเหน็จณรงค์	ห้วยทะเล	700	675
ซับใหญ่	ซับใหญ่	1200	1200
เทพสถิต	นายางหลัก	675	675
บ้านเขว้า	ตลาดแร้ง	800	675
คอนสวรรค์	บ้านโสก	200	50
ภูเขียว	ธาตุทอง	1200	1200
แก้งคร้อ	หนองสังข์	1100	625
คอนสวรรค์	ห้วยไร่	150	50
บ้านแท่น	บ้านแท่น	675	675
ภูเขียว	บ้านแก้ง	675	675
หนองบัวแดง	นางแดด	675	675
คอนสาร	ห้วยยาง	1200	1000
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	1100	675
เกษตรสมบูรณ์	กุดเลาะ	1000	675
ภักดีชุมพล	บ้านเจียง	1000	675
หนองบัวแดง	หนองแขว	800	675

ในปี 2554 และ 2555 ตำบลที่มีค่าใช้จ่ายในการปลูกต่อไร่เท่ากัน คือ ตำบลโคกสะอาด ซับใหญ่
นายางหลัก ตูทอง บ้านแท่น บ้านแก้ง นางแดด

ตำบลที่มีค่าใช้จ่ายลดลงจากปี 2554 ได้แก่ ตำบลกะฮาด ลดลง 150 บาท นาเลี้ยว ลดลง 100
โพนทอง ลดลง 150 โนนแดง ลดลง 150 ห้วยทะเล ลดลง 25 บาท ตลาดแร้ง ลดลง 125 บาท บ้านโสก ลดลง 150

บาท หนองสังข์ ลดลง 475 บาท ห้วยไร่ลดลง 150 บาท ห้วยยางลดลง 200 บาท บ้านบัว ลดลง 425 บาท กุดเลาะ ลดลง 325 บาท บ้านเจียง ลดลง 325 บาท และตำบลหนองแวงลดลง 125 บาท สาเหตุที่ค่าใช้จ่ายลดลงเนื่องจากตำบลดังกล่าวหันมาใช้ระบบนาหว่านหรือใช้ระบบผสมผสาน ดังนั้น ค่าใช้จ่ายในการปลูกพรวนพื้นที่ที่เลือกปลูกแบบหว่าน ค่าใช้จ่ายจะน้อยและใช้แรงงานในครัวเรือนเท่านั้น เช่น ตำบลนาเลี้ยว , โพนทอง , บ้านโสก , ห้วยไร่

ในส่วนพื้นที่ตำบลที่เลือกปลูกแบบปักดำจะมีค่าใช้จ่ายที่สูงซึ่งจะอยู่ที่ค่าแรงงานในการจ้างถอนกล้า จ้างปักดำ โดยค่าใช้จ่ายสูงถึง 1,000 – 1,500 บาท / ไร่ แต่ข้อดีในการปลูกแบบปักดำ คือ วัชพืชน้อย ทำให้การกำจัดวัชพืชม้ง่าย หากมีการบริหารจัดการในกระบวนการปลูกด้วยสมาชิกในครอบครัวยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้ประสิทธิภาพในการทำนาที่ดีและมีประสิทธิภาพดีขึ้น

สรุปได้ว่า ความแตกต่างของค่าใช้จ่ายในการปลูกขึ้นอยู่กับปรับเปลี่ยนวิธีการปลูก การลดต้นทุนการผลิตบางแห่งได้นำวิถีเดินตามของตอนที่เมื่ออยู่เดิมเข้ามาจัดการด้วยตนเองและครอบครัวของตนเองมากขึ้น แต่บางแห่งยอมเพิ่มต้นทุนการผลิตขึ้นเพื่อต้องการพลิกฟื้นดินการเพาะปลูกให้ลึกลงเพื่อการชอนไชของรากพืชที่นำมาเพาะปลูกและการบำรุงดินโดยอาศัยการกดยุยพืชสดให้ลงลึกเพื่อให้เกิดดินร่วนซุยดีขึ้นในอนาคตเพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น

5) ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา/ไร่

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554	2555
		เป็นเงิน (บาท)	เป็นเงิน (บาท)
เนินสง่า	กะฮาด	1,350	1,150
หนองบัวระเหว	โคกสะอาด	850	650
เมือง	นาเลี้ยว	1,750	1,550
เมือง	โพนทอง	1,550	1,150
บ้านเขว้า	โนนแดง	1,550	1,150
บำเหน็จณรงค์	ห้วยทะเล	1,350	1,050
ชัยใหญ่	ชัยใหญ่	950	850
เทพสถิต	นายางหลัก	1,150	1,050
บ้านเขว้า	ตลาดแร้ง	1,250	1,050
คอนสวรรค์	บ้านโสก	1,450	1,050
ภูเขียว	ธาตุทอง	1,450	1,150
แก้งคร้อ	หนองสังข์	1,350	1,150
คอนสวรรค์	ห้วยไร่	1,150	700
บ้านแท่น	บ้านแท่น	1,250	1,050

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554	2555
		เป็นเงิน (บาท)	เป็นเงิน (บาท)
ภูเขียว	บ้านแก้ง	1,000	800
หนองบัวแดง	นางแดด	1,500	1,190
คอนสาร	ห้วยยาง	1,000	1,000
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	1,200	1,100
เกษตรสมบูรณ์	กุดเลาะ	1,100	890
ภักดีชุมพล	บ้านเจียง	1,000	1,000
หนองบัวแดง	หนองวาง	1,000	1,000

ในปี 2554 และ 2555 ตำบลที่มีค่าใช้จ่ายในการดูแลต่อไร่เท่ากัน คือ ตำบลห้วยยาง บ้านเจียง และ ตำบลหนองวาง ทั้งนี้ด้วยเหตุผลเพราะตำบลดังกล่าวในปี 2555 อยู่ในภาวะที่แล้งมากต้องสูบน้ำเข้านามากขึ้น จึงทำให้ การลงทุนในด้านการดูแลรักษาเพิ่มขึ้นเป็นกรณีพิเศษ

ตำบลที่ค่าใช้จ่ายลดลงต่อไร่จากปี 2554 ได้แก่ ตำบลกะฮาด ลดลง 200 บาท โคกสะอาด ลดลง 200 บาท นาเลียว ลดลง 200 บาท โพนทอง ลดลง 400 บาท โนนแดงลดลง 400 บาท หัวทะเลลดลง 300 บาท ชับใหญ่ ลดลง 100 บาท นา漾หลัก ลดลง 100 บาท บ้านโสก ลดลง 300 บาท ตูทองลดลง 300 บาท หนองสังข์ ลดลง 200 บาท ห้วยไร่ ลดลง 450 บาท บ้านแท่นลดลง 200 บาท บ้านแก้งลดลง 200 บาท นางแดดลดลง 310 บาท และตำบลบ้านบัวลดลง 100 บาท ทั้งนี้ด้วยเหตุผลการหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในรูปอินทรีย์ล้วนๆ และอินทรีย์ผสมผสานกับ ปุ๋ยเคมี และหยุดการใช้สารกำจัดวัชพืชเปลี่ยนมาเป็นการใช้รถตัดซึ่งเป็นการใช้แรงงานภายในครัวเรือนและสารไล่แมลง ที่เป็นอินทรีย์ทดแทน ทำให้ค่าใช้จ่ายลดลงดังตารางแสดงผล

สรุปได้ว่า ค่าใช้จ่ายการดูแลรักษานับได้ว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากจะประกอบด้วยหลายๆ กิจกรรม เช่น การบริหารจัดการน้ำ การใส่ปุ๋ย การกำจัดวัชพืช การป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูข้าวพริก การบริหารจัดการน้ำจะขึ้นอยู่กับแหล่งน้ำต้นทุนหากอยู่ใกล้ลำห้วย หนอง คลอง บึงจะสามารถบริหารจัดการได้แต่พื้นที่ที่อยู่ไกล แหล่งน้ำต้นทุนหรือไม่มีก็จะอาศัยน้ำฝนอย่างเดียวก็จะยากต่อการบริหารจัดการซึ่งที่ผ่านมาจะประสบปัญหาฝนทิ้งช่วง และตกไม่ต่อเนื่องมาโดยตลอดโดยเฉพาะช่วงเดือนกรกฎาคม - กันยายน ของทุกปี ดังนั้นหากมีแหล่งน้ำต้นทุนที่เพียงพอหรืออยู่ในเขตชลประทานก็จะสามารถสร้างกระบวนการผลิตอาหารปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ การให้ปุ๋ยและสารอินทรีย์ต่างๆ ในการใส่ปุ๋ยเกษตรกรเลือกใช้ 3 วิธี คือ ใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างเดียว ใช้ปุ๋ย อินทรีย์ควบคู่กับปุ๋ยเคมีและใช้ปุ๋ยเคมีอย่างเดียว จากราคาปุ๋ยเคมีที่แพงทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ควบคู่กับปุ๋ยเคมีมากขึ้นเรื่อยๆ และยังมีกลุ่มเกษตรกรเลือกใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างเดียวโดยใช้สารอินทรีย์หรือฮอร์โมนที่ เกษตรกรผลิตเองมีแนวโน้มมากขึ้นซึ่งส่งผลดีต่อการผลิตอาหารปลอดภัยภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะ สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ดี การกำจัดวัชพืชที่ผ่านมาเกษตรกรเลือกใช้ 2 วิธี คือ ใช้เครื่องตัดหญ้าและถอน อีกวิธี คือใช้ยาฆ่าหญ้าซึ่งหลังจากโครงการผลิตอาหารปลอดภัยในพื้นที่ดำเนินการทำให้เกษตรกรเลือกใช้แบบใช้เครื่องตัดหญ้า และถอน 100% หลีกเลี่ยงการใช้ยาฆ่าหญ้าและการป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูข้าวและพริกเกษตรกรจะใช้เมื่อเกิดโรค

แมลงระบาดมากเท่านั้น ในส่วนค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาจะขึ้นอยู่กับศักยภาพพื้นที่ คือ ดินดีมีความสมบูรณ์ ระบบการจัดการน้ำดี การกระตุ้นให้เกษตรกรเลือกผลิตอาหารที่ปลอดภัยสามารถสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผลได้ดีขึ้นและครอบคลุมพื้นที่อย่างทั่วถึง ค่าใช้จ่ายจะมากขึ้นหรือน้อยลงนั้นขึ้นอยู่กับสาเหตุหลายประการ เช่น ค่านิยมทางการผลิต ขึ้นอยู่กับการเพิ่มผลผลิตตามแนวทางโฆษณาสินค้าตามสื่อ เกษตรกรไม่ตระหนักถึงข้อมูลการลงทุนเพื่อการผลิต สภาวะและสภาพการแปรปรวนของอากาศประจำปี คุณภาพของพื้นที่ทำการเกษตร และโรคแมลงที่เป็นศัตรูของพืช เป็นต้น

6) ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยว/ไร่

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554	2555
		เป็นเงิน (บาท)	เป็นเงิน (บาท)
เนินสง่า	กะหาด	800	700
หนองบัวระเหว	โคกสะอาด	800	800
เมือง	นาเลี้ยว	1000	800
เมือง	โพนทอง	1000	700
บ้านเขว้า	โนนแดง	1000	700
บำเหน็จณรงค์	หัวทะเล	1000	1000
ซับใหญ่	ซับใหญ่	1000	1000
เทพสถิต	นายางลึก	1000	1000
บ้านเขว้า	ตลาดแร้ง	1000	900
คอนสวรรค์	บ้านโสก	900	800
ภูเขียว	ธาตุทอง	1000	1000
แก้งคร้อ	หนองสังข์	1000	900
คอนสวรรค์	ห้วยไร่	900	800
บ้านแท่น	บ้านแท่น	1000	1000
ภูเขียว	บ้านแก้ง	1000	900
หนองบัวแดง	นางแดด	1000	1000
คอนสาร	ห้วยยาง	1000	1000
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	1200	1100
เกษตรสมบูรณ์	กุดเลาะ	1150	1150
ภักดีชุมพล	บ้านเจียง	1000	1000
หนองบัวแดง	หนองแวง	1000	1000

ค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยวตำบลที่มีค่าใช้จ่ายเท่ากันต่อไร่ทั้งในปี 2554 และ 2555 ได้แก่ ตำบลโคกสะอาด ห้วยทะเล ชับใหญ่ นายางหลัก ราษฎร์ทอง บ้านแท่น นางแดด ห้วยยาง กุดละ และบ้านเจียง และตำบลหนองแวง

ตำบลที่มีค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยวลดลงต่อไร่จากปี 2554 ได้แก่ ตำบล กะฮาด ลดลง 100 บาท นาเลียว ลดลง 200 บาท โพนทอง ลดลง 300 บาท โนนแดง ลดลง 300 บาท ตลาดแร่ ลดลง 100 บาท บ้านโสก ลดลง 100 บาท หนองสังข์ลดลง 100 บาท ห้วยไร่ ลดลง 100 บาท บ้านแก้ง ลดลง 100 บาท และตำบลบ้านบัวลดลง 100 บาท

จากตารางข้อมูลการเก็บเกี่ยวพบว่า ค่าเก็บเกี่ยวข้าวพื้นที่ดำเนินการมี 2 วิธี คือ วิธีเกี่ยวด้วยแรงงานคนและเกี่ยวด้วยรถเกี่ยวข้าว จากค่าใช้จ่าย พบว่า ค่าเก็บเกี่ยวด้วยแรงคนค่อนข้างราคาสูงกว่ารถเกี่ยวเนื่องจากมีขั้นตอนในการจัดการผลผลิตหลายขั้นตอนหลายค่าใช้จ่าย เช่น

- จ้างคนเกี่ยว 4 คน / ไร่ / วันๆ ละ 250 บาท รวม 1,000 บาท
 - ค่าจ้างมัดรวงข้าว 300มัด / ไร่ (100 มัด 40 บาท) รวม 120 บาท
 - ค่าขนมัดข้าวจากแปลงนามารวมกัน ไร่ละ 50 บาท
 - ค่าสีข้าว (สีรวงข้าว) และขนข้าวขึ้นฉาง ไร่ละ 100 บาท
- รวม 1,270 บาท/ไร่

หมายเหตุ บางขั้นตอนมีการบริหารจัดการเองได้ เช่น มัดรวงข้าว ขนมัดข้าว ค่าใช้จ่ายกรณีดังกล่าวจะไม่เกิดเป็นค่าใช้จ่ายเงินสด ในส่วนวิธีเกี่ยวด้วยรถเกี่ยวจะมีค่าใช้จ่ายต่อไร่ไม่เกิน 800 บาทโดยมีค่าใช้จ่ายในการตากข้าวและขนข้าวที่สมาชิกในครอบครัวทำเอง

สรุปได้ว่า ค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยวข้าวของเกษตรกร เปรียบเทียบระหว่างปี 2554กับปี 2555 มีตำบลที่มีค่าใช้จ่ายคงที่ เนื่องจากการจ้างค่าแรงเท่าเดิมและใช้วิธีการเก็บเกี่ยวแบบเดิม ส่วนตำบลที่มีค่าใช้จ่ายลดลงนั้น เกษตรกรได้หันมาใช้รถเกี่ยวแทนแรงงานคน และมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้รถเกี่ยวข้าวมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจาก

- รวดเร็ว
- ประหยัดค่าใช้จ่ายกว่าเกี่ยวด้วยจ้างแรงงานอีกทั้งหายาก
- เป็นการลดต้นทุนการผลิต เพื่อให้มีการเพิ่มรายได้ที่ดีของผลผลิต
- ตลาดรับซื้อสามารถซื้อทั้งข้าวเปลือกสดและแห้งจึงเอื้อต่อการจำหน่าย

7) ข้อมูลผลผลิตต่อไร่

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554		2555	
		จำนวนข้าว (กก) /ราคา (บาท)	เป็นเงิน(บาท)	จำนวนข้าว(กก)/ ราคาขาย(บาท)	เป็นเงิน(บาท)
เนินสง่า	กะหาด	350x15	5240	359x16	5744
หนองบัวระเหว	โคกสะอาด	350x16	5600	360x16	5760
เมือง	นาเลี้ยว	400x16	6400	400x17	6800
เมือง	โพนทอง	450x15	6750	450x15	6750
บ้านขัว	โนนแดง	500x14	7000	600x14	8400
บำเหน็จณรงค์	หัวทะเล	450x13	5850	500x13	6500
ชัยใหญ่	ชัยใหญ่	400x14	5600	440x15	6600
เทพสถิต	นายางหลัก	440x14	6160	640x14	8960
บ้านขัว	ตลาดแร้ง	450x14	6300	450x14	6300
คอนสวรรค์	บ้านโสก	450x16	7200	440x18	7920
ภูเขียว	ธาตุทอง	500x15	7500	550x18	9900
แก้งคร้อ	หนองสังข์	320x14	4480	291x14	4074
คอนสวรรค์	ห้วยไร่	380x15	5700	388x19	7372
บ้านแท่น	บ้านแท่น	600x16	9600	700x16	11200
ภูเขียว	บ้านแก้ง	350x15	5250	350x16	5600
หนองบัวแดง	นางแดด	350x14	4900	318x14	4452
คอนสาร	ห้วยยาง	500x10	5000	600x10	6000
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	500x15	7500	500x15	7500
เกษตรสมบูรณ์	กุดเลาะ	650x16	10400	700x17	11900
ภักดีชุมพล	บ้านเจียง	325x15	4875	325x16	5200
หนองบัวแดง	หนองแขว	550x15	8250	530x15	7950

จากตารางแสดงข้อมูลผลผลิตต่อไร่ ตำบลที่มีผลผลิตต่อไร่เท่ากันในปี 2554 และ 2555 ได้แก่ ตำบลนาเลี้ยว โพนทอง ตลาดแร้ง บ้านแก้ง บ้านบัว และตำบลบ้านเจียง มีผลผลิตเฉลี่ย จำนวน 4-30 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาผลผลิต จำนวน 6,440 บาท ในปี 2554 และราคาผลผลิต จำนวน 6,590 บาทต่อไร่

เหตุผลที่สนับสนุนการไม่เพิ่มผลผลิตหรือมีผลผลิตเท่าเดิม เนื่องจากมีวิธีการทำนาเช่นเดิม สภาพะดินฟ้าอากาศไม่เปลี่ยนแปลง การบำรุงรักษา และวิธีการเก็บเกี่ยวเช่นเดิม ส่วนตำบลที่มีผลผลิตลดลง ได้แก่ ตำบลบ้านโสก ตำบลหนองสังข์ ตำบลนางแดด ตำบลหนองแขว มีผลผลิตเฉลี่ย จำนวน 417.50 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาผลผลิต จำนวน 6,262.50 บาท ในปี 2554 และผลผลิตเฉลี่ย 374.75 กิโลกรัมต่อไร่ราคาผลผลิต จำนวน 6,316.00 บาทต่อไร่ ในปี 2555 ค่าความต่างของราคาผลผลิตลดลง 53.50 บาทต่อไร่ เหตุผลในการสนับสนุนพื้นที่ที่มีผลผลิตลดลง เนื่องจากสภาพอากาศแห้งแล้ง มีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำนาจากนาปักดำเป็นนาหว่าน มีการเน้นหนักการบำรุงรักษาพืชให้ปลอดภัยด้วยการหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์มากขึ้นจึงทำให้ผลผลิตลดลง และตำบลที่มีผลผลิตเพิ่มขึ้น ได้แก่ ตำบลกะฮาด ตำบลโคกสะอาด ตำบลโนนแดง ตำบลห้วยทะเล ตำบลซับใหญ่ ตำบลนายางหลัก ตำบลธาตุทอง ตำบลห้วยไร่ ตำบลบ้านแท่น ตำบลห้วยยาง และตำบลกุดเลาะ มีผลผลิตเฉลี่ย จำนวน 447.28 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาผลผลิต จำนวน 6,709.20 บาท ในปี 2554 และผลผลิตเฉลี่ย 530.64 กิโลกรัมต่อไร่ราคาผลผลิต จำนวน 8,490.24 บาทต่อไร่ ในปี 2555 ค่าความต่างของราคาผลผลิตเพิ่มขึ้น 1,781.04 บาทต่อไร่ เหตุผลในการสนับสนุนการเพิ่มผลผลิตจำแนกได้หลายประการ ดังนี้

- 1) กระบวนการจัดเวทีเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจในโครงการ ซึ่งทำให้เกษตรกรมีการเตรียมความพร้อมที่ดีต่อกระบวนการทดลอง
- 2) กระบวนการทำงานกลุ่มของตำบลเป้าหมายที่มีการแบ่งภาระหน้าที่อย่างเป็นรูปธรรม
- 3) พื้นที่เพาะปลูกมีสภาพเป็นที่ราบลุ่ม
- 4) พื้นที่เป้าหมายมีแหล่งน้ำที่เหมาะสม
- 5) มีวิธีการลดต้นทุนโดยคำนึงถึงการเพิ่มผลผลิตตามหลักวิชาการและตามภูมิปัญญาที่ได้เรียนรู้จากเวทีการเรียนรู้ที่กลไกของจังหวัดลงไปจัดตามแผนปฏิบัติการ

8) ข้อมูลราคาขายข้าว/กก.

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554	2555
		เป็นเงิน (บาท)	เป็นเงิน (บาท)
เนินสง่า	กะฮาด	15	16
หนองบัวระเหว	โคกสะอาด	16	16
เมือง	นาเลี้ยว	16	17
เมือง	โพนทอง	15	15
บ้านเขว้า	โนนแดง	14	14
บำเหน็จณรงค์	ห้วยทะเล	13	13

8) ข้อมูลราคาขายข้าว/กก.(ต่อ)

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554	2555
		เป็นเงิน (บาท)	เป็นเงิน (บาท)
ชัยใหญ่	ชัยใหญ่	14	15
เทพสถิต	นายางหลัก	14	14
บ้านเขว้า	ตลาดแร้ง	14	14
คอนสวรรค์	บ้านโสก	16	18
ภูเขียว	ธาตุทอง	15	18
แก้งคร้อ	หนองสังข์	14	14
คอนสวรรค์	ห้วยไร่	15	19
บ้านแท่น	บ้านแท่น	16	16
ภูเขียว	บ้านแก้ง	15	16
หนองบัวแดง	นางแดด	14	14
คอนสาร	ห้วยยาง	10	10
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	15	15
เกษตรสมบูรณ์	กุดเลาะ	16	17
ภักดีชุมพล	บ้านเจียง	15	16
หนองบัวแดง	หนองแวง	15	15

จากตารางแสดงข้อมูลราคาขายข้าว/กก พบว่า ตำบลที่ขายข้าวในปี 2554 และ 2555 มีราคาเท่ากันต่อกิโลกรัม ได้แก่ ตำบลโคกสะอาด โพนทอง โนนแดง หัวทะเล นายางหลัก ตลาดแร้ง หนองสังข์ บ้านแท่น นางแดด ห้วยยาง บ้านบัว และตำบลหนองแวง ตำบลที่ขายข้าวเพิ่มขึ้นกิโลกรัมละ 1 บาท ได้แก่ ตำบลกะหาด นาเลี้ยว ชัยใหญ่ บ้านแก้ง กุดเลาะ และตำบลบ้านเจียง ตำบลที่ขายข้าวเพิ่มขึ้นกิโลกรัมละ 2 บาท ได้แก่ ตำบลบ้านโสก และตำบลธาตุทอง และตำบลที่ขายข้าวเพิ่มได้กิโลกรัมละ 4 บาท ได้แก่ ตำบลห้วยไร่ เหตุผลที่ราคาขายแตกต่างกันนั้น สามารถจำแนกได้หลายประการ เช่น

- 1) ความสมบูรณ์ของผลผลิต เมล็ดเต็ม
- 2) ความชื้นและสิ่งเจือปน
- 3) ความปลอดภัย
- 4) จำหน่ายในรูปของพันธุ์ และ
- 5) อำนาจการต่อรองราคาของผู้รับซื้อ

9) ข้อมูลแสดงการเพิ่มรายได้และการลดต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่

อำเภอ	ตำบล	รายได้		ต้นทุนต่อไร่		ต้นทุนลดลงต่อไร่	เปอร์เซ็นต์ลดลง
		2554	2555	2554	2555		
เนินสง่า	กะหาด	5,250	5,744	4,325	3,175	1,150	27
หนองบัวระเหว	โคกสะอาด	5,600	5,760	3,600	3,175	425	12
เมือง	นาเลี้ยว	6,400	6,800	4,400	3,900	500	11
เมือง	โพนทอง	6,350	6,750	4,250	3,850	400	10
บ้านเขว้า	โนนแดง	7,000	8,400	4,250	4,000	250	6
บำเหน็จณรงค์	หัวทะเล	5,850	6,500	4,525	3,950	575	13
ซับใหญ่	ซับใหญ่	5,600	6,600	4,100	3,700	400	10
เทพสถิต	นายางหลัก	6,460	8,960	4,125	3,750	375	10
บ้านเขว้า	ตลาดแร้ง	4,100	4,800	3,450	3,400	950	22
คอนสวรรค์	บ้านโสก	7,200	7,920	4,050	3,400	350	16
ภูเขียว	ธาตุทอง	9,000	9,900	4,600	4,000	600	21
แก้งคร้อ	หนองสังข์	4,075	4,480	4,925	3,900	1,025	13
คอนสวรรค์	ห้วยไร่	5,700	7,372	3,700	3,050	650	18
บ้านแท่น	บ้านแท่น	9,600	11,200	4,050	3,650	400	10
ภูเขียว	บ้านแก้ง	5,250	5,600	3,975	3,500	475	12
หนองบัวแดง	นางแดด	4,900	4,452	4,400	4,090	310	7
คอนสาร	ห้วยยาง	5,000	6,000	4,200	3,840	360	9
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	5,700	7,500	5,025	4,190	835	17
เกษตรสมบูรณ์	กุดเลาะ	10,400	11,900	4,500	3,750	750	17
ภักดีชุมพล	บ้านเจียง	4,875	5,200	4,475	3,940	353	12
หนองบัวแดง	หนองแขว	8,250	7,950	4,150	3,790	360	9

หมายเหตุ : จำนวนเปอร์เซ็นต์ลดลง = ต้นทุนต่อไร่ 2555x100 = ทารต้นทุนต่อไร่ 2554

จากข้อมูลรายได้ข้างต้น พบว่า ทุกตำบลมีรายได้เพิ่มขึ้นและทุกตำบลมีการลดต้นทุนการผลิต ยกตัวอย่างเช่น ค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าวต่อไร่ในปี 2555 รายจ่ายลดลง ตำบลกะหาด ลดลง 1150 บาท/ไร่ รองลงมา เป็นตำบลหนองสังข์ลดลง 1025 บาท/ไร่ และตำบลบ้านบัวลดลง 835 บาท/ไร่ เหตุผลในการสนับสนุนในการเพิ่มรายได้ และการลดต้นทุนการผลิตได้ทุกตำบล สามารถจำแนกได้ ดังนี้

- 1) ความตระหนักของเกษตรกรอาสาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย
- 2) กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิชาการเกษตร กลไกจังหวัดและภูมิปัญญาท้องถิ่น
ภายในตำบลและระหว่างตำบล
- 3) กระบวนการความร่วมมือการทำงานภายในตำบล ระหว่างตำบล และภาคีของกลไก
- 4) ความตระหนักในความปลอดภัยของผู้บริโภค
- 5) กิจกรรมการช่วยแรงงานจากสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่น
- 6) การปรับเปลี่ยนวิธีคิดในการลดต้นทุนการผลิตและการเพิ่มราคาผลผลิตของเกษตรกร
กลุ่มเป้าหมาย

4.2.3 ข้อมูลการปลูกพริกของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย

พื้นที่ที่ใช้ในการดำเนินการปลูกพริกมีอยู่ 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลหนองบัวใหญ่ ตำบล กุดเลาะ และตำบล บ้านบัว รวม 13.75 ไร่ ซึ่งข้อมูลของเกษตรกรปลูกพริกจะมีค่าจัดซื้อพันธ์พริก ค่าใช้จ่ายในการเตรียมดิน ค่าใช้จ่ายในการปลูก ค่าใช้จ่ายในการดูแล ผลผลิตที่ได้ ค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยว ราคาขาย และรายได้ต่อไร่ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.2.1 ข้อมูลการปลูกพริกของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย

1. ข้อมูลจำนวนพื้นที่ดำเนินการ 2 อำเภอ 3 ตำบล

อำเภอ	ตำบล	จำนวน (ไร่)
จตุรัส	หนองบัวใหญ่	7.75
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	13
	กุดเลาะ	3
	รวม	13.75

2. ข้อมูลค่าซื้อพันธ์ต่อไร่

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554	2555
		เป็นเงิน (กก)	เป็นเงิน (กก)
จตุรัส	หนองบัวใหญ่	300	300
เกษตรสมบูรณ์	กุดเลาะ	830	700
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	700	700

จากการจัดซื้อพันธุ์พริกที่ใช้ในการปลูกพบว่าในปี 2554 และ 2555 ของตำบลหนองบัวใหญ่ อำเภอจัตุรัส และตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ ค่าจัดซื้อพันธุ์จะมีราคาเท่ากัน ส่วนตำบลกุตุเลาะ ค่าจัดซื้อพันธุ์พริกในปี 2554 จะมีราคาแพงกว่าปี 2555 จำนวน 130 กก./ไร่

3. ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการเตรียมดิน/ไร่

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554	2555
		เป็นเงิน (บาท)	เป็นเงิน (บาท)
จัตุรัส	หนองบัวใหญ่	700	700
เกษตรสมบูรณ์	กุตุเลาะ	1,200	1,000
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	1,200	1,200

ค่าใช้จ่ายในการเตรียมดินส่วนใหญ่จะใช้รถไถ ราคาเหมาไถต่อไร่จะมีราคาไม่แตกต่างกัน โดยจะพบว่าการเตรียมดินในปี 2554 และ 2555 ของทั้ง 3 ตำบล มีค่าใช้จ่ายเท่ากัน

4. ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการปลูก/ไร่

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554	2555
		เป็นเงิน (บาท)	เป็นเงิน (บาท)
จัตุรัส	หนองบัวใหญ่	1,500	1,500
เกษตรสมบูรณ์	กุตุเลาะ	1,500	1,500
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	1,500	1,500

ค่าใช้จ่ายในการปลูกพริกปี 2554 และ 2555 ของทั้ง 3 ตำบลจะมีค่าใช้จ่ายเท่ากันจะใช้แรงงานภายในครอบครัวและจ้างปลูก ราคาจ้างจึงเป็นราคาคงที่ไม่มี ความแตกต่างกัน

5. ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการดูแล/ไร่

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554	2555
		เป็นเงิน (กก)	เป็นเงิน (บาท)
จัตุรัส	หนองบัวใหญ่	2,580	2,230
เกษตรสมบูรณ์	กุตุเลาะ	4,100	4,400
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	5,950	5,650

ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา ส่วนใหญ่จะเป็นค่าปุ๋ยที่ใช้ และค่าใช้จ่ายในการการกำจัดแมลง ราคาปุ๋ยและยาจึงมีความแตกต่างกันจะเป็นได้จาก ปี 2554 และ 2555 ตำบลหนองบัวใหญ่ราคาปุ๋ยในปี 2555 จะถูกกว่าปี 2554 จำนวน 350 บาท ส่วนตำบลกุดเลาะ ค่าปุ๋ยปี 2555 จะแพงกว่าปี 2554 จำนวน 300 บาท และตำบลบ้านบัว ค่าปุ๋ยปี 2555 จะถูกกว่าปี 2554 จำนวน 300 บาท

6. ผลผลิตที่ได้/กก./ไร่

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554	2555
		จำนวน (กก)	จำนวน (กก)
จัตุรัส	หนองบัวใหญ่	450	600
เกษตรสมบูรณ์	กุดเลาะ	2,300	2,800
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	2,100	2,600

สำหรับผลผลิตที่ได้ต่อไร่จะมีความแตกต่างกันจะเห็นได้จากตำบลหนองบัวใหญ่ปี 2555 ผลผลิตที่ได้จะมากกว่าในปี 2554 จำนวน 150 กก. ตำบลกุดเลาะปี 2555 จะมากกว่าปี 2554 จำนวน 500 กก. และตำบลบ้านบัวปี 2555 จะได้มากกว่าปี 2554 จำนวน 500 กก./ไร่

7. ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยว/ไร่

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554	2555
		เป็นเงิน (บาท)	เป็นเงิน (บาท)
จัตุรัส	หนองบัวใหญ่	4500	6000
เกษตรสมบูรณ์	กุดเลาะ	11500	14000
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	21000	26000

ค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยวพริกจะใช้แรงงานคนเก็บหรือก็แรงงานภายในครอบครัว ค่าใช้จ่ายต้นทุนในการเก็บเกี่ยวของปี 2555 เพิ่มมากขึ้นของทั้ง 3 ตำบล เนื่องจากผลผลิตที่ได้เพิ่มมากขึ้น ค่าจ้างในการเก็บจะเพิ่มขึ้น โดยตำบลหนองบัวใหญ่ค่าจ้างในการเก็บกิโลกรัมละ 10 บาท ตำบล กุดเลาะกิโลกรัมละ 5 บาท และบ้านบัวกิโลกรัมละ 10 บาท

8. ราคาขายต่อ/กก.

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554	2555
		เป็นเงิน (บาท)	เป็นเงิน (บาท)
จตุรัส	หนองบัวใหญ่	35	35
เกษตรสมบูรณ์	กุดเลาะ	15	35
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	15	35

รายได้จากการขายพริกสดต่อกิโลกรัม ราคาจะแตกต่างกัน ตำบลหนองบัวใหญ่ปี 2554 และ 2555 ราคาขายจะเท่ากัน ส่วนตำบลกุดเลาะและบ้านบัวจะมีราคาเพิ่มขึ้นทั้งสองตำบลคือ ปี 2554 ราคา 15 บาท และ 2555 ราคา 35 บาท

9. ข้อมูลรายได้ต่อไร่

อำเภอ	ตำบล	ปี 2554	2555
		เป็นเงิน (บาท)	เป็นเงิน (บาท)
จตุรัส	หนองบัวใหญ่	15,750	21,000
เกษตรสมบูรณ์	กุดเลาะ	34,500	98,000
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	31,500	91,000

รวมรายได้จากการขายพริกต่อไร่ของตำบลหนองบัวใหญ่ ปี 2555 จะขายได้มากกว่าปี 2554 จำนวน 4,250 บาท/ไร่ ส่วนตำบลกุดเลาะปี 2555 จะขายได้มากกว่าปี 2554 จำนวน 63,500 บาท/ไร่ และตำบลบ้านบัวปี 2555 จะขายได้มากกว่า 2554 จำนวน 59,500 บาท/ไร่

สรุปได้ว่ารายได้จากผลผลิตพริกปลอดภัยนั้น เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น

- 1) การลงทุนเพิ่มขึ้นเนื่องจากการมีลงทุนเจาะแหล่งน้ำมาใช้อย่างเพียงพอ และค่าแรงเพิ่มขึ้น
- 2) ผลผลิตเพิ่มขึ้นเนื่องจากการดูแลรักษาได้สมบูรณ์
- 3) ราคาผลผลิตเพิ่มขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากพื้นที่การผลิตพริกลดลงทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด
- 4) คุณค่าความปลอดภัยส่งผลถึงการเก็บรักษาผลผลิตได้นานกว่า และปลอดภัยต่อการบริโภค

4.3 ข้อมูลบัญชีต้นทุนในการผลิตข้าวแสดงค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าวรายตำบล

ในการจัดทำบัญชีต้นทุนในการผลิตข้าวในโครงการการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดชัยภูมิ มีต้นทุนการผลิตมีอยู่หลายรายการ คือ ต้นทุนการปลูกข้าวจำนวน 21 ตำบล ซึ่งค่าใช้จ่ายในบัญชีฟาร์มในการปลูกข้าวของแต่ละตำบลมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการในเรื่องของพื้นที่ที่จะเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อพันธุ์ข้าว การเตรียมดิน การเพาะปลูกจะเป็นค่าจ้างในการไถดิน การดูแลรักษาจะเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อวัสดุในการทำปุ๋ย

อินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ค่าตัดหญ้า ค่าสูบน้ำ ค่าแรงในการเก็บเกี่ยวซึ่งมีทั้งจ้างแรงงานคนในการเก็บเกี่ยว และการจ้างรถในการเก็บเกี่ยว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 ตำบลนาयाงหลัก

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	7 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	35 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 20 ไร่ ก ข. 6 10 ไร่ หอมแดง 5 ไร่	หว่านแห้ง 25 กก. ปักดำใช้ 5 กก.	700 150	
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร คราด	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม.	250 250 100	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง ปักดำ	4 คน	150 (1,200)	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า ให้น้ำ	50 กก./ ไร่ 15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด สูบน้ำเมื่อแล้ง	350 350 150 200	(ชื่อ)
7	การเก็บเกี่ยว	แรงงานคน	4 คนต่อไร่	1,000	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		640 กก.	8,960	ราคา 14 บาท / กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			นาหว่าน 3,500 ปักดำ 4,000	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			หว่านแห้ง 5,460 ปักดำ 4,960	

4.3.2 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลลาดเรียง

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	18 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	90 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 55 ไร่ ก ข. 6 35 ไร่	หว่านแห้ง 25กก ปักดำ 5 กก.	700 150	
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร คราด	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม.	250 250 100	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง ปักดำ	4 คน	150 (1,200)	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี น้ำส้มควันไม้ กำจัดหญ้า ให้น้ำ	50 กก./ ไร่ 15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด สูบน้ำเมื่อแล้ง	350 350 ทำเอง 150 200	(ชื่อ)
7	การเก็บเกี่ยว	รถเกี่ยวแรงงานคน	4 คนต่อไร่	800 1,000	
8	ผลผลิตเฉลี่ย/ไร่		450 กก.	6,300	14 บาท /กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ย/ไร่			นาหว่าน 3,300 ปักดำ 3,400	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			หว่านแห้ง 3,000 ปักดำ 2,960	

4.3.3 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลกะชาด

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	6 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	30 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105	25 กก.	700	28 บาท/กก.
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร ปักดิน(นาหว่าน)	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม. 3 - 5 ซม.	250 250 300	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง 4 คน ปักดำ 2 คน	1 คน 4 คน	50 1,000	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า ให้น้ำ	50 กก. 15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด สูบน้ำเมื่อแล้ง	350 350 150 300	
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว		700	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		359 กก.	5,744	16บาท/กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			4,400	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			1,344	

4.3.4 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลโนนแดง

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่(บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	10 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	50 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 30 ไร่ ขาวตาดี 5 ไร่ เหลืองประทิว 5 ไร่ เหลืองหางช้าง 5 ไร่ ขาวสุพรรณมะลิ 5 ไร่	25 กก.	700	28 บาท/กก.
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร ปักดิน(นาหว่าน)	ไถลึก7-10ซม. ไถลึก5-7 ซม. 3 - 5 ซ.ม.	250 250 300	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง	1 คน	50	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า ให้น้ำ	50 กก. 15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด สูบน้ำเมื่อแล้ง	350 350 150 300	
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว		700	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		600 กก.	8,400	14บาท /กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			3,400	
10	ผลต่างกำไรสุทธิ/ไร่			5,000	

4. 3.5 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลโพหนอง

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่(บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	7 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	35 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 30 ไร่ ก ข. 6 5 ไร่	25 กก	700	28 บาท/กก
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร ปักดิน(นาหว่าน)	ไถลึก 7-12 ซม. ไถลึก 5-7 ซม. 3 - 5 ซม.	250 250 300	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง	7 คน	50	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า ให้น้ำ	100 กก. 15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด สูบน้ำเมื่อแล้ง	350 350 150 300	
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว		700	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		450 กก.	6,750	15บาท /กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			3,400	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			3,350	

4.3.6 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลนาเลียว

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่(บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	12 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	75 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 40 ไร่ ก ข. 6 35 ไร่	25 ก..	700	28 บาท/กก.
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร บ่มดิน(นาหว่าน)	ไถลึก 7-12 ซม. ไถลึก 5-7 ซม. 3 - 5 ซม.	250 250 300	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง	12 คน	50	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า ให้น้ำ	100 กก. 15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด สูบน้ำเมื่อแล้ง	750 350 150 300	(กลุ่มผลิตปุ๋ยชุมชน)
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว		800	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		400 กก.	6,800	17บาท/กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			3,900	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			2,900	

4.3.7 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลบ้านโสก

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่(บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	10 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	44 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 19 ไร่ ก ข. 6 25 ไร่	25 กก.	700	28 บาท/กก
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร บ่มดิน(นาหว่าน)	ไถลึก7-10ซม. ไถลึก5-7 ซม. 3 - 5 ซ.ม.	250 250 300	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง	1 คน	50	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า ให้น้ำ	50 กก. 15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด สูบน้ำเมื่อแล้ง	250 350 150 300	(กลุ่มผลิตปุ๋ยชุมชน)
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว		800	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		440 กก.	7,920	18 บาท/กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			3,400	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			4,520	

4.3.8 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลห้วยไร่

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่(บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	7 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	36 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 36 ไร่	25 กก.	700	28 บ./กก.
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร บ่มดิน(นาหว่าน)	ไถลึก7-10ซม. ไถลึก5-7 ซม. 3 - 5 ซ.ม.	250 250 300	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง	7 คน	50	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า ให้น้ำ	15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด สูบน้ำเมื่อแล้ง	350 150 200	
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว		800	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		388 กก.	7,372	19 บาท/กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			3,050	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			4,322	

4.3.9 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลบ้านแก่ง

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	9 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	66 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 12 ไร่ ก ข. 6 54 ไร่	25 กก. (นาปักดำ ใช้ 5 กก.)	700 150	28 บ./กก.
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร บ่มดิน(นาหว่าน)	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม. 3 - 5 ซม.	250 250 300	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง ปักดำ	7 คน 2 คน	50 (1,100)	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า ให้น้ำ	15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด สูบน้ำเมื่อแล้ง	350 150 300	
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว แรงงานคน	4 คนต่อไร่	800 (1,000)	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		350 กก.	5,600	16 บาท/กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			นาหว่าน 3,150 ปักดำ 3,900	
10	ผลต่างกำไรสุทธิ/ไร่			นาหว่าน 2,450 ปักดำ 1,700	

4.3.10 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลหนองสังข์

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	7 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	84 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 15 ไร่ ก ข. 6 69 ไร่	25 กก. (นาปักดำใช้ 5 กก.)	700 (150)	28 บ./กก.
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร ปักดิน(นาหว่าน)	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม. 3 - 5 ซม.	250 250 300	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง ปักดำ	4 คน 3 คน	50 (1,200)	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า ให้น้ำ	50 กก./ ไร่ 15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด สูบน้ำเมื่อแล้ง	350 350 150 300	(ชื่อ)
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว แรงงานคน	4 คนต่อไร่	800 (1,000)	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		291 กก.	4,074	14บาท/กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			นาหว่าน3,500 ปักดำ 4,000	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			นาหว่าน 500 ปักดำ 74	

4.3.11 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลตาบตาบธาตุทอง

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	6 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	62 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 16 ไร่ ก ข. 6 46 ไร่	ปักดำใช้ 5 กก.	150	
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม.	250 250	
5	การเพาะปลูก	ปักดำ	4 คน	1,200	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า ให้น้ำ	50 กก./ ไร่ 15 และ 10 กก ใช้เครื่องตัด สูบน้ำเมื่อแล้ง	350 350 150 300	(ซื่อ)
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว แรงงานคน	4 คนต่อไร่	1,000	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		550 กก	9,900	18บาท/กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			4,000	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			5,900	

4.3.12 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลบ้านแท่น

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	10 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	71 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 19 ไร่ กข. 6 45 ไร่ กข.12 7 ไร่	หว่านแห้ง 25 กก. ปักดำใช้ 5 กก.	700 150	
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถดะ ไถแปร	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม.	250 250	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง ปักดำ	4 คน	150 (1,200)	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า ให้น้ำ	50 กก./ ไร่ 15 และ 10 กก ใช้เครื่องตัด สูบน้ำเมื่อแล้ง	350 350 150 200	(ซื้อ)
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว แรงงานคน	4 คนต่อไร่	1,000 1,000	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		700 กก.	11,200	16บาท/กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			นาหว่าน 3,500 ปักดำ 4,700	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			หว่านแห้ง 7,700 ปักดำ 6,500	

4.3.13 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลห้วยทะเล

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	7 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	35 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 30 ไร่ เหลืองประทิว 5 ไร่	หว่านแห้ง 25 กก. ปักดำใช้ 5 กก.	700 150	
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร ปั้นดินกรณีหว่าน	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม.	250 250 300	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง ปักดำ	4 คน	150 1,200	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า ให้น้ำ	50 กก./ ไร่ 15 และ 10 กก/ไร่ เครื่องตัด สูบน้ำเมื่อแล้ง	350 350 150 200	(ชื่อ)
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว แรงงานคน	4 คนต่อไร่	1,000 1,000	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		500 กก.	6,500	13บาท/กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			นาหว่าน 3,700 ปักดำ 3,900	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			หว่านแห้ง 2,800 ปักดำ 2,600	

4.3.14 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลชัยใหญ่

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	8 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	41 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 30 ไร่ ก ข. 6 11 ไร่	หว่านแห้ง 25 กก. ปักดำใช้ 5 กก.	150	
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม.	250 250	
5	การเพาะปลูก	ปักดำ	4 คน	1,200	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า	50 กก./ ไร่ 15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด	350 350 150	(ซื้อม)
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว แรงงานคน	4 คนต่อไร่	1,000 1,000	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		440 กก.	6,600	15บาท /กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			3,700	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			2,900	

4.3.15 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลโคกสะอาด

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	7 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	35 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 15 ไร่ ก ข. 6 20 ไร่	หว่านแห้ง 25 กก. ปักดำใช้ 5 กก.	700 150	
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร คราด	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม.	250 250 100	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง หว่านตม ปักดำ	4 คน	150 200 1,200	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า ให้น้ำ	50 กก./ ไร่ 10 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด สูบน้ำเมื่อแล้ง	150 250 150 100	(ทำเอง)
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว แรงงานคน	4 คนต่อไร่	800 800	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		360 กก.	5,760	16บาท/กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			นาหว่าน 3,400 ปักดำ 3,450	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			หว่านแห้ง 2,360 ปักดำ 2,310	

4.3.16 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลบ้านเจียง

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	7 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	35 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 25 ไร่ ก ข. 6 10 ไร่	หว่านแห้ง 25 กก. ปักดำใช้ 5 กก.	700 150	
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม.	250 250	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง ปักดำ	4 คน	150 1,200	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า ให้น้ำ	50 กก./ ไร่ 15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด สูบน้ำเมื่อแล้ง	350 350 150 200	(ชื่อ)
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว แรงงานคน	4 คนต่อไร่	1,000 1,000	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		325 กก.	5,200	16บาท /กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			นาหว่าน 3,500 ปักดำ 3,900	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			หว่านแห้ง 1,700 ปักดำ 1,300	

4.3.17 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลนางแดด

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	11 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	61 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 10 ไร่ ก ข. 6 40 ไร่ ก ข.2 7 ไร่ ขาวน้อย 4 ไร่	หว่านแห้ง 25 กก. ปักดำใช้ 5 กก.	700 150	
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร ปักดินกรณีหว่าน	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม. ลึก 3 - 5 ซม.	250 250 300	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง ปักดำ	2 คน 9 คน	150 1,200	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า ให้น้ำ	50 กก./ ไร่ 15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด สูบน้ำเมื่อแล้ง	350 390 150 300	(ซ้ำ)
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว แรงงานคน	4 คนต่อไร่	1,000 1,000	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		318 กก.	4,452	14บาท /กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			นาหว่าน 3,840 ปักดำ 4,040	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			หว่านแห้ง 612 ปักดำ 412	

4.3.18 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลหนองแวง

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	8 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	86 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 36 ไร่ ก ข. 6 50 ไร่	หว่านแห้ง 25 กก. ปักดำใช้ 5 กก.	700 150	
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร ปักดำกรณีหว่าน	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม. ลึก 3 - 5 ซม.	250 250 300	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง ปักดำ	2 คน 6 คน	150 (1,200)	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า	50 กก./ ไร่ 15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด	350 390 150	(ซื้อม)
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว แรงงานคน	4 คนต่อไร่	1,000 1,000	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		530 กก.	7,950	15บาท/กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			นาหว่าน 3,540 ปักดำ 3,740	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			หว่านแห้ง 4,410 ปักดำ 4,210	

4.3.19 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลกุดเลาะ

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	12 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	54 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 24 ไร่ ก ข. 6 30 ไร่	หว่านแห้ง 25 กก. ปักดำใช้ 5 กก.	700 150	
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร ปั้นดินกรณีหว่าน	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม. ลึก 3 - 5 ซม.	250 250 300	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง 4 คน ปักดำ 8 คน		150 (1,200)	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า	50 กก./ ไร่ 15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด	350 390 150	(ซื้อ)
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว แรงงานคน	4 คนต่อไร่	1,000 1,200	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		700 กก.	11,900	17 บาท/กก
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			นาหว่าน 3,740 ปักดำ 3,940	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			หว่านแห้ง 8,160 ปักดำ 7,960	

4.3.20 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลบ้านบัว

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	10 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	56 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	มะลิ 105 24 ไร่ ก ข. 6 32 ไร่	หว่านแห้ง 25 กก. ปักดำใช้ 5 กก.	700 150	
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร ปั้นดินกรณีหว่าน	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม. ลึก 3 - 5 ซม.	250 250 300	
5	การเพาะปลูก	หว่านแห้ง 4 คน ปักดำ 6 คน	4 ราย/ต่อไร่	150 (1,200)	
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า สูบน้ำ	50 กก./ ไร่ 15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด	350 390 150 300	(ซื้อ)
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว แรงงานคน	4 คนต่อไร่	1,000 1,200	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		500 กก.	7,500	15บาท/กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			นาหว่าน 3,740 ปักดำ 3,940	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			หว่านแห้ง 3,760 ปักดำ 3,560	

4.3.21 ข้อมูลแสดงค่าใช้จ่ายการปลูกข้าวตำบลห้วยยาง

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่(บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	10 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	58 ไร่			
3	พันธุ์ข้าว	หอมแปด 35 ไร่ ขาวก้อน 5 ไร่ ก.ช. 6 18 ไร่	ปักดำใช้ 5 กก.	150	เก็บไว้เอง
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม.	250 250	
5	การเพาะปลูก	ปักดำ	4 ราย/ต่อไร่	1,000	ใช้แรงงาน ครัวเรือนเป็น หลัก
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี กำจัดหญ้า สูบน้ำ	50 กก./ ไร่ 15 และ 10 กก. ใช้เครื่องตัด	350 390 150 300	(ซื้อ)
7	การเก็บเกี่ยว	ใช้รถเกี่ยว แรงงานคน	4 คนต่อไร่	1,000 1,000	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		600 กก.	6,000	10 บาท /กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			3,840	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			2,160	

4.3.22 ตารางสรุปข้อมูลค่าใช้จ่ายการผลิตข้าวตามโครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ

โซน	ตำบล	เกษตรกร (คน)	พื้นที่ (ไร่)	วิธีปลูก			ค่าใช้จ่าย (บาท/ไร่)					ผลผลิต (กก./ไร่)	ราคา ขาย (บาท/ กก.)	ต้นทุน (บาท/ไร่)	กำไร (บาท/ไร่)
				ดำ	หว่าน	โยน	ค่าพันธุ์	ค่าเตรียมดิน	ค่าปลูก	ค่าดูแล	เก็บเกี่ยว				
1	กะฮาด	6	30	/	/		375	600	-	967.33	500	450	18	2,442	5,658
	โคกสะอาด	7	35	/	/		375	549.57	171.43	471.43	600	358.71	16	2,166.43	4,005
	นาเลี้ยว	15	75		/		375	600	-	353.33	320	400	16	1,648.33	4,751.67
	โพหนอง	7	35		/		375	358.71	114.29	400	114.29	450	15	1,389.29	5,360.71
	โนนแดง	10	50		/		428.9	775	174	1,565	1,330	662.50	14.50	4,272.6	4,688.4
2	หัวทะเล	7	35	/	/		375	500	214.29	400	685.71	430	15	2,175	4,275
	ซับใหญ่	8	41	/	/		-	500	200	556.1	700	440	15	1,960.98	4,639.02
	นายางหลัก	7	35	/	/		-	560	85.71	131.43	600	400	15	1,377.14	4,622.86
	ตลาดแร้ง	18	90	/	/		-	950	55.56	1,090	394.44	450	23	2,490	7,860
3	บ้านโสก	10	44		/		363.64	136.36	118.18	740	895.45	440.4	15.70	2,253.64	4,660.07
	ธาตุทอง	6	62	/			95.16	435.48	501.61	897.74	564.52	370.9	22.33	2,494.52	4,741.45
	หนองสังข์	7	84	/	/		114.05	464.29	288.10	712.86	423.1	290.80	13	2,002.62	1,872.38
	ห้วยไร่	7	36		/		385.28	348.61	170.83	649.72	682.22	387.44	19	2,236.67	3,001.56
	บ้านแท่น	8	71	/	/		144.37	270.77	115.63	507.82	571.83	814	16	1,550.42	3,455.21
	บ้านแก้ง	7	66	/	/		157.58	454.55	198.48	614.39	659.09	330.30	13	2,084.09	2,209.85
4	นางแดด	11	61	/	/		103.77	592.13	711.48	286.89	711.97	317.63	14.18	2,406.23	2,504.36
	ห้วยยาง	10	58		/		75	557.59	822.41	1,003.97	677.59	600.78	10.50	3,156.55	3,071.03
	บ้านบัว	12	60	/			80	700	-	1,338	933.33	377	14	3,051.33	2,230.63
	บ้านเจียง	7	35	/	/		-	362	500	114.29	785.71	320	16	1,762	3,358
	กุดเลาะ	10	54	/	/	/	-	120.37	120.37	279.63	127.78	213.89	13	648.15	648.26
	หนองแวง	8	86	/	/		215.7	498.84	340.7	216.28	504.65	366.28	15	1,776.16	3,718.02
เฉลี่ย		9	52				183.57	469.74	222.87	604.37	580.99	403.21	14.96	2,061.1	3,970.92

4.4 ข้อมูลบัญชีต้นทุนในการผลิตพริกแสดงค่าใช้จ่ายในการปลูกพริกรายตำบล

ในการจัดทำบัญชีต้นทุนในการผลิตพริกในโครงการการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ มีต้นทุนการผลิตมีอยู่หลายรายการ คือ ต้นทุนการปลูกพริกจำนวน 3 ตำบล ซึ่งค่าใช้จ่ายในบัญชีฟาร์มในการปลูกพริกของแต่ละตำบล มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการในเรื่องของพื้นที่ดำเนินการจะเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อพันธุ์พริก การเตรียมดิน การเพาะปลูกจะเป็นค่าจ้างในการไถดิน การดูแลรักษาจะเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อวัสดุในการทำปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ค่าตัดหญ้า ค่าสูบน้ำ ค่าแรงในการจ้างเก็บพริก จะคิดเป็นกิโลกรัม

4.4.1 ตำบลหนองบัวใหญ่

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	7 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	7.75 ไร่			
3	พันธุ์พริก	ยอดสน		300	เก็บไว้เอง
4	การเตรียมดิน	ไถ 2 ครั้ง ไถตะ ไถแปร ไถซักร่อง	ไถลึก 7-10 ซม. ไถลึก 5-7 ซม.	250 250 200	
5	การเพาะปลูก	เพาะต้นกล้าอายุ 1 เดือน ระยะแถว x ต้น = 120 X 60 ซม	7 ราย/ต่อไร่ (4,200 ต้น/ไร่)	1,500	ใช้แรงงาน ครัวเรือน เป็นหลัก
6	การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี 15 15 15 ดายหญ้า 3 ครั้ง สูบน้ำ ฉีดยาป้องกันกำจัดโรค แมลง	100 กก./ ไร่ 50 กก. / ไร่ ใช้จอบและใช้รถ ไถซักร่อง	350 830 250 300 500	
7	การเก็บเกี่ยว	จ้างเก็บ	ก ก.ละ 10 บาท	6,000	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		600 กก.	21,000	ราคา 35 บาท /กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			10,730	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			10,270	

4.4.2 ตำบลกุดเลาะ

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	3 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	3 ไร่			
3	พันธุ์พริก	ลูกผสมตรงแดง		700	ซื้อร้านค้า
4	การเตรียมดิน	ไถดะและ ไถซักร่อง	สันร่องกว้าง 1 เมตร, ร่องกว้าง 0.6 เมตร	1,000	
5	การเพาะปลูก	เพาะต้นกล้าอายุ 1 เดือน ระยะแถว x ต้น = 60 X 40 ซม	8 ราย/ต่อไร่ (6,400 ต้น/ไร่)	1,500	ใช้แรงงาน ครัวเรือน เป็นหลัก
6	การดูแลรักษา	ปุ๋ยอินทรีย์รอง พื้น ปุ๋ยเคมี 15 15 15 คายหว่าน 3 ครั้ง สูบน้ำ ฉีดยาป้องกันกำจัด โรคแมลง	100 กก./ ไร่ 150 กก. / ไร่ ใช้จอบ ให้น้ำเป็นระยะตาม ความเหมาะสม	400 2,850 300 50 300 500	
7	การเก็บเกี่ยว	จ้างเก็บ	ก ก.ละ 5 บาท	14,000	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		2,800 กก.	98,000	ราคา 35 บาท /กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			8,000	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			90.000	

4.4.3 ตำบลบ้านบัว

ที่	รายการ	จำนวน	อัตราเฉลี่ยต่อไร่	มูลค่าเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	หมายเหตุ
1	เกษตรกร	10 คน			
2	พื้นที่ดำเนินการ	13 ไร่			
3	พันธุ์พริก	ลูกผสมสีแดง		700	ซื้อร้านค้า
4	การเตรียมดิน	ไถดะและ ไถซักร่อง ใช้ฟางคลุม	สันร่องกว้าง 1 เมตร, ร่องกว้าง 0.6 เมตร	1,000 200	
5	การเพาะปลูก	เพาะต้นกล้าอายุ 1 เดือน ระยะแถว x ต้น = 60 X 40 ซม	8 ราย/ต่อไร่ (6,400 ต้น/ไร่)	1,500	ใช้แรงงาน ครัวเรือน เป็นหลัก
6	การดูแลรักษา	ปุ๋ยอินทรีย์รองพื้น ปุ๋ยเคมี 15 15 15 คายหญ้า 3 ครั้ง สูบน้ำ ฉีดยาป้องกันกำจัดโรค แมลง	100 กก./ ไร่ 150 กก. / ไร่ ใช้จอบ ให้น้ำ ทุก 10 วัน	400 2,850 800 800 300 500	
7	การเก็บเกี่ยว	จ้างเก็บ	ก ก.ละ 10 บาท	26,000	
8	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		2,600 กก.	91,000	ราคา 35 บาท /กก.
9	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่			33,650	
10	ผลต่างกำไรสุทธิต่อไร่			57.350	

4.4.4 ตารางสรุปข้อมูลค่าใช้จ่ายการผลิตพริกตามโครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ

ประเภท	ตำบล	เกษตรกร (คน)	พื้นที่ (ไร่)	ปลูกลูกต้นกล้า (แถวxต้น)			ค่าใช้จ่าย (บาท/ไร่)					ผลผลิต (กก./ไร่)	ราคาขาย (บาท/กก.)	ต้นทุน (บาท/ไร่)	กำไร (บาท/ไร่)
				120x60	30x50	40x40	ค่าพันธุ์	ค่าเตรียมดิน	ค่าปลูก	ค่าดูแล	เก็บเกี่ยว				
พริกฝน	หนองบัวใหญ่	7	7.75	/			-	598.71	709.68	1,192.26	3,728.48	465.94	40	6,228.13	12,409.26
พริกแล้ง	กุดเลาะ	3	3		/	/	-	700	785	1,950	18,333.33	1,833	80	21,768.33	124,898.33
	บ้านบัว	10	13		/	/	192.31	700	785	1,800	20,000	2,000	80	23,477.31	136,522.69
เฉลี่ย		6.67	7.92				64.10	666.24	759.89	1,647.42	14,020.60	1,432.98	66.67	17,157.92	91,276.76

4.5 ข้อมูลแปลงทดลองที่ผ่านการรับรอง

จากการเข้าร่วมโครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิมีเกษตรกรที่เข้าร่วมในการปลูกพริกจำนวน 15 อำเภอ 21 ตำบล และปลูกพริก 2 อำเภอ 3 ตำบล ซึ่งโครงการจะเน้นในการผลิตที่ปลอดภัยเพื่อให้ทั้งตัวเกษตรกรและผู้บริโภคมีความปลอดภัย จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า มีเกษตรกรที่ปลูกข้าวที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากกรมการค้าข้าว คือตำบลห้วยไร่ อำเภอคอนสวรรค์ จำนวน 11 ราย ตำบลบ้านโสก อำเภอคอนสวรรค์ จำนวน 8 ราย ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จำนวน 7 ราย ตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จำนวน 6 ราย และตำบลหนองแวง อำเภอหนองบัวแดง จำนวน 5 ราย ดังนี้

4.5.1 รายชื่อเกษตรกรที่ผ่านการรับรอง การปลูกข้าวปลอดภัย

ตำบล	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่
ห้วยไร่	นางมะลิวรรณ เสมียนชัย	58 ม.5
	นางบังอร เสงี่ยมชัยภูมิ	92 / 1 ,,
	นายบุญลือ มงคลกุล	45 / 1 ,,
	นางวิยะดา อัจฉริยะ	109 ,,
	นายบุญส่วน สุ่มวงษ์	,,
	นางชวนพิศ ครองปัญญา	192 ,,
	นางวันเพ็ญ ครองปัญญา	4 ,,
	นางธนกร แนนอุดร	15 ม.7
	นางเข็มทอง หงส์วิเศษ	บ้านดงเย็น
	นายวินัย งามประเสริฐ	157 ม.5
	นายสมิทร ทวีเงิน	43 ,,
บ้านโสก	นายอเนก ประสานชาติ	2 ม.10
	นายวิโรจน์ เมตตา	219 ,,
	นายทวี แก้วประกาย	149 ,,
	นายสาโรช รอนยุทธ	128 ,,
	นายแสวง สุ่มบุญ	32 ,,
	นางอรรพรรณ ทองทาสี	242 ,,
	นายทองแสง หาชัยภูมิ	
	นายสมบัติ จันคำ	

4.5.1 รายชื่อเกษตรกรที่ผ่านการรับรอง การปลูกข้าวปลอดภัย(ต่อ)

ตำบล	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่
หนองบัวระเหว	นายสุพรม ภิรมย์ภักดี	63 ม.5
	นายไสว ไทภักดี	33 ,,
	นายสำเนียง มีเพชร	12 ,,
	นายทองคำ พันธุ์สำโรง	4 ,,
	นายบุญกอง น้อยจตุรัส	11 ,,
	นางชมพู่ จันทรรงค์	98 ,,
	นางสำราญ พันธุ์สูงเนิน	49 ,,
ธาตุทอง	นางกุลลาป ทวีชัย	27 ม.9
	นางดอกจันทร์ พิมพ์สำราญ	245 ม.1
	นายสมภาร พิมล	102 ม.8
	นางแวง ประโสดานัง	518 ม.9
	นายนิพิฐ นามแสง	40 ,,
	นายประสงค์ สุทธิโส	615 ,,
หนองแวง	นายถนอม ศรีนอก	317 ม.7
	นายพงษ์ศักดิ์ เพชรนอก	109 ,,
	นางสีฟ้า หมอกไชย	313 ,,
	นายประสิทธิ์ชัย เพชรนอก	540 ,,
	นางปาน ศรีนวลจันทร์	363 ,,

4.5.2 เกษตรกรที่ปลูกพริกซึ่งเข้าร่วมโครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดชัยภูมิ มี 2 อำเภอ 3 ตำบล แต่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากกรมการค้าข้าวจำนวน 1 ตำบล คือ ตำบลหนองบัวใหญ่ อำเภोजตุรัส ดังนี้

รายชื่อเกษตรกรที่ผ่านการรับรอง การปลูกพริกปลอดภัย

ตำบล	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่
หนองบัวใหญ่	นางพิกุลทอง มาลา	34 / 1 ม.5
	นางอุลัย กังจิมา	121 ม.1
	นางสายตา ภูมัลย์	34 ม.1
	นางเข็มพร ภูมัลย์	191 ม.9
	นางสมควร ชนะชัย	171 ม.1
	นายปิ่น อากกล้า	17 ม.1
	นายสุทธิ มีสุวรรณ	141 ม.2

สรุปผลการรับรองมาตรฐานจากกรมการค้าข้าวของกลุ่มที่ได้รับการรับรอง เป็นกลุ่มที่ให้ความสนใจในเรื่องความปลอดภัยของผลผลิตข้าวให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและกลุ่มนี้ไปทับซ้อนกับพื้นที่เป้าหมายของศูนย์พัฒนามาตรฐานของกรมการค้าข้าวอำเภอชุมแพ ซึ่งกลไกจังหวัดได้ประสานความร่วมมือในการช่วยเหลือการดำเนินงานวิจัยตามโครงการ

บทที่ 5

ข้อค้นพบ

จากการศึกษาวิจัยโครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ คณะผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่สำคัญโดยสามารถนำเสนอได้ตามหัวข้อดังนี้

- 5.1 รูปแบบการผลิตทางเกษตรแบบผสมผสานที่เหมาะสมและยั่งยืน
- 5.2 การลดต้นทุน/ลดรายจ่ายของเกษตรกร
- 5.3 ผลการลดผลกระทบของการผลิตที่มีต่อระบบนิเวศ
- 5.4 ผลการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยทั้งผู้ผลิตและบริโภค
- 5.5 ปัญหา/อุปสรรค แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ
- 5.6 การต่อยอด/ขยายผล

5.1 รูปแบบการผลิตทางเกษตรแบบผสมผสานที่เหมาะสมและยั่งยืน

จากการศึกษาวิจัยโครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างทั้ง 21 ตำบล ข้าว โดยใช้ข้อมูลจากบัญชีฟาร์มซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าวและพริก รูปแบบในการผลิตข้าวและพริกในแต่ละตำบล จะมีแตกต่างกันออกไปตามสภาพความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ดังนี้

5.1.1 รูปแบบการผลิตทางเกษตรแบบผสมผสานที่เหมาะสมและยั่งยืนของข้าวปลอดภัย

1) **ตำบลนายางหลัก** เป็นตำบลที่มีสภาพดินเป็นดินร่วนมีความอุดมสมบูรณ์ด้านอินทรีย์วัตถุที่สูง เป็นที่ราบเชิงเขา เกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาปี ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกยางพารา และข้าวไร่ ซึ่งการเพาะปลูกอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก และก็อาศัยน้ำฝายขนาดเล็กที่เกษตรกรจัดทำขึ้นเองในพื้นที่ของตน เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 3 - 10 ไร่ต่อครัวเรือน เน้นการทำนาเพื่อบริโภค เหลือบริโภคในปิ่นน่อยจำหน่าย โดยช่วงที่เกษตรกรจำหน่ายจะอยู่ระหว่างการเพาะปลูกข้าวในปีต่อมา ซึ่งเป็นการจำหน่ายเพื่อนำมาเป็นต้นทุนการผลิตต่อไป

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ตำบลนายางหลักเป็นพื้นที่ปลูกพืชข้าวได้หลายสายพันธุ์ เนื่องจากดินมีความสมบูรณ์ การไถเตรียมดินจะเน้นไถเพื่อกลบหญ้าให้เป็นปุ๋ยโดยจะไถ 2 ครั้ง การปลูกจะปลูก 2 วิธีคือ วิธีหว่านแห้งในพื้นที่ดอน และวิธีปักดำในพื้นที่ลุ่มน้ำขัง ส่วนการดูแลรักษาของเกษตรกรมีความหลากหลายในด้านการบำรุงต้นข้าว คือ การให้ปุ๋ยส่วนใหญ่จะใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ชีวภาพ และสารอินทรีย์ต่างๆ ที่เกษตรกรทำขึ้นเอง จากองค์ความรู้ที่รับอบรมมา โดยเป็นผลจากเวทีเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติได้จริง ในส่วนผลผลิตที่ได้อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ก็ไม่สูงรวมถึงค่าเฉลี่ยกำไรสุทธิก็ดีแต่ราคาขายค่อนข้างต่ำกว่าที่น้ำจะเป็น การเก็บเกี่ยวเกษตรกรเลือกใช้แรงงานคนเนื่องจากพื้นที่นาเป็นที่ราบเชิงเขาแปลงนาเป็นแปลงเล็กๆไม่เหมาะกับการใช้เครื่องจักร

ข้อค้นพบ เกษตรกรส่วนใหญ่ ยังทำนาเพื่อบริโภคเองเป็นหลัก ในหนึ่งครัวเรือนมีพื้นที่ทำนาเฉลี่ยที่ 3-10 ไร่ เท่านั้น เหมาะแก่การปลูกเพื่อการบริโภค ส่วนการปลูกพืชที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัว จะเป็นพืชไร่และพืชสวน

2) ตำบลตลาดแร้ง เป็นตำบลที่สภาพดินเป็นดินร่วนทราย สภาพดินค่อนข้างเสื่อมซึ่งเกิดเนื่องจากการเพาะปลูกนานหลายปี สังเกตได้จากการทำนาโดยไม่ใส่ปุ๋ยต้นข้าวจะไม่โต ใช้น้ำฝนเป็นหลัก จะใช้น้ำสระที่ขุดเองช่วยได้บ้างในระยະสั้นๆ เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการตกของฝนที่ไม่ค่อยตกต่อเนื่อง ผลผลิตที่ได้ในแต่ละปี มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับการปริมาณและความต่อเนื่องของฝน ในส่วนกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการตำบลตลาดแร้งนี้ เป็นกลุ่มที่ผลิตอาหารปลอดภัย (ข้าว) มาแล้วเมื่อปี พ.ศ. 2548 มีสมาชิกปัจจุบัน 30 คนเศษ มีกระบวนการคัดพันธุ์ข้าวใช้เอง มีแปลงนารวม ปัจจุบันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตอาหารปลอดภัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า การเตรียมการผลิตของเกษตรกรนักวิจัยใช้การไถเตรียมดิน 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 2 มีเกษตรกร 12 รายจาก 18 ราย เลือกใส่ปุ๋ยอินทรีย์รองพื้นเพื่อปรับโครงสร้างดินให้พร้อมในการเพาะปลูก แต่เกษตรกรอีกส่วนยังเลือกให้ปุ๋ยเคมีหลังการเพาะปลูก 15 - 30 วัน ในปริมาณ 15 - 20 กิโลกรัม ต่อไร่ เกษตรกรมีการคัดเลือกพันธุ์ใช้เอง เพราะมีความมั่นใจในความบริสุทธิ์ของพันธุ์มากกว่าซื้อหา และเป็นการลดต้นทุนการผลิตได้ดีเนื่องจากส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะเลือกวิธีปลูกแบบหว่านแห้งเพื่อหลีกเลี่ยงค่าจ้างแรงงานที่หายากและแพงมาก ด้านการดูแลรักษาเกษตรกรเลือกใช้น้ำส้มควันไม้ และน้ำหมักชีวภาพที่ทำขึ้นเอง โดยทั้งสองอย่างนี้เป็นได้ทั้งอาหารและสารไล่แมลงศัตรูพืช ด้านผลผลิตที่ได้เกษตรกรมีความพึงพอใจโดยเฉลี่ยต่อไร่ 450 กิโลกรัมต่อไร่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณของฝน ต้นทุนการผลิตต่อไร่อยู่ในปริมาณที่สูงมาก ซึ่งมีหลายปัจจัยที่ผู้ผลิตควรดำเนินการเองได้ เช่น การคัดเลือกพันธุ์ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์แทนการใช้ปุ๋ยเคมี การตากข้าวและการขนส่งเป็นต้น ส่วนการจำหน่ายเกษตรกรเลือกเก็บไว้บริโภคเป็นหลักเหลือค่อยขายเป็นต้นทุนการผลิตต่อไปจึงไม่ค่อยกังวลกับราคาขาย

ข้อค้นพบ กลุ่มเกษตรกรตำบลตลาดแร้งเป็นกลุ่มที่มีการแลกเปลี่ยนในขั้นตอนกระบวนการผลิตที่ต่อเนื่องในการผลิตข้าวปลอดภัยด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้พื้นที่นาารวมเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน

3) ตำบลกะชาด สภาพพื้นที่เป็นดินร่วนปนทรายเป็นที่ลุ่มดินเค็ม ส่วนใหญ่ทำนาปี ใช้น้ำฝนเป็นหลักและน้ำคลองบางส่วน นอกจากทำนาปีเกษตรกรมีการทำไร่มันสำปะหลัง หลังจากทำนาปีก็จะปลูกถั่วเขียวโดยมีวัตถุประสงค์สองอย่าง คือ ขายผลผลิตและทำเป็นปุ๋ยพืชสดในแปลงนา เนื่องจากหลังเก็บเกี่ยวข้าวพื้นนาขังมีความชื้นเพียงพอต่อการปลูกถั่วเขียวหลังนาปี โดยกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้ทำการผลิตข้าวปลอดภัยมาหลายปีแล้ว

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีการเรียนรู้เกี่ยวกับเกษตรปลอดภัยได้ดี เน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์มากกว่าการใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งปีนี้เกษตรกรขอเลือกใช้ปุ๋ยเคมีด้วยเนื่องจากประสบปัญหาฝนทิ้งช่วงในระหว่างข้าวจะแตกกอข้าวจึงโตช้าจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีกระตุ้นหลังจากฝนตกแต่ก็อยู่ในปริมาณที่ไม่เกิน 25 ก.ก.ต่อไร่ ตามหลักวิชาการเกษตร วิธีปลูกมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้แบบหว่านแห้ง เนื่องจากหลีกเลี่ยงค่าจ้างแรงงานแพงและหายาก เกษตรกรยอมเลือกใช้เมล็ดพันธุ์มากขึ้นแต่ต้องเลือกเก็บเมล็ดพันธุ์ใช้เองจะได้ไม่เป็นค่าใช้จ่ายที่สูง ด้านต้นทุนการผลิตอยู่ในปริมาณที่สูงโดยเฉพาะการปลูกวิธีปักดำซึ่งก็เป็นวิธีที่ดี แต่หากดูต้นทุนการผลิตแล้วก็ต้องหาวิธีปลูกอื่นแทน เช่น หว่านแห้ง ซึ่งหากต้องปักดำก็

ต้องเลือกใช้แรงงานในครัวเรือน เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่าย โดยต้นทุนการผลิตที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 2,500 บาทต่อไร่ ในส่วนการเพิ่มรายได้เกษตรกรควรแปรรูปผลผลิตก่อนนำสู่ตลาด เช่น การทำล้อง ข้าวล้องอก เป็นต้น

ข้อค้นพบ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการวิจัยส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชน ได้รับความเชื่อถือจากชุมชนและท้องถิ่นเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นโอกาสที่จะทำให้พื้นที่ผลิตข้าวปลอดภัยเพิ่มมากขึ้นเมื่อได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4) ตำบลโนนแดง เป็นพื้นที่สภาพดินร่วนปนทราย มีการใช้ทำการเกษตรมาไม่น้อยกว่า 50 ปี ใช้น้ำเคมีต่อเนื่องทำให้สภาพความสมบูรณ์ของดินมีน้อย ในการทำนาปี 80 % ใช้น้ำฝนเป็นหลัก

จากการศึกษา พบว่า พันธุ์ข้าวที่ใช้ในการเพาะปลูกมีความหลากหลาย สาเหตุเนื่องจากต้องการให้ผลผลิตเพื่อการบริโภค เป็นเบื้องต้นจึงเกิดการใช้หลายสายพันธุ์ และการปลูกเกษตรกรเลือกใช้วิธีหว่านแห้ง ซึ่งเป็นวิธีที่สะดวก รวดเร็ว สามารถดำเนินการได้ก่อนช่วงฝนตกชุกเพียงแค่ดินมีความชื้นในระหว่างข้าวออกเท่านั้น ในด้านผลผลิตต่อไร่อยู่ในเกณฑ์ที่ดี หากแต่เพียงช่วงเวลาที่ยาวควรจะได้ราคาที่ดีกว่านี้

ข้อค้นพบ พื้นที่ดำเนินการผลิตอาหารปลอดภัยมีความเหมาะสม แต่ต้องใช้กระบวนการผลิตที่เน้นการใช้น้ำอินทรีย์ให้มากเพื่อเป็นการสร้างความสมบูรณ์ด้วยอินทรีย์วัตถุ และจะสามารถลดต้นทุนการผลิต มีคุณภาพและเหมาะสม

5) ตำบลโพหนอง สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย มีการใช้น้ำเคมีมาต่อเนื่องมาหลายปีจนเห็นสภาพความเสื่อมคุณภาพ แต่เมื่อระยะ 5 ปีที่ผ่านมาเกษตรกรได้เริ่มหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากเกิดกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลโพหนองขึ้น เพื่อเป็นการสนับสนุนการใช้น้ำอินทรีย์ควบคู่กับการใช้น้ำเคมีอย่างเต็มพื้นที่ตำบล จนเกิดรูปธรรมของการใช้น้ำอินทรีย์ทดแทนการใช้น้ำเคมีมากและเป็นที่ยอมรับอย่างทั่วถึง

จากการศึกษา พบว่า เป็นตำบลที่มีต้นทุนการผลิตที่สูง ซึ่งควรจะมีการลดต้นทุนการผลิตที่เกษตรกรสามารถจัดการเองได้ เช่น การคัดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนการใช้น้ำเคมี ซึ่งถ้าหากเป็นไปได้ การไถนาด้วยรถไถเดินตามที่ใช้แรงงานในครัวเรือน ก็จะส่งผลให้การลดต้นทุนการผลิตได้ ทำให้มีรายได้เฉลี่ยต่อไร่เพิ่มมากขึ้นด้วย

ข้อค้นพบ ตำบลโพหนองเป็นตำบลที่มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในด้านการแปรรูปผลผลิตข้าว เช่น ข้าวล้อง และข้าวล้องอก (ข้าวฮาง) ส่งจำหน่ายตามตลาดและร้านค้า จึงเป็นผลให้เกิดการสนับสนุนให้มีการผลิตข้าวปลอดภัยมากขึ้น เพราะจะเป็นแหล่งรับซื้อได้

5) ตำบลนาเลี้ยว เป็นตำบลที่มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม ดินร่วนปนทรายเหมาะแก่การทำนา แต่ไม่อยู่ในเขตชลประทานมีความยากในการจัดการน้ำ ที่ผ่านมามีผลกระทบมากเท่าใดนัก แต่ละหมู่บ้านในตำบลมีกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ทุกหมู่บ้านส่งผลให้เกษตรกรใช้น้ำอินทรีย์กันอย่างแพร่หลาย

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมี ดูได้จากการที่ทุกหมู่บ้านในตำบลนาเลียวมีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ให้เกษตรกรใช้ซึ่งส่งผลดีในการส่งเสริมการผลิตอาหารปลอดภัย อีกทั้งเป็นการลดต้นทุนการผลิต

7) ตำบลบ้านโสก เป็นตำบลที่มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม ดินร่วน และดินร่วนปนทราย นิยมปลูกข้าวพันธุ์มะลิ 105 (ข้าวเจ้า) และ กข.6 (ข้าวเหนียว) โดยประชาชนจะรับประทานข้าวเหนียวเป็นหลัก ในการทำนาปีอาศัยน้ำทำนาจากสองแหล่ง คือ น้ำฝนและจากคลองหรือลำห้วย ที่ผ่านมาเกษตรกรประสบปัญหาฝนทิ้งช่วงซึ่งเป็นความเสี่ยงที่ไม่สามารถกำหนดได้ หากมีการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรที่ดี ก็จะเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมและให้ผลผลิตดีมีคุณภาพอีกตำบลหนึ่ง

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรเลือกพื้นที่ปลูกข้าวเหนียวเป็นพื้นที่ดำเนินการมากกว่าข้าวเจ้า เนื่องจากเกษตรกรจะได้เก็บไว้บริโภคก่อน ส่วนวิธีการปลูกใช้ปลูกแบบหว่านแห้งเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแรงงาน และค่าจ้างแรงงานสูง รวมถึงการกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จได้ในระยะสั้น การมีกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ในชุมชน สามารถหนุนเสริมให้เกษตรกรเลือกใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี โดยมีแนวโน้มการใช้ปุ๋ยเคมีลดลง เกิดประโยชน์ทั้งด้านการลดต้นทุนและความปลอดภัย และมีแนวโน้มการเพิ่มผลผลิตต่อไร่เป็น 700 - 800 กก./ไร่ ได้ เนื่องจากการเรียนรู้ของเกษตรกรมีความต่อเนื่องสู่การผลิตอาหารปลอดภัย และเกิดกลุ่มผลิตพันธุ์ข้าวต่อไป

ข้อค้นพบ เกษตรกรมีรวมกลุ่มทำนาปีเป็นรูปธรรม ทำให้มีการปรึกษาหารือกันเป็นประจำ ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการบริหารจัดการการทำนาที่ดี เช่น เกิดการรวมกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์หนุนเสริมการทำนาได้เป็นอย่างดี และเหมาะสมให้ขยายทุกหมู่บ้านในตำบล

8) ตำบลห้วยไร่ เป็นตำบลที่มีสภาพเป็นที่ดอน ดินร่วนทราย ใช้พันธุ์ข้าวอยู่ 2 พันธุ์ คือ ข้าวมะลิ 105 และ กข.6 โดยประชาชนรับประทานข้าว กข. 6 (ข้าวเหนียว) เป็นหลัก นอกจากเกษตรกรทำนาปีแล้วยังทำไร่ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย จากสภาพพื้นที่เป็นที่ดอนจะประสบปัญหาในการเก็บกักน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรหลังฤดูฝน มีแหล่งเก็บกักน้ำน้อย และเก็บน้ำได้ไม่นาน น้ำก็ลดระดับลงจนแห้งไปในที่สุด เนื่องจากระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกในหน้าแล้ง เกษตรกรจึงเป็นเหตุเลือกปลูกพืชทนแล้ง กลุ่มเกษตรกรจึงเลือกการทำนา 2 รูปแบบ คือ นาหว่านแห้งในที่ดอน และเลือกการทำนาดำในที่ลุ่ม

จากการศึกษา พบว่า อิทธิพลของการได้ผลผลิตที่มากพอ และมีประสิทธิภาพอันนำไปสู่การผลิตอาหารที่ปลอดภัยนั้น น้ำและการจัดการน้ำเป็นปัจจัยที่ส่งผลได้ กล่าวคือ หากมีน้ำในการบริหารที่เพียงพอ่อมส่งผลให้ผลผลิตมากและดีได้ ในขณะที่ตรงกันข้าม เมื่อขาดน้ำจะส่งผลให้พืชไม่สมบูรณ์ผลผลิตน้อยไม่คุ้มต่อการลงทุน ซึ่งจะเห็นได้ว่าต้นทุนการผลิตต่อไร่ยังสูง การใช้ปุ๋ยเคมีเป็นปัจจัยที่ยังหลีกเลี่ยงไม่ได้เนื่องจากหากปีใดฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วงจะทำให้ต้นข้าวเจริญเติบโตได้ไม่ดีเต็มที่ เมื่อมีฝนตกเกษตรกรจึงเร่งการเจริญเติบโตด้วยปุ๋ยเคมี และมีผลตอบสนองได้ดี คุ้มค่า

ข้อค้นพบ พื้นที่ดำเนินการดังกล่าวนี้สามารถขุดเจาะน้ำบาดาลได้ เพราะการมีแหล่งน้ำจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตได้ แต่ทั้งนี้ควรมีการศึกษาว่ามีพืชชนิดใดที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ควบคู่กันไปด้วย การมีแหล่งน้ำที่สามารถเป็นปัจจัยการผลิตที่ดีมีประสิทธิภาพได้กับพืชทุกชนิด

9) ตำบลบ้านแก้ง เป็นตำบลที่เป็นที่ราบเชิงเขา ดินร่วนปนทราย นิยมใช้พันธุ์ข้าว 2 พันธุ์ คือ มะลิ 105 (ข้าวเจ้า) และ ข้าว กข. 6 (ข้าวเหนียว) ประชาชนส่วนใหญ่บริโภคข้าวเหนียวเป็นหลัก ในการทำงานที่ผ่านมากเกษตรกรอาศัยน้ำฝนแทบ 100 % เนื่องจากไม่มีลำห้วยซึ่งจะมีอยู่ติดเชิงเขา เกษตรกรไม่มีแหล่งน้ำต้นทุน จะเห็นได้ว่าหลังจากเกษตรกรทำนาปีเสร็จก็จะประกอบอาชีพรับจ้าง เช่น ตัดอ้อย ซึ่งเป็นช่วงหลังทำนาเสร็จ

จากการศึกษา พบว่า พื้นที่นาของเกษตรกรมีความสูงต่ำไม่เท่ากัน จะเป็นแปลงขนาดละ 1 งานโดยประมาณเพื่อให้สะดวกกับการเก็บเกี่ยวจะเห็นได้ว่าถ้าเป็นที่ลุ่มน้ำขังเกษตรกรเลือกวิธีปักดำ ส่วนที่แห้ง (ส่วนใหญ่) เกษตรกรเลือกหว่านแห้ง และเกษตรกรเลือกใช้ปุ๋ยเคมีเนื่องจากควบคุมการบริหารจัดการน้ำไม่ได้เพราะอาศัยน้ำฝนในการทำนา หากฝนทิ้งช่วงต้องใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อกระตุ้นข้าวให้โตเร็วและทันต่อช่วงข้าวตั้งท้องออกรวงต่อไป จากปัจจัยดังกล่าว ทำให้ต้นทุนการผลิตที่สูงยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตต่อไร่ยังต่ำกว่าที่นาจะได้

ข้อค้นพบ พื้นที่ตำบลบ้านแก้งสามารถขุดเจาะบ่อบาดาลได้ดี น่าจะส่งผลดีในการทำงานของเกษตรกร เป็นการพัฒนาพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพได้ดีและครบวงจรต่อไป แนวทางพัฒนา

- พัฒนาแหล่งน้ำ เช่น ขุดเจาะบ่อบาดาล ขุดลอกคลองส่งน้ำ ฝาย และหนองน้ำสาธารณะ เพื่อ แก้ปัญหาฝนทิ้งช่วง
- ผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อให้เกษตรกรใช้แทนการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างเดียว เพื่อลดต้นทุนการผลิต
- สนับสนุนให้เกษตรกรคัดเลือกพันธุ์ข้าวใช้เอง เพื่อลดต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์ แนวโน้มเกษตรกร
- เลือกการปลูกแบบหว่านแห้งมากขึ้น จะต้องใช้เมล็ดพันธุ์มากกว่าแบบอื่น

10. ตำบลหนองสังข์ เป็นตำบลที่ราบเชิงเขา ดินร่วนทราย นิยมใช้พันธุ์ข้าวอยู่ 2 สายพันธุ์ คือ มะลิ 105 และ ก ข. 6 เกษตรกรมีพื้นที่ทำนาเฉลี่ยที่ 8 - 15 ไร่ต่อครัวเรือน ที่ผ่านมากเกษตรกรอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการทำงาน หากฝนตกดีต่อเนื่องผลผลิตก็จะดีมีรายได้มาก แต่เนื่องจากพื้นที่อยู่ใกล้โรงงานผลิตน้ำตาล พื้นที่จึงมีแนวโน้มที่จะหันไปปลูกอ้อยแทนทำนามากขึ้น เนื่องจากใช้น้ำน้อยกว่าการทำนาและมีความเสี่ยงน้อยกว่า การทำนาของเกษตรกรมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริโภคจึงต้องมีการศึกษาวิธีการผลิตข้าวปลอดภัย

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทำนาเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก โดยเกษตรกรไม่ค่อยคำนึงถึงต้นทุนการผลิตของนาข้าว จากตารางข้อมูลพบว่าต้นทุนการผลิตที่สูง ยิ่งเมื่อดูที่ผลผลิตที่ได้เฉลี่ยต่อไร่ต่ำกว่าที่จะเป็น ถือได้ว่าขาดทุนได้เลย แต่เมื่อเกษตรกรเรียนรู้ถึงกระบวนการผลิตข้าวแล้วการทำงานเพื่อบริโภคต้องมีความปลอดภัยเป็นอันดับหนึ่ง และกระบวนการผลิตต้องลดต้นทุนการผลิตในขณะเดียวกันต้องเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้ได้ไม่น้อยกว่า 500 กิโลกรัมต่อไร่ เนื่องจากหากพิจารณาศักยภาพของพื้นที่ทำนาแล้วยังสามารถทำได้ไม่ยากนัก เช่น ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ (ทำเอง)

แทนการใช้ปุ๋ยเคมี การใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลักในการทำนา หรือแม้แต่การเกษตรผสมผสานที่ทำให้มีพืชอาหารที่มากหลากหลายพอและรายได้ต่อไร่มากพอ

ข้อค้นพบ เกษตรกรประสบปัญหาภัยแล้ง หรือไม่มีฝนตกไม่ต่อเนื่อง ต้องหาแหล่งน้ำต้นทุนอื่นช่วยในช่วงฝนทิ้งช่วง เช่น การขุดเจาะบ่อบาดาล การขุดลอกลำห้วยช่วยในการเก็บกักน้ำได้ โดยมีแนวทางพัฒนา คือ

- พัฒนาแหล่งน้ำ เช่น ขุดเจาะบ่อบาดาล , ขุดลอกคลองส่งน้ำ , ฝาย และหนองน้ำสาธารณะ เพื่อแก้ปัญหาฝนทิ้งช่วง
- ผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อให้เกษตรกรใช้แทนการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างเดียว เพื่อลดต้นทุนการผลิต
- สนับสนุนให้เกษตรกรคัดเลือกพันธุ์ข้าวตัวเอง เพื่อลดต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์ แนวโน้มเกษตรกร เลือกการปลูกแบบหว่านแห้งมากขึ้น จะต้องใช้เมล็ดพันธุ์มากกว่าแบบอื่น

11. ตำบลธาตุทอง ตำบลธาตุทองเป็นตำบลที่มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม ดินร่วน และดินร่วนปนทราย นิยมใช้พันธุ์ข้าว 2 พันธุ์ คือ มะลิ 105 (ข้าวเจ้า) และ กข. 6 (ข้าวเหนียว) อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ที่ผ่านมากเกษตรกรรมมีการเรียนรู้การทำงานอย่างต่อเนื่อง จนสามารถยกระดับการผลิตข้าวคุณภาพและการผลิตพันธุ์ข้าวจำหน่าย ภายใต้การกำกับดูแลของศูนย์วิจัยข้าวชุมแพ จังหวัดขอนแก่น และเป็นแหล่งศึกษาวิจัยข้าวปลอดภัยต่อไป

จากการศึกษา พบว่า เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการทำนาดำแปลงหนึ่งที่มีความพร้อมทั้งพื้นที่และตัวเกษตรกรถึงแม้ต้นทุนการผลิตที่สูงก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาจากปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์ การไถที่ส่วนใหญ่เป็นรถไถเดินตามที่ครอบครัวยังมีอยู่แล้ว อีกทั้งการเก็บเกี่ยวจะใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก พบว่า ถึงต้นทุนจะสูง แต่เกษตรกรก็สามารถควบคุมได้เป็นส่วนใหญ่ ทำให้เกษตรกรมีรายได้มากขึ้น

ข้อค้นพบ เกษตรกรพบปัญหาด้านการจัดการน้ำเนื่องจากไม่อยู่ในเขตชลประทาน เกษตรกรต้องการให้มีแหล่งน้ำสำรอง และขุดบ่อบาดาล

12. ตำบลบ้านแท่น เป็นตำบลที่มีสภาพพื้นที่ลุ่ม ดินร่วน ใช้พันธุ์ข้าว 2 สายพันธุ์ คือ มะลิ 105 , ก ข. 6 ที่มีความเหมาะสมหลายด้าน เนื่องจากเป็นพื้นที่อยู่ในเขตชลประทานจากลำน้ำเซิน ซึ่งไหลมาจากเขื่อนจุฬาภรณ์ อำเภอคอนสาร นอกจากทำนาปีแล้วเกษตรกร ยังเลือกทำนาปรัง ทำสวนส้มโอ และปลูกผัก พริก หลังจากทำนาปี จึงต้องศึกษาวิจัยอันนำไปสู่การผลิตอาหารปลอดภัยทั้งข้าว พริกและพืชอื่นๆ ต่อไป

จากการศึกษา พบว่า เป็นพื้นที่ที่มีการจัดการน้ำด้วยระบบชลประทาน ส่งผลให้ผลผลิตที่ได้สูงกว่าตำบลอื่นๆ แต่ค่าจ้างแรงงานยังเป็นอุปสรรคที่ทำให้ต้นทุนการผลิตที่สูงและการขาดแคลนแรงงานซึ่งเมื่อดูจากค่าจ้างปักดำ 1,200 บาทต่อไร่ รวมกับค่าจ้างเกี่ยว 1,000 บาทต่อไร่ จะเท่ากับ 2,200 บาทต่อไร่ ซึ่งคิดเป็น 47 % ของต้นทุนการผลิต

ดังนั้น การที่เกษตรกรจะเลือกใช้วิธีปลูกและวิธีเกี่ยวที่หลีกเลี่ยงแรงงานมีความเป็นไปได้สูง เช่น ปลูกวิธีหว่านแห้งและเกี่ยวด้วยรถเกี่ยวข้าว ในส่วนด้านการใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนหรือควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมี อยู่ในทิศทางที่ดีเนื่องจากในพื้นที่เกิดกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์มากขึ้นจึงเป็นโอกาสที่เกษตรกรเลือกใช้มากขึ้น

ข้อค้นพบ พื้นที่ดำเนินการในตำบลบ้านแท่นสามารถปลูกพืชหลังฤดูทำนาได้หลายชนิดเกษตรกรสามารถทำการเกษตรครบวงจรได้ เช่น ปลูกพริก ปลูกผัก และทำนาปรัง

13. ตำบลห้วยทะเล ตำบลห้วยทะเล สภาพพื้นที่เป็นดินเค็มหรือดินเปรี้ยว เป็นดินร่วนปนทราย ไม่เหมาะกับการทำนา คือเมื่อฝนทิ้งช่วงหรือนาขาดน้ำแล้วสภาพดินเค็มก็จะทำให้ต้นข้าวตายได้ และยังขาดการจัดการน้ำ อาศัยเพียงน้ำฝนเป็นหลัก จึงมีความเสี่ยงสูง แต่เกษตรกรก็ยังต้องเสี่ยงเน้นทำเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก

จากการศึกษาวิจัย พบว่า กระบวนการผลิตของเกษตรกรจะไม่ค่อยแตกต่างจากตำบลอื่น หากแต่เพียงราคาที่เกษตรกรขายจะได้ราคาต่ำ เนื่องจากส่วนใหญ่เกษตรกรจะเก็บผลผลิตไว้บริโภคก่อนแล้วค่อยขาย ซึ่งจะขายช่วงก่อนลงทำนาปีต่อไปและช่วงใกล้ผลผลิตปีต่อมาใกล้ออกค่อยขายซึ่งเป็นการประกันว่าปีต่อไปก็มีข้าวบริโภคแน่นอนค่อยขายออก จึงเป็นเหตุที่ได้ราคาต่ำกว่าที่ควรจะได้

ข้อค้นพบ เกษตรกรต้องการระบบชลประทานมาช่วยในการทำนาอย่างเต็มที่ช่วยให้ได้ผล เนื่องจากไม่สามารถขุดบ่อบาดาลและขุดสระได้ด้วยสาเหตุดินเค็ม

14. ตำบลซับใหญ่ เป็นตำบลที่เป็นที่ดอนเชิงเขา ดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ของดีค่อนข้างดีแต่สภาพพื้นนาไม่สม่ำเสมอ ทำให้การจัดการน้ำยาก ส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกเพื่อการบริโภคเป็นหลักเหลือบริโภคค่อยขาย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ตำบลซับใหญ่เป็นตำบลที่มีเศรษฐกิจมาจากการทำไร่ ทำสวน ส่วนการทำนาเป็นการทำเพื่อการบริโภคเป็นหลัก ซึ่งการถือครองแปลงนาของแต่ละครัวเรือนประมาณ 5 - 10 ไร่ เน้นเพื่อการบริโภคเหลือค่อยขายเป็นต้นทุนการผลิตในปีต่อไป

ข้อค้นพบ เกษตรกรได้หันมาสนใจปลูกข้าวพันธุ์หอมแดง ที่ถือกันว่าเป็นพันธุ์ข้าวประจำจังหวัดเป็นพันธุ์ที่ต้องการน้ำน้อยให้ผลผลิตที่ดี

15. ตำบลโคกสะอาด เป็นตำบลที่อยู่ที่ราบเชิงเขา เป็นดินร่วนปนทราย สภาพมีความสมบูรณ์ดีเหมาะแก่การทำนา ที่ผ่านมากเกษตรกรไม่ค่อยเน้นในการให้ปุ๋ยเคมีเพราะจะทำให้ข้าวล้มที่เกิดจากข้าวงามเกินไปเนื่องจากได้ อินทรีย์วัตถุจากป่าเชิงเขาที่ไหลมากับน้ำ

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ตำบลโคกสะอาดมีกลุ่มผลิตข้าวปลอดภัยที่ได้รับการรับรองคุณภาพ (GAP) จากกรมการข้าว และมีการยกระดับเป็นกลุ่มที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105 จำหน่าย โดยเป้าหมายของกลุ่ม คือ เพิ่มพื้นที่ผลิตข้าวปลอดภัยให้มากขึ้นเพื่อยกระดับด้านการตลาดให้เกิดรูปธรรมได้

ข้อค้นพบ ตำบลโคกสะอาดจะลดการใช้ปุ๋ย เคมีด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ภายในสามปี

16. ตำบลบ้านเจียง สภาพทั่วไปของตำบลบ้านเจียงเป็นที่ราบริมน้ำ (ลำน้ำเจา) ในฤดูฝนจะมีน้ำหลากเป็นระยะเวลาไม่นานนัก แต่มีผลในการเพิ่มธรรมชาติ ลักษณะของดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทรายและหิน สภาพดินเปิดป่าใหม่ มีความอุดมสมบูรณ์มาก

จากการศึกษาวิจัย พบว่า จากข้อมูลการศึกษาพื้นที่ทดลองการปลูกข้าวจำนวน 35 ไร่ เกษตรกรที่ร่วมโครงการ 7 คน พบว่าการเพาะปลูกที่เหมาะสมคือมีการเตรียมดิน 2 ครั้ง ใช้พันธุ์ข้าวมะลิ 105 และ กข.6 เพาะปลูก

โดยใช้ระบบปักดำ ในพื้นที่ใกล้น้ำ และหว่านในพื้นที่น้ำน้อย การดูแลรักษาและบำรุงต้นข้าว เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์จัดซื้อจากตลาดผสมกับปุ๋ยเคมี ใช้รถตัดหญ้าบนคันนาและถอนด้วยมือในแปลงนา การเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยใช้ทั้งคนเกี่ยวและรถเกี่ยว ผลผลิตที่ได้จำนวนเฉลี่ย 325 กก./ไร่ เฉลี่ย 5,200 บาท/ไร่ ราคาขายเฉลี่ย 16 บาท/กก.

ข้อค้นพบ เกษตรกรประสบปัญหาในด้านการจัดการน้ำ เนื่องจากเป็นพื้นที่ราบเชิงเขาหากฝนตกไม่ต่อเนื่องการเก็บกักน้ำจะทำให้ขาดน้ำเร็วจึงจำเป็นต้องมีแหล่งน้ำสำรอง เช่น ขุดบ่อบาดาล และทำฝายขนาดเล็ก เป็นต้น

17. ตำบลนางแดด สภาพทางภูมิศาสตร์ของตำบลนางแดด พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวน และเป็นแหล่งต้นกำเนิดของแม่น้ำชี พื้นที่ดินมีหลายลักษณะคือดินร่วนปนทราย ปนหิน บางแห่งเป็นดินเหนียวแข็ง ในฤดูฝนน้ำจะหลากท่วม ในฤดูแล้งน้ำจะแห้งมากไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ สถานการณ์น้ำฝนจากธรรมชาติจึงมีความสำคัญต่อการเกษตรอย่างมาก

จากการศึกษาวิจัย พบว่า การศึกษาข้อมูลจากเกษตรกรผู้ร่วมโครงการ 11 คน พื้นที่ 61 ไร่ การทำนาของเกษตรกรเน้นที่ผลิตเพื่อการบริโภค จะไม่คำนึงถึงต้นทุนการผลิต หลังจากศึกษาวิจัยมองเห็นถึงความไม่คุ้มค่าในทุกด้าน เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูงมาก ผลผลิตต่อไร่ที่ต่ำมากเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ตำบลอื่นๆ จึงต้องมีการปรับกระบวนการผลิตใหม่โดยมุ่งเน้นที่คุณภาพผลผลิต ต้นทุนการผลิตที่ต่ำและได้ผลผลิตต่อไร่ที่คุ้มค่า ควรที่จะมีการบริหารจัดการ ดังนี้

- การคัดพันธุ์ข้าวและเก็บพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ของตัวเกษตรกรเองเพื่อลดค่าใช้จ่ายค่าพันธุ์
- การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตฮอร์โมน แทนการใช้ปุ๋ยเคมี
- การกำกับดูแลเพื่อความสะดวกของต้นข้าว

ข้อค้นพบ เกษตรกรใช้พันธุ์ข้าวพื้นเมืองและเก็บพันธุ์ใช้เองโดยมิได้จัดซื้อ จนเกิดกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง พันธุ์ข้าวที่อนุรักษ์ไว้ เช่น ขาวน้อย หอมดง หอมนิล มะลิ ขาวใหญ่

- การลงแขกเกี่ยวข้าวเพื่อแก้ปัญหาแรงงานและแรงงาน
- การเปิดโรงเรียนชาวนา
- เกษตรกรส่วนใหญ่เก็บข้าวไว้กินก่อนขาย
- หลังนาเกษตรกรไม่สามารถใช้พื้นที่ได้ทั้งหมดเนื่องจากขาดน้ำ

18. ตำบลหนองแวง ตำบลหนองแวงมีสภาพดินโดยทั่วไปคือดินเหนียวปนทราย ดินริมแม่น้ำชี เป็นพื้นที่น้ำท่วมถึง มีระบบชลประทานจากเครื่องสูบน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้า ทำให้สถานการณ์น้ำอยู่ในความสมบูรณ์ ไม่ขาดแคลนน้ำตลอดปี

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ตำบลหนองแวง มีระบบการจัดการน้ำที่ดีด้วยเครื่องสูบน้ำพลังงานไฟฟ้า โดยนำน้ำจากแม่น้ำชี แต่ยังพบจุดอ่อนในบางอย่างที่เกษตรกรสามารถจัดการได้ เช่น การคัดพันธุ์อย่างมีคุณภาพ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์และการผลิตฮอร์โมน เพื่อเพิ่มความสะดวกของข้าวและพริก อีกทั้งยังสามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่มากขึ้นด้วย

ข้อค้นพบ เกษตรกรส่วนใหญ่เก็บข้าวไว้กินและทำพันธุ์ เหลือจึงขาย ในปีนี้เกษตรกรได้รับการรับรองพันธุ์ข้าว (GAP) จำนวน 5 ราย หลังจากเสร็จการทำงาน ส่วนหนึ่งจะใช้พื้นที่ดินให้คุ่มค่าโดยการปลูกถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วฮามาต้า ส่วนหนึ่งจะทดลองทำนาปรัง อีกส่วนหนึ่งสนใจปลูกพริกและผักสวนครัวขาย

19. ตำบลกุดเลาะ ตำบลกุดเลาะเป็นตำบลที่พื้นที่อยู่ในเขตชลประทาน ดินร่วนดำ จึงทำการเกษตรปลูกพืชเศรษฐกิจหมุนเวียนได้ตลอดปี โดยเริ่มจากการทำนาปี ลงไถครั้งแรกเดือนเมษายน (เดือน 5) หลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตนาปี เดือนพฤศจิกายน (เดือน 11) ก็เริ่มปรับหน้าดินใหม่ ปลูกพริกแล้งในปริมาณคนละไม่เกิน 2 ไร่ ที่ดินส่วนที่เหลือก็ใช้ปลูกยาสูบ ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ข้าวโพดฝักอ่อน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รวมถึงพืชผักสวนครัวด้วย ทำให้เกษตรกรมีรายได้ตลอดปี

จากการศึกษาวิจัย พบว่าจากการการศึกษาตารางการผลิตข้าวปลอดภัยของตำบลกุดเลาะพบว่า เมื่อมีการจัดการน้ำที่ดีพอแล้ว จะทำให้การบริหารจัดการด้านอื่นๆ ได้ดี ผลผลิตที่สูงคุ่มค่าต่อการลงทุน ในส่วนที่จะต้องยกระดับสู่การพัฒนาต่อไป คือ การคัดพันธุ์ที่มีคุณภาพ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนการใช้ปุ๋ยเคมี การยกระดับสินค้าให้เป็นอินทรีย์มุ่งสู่ตลาดอาหารปลอดภัยต่อไป

ข้อค้นพบ เกษตรกรได้จัดการพื้นที่การเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ หลังทำนาปีเกษตรกรหันไปปลูกพืชตระกูลถั่วและยาสูบทำให้การใช้พื้นที่ได้อย่างคุ้มค่า

20. ตำบลบ้านบัว ตำบลบ้านบัวมีสภาพ พื้นดินเป็นดินดานปนหินและทรายไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ เกษตรกรมีความพยายามในการขุดบ่อ สระ ไว้ใช้เอง แต่ก็ยังไม่สมบูรณ์นัก ยังไม่สามารถกักเก็บน้ำใช้ตลอดฤดูแล้งได้ จึงมีเกษตรกรบางส่วนที่ยังต้องพึ่งพาน้ำฝนในการทำนาอยู่

จากการศึกษาวิจัย พบว่าจากการศึกษาข้อมูลผลผลิตของตำบลบ้านบัวพบว่า การทำนาจะเน้นการทำเพื่อการบริโภคเป็นหลักโดยเกษตรกรไม่ค่อยเน้นที่ลดต้นทุนการผลิต ซึ่งดูภาพรวมยังเป็นการใช้ต้นทุนการผลิตที่ยังสูง โดยเฉพาะค่าเมล็ดพันธุ์และค่าปุ๋ยเคมี แต่เกษตรกรมักจะประสบปัญหาด้านการขาดน้ำ โดยเกษตรกรต้องการขุดเจาะบ่อบาดาลเป็นแหล่งน้ำสำรองเพื่อลดความเสี่ยงได้

ข้อค้นพบ เกษตรกรสามารถปลูกพริกแล้งได้ หลังจากทำนาปีเสร็จแต่ยังไม่เต็มพื้นที่เนื่องจากน้ำไม่เพียงพอจะปลูกได้ เฉพาะพื้นที่ที่อยู่ติดกับลำห้วยและเจาะบ่อบาดาลเท่านั้น

21. ตำบลห้วยยาง ตำบลห้วยยางเป็นตำบลที่อยู่เหนือสุดของจังหวัดชัยภูมิติดต่อกับจังหวัดเลยและขอนแก่นมีลักษณะภูมิประเทศที่ พื้นที่ราบเชิงเขาโดยเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ข้าวปลูก กข. 8 หรือหอมแปด (ข้าวเหนียว) เนื่องจากทนต่อน้ำมาก ลำต้นต้นสั้น รากไม่ยาว ไม่ลึก แต่แผ่ออกข้างมาก ถึงแม้ข้าวหอมแปดจะราคาไม่ดีนัก แต่เกษตรกรสามารถนำมาแปรรูปเป็นข้าวหลามส่งออกสู่ตลาด เป็นการเพิ่มรายได้ที่ดี ส่วนพันธุ์อื่นๆ เกษตรกรเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน

จากการศึกษาวิจัย พบว่า จากตารางการผลิตข้าวปลอดภัยของตำบลห้วยยางพบว่าการใช้พันธุ์ข้าวของเกษตรกรมีความแตกต่างจากพื้นที่ตำบลอื่นๆ เนื่องจากเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ระดับน้ำใต้ดินอยู่สูง หากปลูกพันธุ์หอมมะลิ 105 ซึ่งขายได้ราคาดีจะทำให้ต้นล้มผลผลิตไม่ได้

ข้อค้นพบ เกษตรกรแก้ไขปัญหาด้านราคาผลผลิตด้วยการแปรรูปข้าวพันธุ์หอมแปด มาทำเป็นข้าวหลาม ขายส่งในพื้นที่เขตภาคอีสานหลายจังหวัด เป็นการเพิ่มรายได้สู่ครอบครัวได้ดี อีกอย่างการนำกระบวนการกลุ่ม คือ การรวมกลุ่มทำข้าวหลามด้วยการร่วมแรงทำให้เกิดการพัฒนาด้านสังคมเป็นอย่างดี

ในการศึกษารูปแบบการผลิตข้าวของเกษตรกรทั้ง 21 ตำบล มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ แต่สิ่งที่มีความเหมือนและคล้ายคลึงของการปลูกข้าวคือ ขั้นตอนและกระบวนการปลูกข้าว ดังนี้

1. ก่อนที่จะมีการเตรียมดิน ต้องมีการตรวจสอบสภาพของพื้นที่ที่จะดำเนินการทดลองเสียก่อนเพื่อให้ทราบถึงสภาพแร่ธาตุในดิน เพราะแต่ละพื้นที่จะมีสภาพดินที่แตกต่างกันออกไป คณะผู้ศึกษาได้ประสานสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดชัยภูมิ ในการขอความร่วมมือในการตรวจสอบสภาพดินทั้ง 21 แห่ง

2. ลักษณะพื้นที่ทำนา 16 อำเภอ แบ่งระดับตามลักษณะสูงต่ำของดินสภาพที่ดินส่วนใหญ่จะแตกต่างกัน ชาวนาต้องดูแลรักษาความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ทำกินของตนเองด้วยวิธีต่างๆ เช่น หลังการเก็บเกี่ยวข้าว ชาวนาจะไม่เผ่าตอฟาง หากแต่จะเก็บไว้คลุมหน้าดิน ปลูกพืชหมุนเวียนจำพวกถั่วลิสง หรือถั่วเหลือง และครั้งฤดูการไถนาเพื่อปลูกข้าว ชาวนาจะใช้วิธีการปล่อยน้ำเข้านาทิ้งให้ดินอ่อนตัวและต้นวัชพืชตาย จากนั้นถึงไถกลบทำให้เกิดปุ๋ยโดยธรรมชาติ

3. การเตรียมดินทำนาต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม เช่น น้ำ ภูมิอากาศ ลักษณะพื้นที่ ตลอดจนแบบวิธีการทำนา และเครื่องมือการเตรียมดินที่แตกต่างกัน การเตรียมดินแยกได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ การไถดะ ไถแปร และคราด

- การไถดะ คือ การไถครั้งแรกตามแนวยาวของพื้นที่กระทงนา (กรณีที่เกิดแปลงนาเป็นกระทงย่อยๆ หลายกระทงในหนึ่งแปลงนา) การไถพลิกหน้าดินเพื่อกำจัดวัชพืชและตากดินให้แห้ง การไถดะจะช่วย

พลิกดินเพื่อให้ดินชั้นล่างได้ขึ้นมาสัมผัสผืนอากาศ ออกซิเจน และเป็นการตากดินเพื่อทำลายวัชพืช โรคพืชบางชนิด การไถดะจะเริ่มทำเมื่อฝนตกครั้งแรกในปีฤดูกาลใหม่ หลังจากไถดะจะตากดินเอาไว้ประมาณ 1 - 2 สัปดาห์

- ส่วนการไถแปร คือ การไถครั้งที่สอง หลังจากตากดินเอาไว้พอสมควรแล้ว การไถแปรจะช่วยพลิกดินที่กลบเอาไว้ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อทำลายวัชพืชที่ขึ้นใหม่ และเป็นการย่อยดินให้มีขนาดเล็กลง จำนวนครั้งของการไถแปรจึงขึ้นอยู่กับชนิดและปริมาณของวัชพืช ลักษณะดินและระดับน้ำ ในพื้นที่ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝนด้วย แต่โดยทั่วไปแล้วจะไถแปรเพียงครั้งเดียว เครื่องมือที่ใช้ไถแปรได้ด้วยแรงงานสัตว์ เช่น วัว ควาย หรือรถไถเดินตาม หรือรถแทรกเตอร์

-การคราดหรือใช้ลูกทุบ คือการกำจัดวัชพืช ตลอดจนการทำให้ดินแตกตัว และเป็นเทือกพร้อมที่จะปักดำได้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ทำต่อจากขั้นตอนที่ 1 และขังน้ำไว้ระยะหนึ่งเพื่อให้มีสภาพดินที่เหมาะสมในการคราดหรือการใช้ลูกทุบ หรือเครื่องไถพรวนจอบหมุน (Rotary)

5.1.2 รูปแบบการผลิตทางเกษตรแบบผสมผสานที่เหมาะสมและยั่งยืนของพริก คณะทำงานได้ศึกษาวิจัยและดำเนินการเก็บข้อมูลเกษตรกรที่ปลูกพริก 2 อำเภอ 3 ตำบล 40 ไร่ พริกที่ใช้ปลูกมีอยู่ 2 ประเภท คือ พริกฝนและพริกแล้ง พริกฝนจะปลูกในพื้นที่ตำบลหนองบัวใหญ่ อำเภอจัตุรัส ส่วนพริกแล้งจะปลูกในพื้นที่ตำบลกุดเลาะและตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จากข้อมูลตามบัญชีค่าใช้จ่ายในการผลิตพริกของแต่ละตำบล ซึ่งรูปแบบการผลิตพริกมีดังนี้

ตำบลหนองบัวใหญ่ เป็นตำบลที่ปลูกพริกฝน พันธุ์พริกที่ใช้ปลูกคือพันธุ์ยอดสนเป็นพันธุ์ที่สามารถขายได้ดีทั้ง พริกสดและพริกแห้ง เนื่องจากให้ผลผลิตมาก น้ำหนักดี และราคาดีกว่าพันธุ์อื่นๆ ในการปลูกต้องยกร่องปลูกตามสันร่องหรือแถว 120 เซนติเมตร ระยะห่างระหว่างต้น 60 เซนติเมตร รวมจำนวน 4,200 ต้น/ไร่ การเฝ้าระวังการเกิดโรคระบาด ช่วงระยะพริกเริ่มออกดอกถึงระยะเก็บผลผลิต เฉลี่ยผลผลิต 600 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตต่อไร่ 4,730 บาท ราคาขายเฉลี่ย 35 บาทต่อกิโลกรัม ศัตรูพริกที่สำคัญที่พบได้โดยทั่วไปคือ แมลงระบาดในพริกบ่อยๆ คือ เพลี้ยไฟ แมลงวันพริก เพลี้ยอ่อนพริก แมลงหวี่ขาวพริก สำหรับการปลูกพริกให้ได้ราคาสูงจะต้องปลูกในเดือนเมษายน-พฤษภาคม และสิงหาคม-กันยายน เป็นช่วงที่ปลูกพริกยากที่สุด ปัจจุบันเกษตรกรที่ปลูกพริกของตำบลหนองบัวใหญ่มีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน และมีโรงอบพริกแห้ง โดยเป้าหมายคือการเป็นพื้นที่ผลิตพริกปลอดภัยของจังหวัดชัยภูมิ

ตำบลกุดเลาะ เป็นตำบลที่มีระบบชลประทานโดยรับน้ำจากเขื่อนจุฬาภรณ์ สภาพดินเป็นดินร่วน พริกที่ใช้ในการปลูกคือพริกแล้ง พันธุ์ลูกผสมสีแดง สำหรับการปลูกพริกแล้งจะเพาะเมล็ดในกระบะพอต้นกล้าพริกแข็งแรงจึงนำไปปลูกในหลุม ศัตรูพริกที่สำคัญที่พบได้โดยทั่วไปคือ แมลงระบาดในพริกบ่อยๆ คือ เพลี้ยไฟ แมลงวันพริก เพลี้ยอ่อนพริก แมลงหวี่ขาวพริก เกษตรกรจะปลูกพริกหลังฤดูทำนา ช่วงเดือน มกราคม - พฤษภาคม ของทุกปี ซึ่งถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้เกษตรกรเป็นอย่างดี นอกจากปลูกพริกแล้งแล้วเกษตรกรยังนิยมปลูก ถั่วเขียว ยาสูบและทานาปริง พันธุ์ที่ใช้ปลูกคือพันธุ์ลูกผสมสีแดง การปลูกพริกแล้งผลผลิตที่ได้เหมาะกับการขายสด (บริโภค, ทำซอส) หากตากเป็นพริกแห้งน้ำหนักเบาว่าพันธุ์ยอดสน แต่พันธุ์ยอดสนไม่เหมาะในการปลูกพริกแล้ง

ตำบลบ้านบัว เป็นพื้นที่ไม่อยู่ในเขตชลประทาน เป็นดินร่วนปนดินเหนียวในการทำนาปีค่อนข้างดี ในการปลูกพริกแล้งจะขุดน้ำต้องอาศัยน้ำจากลำห้วย สระและบ่อบาดาลเป็นหลักในการปลูกพริก พันธุ์ที่ใช้ปลูกเหมาะกับพื้นที่ตำบลบ้านบัวคือพันธุ์ลูกผสมสีแดง ฤดูที่เหมาะสมกับการปลูกพริกที่ได้ผลดีที่สุดระหว่างเดือน ตุลาคม-กุมภาพันธ์ เป็นช่วงที่เก็บผลผลิตในฤดูแล้ง ทำให้สะดวกในการตากพริกแห้ง และเป็นช่วงอุณหภูมิที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของพริกชี้ฟ้า พริกชี้หนู 24-29 องศาเซลเซียส สำหรับการปลูกพริกแล้งจะเพาะเมล็ดพันธุ์ในกระบะ การเพาะในถาดหลุมมีวัสดุเพาะเมล็ดเป็นส่วนผสมสำเร็จรูปที่อุ้มน้ำได้พอเหมาะ แต่ละถาดมี 104 หลุม วัสดุเพาะ 1 ถูใส่ถาดเพาะได้

14-16 ถาด เทคนิคการเพาะที่ทำให้ต้นกล้าแข็งแรงสมบูรณ์ก่อนย้ายปลูกจะต้องเพาะเมล็ดในวัสดุเพาะอย่างอื่นเช่น ทรายผสมเกลบดำ และขุยมะพร้าวเมล็ดจะงอกใช้เวลาประมาณ 10-12 วัน หลังจากนั้นจึงย้ายไปปลูกในวัสดุเพาะสำเร็จรูปที่อยู่ในถาดเพาะใช้เวลาอีก 14-18 วันจึงนำต้นกล้าย้ายปลูกได้

5.2 การเพิ่มรายได้และการลดต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกร

ในการวิจัยการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า ตำบลที่มีค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาที่ลดลงมากที่สุดคือ ตำบลห้วยไร่ อำเภอคอนสวรรค์ ลดลง 450 บาท/ไร่ รองลงมาตำบลโพหนองและตำบลโนนแดง ลดลง 400 บาท/ไร่ และตำบลนางแดดลดลง 310 บาท/ไร่ ซึ่งค่าใช้จ่ายที่ลดลงส่วนใหญ่จะเป็นค่าปุ๋ย เกษตรกรจะเปลี่ยนจากการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์มาเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ชีวภาพ ซึ่งเกษตรกรจะเป็นผู้ผลิตปุ๋ยใช้เอง โดยการนำวัสดุที่มีอยู่ภายในตำบลมาผลิตปุ๋ยใช้เอง ทำให้ค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าวลดลง และมีผลทำให้เกษตรกรผู้ผลิตมีความปลอดภัยในการไม่ใช้สารเคมี ผู้บริโภคข้าวก็มีความปลอดภัยจากการบริโภคข้าวปลอดสารเคมี และยังรวมถึงห่วงโซ่อาหารภายในนาข้าวด้วย และค่าใช้จ่ายของเกษตรกรที่ลดลงคือ ค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยว ส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานคน และค่าจ้างรถในการเก็บเกี่ยว

ดังนั้น การคำนึงถึงความประหยัดในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง ไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เป็นการคำนึงถึงความประหยัดความคุ้มค่าคุ้มทุนเป็นหลักสำคัญ หากเกษตรกรต้องการที่จะผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นส่วนใหญ่ก็จะต้องไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค ซึ่งการดำเนินการผลิตบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของความพอมีพอกิน สามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่โลกมากและไม่เบียดเบียนคนอื่น ซึ่งการหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันอันจะนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการผลิตข้าวปลอดภัยของแต่ละชุมชนและสังคมให้เจริญอย่างยั่งยืน ถึงแม้ค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าวอาจจะดูเหมือนจะลดลงเพียงเล็กน้อย แต่ก็ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในเรื่องของการบริโภคอาหารปลอดภัย จึงเป็นการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้หรือสอดแทรกอยู่ทุกขั้นตอนของการผลิต ซึ่งการเพิ่มรายได้และการลดต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อปี มีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 กรณีข้าวปลอดภัย

ข้อมูลแสดงการเพิ่มรายได้และการลดต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่

อำเภอ	ตำบล	รายได้		ต้นทุนต่อไร่		ต้นทุนลดลงต่อไร่	เปอร์เซ็นต์ลดลง
		2554	2555	2554	2555		
เนินสง่า	กะฮาด	5,250	5,744	4,325	3,175	1,150	27
หนองบัวระเหว	โคกสะอาด	5,600	5,760	3,600	3,175	425	12
เมือง	นาเลี้ยว	6,400	6,800	4,400	3,900	500	11
เมือง	โพหนอง	6,350	6,750	4,250	3,850	400	10
บ้านเขว้า	โนนแดง	7,000	8,400	4,250	4,000	250	6

ข้อมูลแสดงการเพิ่มรายได้และการลดต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่(ต่อ)

อำเภอ	ตำบล	รายได้		ต้นทุนต่อไร่		ต้นทุนลดลงต่อไร่	เปอร์เซ็นต์ลดลง
		2554	2555	2554	2555		
คอนสวรรค์	บ้านโสก	7,200	7,920	4,050	3,400	350	16
ภูเขียว	ธาตุทอง	9,000	9,900	4,600	4,000	600	21
แก้งคร้อ	หนองสังข์	4,075	4,480	4,925	3,900	1,025	13
คอนสวรรค์	ห้วยไร่	5,700	7,372	3,700	3,050	650	18
บ้านแท่น	บ้านแท่น	9,600	11,200	4,050	3,650	400	10
ภูเขียว	บ้านแก้ง	5,250	5,600	3,975	3,500	475	12
หนองบัวแดง	นางแดด	4,900	4,452	4,400	4,090	310	7
คอนสาร	ห้วยยาง	5,000	6,000	4,200	3,840	360	9
เกษตรสมบูรณ์	บ้านบัว	5,700	7,500	5,025	4,190	835	17
เกษตรสมบูรณ์	กุดเลาะ	10,400	11,900	4,500	3,750	750	17
ภักดีชุมพล	บ้านเจียง	4,875	5,200	4,475	3,940	353	12
หนองบัวแดง	หนองแวง	8,250	7,950	4,150	3,790	360	9
เฉลี่ย		6,312.38	7,139.43	4,861.91	3,552.38	1,309.53	26.94

จากตารางแสดงค่าเฉลี่ยข้อมูลการเพิ่มรายได้และการลดต้นทุนการผลิต เปรียบเทียบค่าความแตกต่างกับปี 2554 เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 827.05 บาทต่อไร่ ทั้งนี้เนื่องจากผลผลิตเพิ่มขึ้น มีกระบวนการลดต้นทุนการผลิตลดลงเฉลี่ย 1,309.38 บาทต่อไร่ เหตุผลมาจากการปรับวิธีการทำนาให้สอดคล้องกับคุณภาพพื้นที่และหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละของการลดต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 26.94

5.2.2 กรณีพริกปลอดภัย

ข้อมูลแสดงการเพิ่มรายได้และการลดต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่

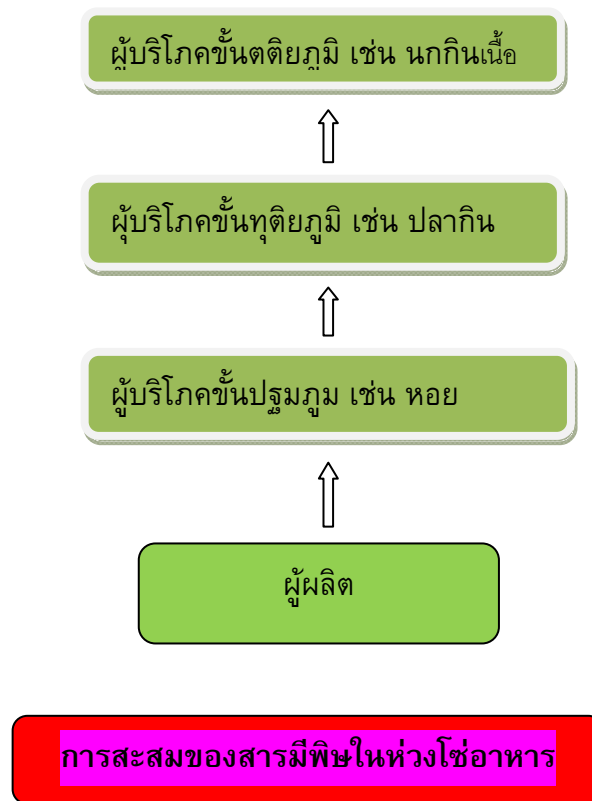
อำเภอ	ตำบล	รายได้		ต้นทุนต่อไร่		ต้นทุนลดลงต่อไร่	เปอร์เซ็นต์ลดลง
		2554	2555	2554	2555		
จัตุรัส	หนองบัวใหญ่	9,000	21,000	11,230	10,730	500	4.46
เกษตรสมบูรณ์	กุดเลาะ	28,000	98,000	13,250	8,000	5,250	39.63
	บ้านบัว	26,000	91,100	21,530	33,650	-12,120.00*	-56.30*
เฉลี่ย		21,000	70,033.34	12,003.34	15,336.67	-3,333.33*	-27.77*

จากตารางแสดงค่าเฉลี่ยข้อมูลการเพิ่มรายได้และการลดต้นทุนการผลิต เปรียบเทียบค่าความแตกต่างกับปี 2554 เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 49,033.34 บาทต่อไร่ ทั้งนี้เนื่องจากผลผลิตเพิ่มขึ้นและราคาผลผลิตเพิ่มขึ้น มีกระบวนการลดต้นทุนการผลิตลดลงเฉลี่ย -3,333.33 บาทต่อไร่ เหตุผลมาจากการปรับวิธีการปลูกพริกของตำบลบ้านบัวแห่งแล้งขาดแคลนน้ำต้องลงทุนเจาะน้ำบาดาลเพื่อเพิ่มผลผลิตและเกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์เป็นส่วนใหญ่ เห็นได้จากการลดต้นทุนการผลิตของตำบลหนองบัวใหญ่และตำบลกุดเลาะ คิดเป็นร้อยละของการลดต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 27.77**

5.3 การลดผลกระทบของการผลิตที่มีต่อระบบนิเวศ

สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ฉีดพ่นในพื้นที่นาข้าว สามารถแพร่กระจายลงสู่แหล่งน้ำได้ ส่วนใหญ่จะถูกพัดพาไปกับน้ำไหลบ่าหน้าดิน (Surface runoff) ซึ่งเป็นเส้นทางหลักที่นำพาสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชลงสู่แหล่งน้ำ โดยอัตราการไหลผ่านหน้าดินขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝน และระยะเวลาที่ฝนตก น้ำไหลบ่าหน้าดินจะพัดอนุภาคดินที่ดูดซับสารเคมีให้ไหลไปกับน้ำ โดยเฉพาะในฤดูฝนปริมาณความเข้มข้นของสารเคมีน้ำจะสูงมาก หากเกิดฝนตกในขณะที่มีการฉีดพ่นสารเคมีไปได้ไม่นาน เนื่องจากสารเคมีที่ฉีดพ่นนี้ยังไม่ถูกดูดซับโดยอนุภาคดิน อย่างไรก็ตามปริมาณความเข้มข้นของสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในน้ำไหลบ่าหน้าดินนั้นขึ้นอยู่กับชนิดของสารเคมี ชนิดของพืชที่ปลูก ความลาดชันของพื้นที่ ตลอดจนองค์ประกอบของดินซึ่งมีส่วนสำคัญในการดูดซับสารพิษ ดินที่มีสารอินทรีย์มากจะดูดซับสารพิษได้ดีโดยทำให้เกิดเป็นสารประกอบเชิงซ้อนระหว่างสารพิษกับดิน จึงเกิดการพัดพาไปได้น้อย แต่ถ้าอยู่ในรูปของอนุภาคจะเคลื่อนย้ายไปกับน้ำไหลบ่าหน้าดินได้ง่ายกว่า

จากข้อมูลของเกษตรกรที่ได้ทดลองปลูกข้าว 21 ตำบล และพริกปลอดภัย 3 ตำบล พบว่า เกษตรกรจะใช้ปุ๋ยอินทรีย์รองพื้นก่อนปลูก แล้วใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ร่วมด้วย แต่ดูจากอัตราการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์แล้วจะใช้ไม่เกิน 10 กก./ไร่ ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำอยู่ในระดับที่ควบคุมได้ไม่เป็นอันตรายต่อพืชและระบบนิเวศ แต่ถ้าหากเกษตรกรใช้เกิน 25 กก./ไร่ จะถือว่าเป็นอันตรายต่อพืช ต่อผู้ผลิต และผู้บริโภค และยังกระทบต่อระบบห่วงโซ่อาหารในระบบนิเวศ ดังปรากฏภาพด้านล่าง

5.4 ผลการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

การลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการปลูกข้าวและพริก เพื่อความปลอดภัยและสุขภาพของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวและพริก เกษตรกรที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่เริ่มแรกร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมการปลูกข้าวและพริก ปลอดภัย การเข้ามามีส่วนร่วมถึงการได้เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ต่างๆ ก่อให้เกิดแนวคิดในการที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปลูกข้าวและพริก และเพิ่มความตระหนักเกี่ยวกับภาวะเสี่ยงต่อสุขภาพจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช รวมถึงได้รับทราบแนวทางการใช้สารเคมีที่เหมาะสม เพื่อลดโอกาสในการสัมผัสกับสารเคมีโดยตรงต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวและพริก แต่อย่างไรก็ตามการที่จะลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการปลูกข้าวและพริกอย่างสิ้นเชิงนั้น ยังมีข้อจำกัดในการปฏิบัติที่เกษตรกรต้องอาศัยระยะเวลานานและการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

วิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมี

การใช้สารเคมีสังเคราะห์ได้ก่อให้เกิดพิษอันตรายและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่จากการที่เกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการผลิตอาหารปลอดภัย เกษตรกรได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการทำให้พบว่าการกำจัดศัตรูพืชและได้พยายามหันมาใช้วิธีการอื่นผสมผสานกันเพื่อลดพิษและอันตรายดังกล่าวเกษตรกรควรให้ความสนใจ คือ

1. การเลือกใช้พืชพันธุ์ต้านทานแมลงและโรคศัตรูพืช

2. เลือกการหาจังหวะการปลูกที่เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงฤดูการระบาดของศัตรูพืช โดยปลูกให้เร็วหรือช้ากว่าปกติ ตลอดจนการพยากรณ์การระบาดของศัตรูพืช เพื่อเตรียมการป้องกันกำจัดได้ทัน่วงที
3. การไถดิน เพื่อทำลายศัตรูพืช และช่วยให้แมลงที่พักตัวในดิน นอกจากนี้การตัดเผาทำลายต้นตอพืชที่หลงเหลือเป็นแหล่งสะสมของศัตรูพืช จะช่วยลดการระบาดของศัตรูพืชอีกด้วย
4. การใช้สมุนไพรบางชนิดป้องกันกำจัดศัตรูพืช อาทิ เช่น โล่ต้น สะเดา และน้ำส้มควนไม้

5.5 ปัญหา/อุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการวิจัยจากการเพาะปลูกทั้งข้าวและพริก ดังนี้

1. กรณีข้าว ปีนี้เป็นปีที่แล้งมากที่สุด อุปสรรคคือฝนทิ้งช่วง ทำให้ผลผลิตตกต่ำ
2. กรณีพริกฝนต้องใช้ระบบพริกน้ำหยดทดแทนฝนทิ้งช่วง ทำให้เกิดปัญหาต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น เกิดโรคเหี่ยวเหี่ยว เนื่องจากน้ำไม่พอเพียง นอกจากนี้ปัญหาฝนแล้งแล้ว ปัญหาโรคพริกที่สำคัญคือโรคกุ้งแห้ง ซึ่งเป็นโรคที่ไม่สามารถหายากำจัดได้ นอกจากถอนแล้วนำไปเผาทิ้ง
3. กรณีพริกแล้งต้องใช้เครื่องสูบน้ำรดถี่ขึ้นมากกว่าปีที่แล้วมา ทำให้เกิดปัญหาต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น เกิดโรคเหี่ยวเหี่ยวเนื่องจากน้ำไม่พอเพียง นอกจากนี้การออกดอกไม่ดกมีปัญหาผลผลิตน้อย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ตาม “โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดชัยภูมิ” โดยวัตถุประสงค์สำคัญของโครงการ คือ การเกิดระบบการผลิตแบบผสมผสานระหว่างพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของพื้นที่ คือ “ข้าว” และพริก” ซึ่งจะนำไปสู่การลดรายจ่าย/เพิ่มรายได้ของเกษตรกร การลดผลกระทบของการผลิตทางการเกษตรต่อระบบนิเวศ และสร้างเสริมสุขภาพอนามัยทั้งของผู้ผลิตและผู้บริโภค รวมถึงการหาแนวทางการเชื่อมโยงความต้องการของพื้นที่กับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด โดยในการดำเนินการได้รับความร่วมมือจากภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วน และคณะผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งจัดเวทีในการคืนข้อมูลเพื่อสร้างเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ และนักวิชาการ เจ้าหน้าที่จากส่วนราชการ ซึ่งจากการดำเนินงานในระยะเวลา 18 เดือน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

6.1 รูปแบบการผลิตทางการเกษตรแบบผสมผสานและยั่งยืนของจังหวัดชัยภูมิ

6.1.1 รูปแบบการผลิตข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่

จากการศึกษาวิจัยการปลูกข้าว 21 ตำบล พบว่า รูปแบบในการผลิตข้าวจะมีความคล้ายคลึงกันอยู่บ้าง ส่วนพื้นที่ที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ ดังนี้

6.1.1.1 การเตรียมดิน จากการตรวจสอบสภาพดิน พบว่า สภาพของดินทุกพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ จำนวนอินทรีย์วัตถุในดินชั้นบนสูงสุดมีเพียงจำนวนร้อยละ 3 มีอยู่ 4 ตำบล คือ ตำบลโพหนอง ตำบลกะฮาด ตำบลโนนแดง และตำบลหนองสังข์ ส่วนตำบลที่มีอินทรีย์วัตถุในดินชั้นบนน้อยที่สุด ได้แก่ ตำบลบ้านโสก ตำบลห้วยไร่และตำบลซับใหญ่ ตามลำดับ การไถเตรียมดิน 2 ครั้ง การไถครั้งที่ 1 เป็นการไถตะ โดยมียัตถุประสงค์ในการพรวนดินและกำจัดวัชพืช และการไถครั้งที่ 2 มียัตถุประสงค์ในการคลุกเคล้าอินทรีย์วัตถุให้เข้ากับดินและเป็นการกำจัดวัชพืชที่ออกใหม่ให้หมดไป

6.1.1.2 การคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่ปลูก เกษตรกรจังหวัดชัยภูมิจะเลือกปลูกข้าวเหนียวและข้าวเจ้า โดยเกษตรกรที่อยู่โซนหน้าเจ้าอนุสารีย์เจ้าพ่อพญาแล ส่วนใหญ่จะปลูกและกินข้าวเจ้าเป็นหลัก และจะปลูกข้าวเหนียวเพื่อขาย ส่วนเกษตรกรที่อยู่โซนหลังเจ้าอนุสารีย์เจ้าพ่อพญาแลจะปลูกและกินข้าวเหนียว ส่วนข้าวเจ้าจะปลูกเพื่อขาย

6.1.1.3 การบำรุงรักษา จากการเตรียมการเพาะปลูกในเรื่องการเตรียมดิน จะมีการเตรียมกล้าเพาะปลูกในกรณีการทำนาดำและมีการหว่านเมล็ดข้าวในการเตรียมการเพาะกล้ากรณีการทำนาหว่าน ในขั้นตอนของการบำรุงรักษานั้น ได้มีการจัดเวทีเรียนรู้เรื่องอาหารปลอดภัยเป็นรายตำบลโดยคณะทำงานรับผิดชอบโซนเป็นผู้ดำเนินการจัดเวทีเรียนรู้ เนื่องจากเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดในการผลิตอาหารปลอดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นในเรื่องความปลอดภัยของผลผลิต จึงได้มีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับเกณฑ์ของการ

บำรุงรักษา พบว่า เกษตรกรตัวอย่างมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี ซึ่งการใช้ปุ๋ยเคมีอยู่ในระดับเกณฑ์ 25 กก. ต่อไร่ ไม่พบการใช้ยากำจัดวัชพืช โดยการหันมาใช้วิธีการตัดหญ้าด้วยเครื่องตัดหญ้าและการถอนหญ้าด้วยมือในกรณีนาหว่าน

6.1.1.4 ผลผลิตที่ได้คำนวณจากค่าเฉลี่ย 21 ตำบลเป้าหมาย พบว่า ผลผลิตที่ได้มีค่าเฉลี่ยที่จำนวน

423.695 กก.ต่อไร่ หากนำไปเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลผลิตข้าวของจังหวัดชัยภูมิ (สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ, 2556) จำนวน 317 กก.ต่อไร่ ในกลุ่มเป้าหมายสูงกว่าถึง 103.695 กก.ต่อไร่ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจาก ความตั้งใจดูแลผลผลิตตามขั้นตอนของเกษตรกร ภาวการณ์ร่วมมือของกลุ่ม องค์ความรู้จากเวทีการเรียนรู้เรื่องการผลิตอาหารปลอดภัย หรือการติดตามผลและประเมินผลของคณะทำงานของกลไกระดับจังหวัดชัยภูมิ และการให้ความสำคัญของเกษตรกรตัวอย่าง หน่วยงานราชการและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ผลักดันให้มีการเอาใจใส่พื้นที่การวิจัยท่ามกลางสภาพปัญหาฝนแล้ง

6.1.1.5 ต้นทุนการผลิต จากข้อมูลการผลิตข้าวของเกษตรกรตามโครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ค่าเฉลี่ยในด้านผลผลิตที่เกษตรกรได้รับคือ 403.21 กก./ไร่ ราคาขายเฉลี่ย กก.ละ 14.96 บาท คิดเป็นราคาผลผลิตเฉลี่ย 6,032.02 บาท มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 2,061.10 บาท เกษตรกรมีกำไรสุทธิ 3,970.92 บาท/ไร่

6.1.2 รูปแบบการปลูกพริกที่เหมาะสมกับพื้นที่

จากการศึกษาวิจัยการปลูกพริกจังหวัดชัยภูมิในพื้นที่ 2 อำเภอ 3 ตำบล พบว่า พริกที่ปลูกมี 2 ลักษณะ คือ พริกฝนและพริกแล้ง พริกฝนมีการทดลองปลูกที่ตำบลหนองบัวใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 7.75 ไร่ ส่วนพริกแล้งมีการทดลองปลูกที่ตำบลกุดเลาะ และตำบลบ้านบัว ซึ่งมีเกษตรกรตัวอย่างจำนวนน้อยมากตำบลละประมาณ 3-10 คนเท่านั้น ซึ่งลักษณะการปลูกพริก 2 พื้นที่ คือ

6.1.2.1 การปลูกพริกฝน พื้นที่ที่เหมาะสมคือ พื้นที่ด้านทิศใต้ของจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ อำเภอจัตุรัส อำเภอเนินสง่า อำเภอบำเหน็จณรงค์ เป็นพื้นที่ที่มีสภาพดินที่เหมาะสมสำหรับปลูกพืชไร่ ไม้ผลและพืชผักต่างๆ ดินที่พบบนที่มีความลาดชัน อาจมีปัญหาเรื่องการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้ ดินมีโอกาสดูดซับน้ำในช่วงฤดูการ ตำบลหนองบัวใหญ่มีการเตรียมดิน 2 ครั้ง เพาะปลูกด้วยระบบการดูแลรักษาโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ผลิตเองผสมกับปุ๋ยเคมีและกำจัดวัชพืชด้วยเครื่องตัดหญ้า การเก็บเกี่ยวใช้แรงงานคน ผลผลิตที่ได้ในอัตราส่วน 465.94 กิโลกรัมต่อไร่ ใช้ต้นทุนการผลิตจำนวน 48,268 บาท ได้ผลผลิตคิดเป็นมูลค่า 144,440 บาท มีกำไรสุทธิ 96,172 บาท โดยมีการจำหน่ายผลผลิตในราคา 40 บาทต่อกิโลกรัม ปัญหาของกรณีพริกฝนต้องใช้ระบบพริกน้ำหยดทดแทนฝนในช่วง ทำให้เกิดปัญหาด้านต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น เกิดโรคเหี่ยวเฉาเนื่องจากน้ำไม่พอเพียง นอกจากปัญหาฝนแล้งแล้ว ปัญหาโรคพริกที่สำคัญคือโรคกุ้งแห้ง ซึ่งเป็นโรคที่ไม่สามารถใช้ยากำจัดได้นอกจากถอนแล้วนำไปเผาทิ้ง

6.1.2.2 การปลูกพริกแล้ง พื้นที่ด้านทิศเหนือของจังหวัดชัยภูมิ เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับเพาะปลูกพืชไร่ ไม้ผลและพืชผักต่างๆโดยมีข้อจำกัดเฉพาะพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ไปนานๆ อาจทำให้ดินเสื่อม ก็ควรมีการปรับปรุงบำรุงดินเพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ตำบลกุดเลาะและตำบลบ้านบัว เพาะปลูกด้วยระบบการดูแล

รักษาโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่เกษตรกรผลิตเองผสมกับปุ๋ยเคมีและกำจัดวัชพืชด้วยเครื่องตัดหญ้า การเก็บเกี่ยวใช้แรงงานคน ผลผลิตที่ได้ในอัตราส่วน 1,500-2,000 กิโลกรัมต่อไร่ ใช้ต้นทุนการผลิตจำนวน 65,305 บาท ได้ผลผลิตคิดเป็นมูลค่า 440,000 บาท มีกำไรสุทธิ 374,695 บาท โดยมีการจำหน่ายผลผลิตในราคา 80 บาทต่อกิโลกรัม ปัญหาของกรณีพริกแล้งต้องใช้เครื่องสูบน้ำรดถี่ขึ้นมากกว่าปีที่แล้วมา ทำให้เกิดปัญหาด้านทุนการผลิตเพิ่มขึ้น เกิดโรคเหี่ยวเหี่ยวเนื่องจากน้ำไม่พอเพียง นอกจากนี้การออกดอกระยะที่ 2 ไม่ดก มีปัญหาผลผลิตน้อย

6.1.2.3 การเตรียมดิน มีการไถพรวน 2 ครั้ง คือไถแปรและไถตะ หมายถึง ไถครั้งที่ 1 คือไถเพื่อกำจัดวัชพืชไถครั้งที่ 2 คือไถเพื่อพรวนดินและเกลี่ยระดับดินให้ระนาบ การเพาะปลูก มี 2 ระบบ คือ ระบบการหว่านเมล็ดในแปลงดิน และระบบเพาะเมล็ดกล้างในถาดเพาะ ตำบลหนองบัวใหญ่พันธุ์ที่ใช้เป็นพันธุ์ยอดสน ปลูกระยะแถว 120 x 60 ซม. จำนวน 4,200 ต้น/ไร่ ตำบลกุดละและตำบลบ้านบัวพันธุ์ที่ใช้ลูกผสมศรแดง เป็นพริกแล้ง ไถ 2 ครั้ง ปลูกระยะแถว 60 x 40 สันร่องกว้าง 1 ม. จำนวน 6,400 ต้นต่อไร่ ปลูกหลุมละ 1- 2 ต้น ส่วนใหญ่ หลุมละ 1 ต้น ถ้าปลูก 2 ต้นเพื่อต้องการเลือกต้นที่ดีกว่า และถ้าไม่เลือกเพื่อป้องกันลมพายุพัดล้ม แต่แบบหลังให้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร ใช้แรงงานครัวเรือน ใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมี ฉีดยาป้องกันแมลงตามกำหนด มีกลุ่มวิสาหกิจพริกหนองบัวใหญ่และมีโรงอบพริก

6.1.2.4 การดูแลรักษา กลุ่มปลูกพริกฝนปลอดภัยส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนหากปีใดแล้งมากก็อาศัยวิธีระบบน้ำหยด พันธุ์ที่ใช้ปลูกคือพริกพันธุ์ยอดสน ส่วนพริกแล้งปลอดภัยใช้วิธีการสูบน้ำจากลำคลอง หนองบึง สระน้ำ พันธุ์ที่ใช้ปลูกคือพริกพันธุ์ศรแดง การกำจัดวัชพืชโดยใช้วิธีดายหญ้าออกจากแปลง ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ส่วนใหญ่ผลิตปุ๋ยเองและบางส่วนใช้ปุ๋ยอินทรีย์ตามท้องตลาด ควบคุมกับปุ๋ยเคมีที่มีเกณฑ์ความปลอดภัยอยู่ในระหว่าง 25- 30 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนใหญ่ใช้เกณฑ์ 25 กิโลกรัมต่อไร่ หรือ บางส่วนต่ำกว่าเกณฑ์ การเก็บเกี่ยว ใช้แรงงาน โดยวิธีจ้างเก็บโดยคิดเป็นกิโลกรัมละ 8 บาท สำหรับพริกฝน กิโลกรัมละ 10 บาท สำหรับพริกแล้ง

6.1.2.5 การจำหน่าย จำหน่ายเป็นพริกสด โดยมีรถรับส่งจากตลาดในกรุงเทพมหานคร สำหรับพริกฝนจำหน่ายได้กิโลกรัมละ 45-50 บาท ส่วนพริกแล้งจำหน่ายได้กิโลกรัมละ 80 บาท การจำหน่ายพริกแห้งจำหน่ายระบบพริกอบแห้งและพริกผงในบรรจุภัณฑ์

6.2 ข้อค้นพบระหว่างการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาโครงการอาหารปลอดภัยตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ ได้ข้อค้นพบอยู่หลายประการ ถือเป็นสิ่งที่ดีกับจังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

6.2.1 แหล่งอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง

ขณะติดตามผลการดำเนินงานในระยะเริ่มต้นการสำรวจและระหว่างทำการเพาะปลูก คณะทำงานกลไกจังหวัดชัยภูมิ ได้พบแหล่งอนุรักษ์ข้าวพื้นเมืองดังนี้

- 1) ตำบลนายางหลัก อำเภอเทพสถิต มีพันธุ์ข้าวเจ้า หอมแดง

2) ตำบลโนนแดง อำเภอบ้านเขว้า มีพันธุ์ข้าวเจ้าเหลืองหัวช้าง เหลืองปลาชิว ขาวตาดี และข้าวสุพรรณมะลิ

3) ตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น มีพันธุ์ข้าวเหนียว กข. 12

4) ตำบลนางแดด อำเภอหนองบัวแดง มีพันธุ์ข้าวเหนียว กข.2 และขาวน้อย

5) ตำบลบ้านยาง อำเภอกอนสารมีพันธุ์ข้าวเหนียว หอมแปลกและขาวก้อน

6.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างซึ่งถือเป็นเกษตรกรที่ดีของการมีส่วนร่วมระหว่างคณะวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งถือว่าเป็นเกษตรกรที่มีความกระตือรือร้นต่อกิจกรรมระหว่างเริ่มต้นจนถึงปลายกิจกรรม และกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างเป็นหมอดินประจำตำบลที่มีความรู้เกี่ยวกับการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ทำปุ๋ยบำรุงดินจากธรรมชาติในการทำนาปีแต่ละครั้ง จึงใช้ปุ๋ยที่ทำขึ้นเอง ซึ่งผลผลิตที่ได้ก็พอๆกับการใช้ปุ๋ยเคมีจึงทำให้สามารถลดต้นทุนได้จริง

6.2.3 กระบวนการคัดพันธุ์ข้าว

มีนักวิจัยตำบลที่สนใจผลผลิตที่มีคุณภาพและง่ายต่อการดูแลรักษาตลอดทั้งได้พันธุ์แท้เพื่อการจำหน่ายพันธุ์ข้าวจำนวน 2 ตำบล คือ ตำบลนางแดด และตำบลธาตุทอง ซึ่งทั้ง 2 ตำบลมีแนวคิดต่างกัน โดยเฉพาะตำบลนางแดดมุ่งที่ความทนแล้ง ทนโรค และเพิ่มปริมาณผลผลิต โดยเคร่งครัดต่อความปลอดภัย ดังจะเห็นข้อมูลของปริมาณปุ๋ยอินทรีย์ ส่วนตำบลธาตุทองมุ่งสู่การเพิ่มมูลค่าของผลผลิต ยังขาดความตระหนักความปลอดภัยจะเห็นได้จากปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีปริมาณมากกว่าตำบลอื่นๆ

6.2.4 เทคโนโลยีพื้นบ้าน

เทคโนโลยีพื้นบ้านปรากฏเห็นในหลายตำบล เช่น กระบวนการคัดพันธุ์ของตำบลนางแดด การปักดำกล้าสลับเดี่ยวของตำบลธาตุทอง ตำบลห้วยยาง ตำบลกุดละและตำบลบ้านบัว การทำนาโยนของตำบลกุดละ เป็นต้น

6.2.5 พื้นที่ที่เหมาะสมในการเพาะปลูกพริกฝนและพริกแล้ง

การค้นพบแหล่งที่เหมาะสมในการเพาะปลูกพริกฝนและพริกแล้งในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ เช่น

1) พริกฝน จะมีพื้นที่ที่เหมาะสมคือ พื้นที่ด้านทิศใต้ของจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ อำเภอจัตุรัส อำเภอเนินสง่า อำเภอบำเหน็จณรงค์ จากการศึกษาสภาพของดินคล้ายคลึงกัน คณะนักวิจัยตำบลได้ทดลองปลูกพริกแล้ง ปรากฏว่าไม่ได้ผล ทั้งนี้ด้วยเหตุความเค็มของดินเข้มข้นมาก ต้องลงทุนในการใช้น้ำมากเพื่อความชุ่มชื้นและลดความเค็มของดิน ทำให้ผลผลิตไม่คุ้มกับการลงทุน

2) พริกแล้ง จะมีพื้นที่ด้านทิศเหนือของจังหวัดชัยภูมิ พื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกพริกแล้งมากที่สุด คือ พื้นที่ของอำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอหนองบัวแดง สภาพดินเหมาะต่อการเพาะปลูกมาก เช่น มีแหล่งน้ำตามลำคลอง ซึ่งพริกไม่ต้องการน้ำมาก หากขึ้นมากเกินไป พริกจะเกิดโรคกุ้งแห้ง ซึ่งเป็นโรคที่รักษาหายยาก ต้องตัดต้นเผาทิ้ง เพื่อป้องกันการระบาดของโรค นอกจากนี้ความเค็มของดินไม่มีหรือความเป็นกรดเป็นด่างของดินมีความพอเหมาะสำหรับพืชผัก

6.2.6 ข้อสังเกตระหว่างการทำนาที่ใช้ระบบนาดำกับระบบนาหว่าน

ในการทำนา 2 ระบบ คือ นาดำ กับระบบนาหว่าน พบว่า ผลผลิตมีปริมาณผลผลิตไม่แตกต่างกันนัก ทั้งนี้หากคิดต้นทุนการผลิต เช่น ค่าแรงงานนาหว่านมีการลดต้นทุนจากการปักดำที่แตกต่างจากระบบนาดำมากมาย มูลค่าผลผลิตนาหว่านจึงสูงกว่าระบบนาดำ นอกจากนี้ระบบนาหว่านยังไม่เสียเวลาการเกณฑ์แรงงานที่กำลังขาดแคลนในพื้นที่ชนบทมากที่สุด

6.2.7 แนวทางการบริหารจัดการด้านการตลาดของกลุ่มผลิตข้าวและพริก ดังนี้

กรณีด้านการตลาดภายใน เช่น ตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว มีตลาดภายในรองรับในการจำหน่ายพันธุ์ข้าวให้กับหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายเป็นพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพและปลอดภัย เหมาะสำหรับบริโภคเพื่อสุขภาพของสมาชิกครอบครัวและเพื่อนบ้านชุมชนใกล้เคียงอีกด้านหนึ่ง ตำบลห้วยยาง อำเภอกอนสาร นอกจากเป็นข้าวปลอดภัยสำหรับตนเองและครอบครัวแล้วยังมีการแปรรูปผลผลิตจากข้าวพื้นเมืองที่ราคาต่ำเป็นข้าวหอมจำหน่ายในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิและอำเภอในต่างจังหวัดที่ใกล้เคียง

กรณีด้านการตลาดภายนอก กรณีตลาดภายนอกนั้นยังไม่มีจำหน่ายข้าวของตลาดภายนอก ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่นามีจำกัด จึงมีการผลิตข้าวไว้กินภายในครอบครัวกินเหลือจึงจำหน่าย ซึ่งการจำหน่ายพื้นที่นั้นสังเกตจากการที่บางรายมีที่ดินในการทำนามากเท่านั้น

6.2.8 ระบบการใช้แรงงาน

ในช่วงทำการวิจัยโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาภัยจน จะเห็นการแปรรูปแบบการใช้แรงงานเป็นธนาคารแรงงานของตำบลบ้านบัว ซึ่งยังไม่มีผลผลิตงาน แต่ยังมีบางตำบลที่ใช้แรงงานในรูปแบบการลงแขก อยู่ในบางตำบลเท่านั้น เช่น ตำบลบ้านบัว ตำบลนางแดด เป็นต้น

- กรณีการลงแขกตำบลบ้านบัว มีการใช้แรงงานในระบบธนาคารแรงงานเหมือนเดิม
- กรณีตำบลนางแดด มีการใช้แรงงานในระบบการลงแขกกลุ่มนักวิจัยตำบล
- กรณีการลงแขกผลิตข้าวหอมตำบลห้วยยางมีการใช้แรงงานในระบบจัดกลุ่มการแปรรูปผลผลิตข้าวพื้นบ้าน

เป็นข้าวหอมจำหน่ายตลาดภายในและภายนอกแบบอำเภอข้างเคียง รูปแบบที่ค้นพบ คือ การแปรรูปเป็นข้าวหอมวันละหนึ่งครอบครัวครอบครัวละ 1 คันรถบรรทุกเล็ก ทั้งเพื่อไม่ให้เกิดการผลิตซ้ำซ้อนหรือการแย่งตลาดกัน หนึ่งเดือนเวียนได้ 30 ครอบครัว ซึ่งนับว่าเป็นรายได้หลัก

6.2.9 ประสิทธิภาพโดยตรงด้านการเกษตร

การเพาะปลูกข้าว การปลูกข้าวส่วนใหญ่เกษตรกรอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ระบบชลประทานมีบ้างเป็นรายอำเภอ คือ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ และอำเภอบ้านแท่น แต่ไม่ทั่วถึงเนื่องจากปีน้ำแล้งจัด มีน้ำจำกัด และมีการทำนาล้ำคล้ายกัน ดังนี้

- การเตรียมดิน มีการไถพรวน 2 ครั้งคือไถแปรและไถตะ หมายถึงไถครั้งที่ 1 คือไถเพื่อกำจัดวัชพืช ไถครั้งที่ 2 คือไถเพื่อพรวนดินและเกลี่ยระดับดินให้ระนาบ

- การเพาะปลูก มี 2 ระบบ คือ ระบบนาดำ ระบบนาหว่าน นาดำมีการใช้วิธีการปักดำ 3 วิธี คือ ดำหลายกลีบ ดำกลีบเดียว และ แบบนาโยน ส่วนระบบนาหว่าน นิยมแบบการหว่านแห้ง ซึ่งเหมาะสำหรับนาดอน เช่น ตำบลห้วยไร่ และตำบลบ้านโสก อำเภอคอนสวรรค์

- การดูแลรักษา กลุ่มผลิตข้าวปลอดภัยใช้วิธีการกำจัดวัชพืชโดยใช้เครื่องตัดหญ้าตามคูนาและพื้นที่นาหว่าน นิยมถอนหญ้า ออกจากแปลงแทนสารกำจัดหญ้า ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ส่วนใหญ่ผลิตปุ๋ยเองและบางส่วนใช้ปุ๋ยอินทรีย์ตามท้องตลาด ควบคุมกับปุ๋ยเคมีที่มีเกณฑ์ความปลอดภัยอยู่ในระหว่าง 25- 30 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนใหญ่ใช้เกณฑ์ 25 กิโลกรัมต่อไร่ หรือ บางส่วนต่ำกว่าเกณฑ์

- การเก็บเกี่ยว ส่วนหนึ่งใช้รถเกี่ยวและอีกส่วนหนึ่งใช้แรงคน โดยวิธีจ้าง ระบบธนาคารแรงงานและระบบลงแขก

การเพาะปลูกพริกฝนและพริกแล้ง การปลูกพริกฝนและพริกแล้งเกษตรกรอาศัยน้ำระบบการสูบน้ำจากห้วย คลอง และสระน้ำ บริเวณที่นาในส่วนที่เป็นไร่นา และที่นาหลังเก็บเกี่ยวกรณีพริกแล้ง ดังนี้

- การเตรียมดิน มีการไถพรวน 2 ครั้ง คือไถแปรและไถตะ หมายถึง ไถครั้งที่ 1 คือไถเพื่อกำจัดวัชพืช ไถครั้งที่ 2 คือไถเพื่อพรวนดินและเกลี่ยระดับดินให้ระนาบ

- การเพาะปลูก มี 2 ระบบ คือ ระบบการหว่านเมล็ดในแปลงดิน และระบบเพาะเมล็ดกล้างลงในถาดเพาะ การนำต้นกล้าลงปลูกในแปลงที่เตรียม มี 3 วิธี คือ ระยะห่าง 30x30 40x40 และ 30x50 เมตร ปลูกหลุมละ 1 ต้น หรือ 2 ต้น ส่วนใหญ่ หลุมละ 1 ต้น ถ้า 2 ต้น เพื่อต้องการเลือกต้นที่ดีกว่า และถ้าไม่เลือกเพื่อป้องกันลมพายุพัดล้ม แต่แบบหลังให้ ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร

- การดูแลรักษา กลุ่มผลิตพริกฝนปลอดภัยส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนหากปีใดแล้งมากก็อาศัยวิธีระบบน้ำหยด พันธุ์ที่ใช้ปลูกคือพริกพันธุ์ยอดสน ส่วนพริกแล้งปลอดภัยใช้วิธีการสูบน้ำจากลำคลอง หนองบึง สระน้ำ ในนาข้าวที่เก็บเกี่ยวแล้ว พันธุ์ที่ใช้ปลูกคือพริกพันธุ์ศรีแดง การกำจัดวัชพืชโดยใช้วิธีดายหญ้าออกจากแปลง ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ส่วนใหญ่ผลิตปุ๋ยเองและ บางส่วนใช้ปุ๋ยอินทรีย์ตามท้องตลาด ควบคุมกับปุ๋ยเคมีที่มีเกณฑ์ความปลอดภัยอยู่ในระหว่าง 25- 30 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนใหญ่ใช้ เกณฑ์ 25 กิโลกรัมต่อไร่ หรือ บางส่วนต่ำกว่าเกณฑ์

- การเก็บเกี่ยว ใช้แรงคน โดยวิธีจ้างเก็บโดยคิดเป็นกิโลกรัมละ 8 บาท สำหรับพริกฝน กิโลกรัมละ 10 บาท สำหรับพริกแล้ง

- การจำหน่าย จำหน่ายเป็นพริกสด โดยมีรถรับส่งจากตลาดในกรุงเทพมหานคร สำหรับพริกฝน จำหน่ายได้ กิโลกรัมละ 45-50 บาท ส่วนพริกแล้งจำหน่ายได้กิโลกรัมละ 80 บาท การจำหน่ายพริกแห้งจำหน่ายระบบพริกอบแห้งและพริก ผงในบรรจุภัณฑ์

- กรณีพริกฝนต้องใช้ระบบพริกน้ำหยดทดแทนฝนทิ้งช่วง ทำให้เกิดปัญหาต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น เกิดโรคเหี่ยวเหี่ยวเนื่องจากน้ำไม่พอเพียง ประโยชน์การปลูกพริกฝน คือ มีรายได้ระหว่างการทำนา เกษตรกรสามารถนำรายได้จากการ จำหน่ายพริกฝนมาเอื้อต่อการลงทุนในการทำนาอีกทางหนึ่ง รายได้จากการปลูกพริกฝนอยู่ในระหว่างกิโลกรัมละ 45-50 บาท และมีผลผลิต 400 - 500 กิโลกรัม ต่อไร่

- กรณีพริกแห้งต้องใช้เครื่องสูบน้ำรดถี่ขึ้นมากกว่าปีที่แล้วมา ทำให้เกิดปัญหาต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น เกิดโรคเหี่ยวเหี่ยวเนื่องจากน้ำไม่พอเพียง นอกจากนี้การออกดอกระยะที่ 2 ไม่ดก มีปัญหาผลผลิตน้อย พันธุ์พริกแห้งที่เหมาะสมในพื้นที่คือ พันธุ์ศรีแดง และพันธุ์ซูเปอร์ฮอต 1 และ 2 มีผลผลิตตั้งแต่ 1,500 – 2,000 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาขายสำหรับปีนี้ กิโลกรัมละ 80 บาท ซึ่งถือว่าราคาแพงมาก ทำให้กลุ่มปลูกพริกแห้งมีรายได้เสริมอย่างเป็นกอบเป็นกำ การปลูกพริกแห้งปลอดภัย เป็นสิ่งจูงใจสำหรับผู้รับซื้ออย่างหนึ่ง หมายถึง ผู้รับซื้อไม่จำกัดจำนวนผลผลิต ทำให้สามารถจำหน่ายผลผลิตในลักษณะพริกสดไม่เพียงพอ สิ่งที่น่าสังเกตของการปลูกพริกแห้งคือ เป็นอาชีพของเกษตรกรแบบต่อเนื่องจากการปลูกข้าว หมายถึง ระยะเวลาทำนาปีใช้เวลา 7 เดือนเชื่อมต่อกับระยะเวลาการปลูกพริกแห้งใช้เวลา 5 เดือนเชื่อมต่อกับระยะเวลาที่ใช้ทำการเกษตร 12 เดือน ครบวงจรของหนึ่งปีพอดี จึงทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาว่างงาน ถือได้ว่าเป็นอาชีพที่มั่นคงรายได้สม่ำเสมอ ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรดีขึ้น

6.2.10 ค่านิยมของคนไทย

ค่านิยมของคนไทยส่วนใหญ่มักนิยมการซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพไปทุกๆ อย่างตามหลักการโฆษณาประชาสัมพันธ์ของผู้ประกอบการอาชีพค้าขาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการผลิตปุ๋ยทดแทนจากปุ๋ยเคมี การผลิตสารกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น ซึ่งถือว่าอาหารที่ผลิตออกมาบริโภคสำหรับตนเอง ครอบครัว และเพื่อนบ้านทั้งในและนอกประเทศอาจจะไม่ปลอดภัย ส่งผลต่อการเกิดโรคร้ายไข้เจ็บสำหรับผู้บริโภคเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้การมีค่านิยมจัดซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกบางรายการยังส่งผลต่อต้นทุนการผลิตให้สูงขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

6.2.11 ระบบการจัดการน้ำ

ระบบการจัดการน้ำ ผลผลิตทางด้านอาหารส่วนใหญ่ต้องอาศัยแหล่งน้ำเป็นปัจจัยหลัก เกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนเป็นแหล่งน้ำหลัก ตามวัฒนธรรม ประเพณีในการประกอบอาชีพการเกษตร ปีใดเกิดภาวะฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วง จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อผลิตผลการเกษตร เช่นเดียวกับกรณีข้าว พริกฝน และพริกแห้ง ที่คณะทำงานได้ศึกษา

6.2.12 การกระจายความรู้ทางวิชาการ

ความรู้ทางวิชาการถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักของการประกอบอาชีพทางการเกษตร การกระจายความรู้ทางวิชาการจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกหน่วยงานต้องตระหนัก มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนต้องรับผิดชอบ เพราะผลผลิตทุกชนิดเป็นอาหารที่ทุกคนต้องบริโภค โดยเฉพาะการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มคุณค่าผลผลิต และการผลิตอาหารที่ปลอดภัย

6.3 กระบวนการเก็บข้อมูลและเรียนรู้จากข้อมูล

กระบวนการเก็บข้อมูลและเรียนรู้จากข้อมูล ซึ่งมีการจัดเก็บข้อมูลโดยการแบ่งความร่วมมือรับผิดชอบร่วมกัน ดังนี้

6.3.1 การจัดเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรปลูกข้าวตัวอย่างทั้ง 21 ตำบล คณะผู้วิจัยได้แบ่งพื้นที่และความรับผิดชอบร่วมกันออกเป็น 4 โซน โดยลงพื้นที่ทดลองร่วมกับเกษตรกร เริ่มเก็บข้อมูลจากประวัติของเกษตรกร ข้อมูลการปลูกข้าวตั้งแต่การตรวจสอบสภาพดิน การเตรียมพื้นที่ การคัดเลือกพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และการจำหน่าย

6.3.2 การจัดการเรียนรู้ของกลุ่มเกษตรกร มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ด้านวิชาการได้รับองค์ความรู้จากภาครัฐ เช่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรในเรื่องการแปรรูปอาหาร สำนักงานพัฒนาที่ดิน ถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องของสภาพดินในพื้นที่ทดลอง

6.3.3 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกรที่หันมาผลิตข้าวและพริกปลอดภัย เนื่องจากเกษตรกรนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มายึดถือปฏิบัติในการเกษตร การรู้จักพอประมาณ มีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ซึ่งการนำหลักดังกล่าวมายึดถือปฏิบัติ ถือเป็นการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น หากเกษตรกรไม่มีความพอประมาณ ผลที่จะตามมาของความโลภในการที่จะผลิตให้ได้ผลผลิตมาก ๆ โดยการเร่งใช้สารเคมีในผลผลิตก็จะส่งผลให้ตัวเกษตรกรได้รับสารเคมี ผู้บริโภคก็จะบริโภคสารตกค้างในผลผลิตโดยไม่รู้ตัว ก่อให้เกิดโรคร้ายที่จะตามมาอีกและไม่ใช้แค่คนเท่านั้นที่ได้รับสารเคมี สัตว์ที่อยู่ในข้าวถือเป็นห่วงโซ่อาหารที่ได้รับผลกระทบเช่นกัน

6.3.4 กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์การผลิตอาหารปลอดภัย จากการติดตามของคณะผู้วิจัยในช่วงหกเดือนครั้งที่หนึ่ง ซึ่งได้ลงพื้นที่จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันพบว่า มีการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ อาหารเสริมพืช สารป้องกันโรคและแมลง ซึ่งเกษตรกรได้ทำร่วมกัน ได้แก่

- 1) การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรตำบลโพนทอง
- 2) การผลิตน้ำส้มควันไม้ของกลุ่มเกษตรกรตำบลจตุรัส
- 3) การผลิตอาหารเสริมพืชของกลุ่มเกษตรกรตำบลทุกๆ ตำบล

จากการติดตามของคณะผู้วิจัยในช่วงสิบสองเดือน ซึ่งได้ลงพื้นที่จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน พบว่า

- 1) การเก็บข้อมูลบัญชีต้นทุนการผลิตและบัญชีควบคุมคุณภาพผลผลิตอาหารปลอดภัย ได้มีการออกแบบการเก็บข้อมูลจากเกษตรกร โดยปรับรูปแบบการเก็บข้อมูลให้ได้ทั้งสองบัญชีเพื่อประหยัดเวลาและงบประมาณ
- 2) การคัดเลือกเกษตรกรตัวอย่างที่มีวิธีและขั้นตอนการผลิตจนได้ผลผลิตสูง และศึกษากระบวนการผลิตแล้วสามารถตัดสินใจได้ว่าผลผลิตข้าวและพริกอยู่ในระดับที่เป็นอาหารปลอดภัย
- 3) การรวบรวมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ภาพรวมของการผลิตแต่ละตำบลไว้ว่ามีกระบวนการผลิตและวิธีการที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่

จากการติดตามของคณะผู้วิจัยในช่วงสิบแปดเดือน ซึ่งได้ลงพื้นที่จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน พบว่า

- 1) การเข้าร่วมของเกษตรกรในการปลูกข้าวและพริกปลอดภัย ทำให้เกษตรกรที่ปลูกข้าวได้รับความรู้ทั้ง 21 ตำบล และปลูกพริก 3 ตำบล ในด้านวัฒนธรรมก็มีความแตกต่างกัน เช่น การกินและปลูกข้าวของเกษตรกรโซนหน้าอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาแลจะปลูกและกินข้าวเจ้า โซนหลังอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาแลปลูกและกินข้าวเหนียว ทำให้เกิดเครือข่ายขึ้นมากมายในการได้เข้ามาศึกษาวิจัยครั้งนี้ เช่น เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรในการแปรรูปอาหาร

ของตำบลห้วยยาง อำเภอคอนสาร ในกาผลิตข้าวหลามเพื่อจำหน่ายเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร เกิดศูนย์การเรียนรู้ของกลุ่มเกษตรกรตำบลนางแด มีการจัดตั้งเป็นวิทยาลัยชีวิตเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เข้าไปศึกษาวิธีการทำนา

2) เกษตรกรคิดกระบวนการจำหน่ายระบบใหม่ ซึ่งเมื่อก่อนเกษตรกรจะเป็นคนนำสินค้าออกไปขายให้กับพ่อค้าคนกลาง แต่ปัจจุบันเกษตรกรมีแนวคิดให้พ่อค้าคนกลางวิ่งเข้ามาหาซื้อสินค้าถึงแหล่งผลิต ทำให้เกิดอำนาจในการต่อรอง เช่น การรวมกลุ่มพริกตำบลหนองบัวบาน

6.4 กระบวนการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย

กระบวนการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ มีหลายภาคส่วน ได้แก่

6.4.1 ภาคีเครือข่ายภาคประชาชนเป็นกลุ่มเกษตรกรตัวอย่าง 15 อำเภอ 21 ตำบล เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน เครือข่ายหมอดินอาสา เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO)

6.4.2 ภาคีเครือข่ายภาครัฐ ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดชัยภูมิ ท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ

6.4.3 ภาคีเครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน ได้แก่ ศูนย์วิจัยข้าวชุมแพ จังหวัดขอนแก่น หอการค้าจังหวัดชัยภูมิ อุตสาหกรรมจังหวัดชัยภูมิ

โดยกระบวนการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ที่เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ สามารถนำเสนอรายละเอียดเป็นรายการดังต่อไปนี้

ที่	ภาคีเครือข่าย	ลักษณะกิจกรรม	ผลที่ได้รับ
1.	เครือข่ายภาครัฐ -มหาวิทยาลัยขอนแก่น -สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ	-การปลูกข้าวและพริกปลอดภัย -วิธีทำการเกษตร -วิธีการแปรรูปผลิตภัณฑ์	-เกษตรกรมีความรู้เรื่องวิธีการปลูกข้าวและพริกปลอดภัย - เกษตรกรได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องการทำการเกษตรและเชื่อมโยงกับทักษะการทำการเกษตรของตนเองเพื่อให้ได้รูปแบบการผลิตอาหารปลอดภัย -เกษตรกรมีการรวมกลุ่มแปรรูปข้าวเป็นข้าวหลามเพื่อจำหน่าย - เกษตรกรมีการรวมกลุ่มแปรรูป

	-ท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ	-ประสานอำเภอเข้าร่วมวิจัย - อบจ. ชัยภูมิ สนับสนุนงบประมาณให้นักวิจัยตำบลศึกษาดูงานแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยต้นแบบ - อบจ. ชัยภูมิ สนับสนุนและร่วมมือในการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์การผลิตอาหารปลอดภัยในท้องถิ่น	รูปพริกเป็นพริกแห้ง พริกป่นเพื่อจำหน่าย -ทั้ง 15 อำเภอ รับทราบถึงการวิจัยในพื้นที่และเข้าร่วมทำการวิจัยข้าวและพริกปลอดภัย -กลุ่มเกษตรกรนักวิจัยตำบลได้รับความรู้และเข้าใจในวิถีคิดวิธีทำเกี่ยวกับรูปแบบการผลิตอาหารปลอดภัยและนำมาปรับใช้ในงานวิจัยที่ปฏิบัติอยู่ - สนับสนุนด้านการจัดสรรงบประมาณการแปรรูปพริกปลอดภัยในอำเภอจัตุรัส - การประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือจากกลไกจัดการแหล่งต้นแบบเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ของ อบจ.
	-สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดชัยภูมิ	-ตรวจสอบภาพพื้นที่ดินที่ใช้ในการทดลอง -ร่วมจัดมหกรรมวิชาการด้านการบำรุงรักษาสภาพดินและการป้องกันศัตรูพืชด้วยวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้อย่างได้ผล	-ทำให้ทราบสภาพดินที่ใช้ในการปลูกข้าวและพริกว่ามีธาตุอะไรและขาดธาตุอะไร - ได้รับความร่วมมือกับกลุ่มหมอดินอาสาเข้ามาเป็นนักวิจัยตำบลและเชื่อมโยงเครือข่ายเผยแพร่การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตสารต้านเชื้อรา และสารกำจัดโรคพืชอื่นๆ
	-สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ	-เป็นแม่งานเชื่อมโยงกิจกรรมการวิจัยเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับทราบ	- ได้สนับสนุนทำหนังสือเชิญประชุมเครือข่าย ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมมหกรรมทางการเกษตร

		-เป็นหน่วยงานเชื่อมโยงเครือข่าย การทำงานระหว่างภาคีได้รับทราบ และปฏิบัติ	-ให้ความร่วมมือการเป็นประธาน เปิดกิจกรรม เป็นนักวิชาการ เชื่อมโยงยุทธศาสตร์การผลิต อาหารปลอดภัยของจังหวัด
2.	เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน -ศูนย์วิจัยข้าวชุมแพ จังหวัด ขอนแก่น -เครือข่าย SME -หอการค้าจังหวัดชัยภูมิ -อุตสาหกรรมจังหวัดชัยภูมิ	-ถ่ายทอดความรู้เรื่องการคัดเลือก พันธุ์ที่จะใช้ในการเพาะปลูก -การรวมกลุ่มจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ในชุมชน -การเพิ่มมูลค่าเพิ่มของสินค้า -	-เกษตรกรสามารถเพาะต้นกล้า เพื่อจำหน่ายได้ -เกษตรกรสามารถจำหน่ายข้าว และพริกปลอดภัยในร้านค้า ภายในชุมชน -การบรรจุหีบห่อผลิตภัณฑ์เพื่อทำ ให้สินค้าน่าสนใจ -
3.	เครือข่ายภาคประชาชน -เกษตรกรเข้าร่วมในการปลูก ข้าว 21 ตำบล และพริก 3 ตำบล -หมอดินอาสา -ปราชญ์ชาวบ้าน	-ทดลองปลูกข้าวและพริก ปลอดภัย -การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้ -การผลิตน้ำส้มควันไม้	-เกษตรกรสามารถปลูกข้าวและ พริกปลอดภัยได้ -เกษตรกรสามารถผลิตปุ๋ย อินทรีย์ใช้ในการเกษตรได้ -เกษตรกรสามารถผลิตน้ำส้มควัน ไม้เพื่อใช้ในการกำจัดศัตรูพืช

จากรายละเอียดของกระบวนการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ที่เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ สามารถสนับสนุน
รูปธรรมของกิจกรรมการวิจัยให้ได้รับระบบการผลิตทางการเกษตรแบบผสมผสานที่เหมาะสมและยั่งยืน โดยอาศัยการเชื่อมโยง
เครือข่ายมาใช้ในการบริหารจัดการ การลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ของเกษตรกรที่นำมาจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาปรับ
ประยุกต์ใช้กับประสบการณ์เดิมทำให้เกษตรกรสามารถนำมาพัฒนาแบบการผลิตและพัฒนาแนวทางการเชื่อมโยงประเด็นการ
พัฒนาพื้นที่กับยุทธศาสตร์การพัฒนาของท้องถิ่นและจังหวัดประสบผลสำเร็จอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

6.5 การประเมินผลการติดตามโครงการ

6.5.1 ประเด็นการติดตามประเมินผล

การดำเนินงานของคณะทำงานโครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ มีการนำรายละเอียดการประเมินผลการติดตามโครงการตามแบบการประเมินไตรสิกขา ที่มีการปรับปรุงการประเมินผลการติดตามโครงการโดยแบ่งการประเมินออกเป็น 3 ส่วน คือ

(1) การประเมินด้านความร่วมมือ ซึ่งเป็นการพิจารณาการออกแบบโครงการ (วิเคราะห์หลักการ/เหตุผล องค์ประกอบ ความครบถ้วน สอดคล้อง พอเพียงขององค์ประกอบ (ปริมาณ/คุณภาพ) ความเป็นไปได้ ฯลฯ)

(2) การประเมินด้านการจัดการ (ภายใต้องค์ประกอบจะต้องมีกระบวนการหรือต้องทำอะไร) อย่างไรบ้าง เพื่อให้การแก้ไขปัญหาบรรลุผลสามารถตอบโจทย์วิจัยหรือตอบโจทย์ปัญหาที่ยกขึ้นมาเป็นประเด็นหลักที่ต้องจัดการได้

(3) การประเมินด้านความรู้ (การติดตามการขับเคลื่อนกิจกรรม/กระบวนการต่าง ๆ ว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในโครงการหรือไม่ มีการปรับเปลี่ยนปรับปรุงอะไรบ้าง เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ และการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

6.5.2 ผลการประเมินโครงการ

6.5.2.1 ด้านความร่วมมือ (ระดับคะแนนและความคิดเห็น)

เป็นตัวชี้วัดที่ชี้หรือแสดงให้เห็นปัจจัยที่เอื้อต่อการพิจารณาการออกแบบโครงการ การวิเคราะห์หลักการและเหตุผล การศึกษาองค์ประกอบ ความครบถ้วน สอดคล้อง พอเพียงขององค์ประกอบในด้านปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนความเป็นไปได้ในด้านต่างๆของความร่วมมือ

การประเมินผลการติดตามโครงการ

ตัวชี้วัดด้านความร่วมมือ	ความหมาย	เกณฑ์บ่งชี้
คะแนนระดับ 1 มีประเด็นปัญหา/ประเด็นพัฒนาที่ภาคี มุ่งขับเคลื่อนร่วมกัน	มีภาคีความร่วมมือไม่ครบ เช่นราชการ การเมือง เอกชน และประชา ชนและไม่มี การขับเคลื่อนร่วมกัน	ไม่มีการระบุนาภาคิความร่วมมือที่ พร้อมจะร่วมโครงการ
คะแนนระดับ 2 การระบุนาภาคิความร่วมมือที่พร้อมจะ ร่วมโครงการ	มีการระบุนาภาคิความร่วมมือที่พร้อมจะ ร่วมโครงการ เช่น ราชการ การเมือง เอกชน และประชาชน บางส่วน	มีภาคีความร่วมมือที่พร้อมจะร่วม โครงการบางส่วนเท่านั้น
คะแนนระดับ 3 จำแนกภาคิหลัก ภาคิยุทธศาสตร์และ กำหนดบทบาทแนวทางร่วมกัน	การระบุนาภาคิความร่วมมือที่พร้อม จะร่วมโครงการ	การระบุนาภาคิความร่วมมือที่พร้อมจะ ร่วมโครงการ
คะแนนระดับ 4 กลไกเชิงสถาบันมีการพึ่งพามีข้อตกลง กติกา การตัดสินใจขับเคลื่อนงาน ร่วมกัน	การระบุนาภาคิความร่วมมือที่พร้อม จะร่วมโครงการ	การระบุนาภาคิความร่วมมือที่พร้อมจะ ร่วมโครงการ

จากการประเมินผลการติดตามโครงการด้านความร่วมมือ คณะทำงานได้สรุปผลการประเมินตามลำดับ ดังนี้

(1) ภาคราชการ (ระดับ 3) ประกอบด้วย สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิได้ให้วิชาการเกี่ยวกับการเพาะปลูกข้าวและพริกในระดับ 3 ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมแพได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบำรุงรักษาและการตัดพันธุ์ข้าวในระดับ 3 สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดชัยภูมิได้ช่วยเหลือเกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยอินทรีย์บำรุงดิน การผลิตราเชื้อป้องกันโรคพืช อำนวยความสะดวกในข้อมูลคุณภาพดินในระดับ 4 สถาบันราชภัฏจังหวัดชัยภูมิได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับโครงการวิจัย ให้ข้อเสนอแนะในด้านการใช้เครื่องมือการวิจัย ในระดับ 3 ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรชัยภูมิได้สนับสนุนการให้ข้อเสนอแนะงานวิจัยในระดับ 2 สำนักงานจังหวัดชัยภูมิได้ช่วยเหลือเกี่ยวกับการประสานงานเอกชนกับส่วนราชการเพื่ออำนวยความสะดวกการไปราชการของคณะทำงานระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ ในระดับ 2 องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เป็นเครือข่ายการดำเนินโครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ สนับสนุนด้านงบประมาณการไปศึกษาดูงานแหล่งวิจัยและแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยที่ต่างจังหวัด อำนวยความสะดวกอาคารสถานที่ประชุมโดยไม่คิดค่าสถานที่ในบางครั้งบางคราวที่คณะทำงานผลิตอาหารปลอดภัยจังหวัดขาดแคลนงบประมาณในระดับ 4 สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดชัยภูมิเข้ามาเป็นเครือข่ายเกี่ยวกับการตัดพันธุ์ข้าวในระดับ 3 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ช่วยดูแลและให้ข้อเสนอแนะกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสู่ผลการวิจัยรายประเด็นในระดับ 3 มองว่า ด้านความร่วมมือค่อนข้างชัดเจน เนื่องจากมีวิธีการปฏิบัติ มีปฏิสัมพันธ์ มีทิศทางในการทำงานเป็นแนวเดียวกัน มีการตัดสินใจร่วมกัน มีการขับเคลื่อนงานร่วมกัน ซึ่งวิธีการทำงานแต่ละหน่วยงานจะแยกย้ายกันไปทำงานตามบทบาทของแต่ละคน แสดงความคิดเห็นร่วมกัน มองว่าหน่วยงานทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือโดยภาครวมในระดับ 3

(2) ภาคประชาชน ประกอบด้วย

ก. โซนที่ 1

1) อำเภอเมือง (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลโพหนอง และตำบลนาเสียว อำนวยความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำกลั่นป้องกันแมลงจากตระไคร้หอม น้ำส้มควันไม้ เป็นต้น

2) อำเภอบ้านเขว้า (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลตลาดแร้ง และตำบลโนนแดง อำนวยความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น

3) อำเภอหนองบัวระเหว(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลโคกสะอาด ความสะอาดสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งตำบลโคกสะอาดได้ดำเนินการผลิตข้าวโดยใช้สารอินทรีย์ล้วน เข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว ถือได้ว่าเป็นตำบลต้นแบบในเรื่องข้าวอินทรีย์ของจังหวัดชัยภูมิได้เป็นอย่างดี

4) อำเภอเนินสง่า (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลตลาดแร้ง และตำบลโนนแดง อำนวยความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น

ข. โซนที่ 2

1) อำเภอภูเขียว(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลธาตุทอง อำนวยความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้นและตำบลธาตุทองได้ดำเนินงานของกลุ่มเข้าสู่วิสาหกิจชุมชน เน้นการคัดเลือกพันธุ์ในการผลิตข้าวปลอดภัยตำบลนี้ขายข้าวได้ราคาดีสอดคล้องกับแนวทางการเพิ่มมูลค่าผลผลิต

2) อำเภอบ้านแท่น(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลบ้านแท่น อำนวยความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น

3) อำเภอกอนสวรรค์(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลบ้านโสก และตำบลห้วยไร่ อำนวยความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น ทั้งสองตำบลนี้มีการเพาะปลูกข้าวทั้งในรูปแบบการปักดำและการหว่านหว่านได้ผลผลิตใกล้เคียงกับระบบนาปักดำ โดยเฉพาะตำบลบ้านโสกนาหว่านหว่านได้ผลผลิตดี

4) อำเภอแก้งคร้อ (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลบ้านแก้ง และตำบลหนองสังข์ อำนวยความสะดวกสถานที่

ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาคูทริวิในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น ทั้งสองตำบลนี้มีกระทบเกี่ยวกับการเพาะปลูกข้าวคือ มีนาอยู่ท่ามกลางไร่อ้อยซึ่งการเพาะปลูกอ้อยนั้นใช้ยากำจัดหญ้าอย่างเข้มข้น นักวิจัยตำบลต้องลงทุนระบายน้ำจากไร่อ้อยไปสู่แปลงนาที่ไม่นำมาทดลองการวิจัยในครั้งนี้

ค.โซนที่ 3

1) อำเภอเกษตรสมบูรณ์ (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนทางด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลบ้านบัว และตำบลกุดเลาะ อำนาจความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาคูทริวิในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว หรือไม่ก็ใช้วิธีถอนต้นที่เกิดโรคทิ้ง เป็นต้น ทั้งสองตำบลนี้ได้ดำเนินการทดลองปลูกข้าวและพริกปลอดภัยด้วย มีเกษตรกรต้นแบบไร่ละแสนเป็นศูนย์การเรียนรู้ไว้สำหรับศึกษาดูงานแก่ผู้สนใจ และเป็นจุดกำเนิดของธนาคารแรงงานในสองระบบ คือ ระบบฝากแรงของตำบลบ้านบัว และระบบจ่ายค่าแรงวันละหนึ่งร้อยของตำบลกุดเลาะ

2) อำเภอกอนสาร (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนทางด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลห้วยยาง อำนาจความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาคูทริวิในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว หรือไม่ก็ใช้วิธีถอนต้นที่เกิดโรคทิ้ง เป็นต้น ตำบลนี้ไม่สามารถปลูกข้าวชนิดอื่นได้เนื่องจากเป็นพื้นที่น้ำขุด มีการระบายน้ำยาก ข้าวที่หน่วยงานการเกษตรสนับสนุนไม่สามารถปลูกได้เพาะเป็นพันธุ์ที่อ่อนแอกว่าพันธุ์พื้นเมือง แต่มีผลกระทบคือราคาผลผลิตต่ำมาก จึงทำให้เกิดกลุ่มรวมแรงงานแปรรูปผลผลิตเป็นกลุ่มผลิตข้าวหลามจำหน่ายภายในและจังหวัดใกล้เคียง แทนการจำหน่ายผลผลิตโดยตรง การรวมแรงงานคล้ายกับธนาคารแรงงานของตำบลบ้านบัว

3) อำเภอหนองบัวแดง(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนทางด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลบ้านหนองแวง และตำบลนางแดด อำนาจความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาคูทริวิในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว หรือไม่ก็ใช้วิธีถอนต้นที่เกิดโรคทิ้ง เป็นต้น ทั้งสองตำบลมีผลผลิตต่างกัน ตำบลหนองแวงได้ผลประโยชน์มาก ส่วนตำบลนางแดดมีผลผลิตน้อยมากเพราะตำบลนี้อยู่ในพื้นที่เชิงเขา ตำบลหนองแวงมีการรวมกลุ่มในรูปวิสาหกิจชุมชน ส่วนตำบลนางแดดเน้นเรื่องการคัดพันธุ์ข้าวและรวบรวมพันธุ์ข้าว ในรูปแบบศูนย์เรียนรู้โดยจัดยุทธศาสตร์การทำงานเป็นโรงเรียนชาวนาไว้ทำการศึกษาและวิจัย

4) อำเภอภักดีชุมพล (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลบ้านเจียง อำเภวยความสะอาดวสสถานี่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น

ง. โซนที่ 4

1) อำเภอจัตุรัส(ระดับ 4) ได้แกตำบลหนองบัวใหญ่ มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานในพื้นที่ ประสานกันตลอด คอยกันเรื่องปัญหาอุปสรรคจากการทำงานตลอด ส่วนราชการ เช่น ศูนย์เมล็ดพันธุ์และหน่วยงานราชการอื่นๆ ให้ความร่วมมือดี ที่ผ่านมามีการใช้ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนไปสู่การจัดทำแผนของท้องถิ่นด้วยสำหรับตำบลนี้

2) อำเภอบำเหน็จณรงค์(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลห้วยทะเล อำเภอยความสะอาดวสสถานี่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น

3) อำเภอเทพสถิต(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลนาขามเหล็ก อำเภอยความสะอาดวสสถานี่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น จุดเด่นของตำบลนี้คือ มีภูมิปัญญาชาวบ้านที่ทำหน้าที่หมอดิน สามารถให้ความรู้ในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ สารอินทรีย์บำรุงดินและสารอินทรีย์กำจัดวัชพืช

4) อำเภอซับใหญ่ (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลซับใหญ่ อำเภอยความสะอาดวสสถานี่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น

(3) ภาคการเมือง

1) องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (ระดับ 4) องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เป็นเครือข่ายการทำงานกับคณะทำงานโครงการเป็นอย่างดี เนื่องจากมียุทธศาสตร์การทำงานด้านการผลิตอาหารปลอดภัยโดยประสานภาคีกับมหาวิทยาลัยเกษตรและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ให้การสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านการผลิต

และได้ให้การสนับสนุนงบประมาณนำนักวิจัยตำบลไปศึกษาดูงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุน อำนาจความ สะดวกทางด้านการบริการสถานที่ที่ประชุมสัมมนาให้กับโครงการเป็นอย่างดี

2) องค์การบริหารเทศบาลตำบล (ระดับ 4) เป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่มีการทำงานผูกพันกันมา ตั้งแต่คณะทำงานโครงการดำเนินงานในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ มาแล้ว ท้องถิ่นได้อำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เช่น บุคลากร วิทยากร อาคารสถานที่ที่ประชุมในการจัดเวทีการเรียนรู้เป็นอย่างดี

3) องค์การบริหารส่วนตำบล (ระดับ 4) เป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่มีการทำงาน ผูกพันกันมาตั้งแต่คณะทำงานโครงการดำเนินงานในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด ชัยภูมิ มาแล้ว ท้องถิ่นได้อำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เช่น บุคลากร วิทยากร อาคารสถานที่ที่ประชุมในการจัดเวทีการเรียนรู้ เป็นอย่างดี

(4) ภาคเอกชน

1) ธนาคารออมสิน (ระดับ 3) ธนาคารออมสินได้ส่งนายวิทยา กาลเซว้า ผู้ช่วยผู้จัดการเข้ามาเป็น กรรมการคณะทำงานและช่วยเหลืองานต่างๆและได้ร่วมการทำงานกับคณะทำงานโครงการเป็นอย่างดี

2) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ระดับ 3) ธนาคารได้ส่งนาย ณัฐวุฒิ นະพุทะ หัวหน้าสำนักงานการวิจัยของธนาคารเข้ามาเป็นกรรมการคณะทำงานและช่วยเหลืองานต่างๆทั้งในระดับจังหวัด และระดับพื้นที่ได้ดีในระดับหนึ่ง

3) ประชาสังคมจังหวัดชัยภูมิ (ระดับ 4) การทำงานในระดับพื้นที่ส่วนใหญ่คณะทำงานที่เป็นประชาสังคม จังหวัดชัยภูมิ จะเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง คณะทำงานโครงการที่ดำเนินงานประสบผลสำเร็จมาแล้วนั้น กลุ่มภาคีที่มาจากประชา สังคมจังหวัดชัยภูมิจะเป็นแกนหลักในการทำงาน

สรุปผลการประเมินผลตามตัวชี้วัดด้านความร่วมมือ คณะทำงานมีมติประเมินผลอยู่ในระดับ 3.5

6.5.2.2 ด้านระบบการจัดการ

เป็นตัวชี้วัดที่ชี้หรือแสดงให้เห็นปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนารวมถึงระดับของการเกื้อหนุนต่อการขับเคลื่อนงาน (กลไก/ เงื่อนไขสนับสนุน) ภายใต้กระบวนการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการ โดยมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญ คือ กระบวนการแก้ไขปัญหา หรือการ บริหารจัดการ และระบบหรือวิธีคิด การสร้าง/พัฒนาระบบการสื่อสาร การบริหารจัดการแผนงานและโครงการ ซึ่งจะเอื้อให้ กระบวนการพัฒนาเคลื่อนไปในทิศทางที่ตอบสนองต่อความต้องการหรือเป้าหมายโครงการ คณะทำงานได้นำตัวชี้วัดด้านการ จัดการ มาใช้ดำเนินการ ดังนี้

การประเมินผลการติดตามโครงการ

ตัวชี้วัดด้านการจัดการ	ความหมาย	เกณฑ์บ่งชี้
คะแนนระดับ 1 มีบริบทเอื้อต่อการพัฒนาแต่ไม่ได้ นำไปใช้ประโยชน์ ไม่ได้จัดระบบ	สภาพแวดล้อมและภาคีที่เป็น ปัจจัยสนับสนุนการพัฒนา	สามารถระบุถึงภาคีและ สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนา/ แก้ปัญหา
คะแนนระดับ 2 ภาคีความร่วมมือมีระบบทำงาน ร่วมกัน	มีแนวคิดแนวปฏิบัติในการกำหนดแนว ทางการดำเนินงานของภาคีร่วมกัน	แกนหลักแนวทางและกรอบการทำงาน ร่วมกัน
คะแนนระดับ 3 มีระบบการทำงานและ มีการสื่อสารที่ดี(ทั้งภายในภายนอกใน) ส่งผลต่อการจัดการผลผลิต	กระบวนการ รูปแบบ การสร้างการรับรู้ ความเข้าใจกับภาคีความร่วมมือเพื่อ นำไปสู่การสนับสนุน	มีภารกิจในด้านการสื่อสารการ ประชาสัมพันธ์การประชุมกลุ่มย่อยฯลฯ
คะแนนระดับ 4 มีระบบการทำงาน การสื่อสารและการบูรณาการแผน + งบทั้งระดับท้องถิ่น Function จังหวัด ส่งผลต่อการจัดการปัญหา/การพัฒนา ที่ยั่งยืน	มีการเชื่อมโยงแผนงาน+ งบประมาณการผสานกำลังร่วม ระหว่างหน่วยงานรวมตัวกัน ขยายผลเชิงนโยบาย	มีแผนและงบประมาณที่บูรณาการ ทั้งแนวดิ่ง แนวระนาบเพื่อนำไปสู่การ จัดการปัญหา/การพัฒนาตามประเด็น ผลผลิต

จากการประเมินผลการติดตามโครงการด้านการจัดการ คณะทำงานได้สรุปผลการประเมินตามลำดับ ดังนี้

(1) ภาครัฐราชการ (ระดับ 3) ประกอบด้วย สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิได้ให้วิชาการเกี่ยวกับการเพาะปลูกข้าวและพริกในระดับ 3 ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมแพได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบำรุงรักษาและการคัดพันธุ์ข้าวในระดับ 3 สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดชัยภูมิได้ช่วยเหลือเกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยอินทรีย์บำรุงดิน การผลิตตราเขียวป้องกันโรคพืช อำนาจความสะดวกในข้อมูลการวิเคราะห์คุณภาพดินเพื่อใช้ในการเพาะปลูก ในระดับ 3 สถาบันราชภัฏจังหวัดชัยภูมิได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับโครงการวิจัย ให้ข้อเสนอแนะในด้านการใช้เครื่องมือการวิจัย ในระดับ 3 ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรชัยภูมิได้สนับสนุนการให้ข้อเสนอแนะงานวิจัยในระดับ 3 สำนักงานจังหวัดชัยภูมิได้ช่วยเหลือเกี่ยวกับการประสานงานเอกชนกับส่วนราชการเพื่ออำนวยความสะดวกการไปราชการของคณะทำงานระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ในระดับ 3

องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เป็นเครือข่ายการดำเนินโครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ สนับสนุนด้านงบประมาณการไปศึกษาดูงานแหล่งวิจัย และแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยที่ต่างจังหวัด อำนาจความสะดวกอาคารสถานที่ประชุมโดยไม่คิดค่าสถานที่ในบางครั้งบางคราวที่คณะทำงานผลิตอาหาร

ปลอดภัยจังหวัดขาดแคลนงบประมาณในระดับ 4 สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดชัยภูมิ เข้ามาเป็นเครือข่ายเกี่ยวกับการจัดพื้นที่ข้าวในระดับ 3 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ช่วยดูแลและให้ข้อเสนอแนะกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสู่ผลการวิจัยรายประเด็นในระดับ 3 มองว่า ด้านความร่วมมือค่อนข้างชัดเจน เนื่องจากมีวิธีการปฏิบัติ มีปฏิสัมพันธ์ มีทิศทางในการทำงานเป็นแนวเดียวกัน มีการตัดสินใจร่วมกัน มีการขับเคลื่อนงานร่วมกัน ซึ่งวิธีการทำงานแต่ละหน่วยงานจะแยกย้ายกันไปทำงานตามบทบาทของแต่ละคน แสดงความคิดเห็นร่วมกัน มองว่าหน่วยงานทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือในลักษณะของงานล้นมือไม่มีเวลาลงปฏิบัติการพื้นที่ได้ และมีปัญหาเกี่ยวกับคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานที่ส่วนความร่วมมือไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จ จึงเกิดปัญหาการขออนุญาตไปราชการด้วยเพราะเหตุคำสั่งคือระเบียบประเพณีการไปปฏิบัติราชการ ดังนั้นโดยภาพรวมของการจัดการคณะทำงานจึงตัดสินใจให้ค่าคุณภาพการจัดการอยู่ในระดับ 3

(2) ภาคประชาชน ประกอบด้วย

ก. โซนที่ 1

1) อำเภอเมือง (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลโพหนอง และตำบลนาเสียว อำนาจความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำกลั่นป้องกันแมลงจากตระไคร้หอม น้ำส้มควันไม้ เป็นต้น และในเรื่องการจัดการตำบลโพหนองมีการจัดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาแล้วตั้งแต่โครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิแล้ว ส่วนตำบลนาเสียวได้มีการจัดกลุ่มก่อเกิดวิสาหกิจชุมชนใกล้เคียงในรูปแบบ

2) อำเภอบ้านเขว้า (ระดับ 3) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลตลาดแร่ และตำบลโนนแดง อำนาจความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น มีการประชุมกลุ่มกันเองเพื่อจัดทำแปลงทดลอง และกตึกาในการรวมกลุ่มผลผลิตอื่นๆ เช่นการจัดทำน้ำหมัก น้ำส้มควันไม้ มีการติดต่อกับทีมงานอย่างสม่ำเสมอ มีเกษตรกรอำเภอและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมวางแผนทำงานด้วย

3) อำเภอหนองบัวระเหว (ระดับ 3) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลโคกสะอาด ความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งตำบลโคกสะอาดได้ดำเนินการผลิตข้าวโดยใช้สารอินทรีย์ล้วน เข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้ กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว ถือได้ว่าเป็นตำบลต้นแบบในเรื่องข้าวอินทรีย์ของจังหวัดชัยภูมิ ได้เป็นอย่างดี มีการลงพื้นที่ร่วมกันของหน่วยราชการระดับอำเภอ กับคณะทำงานและเกษตรกรในพื้นที่

โดยพื้นที่อำเภอหนองบัวละเหว มีความสมบูรณ์ของสารอินทรีย์มาก จึงไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีเสริม แต่ต้องมีการควบคุมเรื่องโรคแมลง โดยผลิตเองจากพืชในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีแปลงทดลองการปลูกข้าวกลีบบนเดียว เพื่อดูผลขยายผลในโอกาสต่อไป มีวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตข้าวปลอดภัย

4) อำเภอเนินสง่า (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลตลาดแร้ง และตำบลโนนแดง อำนาจความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาคูหาวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น มีการแต่งตั้งหัวหน้ากลุ่มเกษตรกรกันเองมีการประชุมในพื้นที่เพื่อกำหนดเป้าหมายการผลิต ระยะเวลา และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสภาพภูมิอากาศ คือความแห้งแล้ง การควบคุมการใส่ปุ๋ยเคมีกระตุ้นความเจริญเติบโต โดยไม่ให้มีจำนวนเกินระดับความปลอดภัย

ข. โซนที่ 2

1) อำเภอภูเขียว(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลธาตุทอง อำนาจความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาคูหาวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้นและตำบลธาตุทอง ได้ดำเนินงานของกลุ่มเข้าสู่วิสาหกิจชุมชน เน้นการคัดเลือกพันธุ์ในการผลิตข้าวปลอดภัยตำบลนี้ขายข้าวได้ราคาดี สอดคล้องกับแนวทางการเพิ่มมูลค่าผลผลิตมีการแต่งตั้งผู้นำโดยการยอมรับของกลุ่มจาก วัยวุฒิ คุณวุฒิ และประสบการณ์ มีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นในการผลิตข้าวปลอดภัย มีการแต่งตั้งหัวหน้ากลุ่มรับผิดชอบเพื่อการประสานงานในระดับพื้นที่และภายนอกภายใต้การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกของท้องถิ่น (เทศบาล) มีการประชุมกลุ่มภายใต้การควบคุมคุณภาพของข้าว เพื่อให้ได้ข้าวคุณภาพที่ต้องการ จนมีผลรับรองจากกรมการข้าว กระทรวงเกษตรสามารถพัฒนาและยกระดับผลผลิตจากข้าวปกติ เป็นการขายพันธุ์ข้าวและมีการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนการบริหารจัดการระดับกลุ่มถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

2) อำเภอบ้านแท่น(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลบ้านแท่น อำนาจความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาคูหาวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น มีการรวมกลุ่มผลิตที่เข้มแข็งมีการทำงานที่เหมือนครอบครัว ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องการผลิต และบริหารจัดการเรื่องน้ำ มีผู้นำสตรีที่เข้มแข็ง สามารถประสานงานได้ทั้งในกลุ่มและภายนอกกลุ่ม

3) อำเภอกอนสวรรค์(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลบ้านโสก และตำบลห้วยไร่ อำนาจความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาคูหาวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว

ยุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น ทั้งสองตำบลนี้มีการเพาะปลูกข้าวทั้งในรูปแบบการปักดำและการหว่านแห้ง พบว่าผลผลิตระบบนาหว่านได้ผลผลิตใกล้เคียงกับระบบนาปักดำ โดยเฉพาะตำบลบ้านโสกนาหว่านแห้งได้ผลผลิตดี มีการจัดระบบบริหารที่ดีมากแห่งหนึ่ง มีสถานที่เป็นเอกเทศของกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดทำกลุ่มปุ๋ยจำหน่าย การศึกษาค้นคว้าทางวิชาการพัฒนาระบบการทำนาและใช้พื้นที่ให้คุ้มค่าตลอดปี มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีทุนสนับสนุนการผลิตอื่นๆ

4) อำเภอแก้งคร้อ (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลบ้านแก้ง และตำบลหนองสังข์ อำนาจความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น ทั้งสองตำบลนี้มีกระแทกเกี่ยวกับการเพาะปลูกข้าวคือ มีนาอยู่ท่ามกลางไร่อ้อยซึ่งการเพาะปลูกอ้อยนั้นใช้ยากำจัดหญ้าอย่างเข้มข้น นักวิจัยตำบลต้องลงทุนระบายน้ำจากไร่อ้อยไปสู่แปลงนาที่ไม่นำมาทดลองการวิจัยในครั้งนี้ มีการบริหารจัดการในกลุ่มตนเอง โดยการเลือกตั้งผู้นำแบบธรรมชาติ ผู้นำจะเป็นผู้บริหารกลุ่มผู้แทนกลุ่ม และประสานงานภายในภายนอกให้ได้รับความสะดวก มีการเรียนรู้ร่วมกันเรื่องการเพิ่มมูลค่าที่ดินตลอดปี มีการจัดการสารเคมีที่เกิดจากการทำไร่อ้อย การรวมตัวกันเพื่อพัฒนาผลผลิตให้เพิ่มคุณค่ามากขึ้น

ค. โซนที่ 3

1) อำเภอเกษตรสมบูรณ์ (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลบ้านบัว และตำบลกุดละแวก อำนาจความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว หรือไม่ก็ใช้วิธีถอนต้นที่เกิดโรคทิ้ง เป็นต้น ทั้งสองตำบลนี้ได้ดำเนินการทดลองปลูกข้าวและพริกปลอดภัยด้วย มีเกษตรกรต้นแบบไร่ละแสนเป็นศูนย์การเรียนรู้ไว้สำหรับศึกษาดูงานแก่ผู้สนใจ และเป็นจุดกำเนิดของธนาคารแรงงานในสองระบบ คือ ระบบฝากแรงของตำบลบ้านบัว และระบบจ่ายค่าแรงวันละหนึ่งร้อยของตำบลกุดละแวกเป็นอำเภอที่อยู่ในแนวหน้าของการจัดการระบบและบริหารงาน เช่น การจัดระบบแรงงาน(ธนาคารแรงงาน /จ่ายค่าแรงวันละร้อย) การจัดระบบน้ำเพื่อใช้ตลอดปี การจัดระบบปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อการใช้ที่ดินให้คุ้มค่า(ไร่ละแสน) การตรวจสอบเรื่องการใช้สารเคมี การผลิตสารอินทรีย์และฮอร์โมนทดแทน ตลอดจนการจัดการเรื่องการตลาด โดยให้กลุ่มเป็นผู้จำหน่ายผลผลิต(ข้าว / พริก) การรวมตัวกันเป็นวิสาหกิจชุมชนและการผลิตสินค้าชุมชนเพื่อจำหน่าย

2) อำเภอกอนสาร (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลห้วยยาง อำนาจความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลง

พื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว หรือไม่ใช้วิธีถอนต้นที่เกิดโรคทิ้ง เป็นต้น ตำบลนี้ไม่สามารถปลูกข้าวชนิดอื่นได้เนื่องจากเป็นพื้นที่น้ำตื้น มีการระบายน้ำยาก ข้าวที่หน่วยงานเกษตรสนับสนุนไม่สามารถปลูกได้เพาะเป็นพันธุ์ที่อ่อนแอกว่าพันธุ์พื้นเมือง แต่มีผลกระทบคือราคาผลผลิตต่ำมาก จึงทำให้เกิดกลุ่มรวมแรงงานแปรรูปผลผลิตเป็นกลุ่มผลิตข้าวหอมจำหน่ายภายในและจังหวัดใกล้เคียง แทนการจำหน่ายผลผลิตโดยตรง การรวมแรงงานคล้ายกับธนาคารแรงงานของตำบลบ้านบัว มีการรวมกลุ่มอย่างเหนียวแน่น มีการเลือกตั้งผู้นำกลุ่มโดยธรรมชาติ สามารถจัดการเลือกสรรพันธุ์ข้าวที่ปลูกได้เหมาะสมกับพื้นที่(ข้าวหอมแปด) ในขณะที่ข้าวหอมแปดไม่มีราคาในตลาดเกษตรสามารถนำมาเพิ่มมูลค่าในการทำข้าวหอมส่งออกขายได้และสามารถนำมาเพิ่มมูลค่าในการทำข้าวหอมส่งออกขายได้และสามารถจัดการด้านแรงงานโดยใช้การร่วมแรงในกลุ่มบ้านแทนการจ้างแรงงาน(คล้ายธนาคารแรงงาน)มีการเรียนรู้การผลิตโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทำเองและแก้ปัญหาด้านน้ำใต้ดินสูง และเรียนรู้เรื่องปลูกพืชหมุนเวียนตลอดปีเพื่อเพิ่มมูลค่าที่ดิน

3) อำเภอหนองบัวแดง(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้า มาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลบ้านหนองแวง และตำบล นางแดด อำนาจความสะอาดสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว หรือไม่ใช้วิธีถอนต้นที่เกิดโรคทิ้ง เป็นต้น ทั้งสองตำบลมีผลผลิตต่างกัน ตำบลหนองแวงได้ผลประโยชน์มาก ส่วนตำบลนางแดดมีผลผลิตน้อยมากเพราะตำบลนี้อยู่ในพื้นที่เชิงเขา ตำบลหนองแวงมีการรวมกลุ่มในรูปวิสาหกิจชุมชน ส่วนตำบลนางแดดเน้นเรื่องการคัดพันธุ์ข้าวและรวบรวมพันธุ์ข้าว ในรูปแบบศูนย์เรียนรู้โดยจัดยุทธศาสตร์การทำงานเป็นโรงเรียนชาวนาไว้ทำการศึกษาและวิจัยการบริหารจัดการในกลุ่มสูง มีการเลือกผู้นำกลุ่มตามธรรมชาติ มีการปรึกษาหารือและหาแนวทางในการปลูกข้าวและเพิ่มผลผลิตเป็นกลุ่มที่มีวิสัยทัศน์ใน การพัฒนาและบริหารจัดการด้านข้าวโดยมีการอบรมทางวิชาการเรื่องข้าว การเก็บพันธุ์ข้าว การคัดพันธุ์ข้าวและจัดตั้งโรงเรียนชาวนามีการผลิตสารอินทรีย์และฮอร์โมนแทนสารเคมีและปุ๋ยในระบบกลุ่ม มีการวางแผนเชื่อมโยงเครือข่ายกับหลายๆ จังหวัด เช่น สุรินทร์ ร้อยเอ็ด มีการจัดการด้านการตลาดและการรวมกลุ่มผู้ผลิตอาหารปลอดภัย

4) อำเภอภักดีชุมพล (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลบ้านเจียง อำนาจความสะอาดสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้นการมีการแลกเปลี่ยนความรู้และวางแผนการผลิตที่สามารถเพิ่มมูลค่า และความปลอดภัยการตรวจสอบการใช้สารเคมี การใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมี การร่วมมือช่วยเหลือแก้ปัญหาเรื่องขาดน้ำทำนากำลังอยู่ระหว่างจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน

ง. โซนที่ 4

1) อำเภอจัตุรัส(ระดับ 4) ได้แก่อำเภอนองบัวใหญ่ มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานในพื้นที่ ประสานกันตลอด คอยกันเรื่องปัญหาอุปสรรคจากการทำงานตลอด ส่วนราชการ เช่น ศูนย์เมล็ดพันธุ์และหน่วยงานราชการอื่นๆ ให้ความร่วมมือดี ที่ผ่านมามีการใช้ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนไปสู่การจัดทำแผนของท้องถิ่นด้วย สำหรับตำบลนี้ เป็นตำบลที่มีพื้นที่ปลูกพริกมากที่สุด การรวมกลุ่ม ของเกษตรกร โดยความต้องการและเห็นประโยชน์ของกลุ่ม จึงมีการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนด้านความคิดปัญหาอุปสรรคการทำงาน และรวมพลัง ในการขับเคลื่อนงาน เช่นการรณรงค์ขอรบบน้ำ โกดังเก็บพริก โรงอบพริก โดยมีกองทุนซื้อพริกเมื่อราคาตกต่ำ มีการบริหารจัดการด้านพริก การแปรรูปและการตลาด

2) อำเภอบำเหน็จณรงค์(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลห้วยทะเล อำเภอสระดงสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการรวมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น เป็นพื้นที่ที่มีปัญหา ด้านดินเค็มมากที่สุด การทำนาสามารถทำได้เพียงนาปี ในส่วนเวลาที่เหลือ เกษตรกรใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม จึงต้องใช้ ความสามารถในการจัดการพื้นที่ อย่างสูงเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีปริมาณพอเพียงกินอยู่ตลอดปีและปลอดภัยอย่างสูงต่อสุขภาพ

3) อำเภอเทพสถิต(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้าน วิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลนายางหลัก อำเภอสระดงสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ ประสานงาน ร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการรวมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดใน เรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น จุดเด่นของตำบลนี้คือ มีภูมิ ปัญญาชาวบ้านที่ทำหน้าที่หมอดิน สามารถให้ความรู้ในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ สารอินทรีย์บำรุงดินและสารอินทรีย์กำจัดวัชพืช เป็น พื้นที่เปิดใหม่ที่คนพื้นเมืองและคนที่อพยพอยู่ร่วมกัน มีการทำงานที่มีการจัดการระบบกลุ่มที่เข้มแข็ง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การตั้งกติกาการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี การจัดการความรู้เรื่องการผลิตฮอร์โมน การจัดแบบการทำนาเชิงเขา นาในพื้นที่ราบ /ข้าวปลูก ในส่วนหนึ่งเกษตรกรเป็นหมอดินที่ชำนาญการ สามารถให้คำแนะนำเรื่องการผลิตปุ๋ยได้เป็นอย่างดี มีการอนุรักษ์พันธุ์ ข้าวปลูกพื้นเมือง เช่นข้าวหอมดง เป็นต้น

4) อำเภอชัยใหญ่ (ระดับ 3) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้าน วิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลชัยใหญ่ อำเภอสระดงสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ ประสานงาน ร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการรวมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดใน เรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น มีการจัดการระบบกลุ่มของ เกษตรกรมีข้อปฏิบัติการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยพืชสด ทดแทนปุ๋ยเคมี มีการวางแผนการตลาดเพื่อนำผลผลิตที่เหลือจากการบริโภค ไปจำหน่ายให้ได้ราคาดี (สรุปความร่วมมือภาคประชาชน = 3.81)

(3) ภาคการเมือง

1) องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (ระดับ 4) องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เป็นเครือข่ายการทำงานกับคณะทำงานโครงการเป็นอย่างดี เนื่องจากมียุทธศาสตร์การทำงานด้านการผลิตอาหารปลอดภัยโดยประสานภาคีกับมหาวิทยาลัยเกษตรและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ให้การสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านการผลิต และได้ให้การสนับสนุนงบประมาณนำนักวิจัยตำบลไปศึกษาดูงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุน อำนาจความสะดวกทางด้านการบริการสถานที่ที่ประชุมสัมมนาให้กับโครงการเป็นอย่างดี เป็นเครือข่ายการทำงานกับคณะทำงานโครงการเป็นอย่างดี เนื่องจากยุทธศาสตร์ด้านการผลิต)อาหารปลอดภัย พร้อมสนับสนุนงบประมาณนำนักวิจัยไปศึกษาดูงาน การอำนวยความสะดวกด้านการใช้อาคารสถานที่ ห้องประชุม อุปกรณ์ และเครื่องมือด้านเทคนิค พร้อมต่อยอดความรู้ด้านการผลิตการตลาด โดยในส่วนที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสนับสนุนองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะบริหารจัดการเองโดยคณะทำงานจะเป็นผู้ช่วยประสานงานและกำกับ ดูแล ควบคุม

2) องค์การบริหารเทศบาลตำบล (ระดับ 4) เป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่มีการทำงานผูกพันกันมาตั้งแต่คณะทำงานโครงการดำเนินงานในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเป็นท้องถิ่นที่มียุทธศาสตร์และหน้าที่การพัฒนา การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงมีการทำงานผูกพันตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ และมีการสนับสนุนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สอดคล้อง โดยสนับสนุนบุคลากร วิทยากร สถานที่ และอุปกรณ์ทุกอย่างตามที่คณะทำงานร้องขอ รวมทั้งในบางแห่งถ้ามาปฏิบัติงานในนามเกษตรกรนักวิจัยด้วย

3) องค์การบริหารส่วนตำบล (ระดับ 4) เป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่มีการทำงานผูกพันกันมาตั้งแต่คณะทำงานโครงการดำเนินงาน ในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิมาแล้ว ท้องถิ่นได้อำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เช่น บุคลากร วิทยากร อาคารสถานที่ที่ประชุมในการจัดเวทีการเรียนรู้เป็นอย่างดี เป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนสูงสุด เป็นส่วนหนึ่งของการก่อตั้งโครงการและทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กันมาตลอดเวลา ได้ให้ความอนุเคราะห์ทั้งบุคลากรร่วมงาน วิทยากร อาคารสถานที่ อุปกรณ์อื่นๆ ตามที่ผู้ปฏิบัติการณ์ร้องขอ รวมทั้งการนำโครงการด้านอาหารปลอดภัย เข้าเป็นแผนขององค์กรด้วย

(4) ภาคเอกชน

1) ธนาคารออมสิน (ระดับ 4) ได้ให้ความอนุเคราะห์ โดยอนุญาตให้บุคลากรเป็นคณะทำงานในโครงการ คือ นายวิทยา กาลเซว้า ผู้ช่วยผู้จัดการธนาคารออมสิน สาขาอำเภอเมืองชัยภูมิ

2) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ระดับ 4) ได้ส่ง นายณัฐวุฒิ นพพุทะ หัวหน้าสำนักงานวิจัยของธนาคารฯ เข้ามาเป็นคณะทำงาน และช่วยเหลืองานต่างๆ ทั้งในระดับจังหวัดและระดับพื้นที่

3) ประชาสังคมจังหวัดชัยภูมิ (ระดับ 4) การทำงานในระดับพื้นที่ส่วนใหญ่คณะทำงานที่เป็นประชาสังคมจังหวัดชัยภูมิ จะเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง คณะทำงานโครงการที่ดำเนินงานประสบผลสำเร็จมาแล้วนั้น กลุ่มภาคีที่มาจากประชาสังคมจังหวัดชัยภูมิจะเป็นแกนหลักในการทำงาน

สรุปผลการประเมินผลตามตัวชี้วัดด้านความร่วมมือ คณะทำงานมีมติประเมินผลด้านนี้ อยู่ในระดับ 3.50

6.5.2.3 ด้านความรู้

เป็นตัวชี้วัดที่ชี้หรือแสดงให้เห็นปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนารวมถึงระดับของการเกื้อหนุนต่อการขับเคลื่อนงาน (กลไก/เงื่อนไขสนับสนุน) โดยมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญ คือ วิธีการทำการเกษตร วิธีบำรุงรักษา วิธีการเก็บเกี่ยว วิธีการตลาด จากภาคีความร่วมมือ ในด้านวิชาการ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น จนเกิดผลผลิต ผลลัพธ์ และการเปลี่ยนแปลงวิถีคิดของเกษตรกรหรือกลุ่มเป้าหมาย คณะทำงานได้นำตัวชี้วัดด้านการจัดการ มาใช้ดำเนินการ ดังนี้

การประเมินผลการติดตามโครงการ

ตัวชี้วัดด้านความรู้	ความหมาย	เกณฑ์บ่งชี้
คะแนนระดับ 1 มีข้อมูลพื้นฐานเพียงพอต่อการวิเคราะห์กำหนดประเด็นปัญหา	เหตุการณ์ข้อเท็จจริงที่บ่งชี้ให้เห็นสถานการณ์ของพื้นที่ที่นำมากำหนดเป็นผลผลิตหลัก	สามารถระบุข้อมูลชุดข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ครอบคลุม
คะแนนระดับ 2 จำแนกข้อมูลที่เป็นและเชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานเพื่อใช้วิเคราะห์ปัญหา	มีการแจกแจงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับปัญหา/ผลผลิต	สามารถเชื่อมโยงข้อมูลที่มีอยู่อย่างเป็นระบบสอดคล้องกับประเด็นปัญหา/พัฒนา
คะแนนระดับ 3 มีระบบข้อมูลของคณะทำงานที่ตอบโจทย์ประเด็นผลผลิต มีการติดตามประเมินผลและเชื่อมโยงกับสถาบันวิชาการ	มีกระบวนการบริหารจัดการข้อมูลความรู้การถ่ายทอดองค์ความรู้	ยกระดับข้อมูลเป็นความรู้ชุดความรู้มีการวิเคราะห์แปรผลที่ตอบโจทย์ผลผลิต
คะแนนระดับ 4 มีการบูรณาการข้อมูลมหภาค+จุลภาคมีการติดตามประเมินผลมีความรู้ใหม่และการต่อยอดความรู้สู่ทางเลือก-ทางออกในการแก้ปัญหา	แนวคิดรูปแบบวิธีการในการติดตามผลการจัดการข้อมูลความรู้เพื่อการแก้ปัญหา	มีการบูรณาการข้อมูลความรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาการพัฒนาและการติดตามประเมินผล

จากการประเมินผลการติดตามโครงการด้านความรู้ คณะทำงานได้สรุปผลการประเมินตามลำดับ ดังนี้

- (1) **ภาคราชการ** (ระดับ 4) ประกอบด้วย สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิได้ให้วิชาการเกี่ยวกับการเพาะปลูกข้าวและพริกในระดับ 4 ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมแพได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบำรุงรักษาและการจัดพื้นที่
- ข้าวในระดับ 4 สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดชัยภูมิได้ช่วยเหลือเกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยอินทรีย์บำรุงดิน การ

ผลิตราเขียวป้องกันโรคพืช อำนาจความสะดวกในข้อมูลการวิเคราะห์คุณภาพดินเพื่อใช้ในการเพาะปลูก ในระดับ 4 สถาบันราชภัฏจังหวัดชัยภูมิได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับโครงการวิจัย ให้ข้อเสนอแนะในด้านการใช้เครื่องมือการวิจัย ในระดับ 4 ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรชัยภูมิได้สนับสนุนการให้ข้อเสนอแนะงานวิจัยในระดับ 4 สำนักงานจังหวัดชัยภูมิได้ช่วยเหลือเกี่ยวกับการประสานงานเอกชนกับส่วนราชการเพื่ออำนวยความสะดวกการไปราชการของคณะทำงานระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ในระดับ 4 ภาควิชาการนั้นมีความรู้ความเข้าใจในด้านองค์ความรู้เป็นอย่างดี ดังนั้น คณะแผนภาพรวมจึงอยู่ในระดับ 4

(2) ภาคประชาชน ประกอบด้วย

ก. โซนที่ 1

1) อำเภอเมือง (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลโพหนอง และตำบลนาเลี้ยว อำนาจความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาคูทวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำกลั่นป้องกันแมลงจากตระไคร้หอม น้ำส้มควันไม้ เป็นต้น และในเรื่องการจัดการตำบลโพหนองมีการจัดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาแล้วตั้งแต่โครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิแล้ว ส่วนตำบลนาเลี้ยวได้มีการจัดกลุ่มก่อเกิดวิสาหกิจชุมชนใกล้เคียงอยู่ในรูปธรรม

2) อำเภอบ้านเขว้า (ระดับ 3) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลตลาดแร้ง และตำบลโนนแดง อำนาจความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาคูทวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น มีการประชุมกลุ่มกันเองเพื่อจัดทำแปลงทดลอง และกติกาในการรวมกลุ่มผลผลิตอื่นๆ เช่นการจัดทำน้ำหมัก น้ำส้มควันไม้ มีการติดต่อกับทีมงานอย่างสม่ำเสมอ มีเกษตรกรอำเภอและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมวางแผนทำงานด้วย

3) อำเภอหนองบัวระเหว (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลโคกสะอาด ความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาคูทวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งตำบลโคกสะอาดได้ดำเนินการผลิตข้าวโดยใช้สารอินทรีย์ล้วน เข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้ กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว ถือได้ว่าเป็นตำบลต้นแบบในเรื่องข้าวอินทรีย์ของจังหวัดชัยภูมิ ได้เป็นอย่างดี มีการลงพื้นที่ร่วมกันของหน่วยราชการระดับอำเภอ กับคณะทำงานและเกษตรกรในพื้นที่ โดยพื้นที่อำเภอหนองบัวระเหว มีความสมบูรณ์ของสารอินทรีย์มาก จึงไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีเสริม แต่ต้องมีการควบคุมเรื่องโรคแมลง โดยผลิตเองจากพืชในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีแปลงทดลองการปลูกข้าวกลีบบนเดียว เพื่อดูผลขยายผลในโอกาสต่อไป มีวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตข้าวปลอดภัย

4) อำเภอเนินสง่า (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลตลาดแร้ง และตำบลโนนแดง อำเภอความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น มีการแต่งตั้งหัวหน้ากลุ่มเกษตรกรกันเองมีการประชุมในพื้นที่เพื่อกำหนดเป้าหมายการผลิต ระยะเวลา และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสภาพภูมิอากาศ คือความแห้งแล้ง การควบคุมการใส่ปุ๋ยเคมีกระตุ้นความเจริญเติบโต โดยไม่ให้มีจำนวนเกินระดับความปลอดภัย

ข. โซนที่ 2

1) อำเภอภูเขียว(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลธาตุทอง อำเภอความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้นและตำบลธาตุทอง ได้ดำเนินงานของกลุ่มเข้าสู่วิสาหกิจชุมชน เน้นการคัดเลือกพันธุ์ในการผลิตข้าวปลอดภัยตำบลนี้ขายข้าวได้ราคาดี สอดคล้องกับแนวทางการเพิ่มมูลค่าผลผลิตมีการแต่งตั้งผู้นำโดยการยอมรับของกลุ่มจาก วัยวุฒิ คุณวุฒิ และประสบการณ์ มีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นในการผลิตข้าวปลอดภัย มีการแต่งตั้งหัวหน้ากลุ่มรับผิดชอบเพื่อการประสานงานในระดับพื้นที่และภายนอกภายใต้การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกของท้องถิ่น (เทศบาล) มีการประชุมกลุ่มภายใต้การควบคุมคุณภาพของข้าว เพื่อให้ได้ข้าวคุณภาพที่ต้องการ จนมีผลรับรองจากกรมการข้าว กระทรวงเกษตรสามารถพัฒนาและยกระดับผลผลิตจากข้าวปกติ เป็นการขายพันธุ์ข้าวและมีการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนการบริหารจัดการระดับกลุ่มถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

2) อำเภอบ้านแท่น(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลบ้านแท่น อำเภอความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น มีการรวมกลุ่มผลิตที่เข้มแข็งมีการทำงานที่เหมือนครอบครัว ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องการผลิต และบริหารจัดการเรื่องน้ำ มีผู้นำสตรีที่เข้มแข็ง สามารถประสานงานได้ทั้งในกลุ่มและภายนอกกลุ่ม

3) อำเภอกอนสวรรค์(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลบ้านโสก และตำบลห้วยไร่ อำเภอความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น ทั้งสองตำบลนี้มีการเพาะปลูกข้าวทั้งในรูปแบบการปักดำและการหว่านแห้ง พบว่าผลผลิตระบบนาหว่านได้ผลผลิตใกล้เคียงกับระบบนาปักดำ โดยเฉพาะตำบลบ้านโสกนาหว่านแห้งได้ผลผลิตดี

มีการจัดระบบบริหารที่ดีมากแห่งหนึ่ง มีสถานที่เป็นเอกเทศของกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดทำกลุ่มปุ๋ยจำหน่าย การศึกษาค้นคว้าทางวิชาการการพัฒนาระบบการทำนาและใช้พื้นที่ให้คุ้มค่าตลอดปี มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีทุนสนับสนุนการผลิตอื่นๆ

4) อำเภอแก้งคร้อ (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลบ้านแก้ง และตำบลหนองสังข์ อำเภอความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น ทั้งสองตำบลนี้มีกระทบเกี่ยวกับการเพาะปลูกข้าวคือ มีนาอยู่ท่ามกลางไร่อ้อยซึ่งการเพาะปลูกอ้อยนั้นใช้ยากำจัดหญ้าอย่างเข้มข้น นักวิจัยตำบลต้องลงทูลระบายน้ำจากไร่อ้อยไปสู่แปลงนาที่ไม่นำมาทดลองการวิจัยในครั้งนี้ มีการบริหารจัดการในกลุ่มตนเอง โดยการเลือกตั้งผู้นำแบบธรรมชาติ ผู้นำจะเป็นผู้บริหารกลุ่มผู้แทนกลุ่ม และประสานงานภายในภายนอกให้ได้รับความสะดวก มีการเรียนรู้ร่วมกันเรื่องการเพิ่มมูลค่าที่ดินตลอดปี มีการจัดการสารเคมีที่เกิดจากการทำไร่อ้อย การรวมตัวกันเพื่อพัฒนาผลผลิตให้เพิ่มคุณค่ามากขึ้น

ค. โซนที่ 3

1) อำเภอเกษตรสมบูรณ์ (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลบ้านบัว และตำบลกุดเลาะ อำเภอความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว หรือไม่ก็ใช้วิธีถอนต้นที่เกิดโรคทิ้ง เป็นต้น ทั้งสองตำบลนี้ได้ดำเนินการทดลองปลูกข้าวและพริกปลอดภัยด้วย มีเกษตรกรต้นแบบไร่ละแสนเป็นศูนย์การเรียนรู้ไว้สำหรับศึกษาดูงานแก่ผู้สนใจ และเป็นจุดกำเนิดของธนาคารแรงงานในสองระบบ คือ ระบบฝากแรงของตำบลบ้านบัว และระบบจ่ายค่าแรงวันละหนึ่งร้อยของตำบลกุดเลาะเป็นอำเภอที่อยู่ในแนวหน้าของการจัดการระบบและบริหารงาน เช่น การจัดระบบแรงงาน(ธนาคารแรงงาน /จ่ายค่าแรงวันละร้อย) การจัดระบบน้ำเพื่อใช้ตลอดปี การจัดระบบปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อการใช้ที่ดินให้คุ้มค่า(ไร่ละแสน) การตรวจสอบเรื่องการใช้สารเคมี การผลิตสารอินทรีย์และฮอร์โมนทดแทน ตลอดจนการจัดการเรื่องการตลาด โดยให้กลุ่มเป็นผู้จำหน่ายผลผลิต(ข้าว / พริก) การรวมตัวกันเป็นวิสาหกิจชุมชนและการผลิตสินค้าชุมชนเพื่อจำหน่าย

2) อำเภอกอนสาร (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลห้วยยาง อำเภอความสะดวกสถานที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หายุทธวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว หรือไม่ก็ใช้วิธีถอนต้นที่เกิดโรคทิ้ง เป็นต้น ตำบลนี้ไม่สามารถปลูกข้าวชนิดอื่นได้เนื่องจากเป็นพื้นที่น้ำผุด มีการระบายน้ำยาก ข้าวที่หน่วยงานการเกษตรสนับสนุนไม่สามารถปลูกได้เพาะเป็นพันธุ์ที่อ่อนแอกว่าพันธุ์พื้นเมือง แต่มี

ผลกระทบคือราคาผลผลิตต่ำมาก จึงทำให้เกิดกลุ่มรวมแรงงานแปรรูปผลผลิตเป็นกลุ่มผลิตข้าวหลามจำหน่ายภายในและจังหวัดใกล้เคียง แทนการจำหน่ายผลผลิตโดยตรง การรวมแรงงานคล้ายกับธนาคารแรงงานของตำบลบ้านบัว มีการรวมกลุ่มอย่างเหนียวแน่น มีการเลือกตั้งผู้นำกลุ่มโดยธรรมชาติ สามารถจัดการเลือกสรรพันธุ์ข้าวที่ปลูกได้เหมาะสมกับพื้นที่(ข้าวหอมแปด) ในขณะที่ข้าวหอมแปดไม่มีราคาในตลาดเกษตรกรสามารถนำมาเพิ่มมูลค่าในการทำข้าวหลามนำออกขายได้และสามารถนำมาเพิ่มมูลค่าในการทำข้าวหลามนำออกขายได้และสามารถจัดการด้านแรงงานโดยใช้การร่วมแรงในกลุ่มบ้านแทนการจ้างแรงงาน(คล้ายธนาคารแรงงาน)มีการเรียนรู้การผลิตโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทำเองและแก้ปัญหาด้านน้ำได้ดินสูง และเรียนรู้เรื่องปลูกพืชหมุนเวียนตลอดปีเพื่อเพิ่มมูลค่าที่ดิน

3) อำเภอหนองบัวแดง(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้า มาสนับสนุนทางด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลบ้านหนองแวง และตำบล นางแดด อำเภอดำรงวิทยาสถาบันที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว หรือไม่ก็ใช้วิธีถอนต้นที่เกิดโรคทิ้ง เป็นต้น ทั้งสองตำบลมีผลผลิตต่างกัน ตำบลหนองแวงได้ผลประโยชน์มาก ส่วนตำบลนางแดดมีผลผลิตน้อยมากเพราะตำบลนี้อยู่ในพื้นที่เชิงเขา ตำบลหนองแวงมีการรวมกลุ่มในรูปวิสาหกิจชุมชน ส่วนตำบลนางแดดเน้นเรื่องการคัดพันธุ์ข้าวและรวบรวมพันธุ์ข้าว ในรูปแบบศูนย์เรียนรู้โดยจัดยุทธศาสตร์การทำงานเป็นโรงเรียนชาวนาไว้ทำการศึกษาและวิจัยการบริหารจัดการในกลุ่มสูง มีการเลือกผู้นำกลุ่มตามธรรมชาติ มีการปรึกษาหารือและหาแนวทางในการปลูกข้าวและเพิ่มผลผลิตเป็นกลุ่มที่มีวิสัยทัศน์ใน การพัฒนาและบริหารจัดการด้านข้าวโดยมีการอบรมทางวิชาการเรื่องข้าว การเก็บพันธุ์ข้าว การคัดพันธุ์ข้าวและจัดตั้งโรงเรียนชาวนามีการผลิตสารอินทรีย์และฮอร์โมนแทนสารเคมีและปุ๋ยในระบบกลุ่ม มีการวางแผนเชื่อมโยงเครือข่ายกับหลายๆ จังหวัด เช่น สุรินทร์ ร้อยเอ็ด มีการจัดการด้านการตลาดและการรวมกลุ่มผู้ผลิตอาหารปลอดภัย

4) อำเภอกักตี่ชุมพล (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนทางด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลบ้านเจียง อำเภอดำรงวิทยาสถาบันที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้นการมีการแลกเปลี่ยนความรู้และวางแผนการผลิตที่สามารถเพิ่มมูลค่า และความปลอดภัยการตรวจสอบการใช้สารเคมี การใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมี การร่วมมือช่วยเหลือแก้ปัญหาเรื่องขาดน้ำทำนากำลังอยู่ระหว่างจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน

ง. โซนที่ 4

1) อำเภอจัตุรัส(ระดับ 4) ได้แกตำบลหนองบัวใหญ่ มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนทางด้านวิชาการในพื้นที่ ประสานกันตลอด คุยกันเรื่องปัญหาอุปสรรคจากการทำงานตลอด ส่วนราชการ เช่น ศูนย์เมล็ดพันธุ์และหน่วยงานราชการอื่นๆ ให้ความร่วมมือดี ที่ผ่านมามีการใช้ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนไปสู่การจัดทำแผนของท้องถิ่นด้วยสำหรับตำบลนี้ เป็นตำบลที่มีพื้นที่ปลูกพริกมากที่สุด การรวมกลุ่ม ของเกษตรกร โดยความ

ต้องการและเห็นประโยชน์ของกลุ่ม จึงมีการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนด้านความคิดปัญหาอุปสรรคการทำงาน และรวมพลังในการขับเคลื่อนงาน เช่น การรณรงค์ขอระบบน้ำ โกดังเก็บพริก โรงอบพริก โดยมีกองทุนซื้อพริกเมื่อราคาตกต่ำ มีการบริหารจัดการด้านพริก การแปรรูปและการตลาด

2) อำเภอบำเหน็จณรงค์(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลห้วยทะเล อำเภวยุทธศาสตร์การเกษตรที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาคูหาวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น เป็นพื้นที่ที่มีปัญหาด้านดินเค็มมากที่สุด การทำนาสามารถทำได้เพียงนาปี ในส่วนเวลาที่เหลือ เกษตรกรใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม จึงต้องใช้ความสามารถในการจัดการพื้นที่ อย่างสูงเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีปริมาณพอเพียงกินอยู่ตลอดปีและปลอดภัยอย่างสูงต่อสุขภาพ

3) อำเภอเทพสถิต(ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลนายางหลัก อำเภอยุทธศาสตร์การเกษตรที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาคูหาวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น จุดเด่นของตำบลนี้คือ มีภูมิปัญญาชาวบ้านที่ทำหน้าที่หมอดิน สามารถให้ความรู้ในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ สารอินทรีย์บำรุงดินและสารอินทรีย์กำจัดวัชพืช เป็นพื้นที่เปิดใหม่ที่คนพื้นเมืองและคนอพยพอยู่ร่วมกัน มีการทำงานที่มีการจัดการระบบกลุ่มที่เข้มแข็ง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การตั้งกติกาการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี การจัดการความรู้เรื่องการผลิตฮอร์โมน การจัดแบบการทำนาเชิงเขา นาในพื้นที่ราบ/ข้าวปลูก ในส่วนหนึ่งเกษตรกรเป็นหมอดินที่ชำนาญการ สามารถให้คำแนะนำเรื่องการผลิตปุ๋ยได้เป็นอย่างดี มีการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวปลูกพื้นเมือง เช่น ข้าวหอมดง เป็นต้น

4) อำเภอบัวใหญ่ (ระดับ 4) มีการลงพื้นที่ร่วมกันโดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนงานด้านวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นทั้ง 1 ตำบล คือ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอยุทธศาสตร์การเกษตรที่ประชุมปฏิบัติการ ลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับคณะทำงานจังหวัดทุกครั้ง มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาคูหาวิธีในการแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งเข้มงวดในเรื่องการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี เช่น น้ำส้มควันไม้กำจัดโรคแมลงที่มาทำลายต้นข้าว เป็นต้น มีการจัดการระบบกลุ่มของเกษตรกรมีข้อปฏิบัติการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยพืชสด ทดแทนปุ๋ยเคมี มีการวางแผนการตลาดเพื่อนำผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคไปจำหน่ายให้ได้ราคาดี

(3) ภาคการเมือง

1) องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (ระดับ 4) องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เป็นเครือข่ายการทำงานกับคณะทำงานโครงการเป็นอย่างดี เนื่องจากมียุทธศาสตร์การทำงานด้านการผลิตอาหารปลอดภัยโดยประสานภาคีกับมหาวิทยาลัยเกษตรและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ให้การสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านการผลิต และได้ให้การสนับสนุนงบประมาณนำนักวิจัยตำบลไปศึกษาดูงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุน อำเภอยุทธศาสตร์การเกษตร

สะดวกทางด้านการบริการสถานที่ที่ประชุมสัมมนาให้กับโครงการเป็นอย่างดี เป็นเครือข่ายการทำงานกับคณะทำงานโครงการเป็นอย่างดี เนื่องจากยุทธศาสตร์ด้านการผลิต)อาหารปลอดภัย พร้อมสนับสนุนงบประมาณนำวิจัยไปศึกษาดูงาน การอำนวยความสะดวกด้านการใช้อาคารสถานที่ ห้องประชุม อุปกรณ์ และเครื่องมือด้านเทคนิค พร้อมต่อยอดความรู้ด้านการผลิตการตลาด โดยในส่วนที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสนับสนุนองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะบริหารจัดการเองโดยคณะทำงานจะเป็นผู้ช่วยประสานงานและกำกับ ดูแล ควบคุม

2) องค์การบริหารเทศบาลตำบล (ระดับ 4) เป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่มีการทำงานผูกพันกันมาตั้งแต่คณะทำงานโครงการดำเนินงานในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเป็นท้องถิ่นที่มียุทธศาสตร์และหน้าที่การพัฒนา การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงมีการทำงานผูกพันตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ และมีการสนับสนุนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สอดคล้อง โดยสนับสนุนบุคลากร วิทยากร สถานที่ และอุปกรณ์ทุกอย่างตามที่คณะทำงานร้องขอ รวมทั้งในบางแห่งถ้ามาปฏิบัติงานในนามเกษตรกรนักวิจัยด้วย

3) องค์การบริหารส่วนตำบล (ระดับ 4) เป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่มีการทำงานผูกพันกันมาตั้งแต่คณะทำงานโครงการดำเนินงาน ในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิมาแล้วท้องถิ่นได้อำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เช่น บุคลากร วิทยากร อาคารสถานที่ที่ประชุมในการจัดเวทีการเรียนรู้เป็นอย่างดี เป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนสูงสุด เป็นส่วนหนึ่งของการก่อตั้งโครงการและทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กันมาตลอดเวลา ได้ให้ความอนุเคราะห์ทั้งบุคลากรร่วมงาน วิทยากร อาคารสถานที่ อุปกรณ์อื่นๆ ตามที่ผู้ปฏิบัติการร้องขอ รวมทั้งการนำโครงการด้านอาหารปลอดภัย เข้าเป็นแผนขององค์กรด้วย

(สรุปความร่วมมือภาคประชาชน = 3.93)

(4) ภาคเอกชน

1) ธนาคารออมสิน (ระดับ 4) ได้ให้ความอนุเคราะห์ โดยอนุญาตให้บุคลากรเป็นคณะทำงานในโครงการ คือ นายวิทยา กาลเซว้า ผู้ช่วยผู้จัดการธนาคารออมสิน สาขาอำเภอเมืองชัยภูมิ

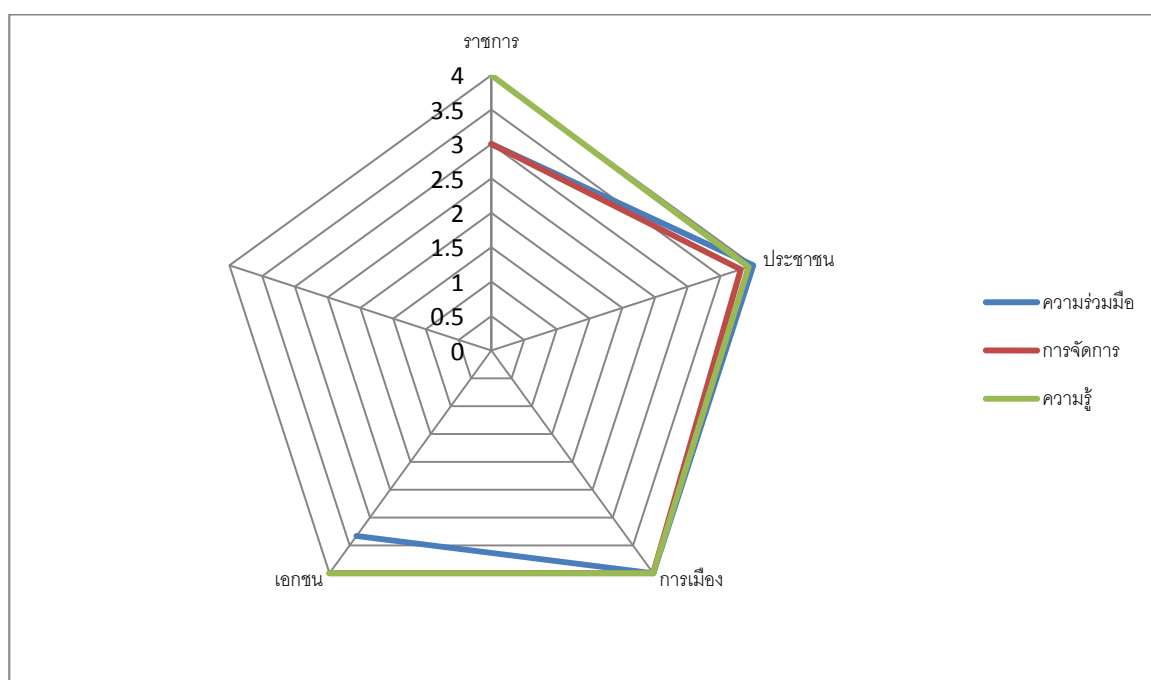
2) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ระดับ 4) ธนาคารได้ส่ง นายณัฐวุฒิ นะพุทะ หัวหน้าสำนักงานวิจัยของธนาคารเข้ามาเป็นกรรมการคณะทำงานและช่วยเหลืองานต่างๆทั้งในระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ได้ดีในระดับหนึ่ง

3) ประชาสังคมจังหวัดชัยภูมิ (ระดับ 4) การทำงานในระดับพื้นที่ส่วนใหญ่คณะทำงานที่เป็นประชาสังคมจังหวัดชัยภูมิ จะเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง คณะทำงานโครงการที่ดำเนินงานประสบผลสำเร็จมาแล้วนั้น กลุ่มภาคีที่มาจากประชาสังคมจังหวัดชัยภูมิจะเป็นแกนหลักในการทำงาน

สรุปผลการประเมินผลตามตัวชี้วัดด้านความร่วมมือ คณะทำงานมีมติประเมินผลด้านนี้ อยู่ในระดับ 4.00

ผลการประเมินผลตามตัวชี้วัดด้านความร่วมมือ ด้านการจัดการและด้านความรู้ของคณะทำงานโครงการ

ผลการประเมินสรุปในรูปแบบภูมิ ดังนี้

สรุปผลการประเมินผลการติดตามโครงการ พบว่า คณะทำงานมีการติดตามผลในด้าน ความร่วมมือภาคราชการให้ความร่วมมือเฉลี่ย 3.00 ภาคประชาชนให้ความร่วมมือ เฉลี่ย 4.00 ภาคการเมืองให้ความร่วมมือ เฉลี่ย 4.00 ภาคเอกชนให้ความร่วมมือ เฉลี่ย 3.33 ด้านการภาคการมีส่วนร่วมในการจัดการเฉลี่ย 3.00 ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ เฉลี่ย 3.81 ภาคการเมืองมีส่วนร่วมในการจัดการ เฉลี่ย 4.00 ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการ เฉลี่ย 4.00 และด้านความรู้ ภาคราชการมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เฉลี่ย 4.00 ภาคประชาชนมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เฉลี่ย 3.75 ภาคการเมืองมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เฉลี่ย 4.00 ภาคเอกชนมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เฉลี่ย 4.00

6.6 การนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์

6.6.1 เกษตรกรผู้ปลูกข้าวและพริก ได้ทราบกระบวนการปลูกแบบไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช วิธีการเตรียมและเลือกใช้สิ่งทดแทนสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เพื่อใช้ในการป้องกันและกำจัดโรคหรือวัชพืช เช่น สารชีวภาพ พืชสมุนไพร เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกพริกแบบอินทรีย์ เพื่อลดการปนเปื้อนสารเคมี ลดค่าใช้จ่ายและการลงทุนในการผลิตพริก รวมถึงเกษตรกรได้รับรู้ภาวะความเสี่ยงและแนวทางการป้องกันและลดความเสี่ยงต่อสุขภาพทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

6.6.2 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้ง 21 ตำบล ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องและได้นำผลการศึกษาไปกำหนดเป็นแผนการดำเนินโครงการระดับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามโครงการพระราชดำริ เพื่อเป็นหมู่บ้านที่จะนำกระบวนการใช้สารอินทรีย์เพื่อลดสารเคมีในพืช

6.6.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้รับทราบกระบวนการที่จะนำไปสู่การลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการปลูกข้าวและพริก โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากบุคคลหรือหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก เช่น แกนนำหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน เกษตรตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ องค์การบริหารส่วนตำบล หมอพื้นบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ที่จะให้การสนับสนุนและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ได้

6.7 การต่อยอดและขยายผล

กระบวนการผลักดันผลการผลิตข้าวและพริกออกสู่การใช้ประโยชน์ ดังนี้

6.7.1 การมีเครือข่ายภาครัฐเข้ามาหนุนเสริมช่วยให้เกษตรกรมีกำลังใจที่จะสานโครงการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิเป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการในเรื่องการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมให้เกษตรกรได้ไปศึกษาดูงานที่จังหวัดอื่นที่ทำแล้วประสบความสำเร็จ ซึ่งการต่อยอดหรือรับช่วงต่อไปที่ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิจะเป็นหน่วยงานที่รับซื้อพันธุ์ข้าวปลอดภัยจากกลุ่มเกษตรกรที่เพาะพันธุ์ขาย เพื่อนำไปเผยแพร่และเป็นพันธุ์ข้าวให้กับเกษตรกรนำไปปลูก ซึ่งเกษตรกรที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการอาหารปลอดภัยในครั้งนี้

6.7.2 การสรุปผลการผลิตข้าวและพริกปลอดภัย เสนอต่อที่ประชุมกรรมการจังหวัดชัยภูมิ เพื่อเป็นการขยายผลได้ ทราบถึงการดำเนินการผลิตข้าวและพริกปลอดภัยเพื่อคนชัยภูมิ

6.7.3 เพิ่มการแปรรูปอาหารในการนำไปสู่วิถีชีวิตของแต่ละชุมชน สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในการออก ร้านประชาสัมพันธ์ในนามของจังหวัดชัยภูมิ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์อาหารปลอดภัยของจังหวัดชัยภูมิ

6.7.4 การนำสินค้าอาหารปลอดภัยวางจำหน่ายในห้าง ร้านค้า ภายในจังหวัดชัยภูมิ

6.8 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาทำให้ทราบว่ารูปแบบและการบริหารจัดการในการปลูกข้าวและพริกปลอดภัย สามารถลดรายจ่ายในการดูแลรักษา การไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ช่วยให้เกษตรกรและผู้บริโภคมีความปลอดภัย และไม่กระทบต่อระบบนิเวศ ซึ่งถือเป็นห่วงโซ่อาหารของเกษตรกรและสัตว์น้ำ

ควรมีการใช้ระบบเศรษฐกิจพอเพียงเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้ให้หลากหลายมากกว่าการทำเพียงอย่างเดียว ชาวนา รู้จักพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ไม่จำเป็นต้องรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐ ส่งเสริมความรู้ให้กับชาวนาให้มีความรู้มากขึ้น เช่น เรื่องเมล็ดพันธุ์ข้าว การใช้วัสดุในท้องถิ่น ต้องเข้าใจวิถีชีวิตของตนเองอยู่กับธรรมชาติให้ได้ ปลูกฝังการครองชีวิตอย่างประหยัด ชาวนาต้องลงมือทำด้วยตนเองเรียนรู้สังเกตการเปลี่ยนแปลงการผลิตข้าว

การปลูกฝังการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การขยายศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรกรรม โรงเรียนชาวนา เพื่อให้เด็กและเยาวชนจะได้เข้าศึกษาเรียนรู้รูปแบบตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และให้นักวิจัยศึกษาพันธุ์ข้าวที่ต้านแมลง คุณภาพข้าวดี ผลผลิตสูง

นอกจากนี้ภาครัฐต้องให้การสนับสนุนภาคเกษตรกรรมให้มากขึ้นและจริงจัง ต้องมีการปลูกฝังอาชีพทำนา สนับสนุนด้านวิชาการ โดยเน้นทางชีวภาพต่างๆ ของในหลวงเพื่อลดต้นทุน โดยการสอนการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ สอนการวัดคุณภาพดิน ปรับปรุงคุณภาพดิน เมล็ดพันธุ์ สอนให้เกษตรกรต้องเข้าใจหลังจากเก็บเกี่ยวแทนการเผาทิ้ง

6.8.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

(1) ควรมีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาเชิงอินทรีย์ ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงไว้ซึ่งการทำนาอย่างยั่งยืน

(2) ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรได้มีการเรียนรู้พัฒนาพันธุ์ข้าวโดยเกษตรกรในชุมชนจากกระบวนการวิจัยชาวบ้าน

(3) ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาของชาวนาอย่างจริงจัง โดยเน้นการแก้ปัญหาระยะยาวไม่ใช่แก้ปัญหาเฉพาะหน้าหรือในเชิงประจักษ์นิยม แต่ควรมีการแก้ไขปัญหาให้เกษตรกรได้ประกอบอาชีพทำนา โดยสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน เพราะเกษตรกรต้องประสบกับปัญหาต่างๆ มากมาย อาทิ ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ราคาผลผลิตตกต่ำ ค่าปุ๋ยที่แพงขึ้นภาวะหนี้สิน รวมไปถึงภัยพิบัติทางธรรมชาติต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตเป็นประจำทุกปี เนื่องจากประเทศไทยไม่มีระบบการจัดการน้ำที่ดีพอ ถ้าปล่อยให้เป็นเช่นนี้คงไม่สามารถดำรงอาชีพเกษตรกรไว้ได้ คงจะเหลือเพียงนายทุนรายใหญ่และเกษตรกรกลายเป็นแรงงานรับจ้างแทน

6.8.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

- (1) ควรมีการศึกษากาการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในจังหวัดชัยภูมิ
- (2) ควรมีการศึกษากาการคัดพันธุ์เพื่อใช้ปลูกและการค้า
- (3) ควรมีการศึกษากาขยายพื้นที่เกษตรปลอดภัยจังหวัดชัยภูมิ
- (4) ควรมีการศึกษาระบบการเกษตรครบวงจรในจังหวัดชัยภูมิ

ภาคผนวก

- เกษตรกรต้นแบบ
- ตัวอย่างข้อมูลต้นทุนการผลิต
- รูปภาพในการจัดกิจกรรม

ภาคผนวก ก.

- เกษตรกรต้นแบบ

เกษตรกรต้นแบบ

นางกุลหาป ทวีชัย

ประวัติ นางกุลหาป ทวีชัย อายุ ๔๖ ปี สมาชิกในครอบครัว 5 คน ทำนาได้ คน
 ที่อยู่ ๒๗ หมู่ ๙ ตำบลธาตุทอง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ โทรศัพท์ ๐๘๑ - ๓๔๓๐๑๐๙

วิธีการทำเกษตร ทำนา ๑๐ ปี เข้าร่วมโครงการ ๕ ไร่ พันธุ์ข้าว กข (5 ไร่) มะลิ (5 ไร่)
 ผลผลิตปี ๒๕๕๕ ได้ข้าว กข. ๕๐๐ กก./ไร่ มะลิ ๕๐๐ กก./ไร่

วิสัยทัศน์การเกษตร คัดพันธุ์ข้าวให้ดี ให้เรียนรู้สภาพดินของตนเอง มีการเตรียมดินที่ดี ใช้ปุ๋ยถูกต้อง ดูแล
 เรื่องน้ำและโรคพืช

ความต้องการ ๑.ต้องการพันธุ์ข้าวแท้
 ๒.ต้องการตลาดข้าวปลอดภัย (ที่ราคาต่างจากข้าวทั่วไป)

นักวิจัยตำบลตัวอย่าง

ชื่อ นายประสงค์ สุทธิโส อายุ ๕๓ ปี บ้านเลขที่ ๖๑๕ หมู่ ๙ ตำบล ธาตุทอง
 อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ โทรศัพท์
 จำนวนสมาชิกในครอบครัว ๓ คน

วิธีการทำเกษตร พื้นที่การเกษตร ๑๖ ไร่ ทำนา ๒๕ ปี จำนวนเนื้อที่รวมโครงการ ๑๖ ไร่
 พันธุ์ข้าว กข.และมะลิ
 ปี ๒๕๕๕ ได้ผลผลิต กข. ๔๐๐๐ กก. มะลิ ๒๕๐๐ กก.
 ได้ผลผลิตสูงสุด ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๖๕๐๐ กก./ ๑๖ ไร่
 ได้ผลผลิตต่ำสุด ปี ๒๕๔๘ จำนวน ๓๐๐๐ กก./๑๖ ไร่

วิสัยทัศน์การเกษตร ปลูกข้าวกินเองปลอดภัยจากสารเคมี

ความต้องการ ๑.ให้เกษตรกรทำนาโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค
 ๒.การส่งเสริมการทำปุ๋ยทดแทนปุ๋ยเคมี แต่ได้ผลผลิตใกล้เคียงหรือดีกว่าใช้

นายสมภาร พิมล

ชื่อ นายสมภาร พิมล	อายุ ๕๓ ปี บ้านเลขที่ ๑๐๒ หมู่ ๘ ตำบล ธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โทรศัพท์- จำนวนสมาชิกในครอบครัว ๕ คน
วิธีการทำเกษตร	พื้นที่การเกษตร ๑๓ ไร่ ทำนามา ๓๖ ปี จำนวนเนื้อที่ร่วมโครงการ ๑๓ ไร่ พันธุ์ข้าว กข. ๘ ไร่ และมะลิ ๕ ไร่ ปี ๒๕๕๕ ได้ผลผลิต กข. ๖๐๐๐ กก. มะลิ ๑๕๐๐ กก. ได้ผลผลิตสูงสุด ปี ๒๕๔๘ จำนวน ๙๐๐๐ กก./ ๑๓ ไร่ ได้ผลผลิตต่ำสุด ปี ๒๕๓๗ จำนวน ๑๐๐๐ กก./๑๓ ไร่
วิสัยทัศน์การเกษตร	การปักดำให้ผลผลิตดีกว่า
ความต้องการ	๑.อยากให้มีตลาดรองรับที่ดี ๒.อยากให้มีแหล่งน้ำอย่างพอเพียง

นายพิศิษฐ์ นามแสง

ชื่อ นายพิศิษฐ์ นามแสง	อายุ ๕๓ ปี บ้านเลขที่ ๔๐ หมู่ ๙ ตำบล ธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โทรศัพท์- จำนวนสมาชิกในครอบครัว ๗ คน
วิธีการทำเกษตร	พื้นที่การเกษตร ๗ ไร่ ทำนามา ๓๐ ปี จำนวนเนื้อที่ร่วมโครงการ ๗ ไร่ พันธุ์ข้าว กข. ๗ ไร่ ปี ๒๕๕๕ ได้ผลผลิต กข. ๓๐๐๐ กก. ได้ผลผลิตสูงสุด ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๓๐๐๐ กก./ ๗ ไร่ ได้ผลผลิตต่ำสุด ปี ๒๕๓๗ จำนวน ๒๕ กก./ ๗ ไร่
วิสัยทัศน์การเกษตร	ควรตรวจสอบสภาพดินเพื่อการเตรียมปรับปรุงดิน ใช้พันธุ์ข้าวที่ตลาดยอมรับ ควรใส่ปุ๋ยและ กำจัดศัตรูพืช ที่สำคัญควรดูแลน้ำมิให้ขาดระยะ
ความต้องการ	๑.อยากให้มีตลาดรองรับที่ดี ๒.อยากให้มีแหล่งน้ำอย่างพอเพียง ๓. มีการประชาสัมพันธ์โครงการอย่างต่อเนื่อง

นายแวง ประโศทาน

ชื่อ นายแวง ประโศทาน	อายุ ๕๓ ปี บ้านเลขที่ ๕๑๘ หมู่ ๙ ตำบล ธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โทรศัพท์ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ๖ คน
วิธีการทำเกษตร	พื้นที่การเกษตร ๑๖ ไร่ ทำนา ๔๐ ปี จำนวนเนื้อที่รวมโครงการ ๑๖ ไร่ พันธุ์ข้าว กข. ๘ ไร่ และมะลิ ๘ ไร่ ปี ๒๕๕๕ ได้ผลผลิต กข. ๓๕๐๐ กก. มะลิ ๓๗๐๐ กก. ได้ผลผลิตสูงสุด ปี ๒๕๒๒ จำนวน ๒๐๐๐๐ กก./ ๘๐ ไร่ ได้ผลผลิตต่ำสุด ปี ๒๕๔๐ จำนวน ๓๐๐ กก/ ๒๓ ไร่
วิสัยทัศน์การเกษตร	การปลูกข้าวกินเองปลอดภัยจากสารเคมี อยากให้เกษตรกรคำนึงถึงความปลอดภัย ผู้บริโภค
ความต้องการ	๑.อยากให้มีแหล่งน้ำอย่างพอเพียง ๒. ให้ราชการช่วยจัดหาไฟฟ้าเพื่อการเกษตร

นางหนูพันธ์ ประหลาดนาม

นางหนูพันธ์ ประหลาดนาม อายุ 58 ปี สมาชิกในครอบครัว 2 คน ทำนาได้ 2 คน ที่อยู่ 28 หมู่ 6 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ	
วิธีการเกษตร	ทำนา 33 ปี ปัจจุบันทำนาอินทรีย์ 14 ไร่ พันธุ์ข้าว กข6. ผลผลิตปี 2555 ได้ เฉลี่ย กก. / ไร่ ผลผลิตสูงสุดปี 2547 เฉลี่ย 200 กก./ไร่ น้อยที่ต่ำสุดปี 2550 เฉลี่ย 143/ไร่
แนวคิด การทำนา	การทำนาหวานประหยัดแรงงานและต้นทุน ควรมีแหล่งน้ำของตนเองเช่นบ่อบาดาล
สิ่งค้นพบ	การทำเกษตรปลอดภัยช่วยให้เกษตรกรมีสุขภาพดี
ความต้องการ	ให้รัฐจัดระบบชลประทานให้ทั่วถึง ให้รัฐควบคุมต้นทุนการผลิตเช่นปุ๋ย

นางสำรวย เดชโนนสังข์

ประวัติ นางสำรวย เดชโนนสังข์ อายุ 58 ปี สมาชิกในครอบครัว 5 คน ทำนาได้ 3 คน
ที่อยู่ 31 หมู่ 6 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

วิธีการเกษตร ทำมา 33 ปี ปัจจุบันทำนาอินทรีย์ 7 ไร่ ใช้พันธุ์ข้าว กข 6.
ผลผลิตเฉลี่ยปี 2555 ได้ 547กก./ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2554 เฉลี่ย 547กก. / ไร่ ต่ำสุดปี 2500 ไม่ได้ข้าวเลยเพราะแล้งจัด

แนวคิดการทำงาน

สิ่งค้นพบ

นางสำเภา ขุนโนนเขวา

ประวัติ นางสำเภา ขุนโนนเขวา อายุ 37 ปี สมาชิกในครอบครัว 7 คน ทำนาได้ 4 คน
บ้านเลขที่ 2 หมู่ 5 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

วิธีการเกษตร ทำมา 19 ปี ปัจจุบันทำนาอินทรีย์ 15 ไร่
พันธุ์ข้าว มะลิ 105 / 1.2 ไร่ กข 6 13 ไร่
ผลผลิตปี 2555 เฉลี่ย มะลิ 240 กก./ไร่ กข 6 เฉลี่ย 7611 กก. / ไร่

แนวคิด การทำนา การใช้ปุ๋ยชีวภาพลดต้นทุนการผลิต
การจดบันทึกจะทำให้รู้รายรับรายจ่าย ต้นทุนการผลิต

สิ่งค้นพบ การทำนาต้นปีดี เพราะน้ำดี

ความต้องการ การจัดการน้ำ
การตลาดในและนอกชุมชน
การปรับปรุงพันธุ์ข้าว

นายไสว ต่อชีวิน

- ประวัติ** นายไสว ต่อชีวิน อายุ 63 ปี สมาชิกในครอบครัว 9 คน ทำนาได้ 2 คน
ที่อยู่ 74 หมู่ 2 ตำบลห้วยยาง อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โทร 084-5901518
- วิธีการเกษตร** ทำนา 40 ปี ปัจจุบันทำนาอินทรีย์ 6 ไร่ พันธุ์ข้าว กข 6.
ผลผลิตปี 2555 เฉลี่ย 500 กก./ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2555 เฉลี่ย 500 กก./ไร่ ต่ำสุดปี 2538 เฉลี่ย 333 กก./ไร่
- แนวคิด การทำนา** นาคือชีวิต
- สิ่งค้นพบ** ใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่
- ความต้องการ** เปิดตลาดการค้าผลผลิตชุมชน
ความรู้เรื่องการผลิิตปุ๋ยเอง
ไปเรียนรู้การเกษตรและไร่นาสวนผสม

นายสมศักดิ์ ชันภา

- ประวัติ** นายสมศักดิ์ ชันภา อายุ 54 ปี สมาชิกในครอบครัว 5 คน ทำนา 4 คน
ที่อยู่ 137 หมู่ 2 ตำบลห้วยยาง อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โทร 088-4767939
- วิธีการเกษตร** ทำนาแล้ว 30 ปี ปัจจุบันทำนา อินทรีย์ 6 ไร่ พันธุ์ข้าว หอม 8
ผลผลิตที่ได้เฉลี่ย 700 กก. / ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2555 เฉลี่ย 700 กก./ไร่ ต่ำสุดปี 2540 เฉลี่ย 50 กก./ไร่
- แนวคิดการทำนา**
- สิ่งค้นพบ**
- ความต้องการ** อบรมความรู้เรื่องการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพ

นายสุทิน วาจาจริง

ประวัติ นายสุทิน วาจาจริง อายุ 43 ปี สมาชิกในครอบครัว 4 คน ทำนาได้ 2 คน
ที่อยู่ 207 หมู่ 11 ตำบลห้วยทะเล อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ โทร 088-3725307

วิธีการเกษตร ทำนา 20 ปี ปัจจุบันทำนาปลอดภัย 6 ไร่ ข้าวพันธุ์ มะลิ 2 ไร่ ,หลบนก 4 ไร่
ผลผลิตปี 2555 ปี เฉลี่ยมะลิ 500 กก./ไร่ หลบนก 575 กก./ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2554 เฉลี่ย 694 กก./ไร่ ต่ำสุดปี เฉลี่ย 166กก./ไร่

แนวคิด การทำนา นาหวานใช้ต้นทุนน้อย ไม่เสียเวลา ไม่ต้องการแรงงานมาก
การใช้ปุ๋ยร่วมระหว่างอินทรีย์และเคมีจะประหยัดและได้ผลดี

สิ่งค้นพบ โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นประโยชน์มาก

ความต้องการ ต้องการพันธุ์ข้าวที่ทนต่อดินเค็ม ต้องการพันธุ์ข้าวแท้ส่วนใหญ่ปน
ระบบการตลาดที่เป็นธรรม(ไม่เว้นแม้โครงการรับจำนำของรัฐบาล)
อยากให้รณรงค์การบังคับไม่ให้สารพิษ

นายเป้า ก้านค่างพลู

ประวัติ นายเป้า ก้านค่างพลู อายุ 66 ปี สมาชิกในครอบครัว 4 คน ทำนาได้ 2 คน
ที่อยู่ 120 / 1 หมู่ 11 ตำบลห้วยทะเล อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ โทร 087-6460337

วิธีการเกษตร ทำนา 30 ปี ปัจจุบันทำนา 10 ไร่ ใช้พันธุ์ข้าว ข้าวเหลือง 9 ไร่ มะลิ 1 ไร่
ผลผลิตปี 2555 เฉลี่ยข้าวเหลือง 333กก./ไร่ มะลิ 1000 กก. /ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2516 เฉลี่ย 600 กก./ไร่ ต่ำสุดปี 2555 เฉลี่ย 400 กก./ไร่

แนวคิด

สิ่งค้นพบ ต้องมีน้ำทำนา

ความต้องการ การตลาด

นายด้วง เพียดสูงเนิน

- ประวัติ** นายด้วง เพียดสูงเนิน อายุ 59 ปี สมาชิกในครอบครัว 7 คน ทำนาได้ 3 คน
ที่อยู่ 121 / 4 หมู่ 11 ตำบลห้วยทะเล อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ โทร 084-9627026
- วิธีการเกษตร** ทำนามาแล้ว 35 ปี ปัจจุบันทำนาปลอดภัย 6 ไร่ ข้าวพันธุ์ มะลิ
ผลผลิตปี 2555 เฉลี่ย 666 กก./ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2555 เฉลี่ย 666 กก./ไร่ ต่ำสุด ปี 2550 เฉลี่ย 62.5 กก./ไร่
- แนวคิด** นาหวานประหยัดค่าแรงงานมาก
คนทำนาต้องรู้จักพื้นที่ดินตนเองแล้วใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสม
- สิ่งค้นพบ** การใส่ปุ๋ยที่เหมาะสมเริ่มจากการใส่ปุ๋ยคอกรองพื้น ช่วงแตกกอใส่ปุ๋ยหมักคั้นน้ำหมักชีวภาพ แล้วใส่ปุ๋ยเคมี
กระตุ้นเล็กน้อยเท่านั้น
การคัดพันธุ์ข้าวทำเองและทำจากนาดำ
- ความต้องการ** ให้ส่วนราชการเช่นเกษตรจังหวัด /อำเภอและอื่นๆมาดูแลอย่างสม่ำเสมอ

นายบุญลือ มงคลกุล

- ประวัติ** นายบุญลือ มงคลกุล อายุ 60 ปี สมาชิกในครอบครัว 6 คน ทำนาได้ 4 คน
ที่อยู่ 45 / 1 หมู่ 5 ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ โทร 081-8769459
- วิธีการเกษตร** ทำนามาแล้ว 35 ปี ปัจจุบันทำนา 26 ไร่ ข้าวพันธุ์ มะลิ 105 , กข6.
ผลผลิตปี 2555 ได้ข้าวเฉลี่ยมะลิ 330 กก./ไร่ กข6 450 กก./ไร่.
ผลผลิตมากที่สุดปี 2548 ได้ข้าวเฉลี่ย 450 กก./ไร่ น้อยที่สุดปี 2540 ได้ 200 กก./ไร่
- แนวคิดการทำนา** การทำนาต้องมึน้ำสำคัญที่สุด
- สิ่งค้นพบ** เรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตด้วยการทำปุ๋ยและวิธีการใช้ที่ถูกต้อง
- ความต้องการ** ต้องการแหล่งน้ำ
ต้องการเรื่องการตลาด
ต้องการวิชาการทำปุ๋ยเองทุกชนิด

นางวิยะดา อาจเวทย์

ประวัติ นางวิยะดา อาจเวทย์ อายุ 35 ปี สมาชิกในครอบครัว 5 คน ทำนาได้ 3 คน
ที่อยู่ 109 หมู่ 5 ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ โทร 085-7644233

วิธีการเกษตร ทำนามาแล้ว 5 ปี ปัจจุบันทำนา 40 ไร่ ข้าวพันธุ์ มะลิ 501 , กข6.
ผลผลิตปี 2555 ข้าวมะลิ 30 ไร่เฉลี่ย 300 กก./ไร่ , กข6 10 ไร่ เฉลี่ย 400 กก./ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2550 ได้ข้าวเฉลี่ย 325 กก./ไร่ ต่ำสุดปี 2550 เฉลี่ย 200 กก./ไร่

แนวคิด การทำนา ทำนาหว่านลดต้นทุนค่าแรงงาน

สิ่งค้นพบ การเข้าโครงการได้ข้าวปลอดภัยบริโภค
เกี่ยวข้าวระยะพลับพลึงได้ข้าวดีและขายได้ราคา

ความต้องการ ให้มีการรับซื้อข้าวโครงการปลอดภัยในราคาสูงกว่าปัจจุบัน
ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาแหล่งน้ำ
ให้หาวิธีเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น

นายวีระ เจริญชัยภูมิ

ประวัติ นายวีระ เจริญชัยภูมิ อาจเวทย์ อายุ 67 ปี สมาชิกในครอบครัว 5 คน ทำนาได้ 4 คน
ที่อยู่ 92 / 1 หมู่ 5 ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ โทร 088-0717822

วิธีการเกษตร ทำนามาแล้ว 5 ปี ปัจจุบันทำนาหว่าน 15 ไร่ ข้าวพันธุ์ มะลิ 105
ผลผลิตปี 2555 ได้เฉลี่ย 800 กก./ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2555 เฉลี่ย 800 กก./ไร่ ผลผลิตต่ำสุดปี 2550 ได้เฉลี่ย 47 กก./ไร่

แนวคิดการทำนา น้ำน้อยต้องทำนาหว่านเท่านั้น

สิ่งค้นพบ

ความต้องการ ต้องการเรียนรู้วิธีตรวจสอบสภาพดิน
อยากพัฒนาคุณภาพข้าว
อยากลดต้นทุนการผลิตข้าว

นางมะลิวัลย์ เสเมียนชัย

ประวัติ นางมะลิวัลย์ เสเมียนชัย อายุ 45 ปี สมาชิกในครอบครัว 4 คน ทำนาได้ 2 คน

ที่อยู่ 58 หมู่ 5 ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ โทร 080-1535989

วิธีการเกษตร ทำนามาแล้ว 25 ปี ปัจจุบันทำนา 45 ไร่ ข้าวพันธุ์ มะลิ 105 (15ไร่) , กข6. (35ไร่)

ผลผลิตปี 2555 ได้เฉลี่ย มะลิ 250 กก. / ไร่, กข6 เฉลี่ย 250 กก./ไร่

ผลผลิตมากที่สุดปี 2555 เฉลี่ย 500 กก./ไร่ ผลผลิตน้อยที่สุดปี 2550 เฉลี่ย 17 กก./ไร่

แนวคิด การทำนา ถ้าไม่มีน้ำทำนาไม่ได้

สิ่งค้นพบ

ความต้องการ อยากเห็นผลผลิตเพิ่มขึ้น

อยากให้รัฐช่วยเรื่องแหล่งน้ำ

อยากให้ขยายข้าวในโครงการได้ราคาดีกว่าข้าวปกติ

นายวายุ กลางวง

ประวัติ นายวายุ กลางวง อายุ 66 ปี สมาชิกในครอบครัว 7 คน ทำนาได้ 3 คน

ที่อยู่ 4 หมู่ 12 ตำบลบ้านแก่ง อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ โทร 089-9818612

วิธีการเกษตร ทำนามาแล้ว 43 ปี ปัจจุบันทำนา 20 ไร่ ข้าวพันธุ์ มะลิ 105(10ไร่) , กข6.(10ไร่)

ผลผลิตปี 2555 ได้ข้าวมะลิเฉลี่ย 300 กก. / ไร่ ข้าว กข.เฉลี่ย 550 กก./ไร่

ผลผลิตสูงสุดปี 2500 เฉลี่ย 1200 กก./ไร่ ต่ำสุดปี 2540 เฉลี่ย 650 กก./ไร่

แนวคิดการทำนา ภูมิใจในความเป็นชาวนา

สิ่งค้นพบ

ความต้องการ อยากได้แหล่งน้ำ

อยากได้พันธุ์ข้าว

อยากให้ตลาดรับซื้อในราคาไม่ต่ำกว่าข้าวปกติ

นายอาทิตย์ กัณหาเขียว

ประวัติ นายอาทิตย์ กัณหาเขียว อายุ ปี สมาชิกในครอบครัว 6 คน ทำนาได้ 2 คน

ที่อยู่ 216 หมู่ 4 ตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ โทร 088-0419855

วิธีการเกษตร ทำนามาแล้ว 26 ปี ปัจจุบันทำนา 5 ไร่ ข้าวพันธุ์ กข 12(4ไร่) มะลิ 1 ไร่

ผลผลิตที่ปี 2555 ได้ข้าวมะลิ 70 กก./ไร่, ข้าว กข 12 เฉลี่ย 500 กก./ไร่

ผลผลิตสูงสุดปี 2555 ได้ผลผลิตเฉลี่ย 500 กก./ไร่ ผลผลิตต่ำสุดปี 2545 เฉลี่ย 142 กก./ไร่

แนวคิดการทำนา ทำนาไม่ต้องซื้อข้าวกิน เหลือกินก็ขาย และมีโอกาสให้คนในประเทศกินข้าวปลอดภัย

สิ่งค้นพบ การเข้าโครงการได้เรียนรู้ต้นทุนการผลิต รู้รายจ่าย และพัฒนางาน

ความต้องการ เรียนรู้การผลิตอาหารปลอดภัยเพิ่มเติม

นางอมร โชคบัณฑิต

ประวัติ นางอมร โชคบัณฑิต อายุ 48 ปี สมาชิกในครอบครัว 4 คน ทำนาได้ 2 คน

ที่อยู่ 229 หมู่ 9 ตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ โทร 085-4167679

วิธีการเกษตร ทำนา 15 ปี ปัจจุบันทำนา 10 ไร่ ใช้พันธุ์ข้าว มะลิ 105

ผลผลิตปี 2555 ได้เฉลี่ย 200 กก./ไร่

ผลผลิตที่ได้สูงสุดปี 2555 ได้เฉลี่ย 200 กก./ไร่, ผลผลิตต่ำสุดปี 2551 เฉลี่ย 150 กก./ไร่

แนวคิดการทำนา

สิ่งค้นพบ การเก็บเกี่ยวควรเกี่ยวตอนข้าวพอเหลือง ข้าวได้ดีไม่หักรวงหลุด

ความต้องการ การตลาด

อยากให้โครงการขยายผลทำต่อไป

นายบัว คามกระสบ

ประวัติ นายบัว คามกระสบ อายุ 69 ปี สมาชิกในครอบครัว 6 คน ทำนาได้ 3 คน

ที่อยู่ 60 หมู่ 12 ตำบลบ้านแก้ง อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โทร -

วิธีการเกษตร ทำนามาแล้ว 30 ปี ปัจจุบันทำนา 20 ไร่ ข้าวพันธุ์ กข6.

.ผลผลิตปี 2555 ได้เฉลี่ย 250 กก. / ไร่

ผลผลิตสูงสุดปี 2544 ได้ผลผลิต 350 กก./ไร่, ผลผลิตต่ำสุดปี 2553 เฉลี่ย 150 กก/ไร่

แนวคิด การทำนา

สิ่งค้นพบ การรวมกลุ่มทำงานทำให้เกิดพลัง ยิ่งกลุ่มใหญ่ยิ่งมีพลังมาก

ความต้องการ การขยายโครงการให้เกษตรกรอื่น ๆ มีโอกาสได้รับความรู้บ้าง

ระบบการจัดการน้ำ

การผลิตปุ๋ยต่างๆเพื่อลดต้นทุน

นายวิชัย ปราบพาลา

ประวัติ นายวิชัย ปราบพาลา อายุ 59 ปี สมาชิกในครอบครัว 6 คน ทำนาได้ 4 คน

ที่อยู่ 341 หมู่ 12 ตำบลบ้านแก้ง อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โทร 081-0701685

วิธีการเกษตร ทำนามาแล้ว 25 ปี ปัจจุบันทำนา 8 ไร่ ข้าวพันธุ์ กข6.

ผลผลิตปี 2555 ได้เฉลี่ย 375 กก. / ไร่

ผลผลิตสูงสุดปี 2540 ได้ข้าวเฉลี่ย 812.5 กก./ไร่ ,ผลผลิตต่ำสุดปี 2553 เฉลี่ย 150 กก./ไร่

แนวคิด การทำนา การจะเลือกทำนาคำหรือนาหว่านขึ้นอยู่กับน้ำ น้ำมากทำนาคำ น้ำน้อยทำนาหว่าน

สิ่งค้นพบ เกษตรกรจะดีใจมากที่มีคนมาดูแลเหมือนเป็นเพื่อน เป็นที่ปรึกษา

ความต้องการ อยากได้แหล่งปุ๋ยอินทรีย์ที่มีมาตรฐานมาใช้

อยากมีตลาดภายในชุมชน

นายบุญช่วย แดงจันอัด

- ประวัติ** นายบุญช่วย แดงจันอัด อายุ 55 ปี สมาชิกในครอบครัว 2 คน ทำนาได้ 2 คน
ที่อยู่ 127 หมู่ 9 ตำบลกะหาด อำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ โทร 082-8604350
- วิธีการเกษตร** ทำนามาแล้ว 43 ปี ปัจจุบันทำนาอินทรีย์ 5 ไร่ ข้าวพันธุ์ มะลิ 105
ผลผลิตปี 2555 ได้เฉลี่ย 480 กก. / ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2553 ได้ข้าวเฉลี่ย 520 กก./ไร่ , ผลผลิตต่ำสุดปี 2546 เฉลี่ย 280 กก./ไร่
- แนวคิด การทำนา** การดูแลเอาใจใส่นาข้าวตลอดเวลา ให้ผลสูง แก้ปัญหาต่างๆได้เร็ว
- สิ่งค้นพบ** ปุ๋ยพืชสดในแปลงนาเช่นถั่วพราง ก่อนทำข้าวทำให้ดินดีประหยัดปุ๋ย
- ความต้องการ** หน่วยราชการช่วยขุดลอกลำห้วย
เรื่องการตลาด

นายประเสริฐ สานโชติ

- ประวัติ** นายประเสริฐ สานโชติ อายุ 69 ปี สมาชิกในครอบครัว 2 คน ทำนาได้ 1 คน
ที่อยู่ 44 หมู่ 9 ตำบลกะหาด อำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ โทร 081-4598247
- วิธีการเกษตร** ทำนามาแล้ว 55 ปี ปัจจุบันทำนาอินทรีย์ 7 ไร่ ข้าวพันธุ์ มะลิ 105 (นาหว่าน)
ผลผลิตปี 2555 ได้เฉลี่ย 375 กก. / ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2513 ได้ข้าวเฉลี่ย 585 กก./ไร่, ผลผลิตน้อยที่สุดปี 2555 ได้เฉลี่ย 375 กก. / ไร่
- แนวคิด การทำนา** พอใจในการปลูกข้าวอินทรีย์ ถึงแม้ผลผลิตจะได้้น้อยแต่ปลอดภัยในการบริโภค
และปีหน้าจะทำต่อไปอีก จะให้ผลผลิตปลอดภัยสารพิษแน่นอน
- สิ่งค้นพบ** มีเกษตรกรสนใจควมขยายพื้นที่สมาชิกให้มากกว่านี้
การทำปุ๋ยใช้เองจะช่วยลดต้นทุนการผลิต
ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ไม่มีโรคข้าวรบกวนมีแต่วัชพืช
- ความต้องการ** การตรวจสอบและบำรุงดินจากสน.พด.
พันธุ์ข้าวจากสนง.เกษตร
ทุน จาก ธกส.

นายคำหาญ ต่อโชติ

ประวัติ นายคำหาญ ต่อโชติ อายุ 60 ปี สมาชิกในครอบครัว 5 คน ทำนาได้ 3 คน
ที่อยู่ 137 หมู่ 3 ตำบลนาเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โทร -

วิธีการเกษตร ทำนามาแล้ว 30 ปี ปัจจุบันทำนาดำอินทรีย์ 9 ไร่ ข้าวพันธุ์ กข6.(5 ไร่) ,มะลิ (4 ไร่)
ผลผลิตปี 2555 กข.6 ได้เฉลี่ย 200 กก. / ไร่, มะลิเฉลี่ย 75 กก./ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2553 ได้ข้าวเฉลี่ย 145 กก./ไร่ ,ต่ำสุดปี 2550 ได้ข้าวเฉลี่ย 50 กก./ไร่

แนวคิด การทำนา

สิ่งค้นพบ ปุ๋ยอินทรีย์ ฮอร์โมนพืชทุกชนิดสามารถผลิตได้เองเพื่อลดต้นทุน

ความต้องการ อยากให้มีตลาดในชุมชน

ต้องการให้มีการแปรรูปผลผลิตที่หลากหลาย

ให้มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานที่รับผิดชอบเช่นสารผลิตปุ๋ยอินทรีย์

เมล็ดพันธุ์จากสง.เกษตร และความรู้เรื่องการผลิตอาหารปลอดภัย

นายเฉลียว ประทุมสิงห์

ประวัติ นายเฉลียว ประทุมสิงห์ อายุ 51 ปี สมาชิกในครอบครัว 8 คน ทำนาได้ 3 คน
ที่อยู่ 91 หมู่ 3 ตำบลบ้านเจียง อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ โทร 088-3437719

วิธีการเกษตร ทำนามาแล้ว 20 ปี ปัจจุบันทำนา 10 ไร่ ข้าวพันธุ์ กข6.(6 ไร่) มะลิ (4 ไร่) วิธีหว่านแห้ง
ผลผลิตปี 2555 ได้ กข.เฉลี่ย 313 กก. / ไร่, มะลิ เฉลี่ย 310 กก./ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2554 ได้ข้าวเฉลี่ย 270 กก./ไร่ , ผลผลิตต่ำสุดปี 2553 เฉลี่ย 188 กก./ไร่

แนวคิด การทำนา การทำนา ต้องมีการพักหน้าดิน ไม่ต้องใช้สารเคมี มีข้าวปลอดภัยกินตลอดปี

สิ่งค้นพบ พันธุ์ข้าวเป็นสิ่งสำคัญควรคัดเลือกให้เหมาะสม น้ำเป็นสิ่งจำเป็น ส่วนใหญ่เกษตรกรจะขาด ระบบชล
ประทาน จะทำให้เป็นอุปสรรคในการทำนา

ความต้องการ ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประชาสัมพันธ์ข้าวปลอดภัยให้เป็นที่รู้จัก จะช่วยเรื่องราคาและตลาดข้าว
ปลอดภัยให้กว้างขวางขึ้น

นายวีระ ไชยเพชร

- ประวัติ** นายวีระ ไชยเพชร อายุ 60 ปี สมาชิกในครอบครัว 10 คน ทำนาได้ 3 คน
ที่อยู่ 101/2 หมู่ 3 ตำบลบ้านเจียง อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ โทรศัพท์ 080 0796829
- วิธีการเกษตร** ทำนา 45 ปี พื้นที่นา 9 ไร่ ใช้พันธุ์ข้าว กข 6 (6 ไร่) มะลิ (3 ไร่)
ผลผลิตปี 2555 ได้ข้าว กข เฉลี่ย 460 กก./ไร่, มะลิ เฉลี่ย 400 กก./ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2545 ได้ข้าว เฉลี่ย 450 กก./ไร่ , ผลผลิตต่ำสุดปี 2554 เฉลี่ย 333 กก./ไร่
- แนวคิดการทำนา** ทำนาปลอดภัยดี ลูกหลานได้กินอาหารปลอดภัย
- สิ่งค้นพบ** ไม่พอใจเพราะไม่ใช้ปุ๋ยเคมี
- ความต้องการ** อยากให้มีตลาดชุมชน

นายปัน อากกล้า

- ประวัติ** นายปัน อากกล้า อายุ 55 ปี สมาชิกในครอบครัว 5 คน ทำเกษตรได้ 2 คน
ที่อยู่ 17 หมู่ 1 ตำบลหนองบัวใหญ่ อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โทร 084-8365092
- วิธีการเกษตร** ทำไร่พริกมาแล้ว 5 ปี ปัจจุบันทำไร่พริก 1 ไร่ พริกพันธุ์ ยอดสน
ผลผลิตที่ได้ 531 กก. / ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2553 ผลผลิต 11006 กก./ไร่ , ผลผลิตน้อยสุด ปี 2552 ได้ 300 กก./ไร่
- แนวคิดในการทำเกษตร** ปลุกพริกไม่ควรเกินครอบครัวละ 1 ไร่ประหยัดแรงงาน
- สิ่งค้นพบ** พริกมีน้อยราคาดี ถ้ามีพริกมากควรแปรรูปหลากหลายเช่น พริกแห้ง น้ำพริกเผา พริกป่น
การรวมกลุ่มทำงานสามารถช่วยเหลือกันและต่อรองราคาได้ดี
การบริหารจัดการกลุ่มเป็นเรื่องสำคัญ
การคัดพันธุ์พริกเกษตรกรต้องทำเอง จะได้พันธุ์แท้แน่นอน
- ความต้องการ** ให้ราชการช่วยหาตลาดพริกปลอดภัย
ให้ช่วยจัดตั้งกองทุนประกันราคาพริกช่วยเกษตรกร

นายสมบัติ จันดำ

- ประวัติ** นายสมบัติ จันดำ อายุ 47 ปี สมาชิกในครอบครัว 4 คน ทำเกษตรได้ 1 คน
ที่อยู่ 197 หมู่ 10 ตำบลบ้านโสก อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ โทร 088 3458035
- วิธีการเกษตร** ทำมาแล้ว 30 ปี ปัจจุบันทำนา 8 ไร่ พันธุ์ข้าว กข 6 (4 ไร่) มะลิ 105 4 ไร่
ผลผลิตที่ได้ กข 300 กก. / ไร่ มะลิ 325 กก./ ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2548 ผลผลิต 875 กก./ไร่ , ผลผลิตน้อยสุด ปี2555 ได้ 300 กก./ไร่
- แนวคิด การทำนา** การทำนา ต้องมีการพักหน้าดิน ไม่ต้องใช้สารเคมี มีข้าวปลอดภัยกินตลอดปี
- สิ่งค้นพบ** พันธุ์ข้าวเป็นสิ่งสำคัญควรคัดเลือกให้เหมาะสม น้ำเป็นสิ่งจำเป็น ส่วนใหญ่พื้นที่การเกษตรจะขาดระบบชลประทาน ทำให้เป็นอุปสรรคในการทำนา
- ความต้องการ** ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประชาสัมพันธ์ข้าวปลอดภัยให้เป็นที่รู้จัก จะช่วยเรื่องราคาและตลาดข้าวปลอดภัยให้กว้างขวางขึ้น

นายกองแสง หาชัยภูมิ

- ประวัติ** นายกองแสง หาชัยภูมิ อายุ 56 ปี สมาชิกในครอบครัว 4 คน ทำเกษตรได้ 2 คน
ที่อยู่ 237 หมู่ 10 ตำบลบ้านโสก อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ โทร 084 8887659
- วิธีการเกษตร** ทำมาแล้ว 40 ปี ปัจจุบันทำนา 10 ไร่ พันธุ์ข้าว กข 6 (4 ไร่) มะลิ 105 3 ไร่
ผลผลิตที่ได้ กข 456 กก. / ไร่ มะลิ 267 กก./ ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2548 ผลผลิต 480 กก./ไร่ , ผลผลิตน้อยสุด ปี2551 ได้ 210 กก./ไร่
- แนวคิด การทำนา** การทำนาขึ้นกับปัจจัยหลายอย่างเช่นเรื่อง แหล่งน้ำ ภัยแล้ง ดินฟ้าอากาศ และการตลาดแต่ก็ควรได้อนุรักษ์การทำนาไว้เป็นอาชีพที่สำคัญ เพราะการผลิตข้าวปลอดภัยช่วยให้ชาวนาได้กินข้าวปลอดสารพิษ
- สิ่งค้นพบ** การทำนาแบบหวานแห้งและการใช้รถเกี่ยวข้าวช่วยประหยัดแรงงานและต้นทุน
- ความต้องการ** ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยจัดการเรื่องแล้งน้ำ และการตลาดที่พ่อค้าเป็นผู้กำหนดราคาเอง

นายแสง สุ่มบูรณ์

- ประวัติ** นายแสง สุ่มบูรณ์ อายุ 54 ปี สมาชิกในครอบครัว 7 คน ทำเกษตรได้ 3 คน
ที่อยู่ 32 หมู่ 10 ตำบลบ้านโสก อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ โทร 089 2841307
- วิธีการเกษตร** ทำนาแล้ว 31 ปี ปัจจุบันทำนา 13 ไร่ พันธุ์ข้าว กข 6 (1 ไร่) มะลิ 105 13 ไร่
ผลผลิตที่ได้ กข 500 กก. / ไร่ มะลิ 500 กก/ ไร่
ผลผลิตสูงสุดปี 2556 ผลผลิต 500 กก/ไร่ , ผลผลิตน้อยสุด ปี 2550 ได้ 20 กก./ไร่
- แนวคิด การทำนา** อยากให้ทุกคนมีข้าวปลอดสารเคมีกินเพื่อสุขภาพแข็งแรง และทำเพื่อเป็นแบบอย่างให้ลูกหลานชาวนาไทย
ต่อไป
- สิ่งค้นพบ** การทำนาแบบหว่านแห้งและใช้ปุ๋ยหมักรองพื้นช่วยประหยัดแรงงานและต้นทุน
- ความต้องการ** อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำความรู้และวิทยาการใหม่ๆให้ชาวนาได้เรียนรู้ โดยเฉพาะเรื่องปุ๋ย
สูตรที่ควรเลี้ยงควบคู่กันไป

ภาคผนวก ข.

- ตัวอย่างข้อมูลต้นทุนการผลิต

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูล การผลิตข้าวปลอดภัย ภายใต้โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
 ตำบล.....บ้านแก้ง.....อำเภอ...แก้งคร้อ....จังหวัดชัยภูมิ

ที่	ชื่อ สกุล	จำนวนไร่	พื้นที่ ปลูก	ต้นทุน (บาท)	การไถเตรียมดิน (ครั้ง)	ต้นทุนต่อไร่ (บาท)	การเพาะปลูก	ต้นทุนต่อไร่ (บาท)	การดูแลรักษา	ต้นทุนต่อไร่ (บาท)	การเก็บ
1	นายวายุ กลางวงศ์	10	กข.6 มะลิ	1,700 300	2	5,000	หว่านแห้ง	200	16 8 8 สูบน้ำ	5,000 700	แรงงาน (เหมา)
2	นายสมหมาย กลางวงศ์	7	กข.6	1,600	2	3,500	หว่านแห้ง	200	21 7 8 สูบน้ำ กำจัดหญ้า	4,750 700	แรงงาน
3	นายวิชัย ปราบพาลา	12	กข.6	1,200	2	4,000	ปักดำ	6,000	16 8 8 15 15 15 กำจัดหญ้า สูบน้ำ	500 4,800 1,840 300	แรงงาน
4	นายบัว คามกระสบ	10	กข.6	2,400	2	5,000	หว่านแห้ง	200	16 8 8 46 0 0 กำจัดหญ้า สูบน้ำ	550 4,000 1,800 950	แรงงาน
5	นางนงค์โยะ เหล่ากาครี	5	กข.6	500	2	2,500	ปักดำ	4,000	16 8 8 15 15 15 กำจัดหญ้า สูบน้ำ	800 500 2,580 950	แรงงาน
6	นางคำพร แสงสิงค์	12	กข.6	1,500	2	5.000	ปักดำ	2,000	16 8 8 สูบน้ำ	500 800	แรงงาน
8	นางทอง มาจุฬา		กข.6				หว่านแห้ง		10 15 15 ปุ๋ย ทอช กำจัดหญ้า	6,880 500	แรงงาน รถไถ

		10		1,200	2	5,000		500	สูบน้ำ			3,000	4,000	13	52,000
										4,000		10,000	(400)		_28,180
										2,880					<u>23,820</u>
										600					
										1,000					

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูล การผลิตข้าวปลอดภัย ภายใต้โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ
ตำบล....บ้านแท่น.....อำเภอ.....บ้านแท่น.....จังหวัดชัยภูมิ

ที่	ชื่อ สกุล	จำนวน ไร่	พื้นที่ ปลูก	ต้นทุนรวม (บาท)	การไถเตรียมดิน จำนวนครั้ง	ต้นทุน รวม (บาท)	การเพาะปลูก	ต้นทุน รวม (บาท)	การดูแลรักษา	ต้นทุน รวม (บาท)	การเก็บ เกี่ยว	ต้นทุน รวม (บาท)	ผลผลิตที่ได้ (เฉลี่ยต่อไร่) (ก ก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/กก)	ผลต่าง กำไร ขาดทุนรวม (บาท)
1	นายอาทิตย์ กัญหาเขียว	7	กข.12	600	2	1,200	ปักดำ	5,000	ปุ๋ย 46 0 0 สูบน้ำ 2 ครั้ง	425 260	แรงคน	2,800	2,000 (500)	13	26,000 _10,260 <u>15,740</u>
2	นายสมพงษ์ ผานิล	14	กข.6	1,300	1	2,000	หว่านแห้ง	1,000	ปุ๋ย 46 20 0	920	แรงคน	9,800	2,500 (416)	13	32,500 _15,020 <u>17,480</u>
3	นางอมร โชคบัณฑิต	10	มะลิ.10 5 กข.6	1,170 1,500	2	1,275	หว่านแห้ง	750	ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ย 15 15 15	1,900 980	แรงคน	8,000	2,000 3,000 (500)	13 12	26,000 36,000 (62,000) _15,575
4	นางสมสมัย อุปมุง	3	กข.6	600	2	500	ปักดำ	1,500	ปุ๋ย 16 8 8 ปุ๋ย 15 15 15	800 1,000 500	แรงคน	1,500	1,500 (500)	13	<u>46,425</u> 19,500 _6,600 <u>12,900</u>
5	นางสมบัติ ผาดำ	15		2,000	1	3,500	หว่านแห้ง	1,000	กำจัดหญ้า สูบน้ำ	200 7,160	รถเกี่ยว	9,800	7,000	13	

6	นายประมวล นิลบรรพต	8	กข.6						ปุ๋ย 16 20 0	500			(467)		91,000	
								กำจัดหญ้า	200					<u>24,160</u>		
								สูบน้ำ						<u>66,840</u>		
7	นายสัจด์ ผาดำ	5	กข.6	600	2	4,000	หว่านแห้ง	500		1,200	รถเกี่ยว	6'000	2,000	13		
										ปุ๋ยชีวภาพ	7,840			2,200	12	26,000
			มะลิ.10							ปุ๋ย 15 15 15	500			(525)		27,500
8	นายเสถียร นามโพธิ์	9	5	500	2	2,250	หว่านแห้ง	1,000		3,460	รถเกี่ยว	2,800	2,000	13	(53,500)	
															<u>21,240</u>	
			กข.6							ปุ๋ย 46 20 0	1,000			(400)		<u>32,260</u>
9	นางอรชร พลนิกร	16							ปุ๋ย 15 15	1,500					26,000	
										15	3,000					<u>15,510</u>
				1,380	2	4,500	หว่านแห้ง	300	กำจัดหญ้า	1,700	แรงคน	7,500	4,000	13	<u>10,490</u>	
10	นายตุ้ย ช่างหล่อ	8	กข.6						สูบน้ำ	980			(444)			
										ปุ๋ย 16 16 8	90					52,000
										ปุ๋ย 15 15						<u>17,230</u>
								15						<u>34,770</u>		
									สูบน้ำ							

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูล การผลิตข้าวปลอดภัย ภายใต้โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ

ตำบล....ห้วยยางอำเภอ.....คอนสาร.....จังหวัดชัยภูมิ

ที่	ชื่อ สกุล	จำ นวน ไร่	พันธ์ ที่ปลูก	ต้นทุน พันธุ์ข้าว (บาท)	การไถเตรียมดิน จำนวนครั้ง 1 2 3	ต้นทุน (บาท)	การเพาะปลูก	ต้นทุน (บาท)	การดูแลรักษา	ต้นทุน (บาท)	การเก็บ เกี่ยว	ต้นทุน (บาท)	ผลผลิตที่ได้ (เกล็ด / ไร่) (ก.ก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/กก)	ผลต่าง กำไร ขาดทุน (บาท)
1	นายสมศักดิ์ ชันหา	6	หอม 8	--	2	2,000	ปักดำ	5,000	16 20 0 46 0 0	2,100 1,640	รถเกี่ยว	4,200	4,200 (700)	10	42,000 --14,940 27,060
2	นายเสถียร พลแสนนอก	6	หอม 8	450	2	2,000	ปักดำ	3,000	16 20 0 ค่าอาหาร	3,200 2,000	รถเกี่ยว แรงคน	2,100 --	2,100 (350)	9	18,900 --16,650 5,250
3	นายณัฐพงษ์ แสนหัน	4	หอม 8	200	2	1,600	ปักดำ	4,000	16 20 0 16 16 8	3,200 1,600	รถเกี่ยว	3,200	3,500 (875)	11	38,500 --14,800 23,700
4	นางลำลี จันทิระ	5	หอม 8	400	2	1,000	ปักดำ	2,000	16 8 8	8,200	รถเกี่ยว	3,000	2,400 (480)	9	21,600 --14,600 7,000
5	นายบุญตา นามัสเภา	8	หอม 8	800	2	4,800	ปักดำ	9,000	16 8 8	8,200	รถเกี่ยว	5,000	3,600 (450)	9	32,400 --27,800 4,600
6	นายหา นามัสเภา	6	หอม 8	--	2	5,000	ปักดำ	5,000	16 20 0 46 0 0	2,250 1,600	รถเกี่ยว	4,200	4,445 (700)	10	44,450 --18,050 26,400
7	นายถอม เกิดไผ่ล้อม	5	ขาวก้อน	600	2	3,500	ปักดำ	4,500	16 8 8 ปุ๋ยคอก(มูลวัว)	4,000 2,000	รถเกี่ยว	3,500	2,800 (560)	12	33,600 --18,100 15,500
8	นายวีระ พลกองวิจิตร	7	หอม 8	800	2	4,900	ปักดำ	6,000	16 8 8 ปุ๋ยคอก (มูลวัว)	5,740 2,000	รถเกี่ยว	4,900	5,950 (850)	9	53,550 --24,340 29,210
9	นายไสว ต่อชีวิน	6	ก ข, 6	600	2	1,800	ปักดำ	4,200	15 15 15	3,200	รถเกี่ยว	4,200	3,000	14	42,000

10	นายบัวลัย ต่อชีวิน	5	ก ข) 6	500	2	5,000	ปักดำ	5,000	ปุ๋ยคอก	200	แรงงาน	1,500	(500)	12	--16,400
									ค่าอาหาร	700					<u>25,600</u>
									15 15 15	6,000	รถเกี่ยว	3,500	2,850		34,200
									ตัดหญ้า	400			(745)		--20,400
									<u>13,800</u>						

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูล การผลิตข้าวปลอดภัย ภายใต้โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ

ตำบล...บ้านโสกอำเภอ.....คอนสวรรค์.....จังหวัดชัยภูมิ

ที่	ชื่อ สกุล	จำนวน ไร่	พันธ์ ที่ปลูก	มูลค่าพันธ์	การไถเตรียมดิน จำนวนครั้ง 1 2 3	ต้นทุน ต่อไร่ (บาท)	การเพาะปลูก	ต้นทุน ต่อไร่ (บาท)	การดูแลรักษา	ต้นทุน ต่อไร่ (บาท)	การเก็บ เกี่ยว	ต้นทุน ต่อไร่ (บาท)	ผลผลิตที่ได้ (ก ก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/กก)	ผลต่าง กำไร ขาดทุนต่อไร่ (บาท)
1	นายสาโรจน์ รอนยุทธ	10	ก ข ,6	4,000	2	5,500	หว่านแห้ง	1,000	ปุ๋ยอินทรีย์ 16 20 0 ตัดหญ้า สูบน้ำ	1,500 1,600 1,000 1,000	รถเกี่ยว	8,000	4,000	13	52,000 -23,600 28,400
2	นายสมบัติ จันคำ	4	ก ข ,6	2,000	2	2,200	หว่านแห้ง	500	ปุ๋ยอินทรีย์ 16 8 8 ตัดหญ้า สูบน้ำ	1,200 1,200 1,000 500	รถเกี่ยว	2,600	1,200	12	14,400 --11,200 3,200
3	นายกองแสง หาชัยภูมิ	4	ก ข ,6	1,600	2	2,200	หว่านแห้ง	300	ปุ๋ยอินทรีย์ ตัดหญ้า สูบน้ำ	2,880 300 200	รถเกี่ยว คนเกี่ยว	2,400 3,500	1,800	12	21,600 --13,380 8,220
4	นายอเนก ประสานชาติ	5	มะลิ. 105	810	3	5,000	หว่านแห้ง	1,500	ปุ๋ยอินทรีย์ ตัดหญ้า สูบน้ำ	6,000 600 1,200	รถเกี่ยว	4,000	2,430	20.50	49,815 --19,110 30,705
5	นายธีรวิทย์ ดุงชีพ	3	ก ข ,6	1,500	1	1,050	หว่านแห้ง	600	ปุ๋ยคอก (มูลวัว ตัดหญ้า	600 300	คนเกี่ยว	1,500	2,106	12	25,272 --5,550 19,722

6	นางสมหมาย ดีบ้านโสก	4	มะลิ. 105	1,000	1	1,000	หวานแห้ง	200	ปุ๋ยอินทรีย์ ตัดหญ้า	960 400	รถเกี่ยว คนเกี่ยว	3,200 1,200	1,670	18	30,060 --8,360 <u>21,700</u>
7	นายแสวง สุธมบูรณ์	4		2,000	2	3,200	หวานแห้ง	200	ปุ๋ยอินทรีย์ ตัดหญ้า	1,920 2,000	รถเกี่ยว คนเกี่ยว	3,200 1,800	1,650	18	29,700 --14,320 <u>15,380</u>
8	นายวิโรจน์ เมตตา	6	มะลิ. 105	1,200	2	3,600	หวานแห้ง	500	ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหือปวัน ตัดหญ้า	1,920 2,610 1,060	รถเกี่ยว	4,800	2,520	15.70	39,564 --15,850 <u>23,714</u>
9	นายทวี แก้วประกาย	4	ก ข ,6	2,000	2	3,200	หวานแห้ง	400	สูบน้ำ ปุ๋ยอินทรีย์ ตัดหญ้า	160 2,450 400	รถเกี่ยว	3,200	2,000	20	40,000 --11,650 <u>28,350</u>
10			มะลิ. 105												

ตารางที่ 5 แสดงข้อมูล การผลิตข้าวปลอดภัย ภายใต้โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ

ตำบล....ห้วยไร่.....อำเภอ....คอนสวรรค์.....จังหวัดชัยภูมิ

ที่	ชื่อ สกุล	จำนวน ไร่	พันธ์ ที่ปลูก	พันธ์ที่ ปลูก	การไถเตรียมดิน จำนวนครั้ง	ต้นทุน ต่อไร่	การเพาะปลูก	ต้นทุน ต่อไร่	การดูแลรักษา	ต้นทุน ต่อไร่	การเก็บ เกี่ยว	ต้นทุน ต่อไร่	ผลผลิตที่ได้ (ผลผลิต/ไร่)	มูลค่า ผลผลิต	ผลต่าง กำไร ขาดทุนต่อไร่
					1 2 3	(บาท)		(บาท)		(บาท)		(บาท)	(ก ก.)	(บาท/กก)	(บาท)
1	นายบุญลือ มงคลกุล	5	มะลิ	1,350	3	2,500	หวานแห้ง	150	16 8 8 16 8 8 ตัดหญ้า น้ำมันรถ	1,800 1,800 50 200	รถเกี่ยว	4,000	1,596 ()	18°80	30,004 --12,300 <u>17,704</u>
2	นางบังอร เจริญชัยภูมิ (นายวีระ เจริญชัยภูมิ)	5	มะลิ	3,750	1	1,000	หวานแห้ง	1,250	ปุ๋ยโดโลไมท์ 16 20 0	1,000 1,600	แรงคน	3,360	1,500 ()	18°00	27,000 -- 11,960 <u>15,040</u>
3	นางมะลิวัลย์ เสมียนชัย	5	มะลิ	3,750	2	2,500	หวานแห้ง	250	16 8 8 ตัดหญ้า	1,600 100	รถเกี่ยว	4,000	1,500 ()	18°80	28,200 --12,200 <u>16,000</u>
4	นายบุญส่วน สุ่มวงษ์ (นางมะยูลี สุ่มวงษ์)	5	มะลิ	750	1	1,250	หวานแห้ง	250	16 20 0 สูบน้ำ น้ำมัน	3,200 200 200	แรงคน	2,100	1,000 ()	16°30	16,300 --7,950 <u>8,350</u>
5	นางวิยะดา อาจเวทย์	8	มะลิ	2,520	1	3,200	หวานแห้ง	2,000	16 20 0 ถอนหญ้า	7,040 --	รถเกี่ยว	6,400	3,000	18°80	56,400 --15,400 <u>41,000</u>
6	นางวันเพ็ญ ครองปัญญา	3	มะลิ	1,000	1	750	หวานแห้ง	750	16 8 8 16 8 8 ตัดหญ้า	1,160 800 500	แรงคน	700	240	15°00	3,600 --5,660 <u>--2,060</u>
7	นางชวนพิศ ครองปัญญา	5	มะลิ,1	750	1	1,350	หวานแห้ง	1,500	16 20 0 ตัดหญ้า	1,840 500	รถเกี่ยว	4,000	2,112	12°80	27,072 --9,940 <u>17,132</u>

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูล การผลิตข้าวปลอดภัย ภายใต้โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ

ตำบล.... ชาติทอง.....อำเภอ.....ภูเขียว.....จังหวัดชัยภูมิ

ที่	ชื่อ สกุล	จำนวน ไร่	พันธ์ ที่ปลูก	มูลค่าพันธุ์ (บาท)	การไถเตรียมดิน จำนวนครั้ง			ต้นทุน	การเพาะปลูก	ต้นทุน	การดูแลรักษา	ต้นทุน	การเก็บ เกี่ยว	ต้นทุน	ผลผลิตที่ได้ (เฉลี่ย / ไร่)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/กก)	ผลต่าง กำไร ขาดทุน (บาท)
					1	2	3										
1	นางกุลลาภ ทวีชัย	5	ก ข, 6	500	2			500	ปักดำ	/2,000	18 6 4 ที่อช สูบน้ำ ค่าอาหาร	2,250 3,300 300 1,000	แรงงาน	3,000	2,000 (400)	20	40,00 --12,850 <u>27,150</u>
2	นางดอกจันทร์ พิมพ์สราญ	10	ก ข, 6	1,000	2			5,000	ปักดำ	6,000	16 16 8 46 0 0 ตัดหญ้า สูบน้ำ ค่าอาหาร	5,880 1,600 500 500 1,000	แรงงาน	6,000	3,000 (300)	16	48,000 --27,480 <u>20,520</u>
3	นายสมภาร พิมล	8	ก ข, 6	1,000	2			3,200	ปักดำ	4,600	46 0 0 ตัดหญ้า สูบน้ำ ค่าอาหาร/อื่น ๆ	1,800 500 200 3,000	แรงงาน	5,000	6,000 (750)	20	120,000 --19,300 <u>100,700</u>
4	นางแวง ประโสหาณัง	16		1,500	2			5,000	ปักดำ	8,000	16 16 8 46 0 0 ตัดหญ้า สูบน้ำ ค่าอาหาร / อื่น ๆ	8,300 2,400 800 10,000 6,000	แรงงาน	5,000	4,500 (406)	20	130,000 --47,000 <u>83,000</u>
5	นายนิพัทธ์ นามแสง	5	มะลิ 105 ก ข, 6	700	2			3,500	ปักดำ	2,000	ปุ๋ยอินทรีย์ 21 7 18 ตัดหญ้า สูบน้ำ	4,400 1,800 50 500 500	แรงงาน	3,000	2,500 (500)	20	50,000 --16,250 <u>33,750</u>
6	นายประสงค์ สุทธิโส			700													

		18	ก ข, 6		2	10,000	ปักดำ	8,500	ค่าอาหาร 16 16 8 46 0 0 ตัดหญ้า สูบน้ำ ค่าน้ำมัน	5,950 3,600 200 4,000 1,880	แรงงาน รถเกี่ยว	5,000 4,000	2,000 3,000 (277)	20 18	(40,000) (54,000) 94,000 --44,530 49,470
--	--	----	-----------	--	---	--------	-------	-------	---	---	--------------------	----------------	---------------------------	----------	--

ตารางที่ 8 แสดงข้อมูล การผลิตข้าวปลอดภัย ภายใต้โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ
 ตำบล....หนองสังข์อำเภอ....แก้งคร้อ.....:จังหวัดชัยภูมิ

ที่	ชื่อ สกุล	จำนวน ไร่	พื้นที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	การไถ เตรียมดิน จำนวนครั้ง 1 2 3	ต้นทุน (บาท)	การเพาะปลูก	ต้นทุน (บาท)	การดูแลรักษา	ต้นทุน (บาท)	การเก็บเกี่ยว	ต้นทุน (บาท)	ผลผลิตที่ได้ (เลี้ยง / ไร่) (ก ก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/กก)	ผลต่าง กำไร ขาดทุน (บาท)
1	นายจ้อย ธรรมมา	15	ก ข. 6	1,800	2	9,000	ปักดำ	1,000	16 16 8 ค่าสูบน้ำ ค่าอาหาร ปุ๋ยอินทรีย์ 16 16 8 ตัดหญ้า สูบน้ำ ค่าอาหาร 16 8 8 สูบน้ำ	4,800 600 1,000 1,600 2,500 200 20 2,500 4,000 800	แรงงาน	14,000	4,000 (267)	13	52,000 -- 32,200 19,800 26,000 14,850 11 150
2	นายเส่งยม ยืนยง	10	ก ข. 6	600	2	5,000	หว่านแห้ง	200			แรงงาน	2,000	2,000 (200)	13	
3	นายบุญถม กองนาง	10	ก ข. 6	1,200	2	5,000	ปักดำ	3,000			แรงงาน	1,000	3,000 (300)	13	

4	นายสุน กองนาง	10	ก ข. 6	1,200	2	5,000	ปักดำ	4,000	16 16 8 ตัดหญ้า สูบน้ำ	4,000 -- 1,000 2,000	รถเกี่ยว	3,740	3,600 (360)	13	39,000 -- 15,000
5	นายประจวบ สีลาสม	15	ก ข. 6	1,680	2	6,500	หว่านแห้ง	1,000	ค่าอาหาร ปุ๋ยอินทรีย์ 16 16 8	4,480 3,320 1,600 1,200	แรงคน	2,400	4,000 (267)	13	24,000 46,000 --
6	นายสวรรค์ คำภูเขียว	9	มะลิ. 105	1,300	2	1,000	หว่านแห้ง	200	ตัดหญ้า สูบน้ำ ปุ๋ยน้ำ	1,000 5,000 1,500	แรงคน	4,000	2,500 (277)	13	20,940 25,060
7	นางอำพล ทบคลัง	15	ก ข. 6	1,800	2	7,500	ปักดำ	15,000	15 15 ตัดหญ้า สูบน้ำ 16 8 8	5,200 1,500 3,000 -- 1,200	แรงคน	8,400	6,000 (400)	13	52,000 --23,180 28,820 32,500 14,000 18,500 78,000 -- 42,400 35,600

ตารางที่ 11 แสดงข้อมูล การผลิตพริกปลอดภัย ภายใต้โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ

ตำบล.....หนองบัวใหญ่อำเภอ.....จัตุรัส.....จังหวัดชัยภูมิ

ที่	ชื่อ สกุล	จำนวน ไร่	พันธ์ ที่ปลูก	ต้นทุนรวม (บาท)	การไถ เตรียมดิน จำนวนครั้ง 1 2 3	ต้นทุน รวม (บาท)	การเพาะปลูก (ปลูกต้นกล้า) (แถว X ต้น)	ต้นทุน รวม (บาท)	การดูแลรักษา	ต้นทุน รวม (บาท)	การเก็บเกี่ยว	ต้นทุน รวม (บาท)	ผลผลิตที่ได้ (ก ก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/กก)	ผลต่าง กำไร ขาดทุน รวม (บาท)
1	นางพิกุลทอง มาลา	1	ยอดสน		2	500	120 X 60	500	ปุ๋ย 16 16 16 ดายหญ้า สูบน้ำ น้ำหมักชีวภาพ	1,050 500 400 --	จ้างเก็บ ก.ละ 8 บาท	5,040	630	40	25,200 - - 8,350 16,850
2	นางอุลย์ กังฉิมา	1	ยอดสน		2	500	120 X 40	500	ปุ๋ย 15 15 15 ดายหญ้า	850 500	,,	4,160	520	40	20,800 - 6,510
3	นางสายตา ภูมัลลย์	0.50	ยอดสน		2	250	120 X 60	250	ปุ๋ยเพื่อนเกษตร ดายหญ้า โรยปูนขาว	390 250 40	,,	1,440	180	40	14,290 7,200 - 2,620
4	นางเข็มพร ภูมัลลย์	0.25	ยอดสน		2	250	120 X 60	250	ปุ๋ยชีวภาพ ทำเอง ดายหญ้า	-- 250	,,	800	100	40	4,580 4,000 -
5	นางสมควร ชนะชัย	3	ยอดสน		3	1,980	120 X 60	2,250	ปุ๋ย 15 15 15 ดายหญ้า	1,800 300	,,	10,400	1,300	40	1,550 2,550
6	นายบัน อากกล้า	1	ยอดสน		1	730	120 X 40	1,000	ปุ๋ย 13 13 21 ดายหญ้า สูบน้ำ น้ำหมักชีวภาพ	1,160 200 500 --	,,	4,248	531	40	52,000 - 15,930 36,070 21,240
7	นายสุทธิ มีสุวรรณ	1	ยอดสน		2	430	130 X 60	750	ปุ๋ย 15 15 15 ดายหญ้า	850 200	,,	2,800	350	40	- 7,358 13,382 14,000 - 5030 8970

ตารางที่ 12 แสดงข้อมูล การผลิตข้าวปลอดภัย ภายใต้โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ

ตำบล....นางแดดอำเภอ.....หนองบัวแดง.....จังหวัดชัยภูมิ

ที่	ชื่อ สกุล	จำนวน ไร่	พันธ์ ที่ปลูก	ต้นทุนรวม (บาท)	การไถ เตรียมดิน จำนวนครั้ง			การเพาะปลูก (ปลูกต้นกล้า) (แถว X ต้น)	ต้นทุน รวม (บาท)	การดูแลรักษา	ต้นทุน รวม (บาท)	การเก็บเกี่ยว	ต้นทุน รวม (บาท)	ผลผลิตที่ได้ (ก ก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/กก)	ผลต่าง กำไร ขาดทุนรวม (บาท)
					1	2	3									
1	นางบัวไหล	5	กข.6	500	2			ดำ (ลงแขก)	700	ใส่ปุ๋ย	700	930		2,484	14	12420-
2	นางบุญเพ็ง	5	ขาวน้อย	350	2			หว่านแห้ง	1,000	ปุ๋ย	1,900	2,500		1,568	16	7830
3	นางจันทิ	7	กข.6	300	2			ดำ	2,000	สูบน้ำ	3,000	3,000		3,200	14	4590
4	นางธัญญลักษณ์	9	กข.6	1,000	2			ดำ	3,000	สูบน้ำ	2,000	ลงแขก		1,922	14	18816-
5	นางเดือน	3	กข.6	300	2			ดำ	2,000	ปุ๋ย 16-20-0	880	ลงแขก		1,736	14	5750
6	นางพุ่มวัน	10	กข.6	1,200	2			ดำ	15,000	ปุ๋ย 16-20-0 ปุ๋ย 15-15-15 ยูเรีย	2,640 920 880	5,000		3,720	14	13066
7	นางราตรี	5	กข.6	600	2			ดำ	3,000	ปุ๋ย 16-8-8	780	6,000		1,612	14	44800
8	นายฉลอง	5	กข.2โคก/ กข.6	300	2			ดำ	4,000	ปุ๋ยแดง	900	2,500		930	14	9800
																35000
																26908
																8000
																18908
																24304
																52080
																28640
																23440
																22568
																14380
																8188
																13020
																18300
																5280

9	นายสุระศักดิ์	8	มะลิ105 กข.6 มีมัด มะลิแดง ข้าวกำไบ เขียว	600	2	6,000	หวาน	1,200	อินทรี	ทำเอง	2,500	1,860	14	26040 10300 15740
10	นายเนาว์		กข.6	900	1	1,000	ดำ	10,000	อินทรี ปูแดง	2,660	20,000	3,565	14	49910 39560 10350
11	นางสุคนธ์	4	มะลิ105	280	2		ดำ	1,500	ปู 15-15-15 ปู หมัก	400	1,000	620	14	8680 4220 4460

4. พริกฝนปลอดภัย

ตารางที่ 11 แสดงข้อมูล การผลิตพริกปลอดภัย ภายใต้โครงการผลิตอาหารปลอดภัยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ

ตำบล....หนองบัวใหญ่อำเภอ.....จัตุรัส.....จังหวัดชัยภูมิ

ที่	ชื่อ สกุล	จำนวน ไร่	พันธ์ ที่ปลูก	ต้นทุนรวม (บาท)	การไถ เตรียมดิน จำนวนครั้ง 1 2 3	ต้นทุน รวม (บาท)	การเพาะปลูก (ปลูกต้นกล้า) (แถว X ต้น)	ต้นทุน รวม (บาท)	การดูแลรักษา	ต้นทุน รวม (บาท)	การเก็บเกี่ยว	ต้นทุน รวม (บาท)	ผลผลิตที่ได้ (ก ก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/กก)	ผลต่าง กำไร ขาดทุน รวม (บาท)
1	นางพิกุลทอง มาลา	1	ยอดสน		2	500	120 X 60	500	ปุ๋ย 16 16 16 คายหญ้า สูบน้ำ น้ำหมักชีวภาพ	1,050 500 400 --	จ้างเก็บ ก.ละ 8 บาท	5,040	630	40	25,200 - - 8,350 <u>16,850</u>
2	นางอุลัย กังฉิมา	1	ยอดสน		2	500	120 X 40	500	ปุ๋ย 15 15 15 คายหญ้า	850 500	,,	4,160	520	40	20,800 - 6,510
3	นางสายตา ภูมัลลย์	0.50	ยอดสน		2	250	120 X 60	250	ปุ๋ยเพื่อนเกษตร คายหญ้า โรยปูนขาว	390 250 40	,,	1,440	180	40	<u>14,290</u> 7,200 - 2,620
4	นางเข็มพร ภูมัลลย์	0.25	ยอดสน		2	250	120 X 60	250	ปุ๋ยชีวภาพ ทำเอง คายหญ้า	-- 250	,,	800	100	40	<u>4,580</u>
5	นางสมควร ชนะชัย	3	ยอดสน		3	1,980	120 X 60	2,250	ปุ๋ย 15 15 15 คายหญ้า	1,800 300	,,	10,400	1,300	40	4,,000 - 1,550
6	นายบัน อากกล้า	1	ยอดสน		1	730	120 X 40	1,000	ปุ๋ย 13 13 21 คายหญ้า สูบน้ำ น้ำหมักชีวภาพ	1,160 200 500 --	,,	4,248	531	40	2,550 52,000 - 15,930 <u>36,070</u>
7	นายสุทธิ มีสุวรรณ	1	ยอดสน		2	430	130 X 60	750	ปุ๋ย 15 15 15 คายหญ้า	850 200	,,	2,800	350	40	21,240 - 7,358

															13,382
															14,000
															- 5030
															<u>8970</u>

ภาคผนวก ค.

- รูปภาพในการจัดกิจกรรม

ทีมงาน โชนลงพื้นที่ตำบลที่รับผิดชอบ

ลงพื้นที่ตรวจแปลง

เกษตรกรพาชมพื้นที่แปลงนา

คณะทำงานลงพื้นที่ทำความเข้าใจกับคณะนักวิจัยตำบล

รองประธานโครงการนายปราโมทย์ ขวัญชัยรัตนภูมิ ลงพื้นที่แปลงพริก

คณะทำงานลงพื้นที่แต่ละตำบล

เจ้าหน้าที่เยี่ยมเยือนที่จังหวัด

นักวิจัยตำบลพร้อมคณะทำงานศึกษาดูงานร่วมกับ อบจ.ชัยภูมิ

แปลงข้าวและแปลงพริกออกผลิตผล

นักวิจัยระดับตำบลกำลังตั้งใจในการศึกษาในการทำกิจกรรม

ร่วมรับประทานอาหารกับทีมงาน อบจ.พร้อมกับคณะนักวิจัยและทีมงาน

เวทีนำเสนอผลงานวิจัย 18 เดือน

ผลผลิตของเกษตรกร ข้าว พริก พร้อมกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์อื่นๆ

เวทีกำหนดยุทธศาสตร์ความร่วมมือ และพิธีมอบเกียรติบัตร โดยนายมนตรี ชาลีเครือ

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

คณะทำงาน

นายปราโมทย์ ขวัญชัยรัตนภูมิ	ประธานคณะทำงาน
นางงามนิตย รัตนทองสัมพันธ์	คณะทำงาน
นายสมศักดิ์ อาจประจักษ์	คณะทำงาน
นางอรอนงค์ มหามิตร	คณะทำงาน
นางสาวกาญจนา พันแสนชา	คณะทำงาน
นางสาวปราณี คีตสุขุม	คณะทำงาน/เลขานุการ